

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

ÇANKIRI GAZETESİ (1921-1952)

SERPİL TUZSUZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

PROF. DR. MEHMET SERHAT YILMAZ

OCAK - 2024

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Serpil TUZSUZ

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****ÇANKIRI GAZETESİ****SERPİL TUZSUZ****KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ****TARİH ANA BİLİM DALI****DANIŞMAN: PROF. DR. MEHMET SERHAT YILMAZ**

Bu çalışmada 1921-1952 yılları arasında Çankırı'da yayınlanmış olan Çankırı gazetesi bir bütün olarak incelenmiştir. Bu çalışma ile Çankırı gazetesinin Çankırı basınındaki yeri ortaya konulmaya ve Çankırı gazetesinde yer alan sosyal, kültürel, siyasal ve iktisadî haberler başta olmak üzere diğer haberler incelenerek kent tarihi ile kent yaşantısı tahlil edilmeye çalışılmıştır. Çankırı gazetesinin kuruluş tarihi olan Eylül 1921 tarihinden yayın hayatına son verdiği 26 Şubat 1952 tarihine kadar yayınlanan 1552 sayısından 1383 sayısına ulaşılabilmiştir. Bu sayılarda yer alan veriler konu başlıklarına göre tasnif edilerek incelenmiştir. Çalışma giriş ve sonuç bölümleri dahil olmak üzere beş bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ikinci bölümünde Çankırı'da Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında yayınlanan gazete ve dergilere, Çankırı gazetesinin genel özellikleri ile yazar kadrosuna dair bilgilere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde gazetede yer alan yerel ve ulusal haberler konu başlıklarına göre verilmiş, dördüncü bölümde ise harici haberler dış devletler hakkında çıkan haberlere göre tasnif edilerek ele alınmıştır. Sonuç olarak; Çankırı gazetesinin elimizde mevcut sayıları incelenerek Cumhuriyet'in ilanından Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarına kadar Çankırı'nın sosyal, kültürel, siyasî ve iktisadî alanlardaki gelişim sürecine ilişkin veriler tasnif edilerek ortaya konulmuştur. Veriler ışığında Çankırı kent tarihi ve kent yaşantısı tahlil edilmiş, Çankırı gazetesinin Çankırı basın tarihindeki yeri ve önemi ortaya konulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Basın, Yerel Basın, Çankırı Gazetesi, Çankırı

Ocak 2024, 201 Sayfa

ABSTRACT**MSC THESIS****ÇANKIRI NEWSPAPER****SERPİL TUZSUZ****KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE****DEPARTMENT OF HISTORY****SUPERVISOR: PROF. DR. MEHMET SERHAT YILMAZ**

In this study, the Çankırı newspaper published in Çankırı between 1921 and 1952 was examined as a whole. With this study, it was tried to reveal the place of Çankırı newspaper in the Çankırı press and to analyze the history of the city and urban life by examining the social, cultural, political and economic news and other news in the Çankırı newspaper. The number 1383 of the 1552 issues published in Çankırı newspaper from September 1921, the date of its establishment, until February 26, 1952, when it ceased publication, could be reached. The data in these issues were classified and examined according to subject headings. The study consists of five chapters, including introduction and conclusion sections. In the second part of the study, information about the newspapers and magazines published in Çankırı during the War of Independence and the first years of the Republic, the general characteristics of Çankırı newspaper and its writer staff are included. In the third section, local and national news in the newspaper are given according to their topics, and in the fourth section, external news is classified and discussed according to news about foreign states. In conclusion; By examining the existing issues of Çankırı newspaper, data on the development process of Çankırı in social, cultural, political and economic fields from the declaration of the Republic to the first years of the Democrat Party's rule were classified and presented. In the light of the data, Çankırı city history and urban life were analyzed, and the place and importance of Çankırı newspaper in Çankırı press history was revealed.

KEYWORDS: Press, Lokal Press, Çankırı Newspaper, Çankırı.

January 2024, 201 Page

TEŞEKKÜR

Yerel basın çalışmaları Türk basın tarihinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Yüksek lisans tezi olarak hazırlanmış olan bu çalışmada, Çankırı'nın ilk yerel gazetesi olan Çankırı gazetesi bir bütün olarak tahlil edilmiştir. Böylelikle gazetenin yayınlandığı süre içerisinde Çankırı'nın sosyal, kültürel, siyasal ve iktisadi hayatı aydınlatılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda bu çalışmanın, Çankırı basın tarihi ve yerel basın çalışmalarına katkı sağlaması amaçlanmıştır. Çalışmanın giriş bölümünde Çankırı'da matbaanın kurulması, Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'da yayınlanan gazete ve dergiler ile Çankırı gazetesi hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde Çankırı gazetesinde yer alan ulusal ve yerel haberler konu başlıklarına göre tasnif edilerek incelenmiştir. Bu sayede gazetenin yayınlandığı süre dahilinde Çankırı ilinin sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açıdan gazeteye yansıyan bilgiler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünde Çankırı gazetesinde yer alan harici haberlere yer verilmiştir. Tez çalışmamın planlanması, araştırılması ve yürütülmesi süreçlerinde yardımını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Mehmet Serhat YILMAZ'a ve hayatım boyunca her daim yanımda olan kıymetli aileme çok teşekkür ederim.

Serpil TUZSUZ

Kastamonu, 2024

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
TAAHHÜTNAME	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ	vii
TABLOLAR DİZİNİ	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	x
1. GİRİŞ	1
2. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ VE CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA ÇANKIRI BASINI	6
2.1 Çankırı'da Matbaanın Kuruluşu.....	6
2.2 Çankırı'da Yayınlanan Gazete ve Dergiler	7
2.2.1 Çankırı Gazetesi.....	8
2.2.2 Necat Gazetesi	8
2.2.3 İnce Geliş Gazetesi	11
2.2.4 Duygu Gazetesi.....	14
2.2.5 Halk Yolu Dergisi	16
2.3 Çankırı Gazetesi	18
2.3.1 Çankırı Gazetesinin Kuruluşu.....	18
2.3.2 Çankırı Gazetesinin Genel Özellikleri.....	19
2.3.3 Çankırı Gazetesinin Yazar Kadrosu ve Yazı Dizini	27
3. ÇANKIRI GAZETESİNDE ULUSAL VE YEREL HABERLER	46
3.1 Sağlık Haberleri.....	46
3.2 Asayiş Haberleri	53
3.3 Eğitim Haberleri	58
3.4 Spor Haberleri	66
3.5 Sosyal İçerikli Haberler	71
3.5.1 Vefat Haberleri	76
3.5.2 Cemiyetler.....	82
3.5.2.1 Türk Tayyare Cemiyeti	82
3.5.2.2 Himaye-i Etfal Cemiyeti	86
3.5.2.3 Türk Ocakları	90
3.5.2.4 Halkevleri	92
3.6 Tarım ve Hayvancılık Konulu Haberler	94
3.7 Siyasi Haberler	101
3.7.1 Yerel Siyasi Haberler.....	101
3.7.2 Ulusal Nitelikteki Siyasi Haberler	105
3.7.2.1 Şeyh Sait İsyanı.....	105
3.7.2.2 Musul meselesi.....	108
3.7.2.3 Hatay meselesi	111
3.7.2.4 Siyasi partiler ve seçimler	114
3.8 Resmi Bayramlar ve Özel Günler.....	118
3.8.1 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı	119

3.8.2	29 Ekim Cumhuriyet Bayramı	124
3.8.3	30 Ağustos Zafer Bayramı	131
3.8.4	19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı	134
3.8.5	Dinî Bayramlar	137
3.8.6	Özel Günlere Ait Kutlamalar	139
3.9	Türk İnkılabının Yansımaları	141
3.9.1	Şapka İnkılabı	141
3.9.2	Harf İnkılabı.....	143
3.10	Bayındırlık Haberleri.....	146
3.11	İl Genel Meclisi Tutanakları.....	155
4.	ÇANKIRI GAZETESİNDE HARİCİ HABERLER.....	159
4.1	II. Dünya Savaşı ve Kore Savaşı Konulu Haberler	159
4.1.1	II. Dünya Savaşı'na Dair Gazetede Yer Alan Haberler	159
4.1.2	Kore Savaşı'na Dair Gazetede Yer Alan Haberler	164
4.2	Suriye Konulu Haberler.....	167
4.3	Almanya Konulu Haberler	169
4.4	Fransa Konulu Haberler	173
4.5	İngiltere Konulu Haberler.....	177
4.6	Amerika Birleşik Devletleri Konulu Haberler	179
4.7	Rusya Konulu Haberler	181
4.8	İtalya Konulu Haberler	183
5.	SONUÇ VE ÖNERİLER	185
	KAYNAKLAR	190
	EKLER.....	196
	EK A: Çankırı Gazetesi, 26 Teşrin-i evvel 1926, Sayı: 214, s.1.	197
	EK B: Çankırı Gazetesi, 19 İkinci Teşrin 1929, Sayı: 364, s. 1.	198
	EK C: Çankırı Gazetesi, 8 Haziran 1930, Sayı: 391, s. 1.	199
	EK D: Çankırı Gazetesi, 26 Şubat 1952, Sayı: 1556, s. 1.	200

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1. Necat gazetesi başlık bölümü	9
Görsel 2.2. Çankırı gazetesinin Kengiri adı ile yayınlandığı başlık bölümü	20
Görsel 2.3. Çankırı gazetesinin genel bilgilerinin verildiği başlık bölümü	21
Görsel 2.4. 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın Çankırı'da kutlanmaları.....	24

TABLÖLAR DİZİNİ**Sayfa**

Tablo 2.1 Çankırı gazetesinin yayın hayatı boyunca abonelik ücretleri 22

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
SCF	: Serbest Cumhuriyet Fırkası
DP	: Demokrat Parti
MP	: Millet Partisi
BCA	: Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
s	: Sayfa
C	: Cilt
a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
a.g.t	: Adı geçen tez

1. GİRİŞ

Alman Jhonn Gutenberg'in 1440 yılında kurşun harfler dökerek basit sıkıştırma yöntemi ile giriştiği basım işleri ile medeniyetin ilerlemesinde büyük öneme sahip olan modern matbaacılık kurulmuştur.¹ Avrupa'da erken bir dönemde matbaanın kurulmasına rağmen Osmanlı Devleti'ne matbaanın gelmesi uzun zaman sonra gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nde ilk matbaa Musevi Hahamı Gerson tarafından 1493 yılında kurulmuştur.² Matbaanın icadından kısa bir süre sonra Hollanda'da Abraham Verhomen tarafından 1605 yılında yayımlanmaya başlanan Wettlycke Tijdinghe adlı gazete düzenli olarak yayımlanan ilk gazete kabul edilmektedir.³ Modern anlamda bir basın faaliyeti olarak 1609 yılında Almanya'da haftalık yayımlanan ilk gazete ise Avisa, Relationoder Zeitung adlı gazetedir. Bu gazetenin yayınlanmasının ardından İngiltere, Fransa, İtalya, Polonya, Rusya ve İspanya başta olmak üzere birçok ülkede günümüz anlamıyla ilk gazeteler yayımlanmaya başlamıştır. Bu gazetelerin genel özellikleri arasında haftalık olmaları, sosyal olaylar, ticaret ve ekonomi ile ilgili haberlerin yanı sıra hikâye ve şiir gibi edebi ürünlere yer vermeleri gelmektedir.⁴

İlk Türk matbaası III. Ahmet döneminde Sait Mehmet Efendi ile İbrahim Müteferrika tarafından 1729 yılında İstanbul'da açılmıştır. Böylece matbaacılık faaliyeti Avrupa'dan 289 yıl sonra Osmanlı Devleti'nde başlamış oluyordu.⁵ İbrahim Müteferrika tarafından kurulan matbaada 1729-1742 tarihleri arasında sadece 23 ciltlik 17 eser 12 bin nüsha basılırken Avrupa'da 1730'lara gelene kadarki süreçte 1,5 milyon kitaptan 1,4 milyar nüsha basılmıştır.⁶ Matbaanın ülkeye geç gelmesi ve okuyucu kitlesinin sınırlı olması gibi sebeplerden dolayı Osmanlı Devleti'nde basın faaliyetleri geç başlamıştır. Osmanlı Devleti topraklarında ilk gazete Kahire'de 1828 yılında yayınlanmaya başlanan Vaka-i Mısriye'dir.⁷ Bu gazetenin yayınlanmaya

¹ Aziz Demircioğlu, **100 Yıllık Kastamonu Basımı 1872-1972**, Doğrusöz Matbaası, Kastamonu 1973, s. 1.

² Enver Benhan Şapolyo, **Türk Gazetecilik Tarihi ve Her Yönüyle Basım**, Güven Matbaası, Ankara 1971, s. 25.

³ Aydın Demiröz, **Çankırı Basım Tarihi**, Çankırı Vakfı Kültür Yayınları, Çankırı 2019, s. 7.

⁴ Hasan Duman, **Osmanlı Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928)**, Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı, Ankara 2000, s. 6.

⁵ Demircioğlu, a.g.e, s. 1.

⁶ Zeki Eraslan, "**Türk Basım Tarihi Uluslararası Sempozyumu 19-21 Ekim 2016/Elazığ**", **Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları**, Cilt: 1, Ankara, 2018, s. 138.

⁷ Eraslan, a.g.m, s. 138.

başlamamasından 3 yıl geçtikten sonra II. Mahmut tarafından Takvimhâne-i Âmire kurdurularak başına Mehmet Esat Efendi getirilmiş ve 1 Kasım 1831 tarihinde Türklerin ilk resmî gazetesi olan Takvim-i Vekâyi çıkarılmaya başlanmıştır.⁸ Takvim-i Vekayi'nin yayınlanmaya başlanmasından sonra William Churchill tarafından Türk basın tarihinin ilk yarı özel gazetesi Ceride-i Havadis yayınlanmıştır. Bu gazeteyi Şinasi ve Agah Efendi tarafından 28 Haziran 1862 yılında yayınlanmaya başlanan ve ilk özel gazete olma özelliğine sahip bulunan Tercüman-ı Ahval gazetesi takip etmiştir.⁹

Osmanlı Devleti'nde her geçen gün yeni gazete ve dergilerin sayısı artmış ve bu da Türk basınının gelişmesini sağlamıştır. Bu gazeteler arasında Ali Suavî tarafından yayımlanan Muhbir, Namık Kemal'in girişimleriyle yayınlanmaya başlanan İbret ile beraber Asır, Vakit, Sabah, Basiret gibi gazeteler yer almaktadır.¹⁰

Osmanlı Devleti'nde mahalli idare alanında yapılan ilk köklü değişiklik 1864 yılında çıkarılan Teşkil-i Vilâyet Nizamnâmesi ile gerçekleşmiştir. Bu nizamname ile ülke; vilayet, liva, kaza ve köy olarak idari birimlere ayrılmıştır.¹¹ Vilayet Nizamnamesi doğrultusunda oluşturulan her vilayet merkezine matbaa kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nde bu doğrultuda hayata geçirilen ilk matbaa Tuna Vilayet Matbaası'dır. Tuna vilayetine matbaanın kurulmasının ardından Mithat Paşa'nın girişimiyle Bulgarca ve Türkçe dillerinde ilk vilayet gazetesi olma özelliğine sahip Tuna gazetesi yayınlanmaya başlanmıştır.¹² Tuna'da açılan ilk matbaanın ardından ülkenin hemen her vilayetine matbaalar kurulmaya ve gazeteler çıkarılmaya başlanmıştır. Vilayetlere matbaaların kurulması ve vilayet gazetelerinin ortaya çıkmasında ülke sınırlarının genişliği, ilk resmî gazete olan Takvim-i Vekâyi'nin dağıtım ağının düzenli kurulamaması gibi sebepler etkili olmuştur.¹³

⁸ Demiröz, a.g.e, s. 8.

⁹ Eraslan, a.g.m, s. 139.

¹⁰ Kazım Benek, "Osmanlı'da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi", **Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 6-7, 2016, s. 33.

¹¹ Fatma Keser, Konya Vilayet Gazetesine Göre II. Meşrutiyet Başlarında Konya Sancağı, **Selçuk Üniversitesi, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi**, 2008, s. 23.

¹² Keser, a.g.t, s. 23.

¹³ Mehmet Serhat Yılmaz, **II. Meşrutiyet Devri Kastamonu Basın Tarihi (1908-1918)**, Berikan Yayınevi, Ankara 2008, s. 12.

Vilayetlerde kurulan matbaalarda yayınlanmaya başlayan vilayet gazetelerinde ilk zamanlar valilerin denetiminden geçen yerel resmî gazeteler çıkarılmaya başlanmıştır. Valililerin denetimi altında yayın hayatlarını sürdüren bu vilayet gazeteleri günümüz anlamındaki yerel gazetelerden içerik olarak farklıdır. Osmanlı Devleti bu gazeteleri genelge ve duyurular yapmak amacıyla yüksek yönetici kadroları için çıkarmıştır ve amaç devletin yapmış olduğu düzenlemelerin yönetici kadrolar tarafından öğrenilmesini sağlamaktır.¹⁴ Osmanlı Devleti'nde yayın hayatına başlayan ilk yerel gazetelerde genel olarak hükümet çalışmaları, çıkarılan kanunlar, kamu görevlilerine ait atama ve tayin bilgileri, sağlık haberleri, temel tüketim maddelerinin fiyatları, resmi ve özel ilanlar yer almıştır.¹⁵ Yayınlandıkları vilayetin kültür hayatına büyük katkıları olan bu gazetelerin sayfa sayısı genel olarak 2 ila 4 arasında değişmektedir. Osmanlı Devleti'nde yerel basının ilk örnekleri olan vilayet gazetelerinin sayısı 1908 yılına gelindiğinde 36'ya ulaşmıştır.¹⁶

I. Dünya Savaşı'nın başlaması ile beraber askeri sansürün izni olmadan ordu ile ilgili haberlerin yayınlanması çıkarılan geçici yasa ile yasaklanmıştır. Bu da mütareke yıllarına kadar sessiz kalacak bir basın görüntüsü oluşturmuştur.¹⁷ I. Dünya Savaşı yıllarında Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yayınlanan birçok gazete savaşın getirmiş olduğu olumsuz ortam ve çeşitli sıkıntılar nedeniyle yayın hayatını sonlandırmak durumunda kalmıştır.¹⁸ Öyle ki Osmanlı Devleti'nde 1914 yılında yayınlanan gazete ve dergi sayısı 73 iken, bu sayı 1915 yılında 6'ya kadar düşmüştür.¹⁹

Basın faaliyetlerinde I. Dünya Savaşı yıllarında yaşanan bu durgunluk Millî Mücadele döneminde son bulmuştur. 1919-1922 yıllarını kapsayan Millî Mücadele dönemi basın faaliyetlerini Millî Mücadele yanlısı ve Millî Mücadele karşıtı olarak ikiye ayırmak mümkündür.²⁰ Millî Mücadele'yi destekleyen başlıca gazeteler arasında İzmir'de Hukuk-ı Beşer, Sivas'ta İrade-i Milliye, Eskişehir'de Yeni Gün, Ankara'da Öğüt,

¹⁴ Hediyeullah Aydeniz, "Tarihsel ve Literatel Açından Yerel Gazetecilik", *Türkiye'de Yerel Basın*, (der. Suat Gezgin), **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları**, s. 12.

¹⁵ Olcay Uçak, Abdi Erkal, "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Yerel Basının Gelişim Süreci", **Selçuk İletişim**, Cilt: 1, Sayı: 12, 2019, s. 95.

¹⁶ Uçak, Erkal, *a.g.m.*, s. 95-96.

¹⁷ Atilla Girgin, "Cumhuriyet Döneminde Türkiye'deki Yerel Basının Gelişimi", **Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 1997, s. 26.

¹⁸ Uçak, Erkal, *a.g.m.*, s. 96.

¹⁹ Girgin, *a.g.t.*, s. 26.

²⁰ Zühal Boran, *Yerel Basın Çalışmalarına Bir Örnek: Yeni Yurd Van Gazetesi (1937-1948)*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, **Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Van 2018, s. 10.

Kastamonu'da Açıksöz, Balıkesir'de Doğru Söz gazeteleri yer almaktadır. Millî Mücadele karşıtı gazetelerin başında ise İstanbul'da Alemdar ve Peyam-ı Sabah, Kastamonu'da Zafer, Trabzon'da Selamet, Edirne'de Teemmim gazeteleri gelmektedir.²¹ Millî Mücadele dönemi basınında genel olarak Ankara ve İstanbul merkezi yönetimlerinden gelen haberler ile çatışma ve savaş haberlerine yer verilmiştir. Millî Mücadele'yi destekleyen gazeteler halkı bilinçlendirmeye, işgallere karşı direniş konusunda kamuoyu oluşturmaya ve ortak değerler çerçevesinde halkı bir amaç doğrultusunda toplamaya çalışmış ve büyük ölçüde başarılı olmuştur. Millî Mücadele'nin karşısında yer alan gazeteler ise savaşın Türkler tarafından kazanılmasından kısa bir süre yayın hayatına son vermek durumunda kalmıştır.²²

Millî Mücadele'nin zaferle sonuçlanmasının ardından Cumhuriyet ilan edilmiştir. Cumhuriyet döneminde basın faaliyetleri hız kesmeden devam etmiştir. Bu dönem basın faaliyetlerini ikiye ayırmak mümkündür. Cumhuriyet'in ilan edilmesi ile başlayıp Tek Partili hayatın sonuna kadar devam eden süreç birinci dönem olarak nitelendirilebilirken, Demokrat Parti'nin (DP) kurulmasının ardından 1950 yılında devletin başına geçmesi de ikinci dönem olarak nitelendirilmektedir.²³

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yaşanan Şeyh Sait İsyanı sonrasında çıkarılan Takrir-i Sükûn Kanunu ile rejim ve hükümet karşıtı yayınların yasaklanması ve bu tarz haber yapanların yargılanması kolaylaşmıştır.²⁴ Bu kanun çerçevesinde isyan sahasında sansür ilan edilirken bölgede kurulan İstiklal Mahkemesi'nde Abdülkadir Kemali (Öğütçü), Eşref Edip, Ahmet Şükrü (Esmer) ve İlhami Safa'nın aralarında bulunduğu pek çok gazeteci isyanı teşvik ettikleri gerekçesiyle yargılanmıştır.²⁵ Bu dönemin basın alanında yaşanan bir diğer önemli gelişmesi ise Harf İnkılabı'dır. 1 Kasım 1928 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde (TBMM) Latin harfi esaslı yeni Türk Alfabesi kabul edilmiştir. Bu kanunun ilan tarihinden itibaren ülkede faaliyet gösteren gazetelerin 4 ay gibi bir süreçte Latin harflerine geçmeleri gerekmiştir. Ancak yeterli alt yapısı ve yetişmiş elamanı bulunmayan gazeteler bu dönemde ciddi sıkıntılarla

²¹ Demiröz, a.g.e, s.9-10.

²² Uçak, Erkal, a.g.m, s. 97.

²³ Boran, a.g.t, s. 12-13.

²⁴ Uçak, Erkal, a.g.m, s. 97.

²⁵ Orhan Koloğlu, **Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Basın**, İletişim Yayınları, İstanbul 1992, s. 64.

karşı karşıya kalmışlardır.²⁶ Bu dönemde gazetelerin yaşadığı bir diğer önemli sorun da yeterli okuyucu kitlesinin bulunamamış olmasıdır. Buna örnek olarak Ahmet Cevdet'in "İkdam" adlı gazeteyi okuyucu bulamadığından 1928 yılında kapatmak zorunda kalması verilebilir. Bunun yanında devlet gazete ve dergilere maddi yardımlarda bulunarak yeni harflere alışılması konusunda basını desteklemiştir. Aynı zamanda basınının da yeni harflerin halka öğretilmesinde önemli bir misyon yüklendiği görülmektedir.²⁷

Cumhuriyet Döneminde ilk basın yasası olan Matbuat Hürriyeti ve Matbu Eserler Neşri Hakkında Kanun 1931 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu kanun ile Millî Mücadele ve Cumhuriyet aleyhinde yayın yapmış olanların gazete çıkarmaları yasaklanmıştır. Ayrıca bu kanun hükümleri ile beraber Bakanlar Kurulu kararıyla gazete kapatmak da mümkün hale gelmiştir. Bu kanun maddesi 1946 genel seçimlerinden bir ay önce kaldırılmıştır.²⁸

Millî Mücadele'nin başlangıcı olan 1919 Mayıs'ından 1938'e kadar Türkiye'de 582 gazete yayınlanmıştır. Bunların 176'sı İstanbul'da 406'sı ise Anadolu'da yayınlanmıştır. Anadolu'da yayınlanan gazetelerin illere göre dağılımı İzmir'de 54, Trabzon'da 28, Adana'da 27, Ankara'da 25, Bursa'da 16 gazete şeklindedir.²⁹ 1939 yılına gelindiğinde II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi ile yaşanan sıkıntılarla beraber yayınlanan gazete ve dergilerin toplam sayısı 340'a kadar gerilemiştir. Bu sayı 1946 yılına kadar sürekli gerilerken Çok Partili Hayata geçişle beraber çıkarılan yayın sayılarında artış gözlemlenmektedir.³⁰

²⁶ Uçak, Erkal, *a.g.m.*, s. 97.

²⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Serhat Yılmaz, **Harf İnkılâbı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu Örneği)**, Berikan Yayınevi, Ankara 2009.

²⁸ Uçak, Erkal, *a.g.m.*, s. 98.

²⁹ Girgin, a.g.t., s. 39.

³⁰ Uçak, Erkal, *a.g.m.*, s. 98.

2. MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ VE CUMHURİYET'İN İLK YILLARINDA ÇANKIRI BASINI

2.1 Çankırı'da Matbaanın Kuruluşu

Orta Anadolu'nun kuzeyinde yer alan Çankırı, Osmanlı Devleti hakimiyeti altında 19. yüzyılın ilk yarısında Bozok eyaletine bağlı bulunmakta idi.³¹ Osmanlı Devleti 19. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde idarî ve mülkî alanlarda düzenlemeler yapmış ve bu düzenlemeler neticesinde Çankırı'nın idarî yapısında değişiklikler olmuştur. Bu bağlamda 15 Aralık 1859 tarihli padişah iradesi ile mülkî anlamda yeni bir düzenlemeye gidilmiş ve bazı eyalet valilikleri mutasarrıflığa dönüştürülmüştür. Mutasarrıflığa dönüştürülen eyaletler arasında Kastamonu da bulunmaktaydı.³² Kastamonu'nun mutasarrıflığa dönüştürülmesinin ardından 15 Temmuz 1862 tarihli padişah iradesi ile Çankırı, Bozok Eyaleti'nden ayrılmış ve 1863 yılının Mart ayından itibaren Bolu ve Sinop livaları ile beraber Kastamonu'ya bağlanmıştır.³³ Bu tarihten Cumhuriyet döneminde idarî ve mülkî alanlarda yapılacak olan değişikliklere kadar Çankırı Kastamonu'ya bağlı kalmıştır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise Türkiye'nin idarî yapısı 1921 ve 1924 anayasalarına göre yeniden düzenlenmiştir. Yapılan bu düzenlemeler Çankırı'nın idarî yapısında değişikliklere neden olmuş ve 1462 sayılı Vilayetler İdaresi Kanunu ile livaların vilayetlere dönüştürülmesi ile beraber Çankırı da vilayet yani il statüsü konumuna kavuşmuştur.³⁴

Müstakil bir vilayet olana kadar Kastamonu'ya bağlı olan Çankırı, 1921 yılına kadar ülke gündemi ile ilgili gelişmeleri Kastamonu Vilayet Gazetesi'nden almıştır.³⁵ Böylelikle Çankırı halkı ülke gündeminden haberdar olurken yerel gelişmelerden de kısmen Kastamonu Vilayet Gazetesi'nden haber almıştır. Millî Mücadele yıllarında

³¹ Nurçin Akkaya, "Taşrada Bir Değişim Örneği: Cumhuriyetin İlk Yıllarında Çankırı (1923-1939)", **Kırıkkale Üniversitesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2008, s. 8.

³² Alperen Yalçın Bazna, "Osmanlı Taşra İdaresi: Kastamonu Örneği (1839-1876)", **Çankırı Karatekin Üniversitesi**, Basılmamış Doktora Tezi, 2021, s. 150.

³³ Bazna, a.g.t, s. 153.

³⁴ Akkaya, a.g.t, s. 14.

³⁵ Aytaç Burak Dereli, Erdem Taşdemir, "Kengiri'den Günümüze Çankırı Basını," **İletişim ve Kuram Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 44, 2017, s. 161.

Çankırı'ya matbaanın gelmesiyle birlikte bu durum son bulmuş ve Çankırı'da ilk basın faaliyetleri de başlamıştır.³⁶

Çankırı'da matbaanın kurulması, Mutasarrıf Cemal (Bardakçı) Bey'in³⁷ girişimleriyle gerçekleşmiştir. Cemal Bey Çankırı'da görev yaptığı dönemde İstanbul'dan ikinci el olarak bir matbaa aldırılmıştır. Satın alınan matbaa öncelikle İnebolu Limanı'na getirilmiştir. Hacışeyhoğlu Hasan Üçok³⁸ ise makineyi buradan alarak günümüzde İstiklal Yolu olarak adlandırılan güzergâh üzerinden Çankırı'ya ulaştırmıştır.³⁹ Makinenin vilayete ulaşmasının ardından resmi olarak Çankırı Matbaası kurulmuştur. Çankırı Matbaası'nın ilk müdürlüğüne Aziz Bey atanmıştır.⁴⁰

Çankırı'da matbaanın kurulmasıyla beraber vilayetin ilk yerel gazetesi olan Çankırı (Kengiri) gazetesi 1921 yılında yayınlanmaya başlanmıştır. Çankırı gazetesinin ardından Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı vilayeti dahilinde başka gazete ve dergilerin de yayınlanmaya başladığı görülmektedir. Bu dönemde şahsi gayretler ile çıkarılan bu gazete ve dergilere vilayet yönetimi destek vermiş ve masrafları İl Özel İdaresi tarafından karşılanmıştır.⁴¹ Çankırı Vilayet Gazetesi'nden sonra Necat gazetesi, Çankırı'da Halk Yolu Mecmuası, Çankırı'da İnce Geliş gazetesi ve Çankırı'da Duygu gazetesi Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'da basılan diğer yayın faaliyetleridir.⁴²

2.2 Çankırı'da Yayınlanan Gazete ve Dergiler

³⁶ Dereli, Taşdemir, *a.g.m*, s. 161.

³⁷ Atatürk döneminin önemli idarecilerinden olan Cemal Bardakçı Balıkesir'in Burhaniye ilçesinde 1887 tarihinde dünyaya gelmiştir. İlk tahsilini Burhaniye Rüştüyesi'nde, orta tahsilini Bursa İdadisi'nde tamamladıktan sonra yüksek öğrenimini Mekteb-i Mülkiye-i Şahane'de tamamlayarak memurluk görevine başlamıştır. Memuriyet hayatına sırasıyla nahiye müdürlüğü, kaymakamlık ve valilik yaparak devam etmiştir. 1921 ile 1922 yılları arasında Çankırı Valiliği yapmış olan Cemal Bardakçı aynı zamanda Tarihçi Murat Bardakçı'nın da dedesidir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ali Galip Baltaoğlu, "Atatürk'ün Seçkin Bir İdarecisi: Ali Cemal Bardakçı", **Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, C: 1, Sayı: 1, s.267.

³⁸ 1882 yılında Çankırı'da doğmuş olan Hacışeyhoğlu Hasan Üçok Çankırı İdadisi mezunudur. Encümen Katipliği, Çankırı Vilayet Matbaası Müdürlüğü başta olmak üzere birçok memuriyette bulunmuştur. Çankırı'da yayınlanan Halk Yolu Mecmuasında yazıları yayınlanan Üçok 1938 yılında vefat etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehmet Serhat Yılmaz, **Çankırı Türk Ocağı (1924-1931)**, Türk Yurdu Yayınları, Ankara 2023, s. 125, 126.

³⁹ Ömer Türkoğlu, "Çankırı Basın Tarihine Dair Kısa Notlar ve İnce Geliş Gazetesi," **Çankırı Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 2, Sayı: 2, 2007, s. 79.

⁴⁰ Demiröz, a.g.e, s. 39.

⁴¹ Ali Yüzdemir, "Çankırı Yerel Basını, Çankırı ve Necat Örnekleri", **Çankırı Araştırmaları Dergisi**, Yıl:3, Sayı:3, 2008, s. 162.

⁴² Dereli, Taşdemir, *a.g.m*, s. 162

2.2.1 Çankırı Gazetesi

Çankırı vilayetinde matbaanın kurulmasıyla beraber vilayetin ilk gazetesi olarak Kengiri adıyla Çankırı gazetesi Eylül 1921 tarihinde yayın hayatına başlamıştır. Harf İnkılabına kadar Osmanlı Türkçesi ile yayınlanan gazete 19 Mayıs 1924'te isim değişikliğine giderek Çankırı adını almıştır. Toplamda 1556 sayı basılan gazetenin, 26 Kanun-ı Sani 1925 tarihindeki 124. nüshasından önceki nüshaları hiç bir yerde bulunamamıştır. 26 Kanunusani 1925 tarihli 124. nüshasından 20 Haziran 1933 tarihinde yayınlanan 546. nüshasına kadar TBMM Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Gazetenin 223, 235, 237, 240, 241, 242, 245, 246, 249, 250, 257, 264, 266, 269, 270, 271, 283, 288, 300, 313, 321, 322 ve 323. nüshaları ve 548 ila 595 nüshaları arasında bulunan sayılara ulaşılamamıştır. 596. nüshadan son sayısı olan 1556. nüshasına kadar ise Milli Kütüphane'de bulunmaktadır.⁴³ Çankırı gazetesi 30 yıl, 6 ay süren yayın hayatına 26 Şubat 1952 tarihinde 1556 sayılı son nüshasıyla son vermiştir.⁴⁴

2.2.2 Necat Gazetesi

Vilayetin resmî gazetesi Çankırı'dan sonra, Çankırı'nın ilk özel gazetesi olarak yayınlanmaya başlayan Necat gazetesi 21 Şubat 1924 tarihinden 16 Ağustos 1928 tarihine kadar yayın hayatına devam etmiştir.⁴⁵ Kelime anlamı "Kurtuluş" olan Necat gazetesinin fiziki özellikleri incelendiğinde 30x47 cm ebadında⁴⁶ 3 sütun üzerine tertiplenmiş 2 sayfadan oluştuğu görülmektedir. Gazetenin sayfa sayısında istisnai olarak değişiklikler yaşanmıştır. Örneğin; Mustafa Kemal'in Çankırı'yı ziyareti nedeniyle gazetenin 27 Ağustos 1925 tarihli 77. nüshası ile 3 Eylül 1925 tarihli 78. nüshaları 4 sayfa olarak yayınlanmıştır.

⁴³ Milli Kütüphane, Milli Kütüphane, <http://mkutup.gov.tr> (Erişim Tarihi: 4 Mart 2023)

⁴⁴ Çankırı gazetesi hakkında ayrıntılı bilgi 2. 4. Çankırı Gazetesi adlı bölümde verilmiştir.

⁴⁵ Duman, a.g.e, s. 185.

⁴⁶ Demiröz, a.g.e, s. 45.

Görsel 2.1 Necat gazetesini başlık bölümü⁴⁷

Haftalık olarak yayınlanan gazetesinin başlık kısmında büyük puntolarla yazılmış isminin hemen altında "Perşembe günleri neşr olunur Cumhuriyetçi Türk gazetesidir" ibaresi yer almaktadır. Gazete başlığının sağ tarafı incelendiğinde "Baş muharrir ve müdürü Tahsin Nahit" ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca başlığın sağ tarafında yer alan bilgilerden gazetesinin idare mahallinin Türk Ocağı dairesinde bulunduğu ve gazetede yayınlanan ilanların her satırının 5 kuruş olduğu anlaşılmaktadır.⁴⁸ Gazete başlığının sol tarafı incelendiğinde ilk olarak "İmtiyaz Sahibi: Mustafa" bilgisinin yer aldığı görülmektedir. Hemen bu bilginin devamında gazete abonelik ücretlerinin senelik 120 kuruş, altı aylık 80 kuruş ve gazete nüshasının 100 pare olduğu belirtilmiştir. Gazete başlık kısmının sol tarafında son olarak gazetesinin yayınlandığı tarihe yer verilmiştir.⁴⁹

Çankırı basın tarihi açısından önemli bir yere sahip bulunan gazete ücretsiz bir şekilde Çankırı Vilayet Matbaası tarafından basılmıştır.⁵⁰ Bu durum dönemin olumsuz ekonomik şartlarına rağmen Çankırı resmi makamlarının yerel basının gelişmesi için büyük gayret sarf ettiğini göstermektedir. Ancak ücretsiz bir şekilde basılması gazetesinin yayın hayatına devam edebilmesi için yeterli olmamış ve bir süre sonra gazete kâğıt sıkıntısı yaşanmaya başlamıştır. Bu durum üzerine gazeteyi çıkaranlar çözüm arayışı içine girmiş ve kâğıdın ücretsiz olarak Çankırı İl Özel İdaresi tarafından

⁴⁷ Necat, Yıl:2, Sayı: 73, (30 Temmuz 1341), s. 1.

⁴⁸ Necat, Yıl:2, Sayı: 73, (30 Temmuz 1341), s. 1.

⁴⁹ Necat, Yıl:2, Sayı: 73, (30 Temmuz 1341), s. 1.

⁵⁰ Türkoğlu, a.g.m, s. 81.

karşılanması yönünde talepte bulunmuşlardır.⁵¹ Bu talep Çankırı İl Genel Meclisi'nin bütçe görüşmeleri sırasında gündeme getirilmiştir. İl Genel Meclisi üyeleri konu hakkında farklı görüşler ileri sunmuşlar ise de sonuç olarak gazetenin ücretsiz basılmasına devam edileceği ancak kâğıt ihtiyacının gazete tarafından karşılanması gerektiği kararı alınmıştır.

Zor şartlarda da olsa yayın hayatına devam etmekte olan Necat gazetesi Ağustos 1928 tarihine gelindiğinde isim değişikliğine giderek yayın hayatına İnce Geliş olarak devam edeceğini duyurmuştur. Bu durum Çankırı gazetesinin 7 Ağustos 1928 tarihli 306. nüshasında "Şehrimizde münteşir Necat gazetesi ... Bu kere İnce Geliş'e tebdil olunarak önümüzdeki haftadan itibaren intişara başlayacak" haberi ile halka duyurulmuştur. Haberde "Pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere haftada iki defa şehrimizde İnce Geliş intişar edecektir. Mezkûr gazetenin yeni müdürü mesulü Cevdet ve baş muharriri Muharrem Zeki Beylerle sahibi imtiyazı Mustafa Bey'i tebrik eder devamlı muvaffakiyetlerini temenni ederiz" ifadelerine yer verilmiştir.⁵²

Necat gazetesinin 11 sayısı (73, 77, 78, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 96, 102 sayılı nüshalar) Osmanlıca Mahallî Gazeteler sitesinde taralı olarak bulunmaktadır.⁵³ Bu nüshalar incelendiğinde gazetede; Çankırı ile ilgili yerel haberlere, ilanlara, ajans haberlerine yer verildiği görülmektedir. Haber ve ilanlar dışında şiir ve makaleler de gazetede kendine yer bulmuştur.

Gazetenin baş muharriri Tahsin Nahit (Uygur) tarafından Mustafa Kemal Paşa'nın Çankırı'yı ziyareti münasebetiyle yazılan "Ulu Gazi" başlıklı şiirin ilk dördlüğü şu şekildedir:

"Heybetli bir güneşsin Türk'ün ruhundan doğan,

Bir güneş ki nur verdin sayısız yıldızlara!

⁵¹ Türkoğlu, *a.g.m.*, s. 81.

⁵² "Şehrimizde Münteşir Necat Gazetesi Bu Kere İnce Geliş'e Tebdil Olunarak Önümüzdeki Haftadan İtibaren İntişara Başlayacak", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 306, (7 Ağustos 1928), s. 1.

⁵³ <http://osmanlicagazeteler.org> (Erişim Tarihi: 1 Haziran 2023)

Kudretle doğmasaydın karanlık semamızdan

Vahşet ölüm saçardı vatandaki kızlara!.."54

Necat gazetesi, Çankırı'nın 1924 ve 1928 yılları arasındaki sosyal, siyasal ve iktisadi hayatına ışık tutması açısından oldukça önemlidir. Ayrıca gazetenin yayımlandığı tarihler arasına yapılan inkılaplar hakkında bilgiler vererek yeni rejimin Çankırı halkı tarafından benimsenmesi ve özümsemi görevini de üstlendiği görülmektedir.

2.2.3 İnce Geliş Gazetesi

Çankırı gazetesinin 7 Ağustos 1928 tarihli 306. nüshasında yer alan haberde Necat gazetesinin isim değişikliğine gittiği ve yayın hayatına İnce Geliş olarak devam edeceği belirtilmiştir. İsim değişikliğine gitme sebebi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanılamamıştır. Yine aynı gazetenin 14 Ağustos 1928 tarihli 307. nüshasında "İnce Geliş" başlıklı haber şu şekildedir: "Geçen nüshamızda bu hafta içinde çıkacağını yazdığımız İnce Geliş refikimiz perşembe günü zengin münderecatıyla intişar edecektir, tavsiye ederiz."⁵⁵

Çankırı gazetesinin 21 Ağustos 1928 tarihli 308. sayısına gelindiğinde ise "Tebrik" başlıklı haberde İnce Geliş gazetesinin ilk sayısının yayımlandığı belirtilerek gazete tebrik edilmiştir. Necat gazetesinin devamı niteliğindeki İnce Geliş gazetesi 30x47 cm ebadında 4 sütun üzerine tertiplenmiş iki sayfadan oluşmaktadır. Başlığın hemen altında "Şimdilik Pazartesi ve Perşembe günleri çıkarılır" ibaresinin yer aldığı görülmektedir. Bu bilgiden anlaşılacağı üzere Necat gazetesinden farklı olarak haftada iki kez çıkarılma kararı alınmıştır. Gazete başlığının sağ tarafına bakıldığında ilk olarak "Baş muharriri: Muharrem Zeki" bilgisinin yer aldığı görülmektedir. Bu bilginin altında ise sırasıyla "Mesleğimize muvafık olmayan yazılar derç edilmez", İdare Mahalli Vilayet Matbaasında Daire-i Mahsusa" ve "Adres Çankırı'da İnce Geliş" ifadeleri yer almıştır.⁵⁶ Gazete başlığının sol tarafında ise ilk olarak "Sahibi Mustafa" ifadesi bulunmaktadır. Bu bilginin altında gazete abonelik ücretlerine dair bilgiler

⁵⁴ Tahsin Nahit, "Ulu Gazi", **Necat**, Yıl: 2, Sayı: 78, (3 Eylül 1341), s. 2.

⁵⁵"İnce Geliş", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 307, (14 Ağustos 1928), s. 1.

⁵⁶ İnce Geliş gazetesi adını Çankırı'da bulunan bir mevkiiden almıştır. Bu mevki Korgun-Ildızım ve Hocahasan arasındaki en yüksek noktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Türkoğlu, *a.g.m.*, s.79.

verilmiştir. Buna göre gazetenin senelik abonelik ücreti 300, altı aylık abone ücreti 160 ve üç aylık abone ücreti 80 kuruştur.

Gazetenin birinci sayısında başlığın üst kısmında yer alan 19 Ağustos 1928 tarihi gazetenin ilk yayın tarihi olarak kabul edilmektedir. Ancak Aydın Demiröz Çankırı Basın Tarihi adlı kitabında tarihin hatalı olduğunu belirtmiştir. Demiröz'e göre bu hata gazetenin dizgisini yapan mürettepten kaynaklanmaktadır.⁵⁷ Gazetenin künyesindeki bilgilerin incelendiğinde gazetenin ilk yayın tarihinin 16 Ağustos 1928 Perşembe olması gerektiğini belirtmiştir.

İnce Geliş gazetesinin ilk ve tek sayısı olan 19 Ağustos 1928 tarihli nüshasında "İnce Geliş ve Mesleği" başlıklı yazıda gazetenin yayın hayatına başlamasının aniden gerçekleştiği belirtilmiştir. Çankırı'da böyle bir gazeteye uzun zamandır ihtiyaç duyulduğu vurgulanarak bu ihtiyacı karşılamak amacıyla İnce Geliş gazetesinin yayınlanmaya başlandığına dair bilgi verilmiştir. Aynı yazıda kendini Cumhuriyetçi ve Halkçı olarak tanıtan gazete halkın duygu ve ihtiyaçlarına tercüman olacağını vaat etmektedir.⁵⁸

İnce Geliş gazetesinin 19 Ağustos 1928 tarihli ilk ve tek sayısı incelendiğinde gazetede Anadolu Ajansı'ndan alınan haberlere yer verildiği görülmektedir. "Gazi Paşamızın Yeni Elifbasına Dair Halkın Hasbihalleri" başlıklı haberde Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın, Halk Fırkası tarafından İstanbul'da düzenlenen bir bahçe eğlencesinde, yeni Türk harfleriyle ilgili yaptığı konuşmasına yer verilmiştir.⁵⁹

Şimendifer yapımı ile alakalı olan "Hatları Kendi Paramızla Yapmak Esası" ve "Trabzon'da Yağmur" başlıklı haberler Anadolu Ajansı'ndan diğer haberlerdir.⁶⁰ İnce Geliş gazetesi yerel bir gazete olmasına rağmen ulusal haberlere de yer vererek Çankırı halkının ülke gündemine hakim olmasını amaçlamıştır.

⁵⁷ Demiröz, a.g.e, s. 63.

⁵⁸ "İnce Geliş", **İnce Geliş**, Yıl: 1, Sayı: 1, (19 Ağustos 1928), s. 1.

⁵⁹ Gazi Paşamızın Yeni Elifbasına Dair Halkın Hasbihalleri", **İnce Geliş**, Yıl: 1, Sayı: 1, (19 Ağustos 1928), s. 1.

⁶⁰ "Hatları Kendi Paramızla Yapma Esası", "Trabzon'da Yağmur", **İnce Geliş**, Yıl: 1, Sayı: 1, (19 Ağustos 1928), s. 1.

Gazetede sadece haberlere yer verilmemiş, şiir türünden örnekler de gazetenin sütunlarında kendine yer bulmuştur. Gazetenin baş muharriri Muharrem Zeki imzalı "Gazimize" başlıklı şiirin ilk dördlüğü şu şekildedir:

"Hayat ufuklarından bir güneş gibi doğdun,

Bastın Türk'ü bağrına müşfik bir ana gibi,

Vicdanları karartan zulmetleri hep boğdun;

Işık! diye haykırdın şen bir terane gibi..."⁶¹

İnce Geliş gazetesinin tek nüshasının ikinci sayfasında bir de bilmece sütununa yer verildiği görülmektedir. Bu bölüm ile okuyucularının hoş ve güzel vakit geçirmesini hedefleyen gazete her nüshasında bu bölümün bulunacağını belirtmiş ve bir de bilmece kuponu hazırlamıştır.⁶²

Çankırı halkını ulusal ve yerel gelişmelerden haberdar etmeye çalışan İnce Geliş gazetesinin yayın hayatı maalesef tek sayıdan öte gidememiştir. 19 Ağustos 1928 tarihli tek nüshası incelendiğinde gazetenin sadece halkı bilgilendirme amacı gütmeye başladığı açıktır. Yeni rejim ve yeni sosyal düzenin halk tarafından benimsenmesi ve halkın edebi alanda da gelişmesi için çabalamıştır.

Büyük ümitler ile yayın hayatına başlayan İnce Geliş gazetesi ilk sayısından sonra yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır. Çankırı gazetesinin 11 Eylül 1928 tarihli 311. sayısında yer alan ve İnce Geliş gazetesinin kapanma nedenleri hakkında bilgi veren "İnce Geliş Refikimiz" başlıklı haber şu şekildedir:

"Şehrimizde yeni hayatı matbuata atılan İnce Geliş refikimiz matbuatımızın maalesef şu sıra kesret-i meşguliyeti ve müretteplerimizin azlığı ve gündüz mesailerinden başka bir de gece hizmetine tahammül edememeleri dolayısıyla mezkûr gazete matbaamızda tab'

⁶¹ Muharrem Zeki, "Gazimize", **İnce Geliş**, Yıl: 1, Sayı: 1, (19 Ağustos 1928), s. 1.

⁶² "İnce Geliş'in Bilmece Sütunu", **İnce Geliş**, Yıl: 1, Sayı: 1, (19 Ağustos 1928), s. 2.

olunamamakta ve civar vilayetlerden birisinde tabıyla intişarına devam edecekleri istihbar kılınmıştır."⁶³

Çankırı gazetesinde yer alan bu haberden anlaşılıyor ki İnce Geliş gazetesinin yayın hayatına devam edememesinin en büyük nedeni matbaa çalışanlarının yetersiz olmasından dolayı Çankırı Matbaası'nda basılması için izin alınamaması olduğu anlaşılmaktadır.

2.2.4 Duygu Gazetesi

Duygu gazetesi, sahibi ve başyazarı olan Ahmet Talat (Onay) tarafından 9 Ekim 1930 tarihinde yayınlanmaya başlanmıştır ve son nüshasının yayınlandığı 19 Kasım 1938 tarihine kadar yayın hayatına devam etmiştir.⁶⁴ Gazete, yayınlandığı 8 yılı aşkın sürede Çankırı halkını sosyal, siyasal ve kültürel konularda bilgilendirmeye çalışmıştır.

35x50 cm ebadında 4 sütun üzerine tertiplenmiş 4 sayfadan oluşan gazetenin, başlığının altında yer alan "Perşembe günleri çıkar" ifadesinden haftalık olarak yayınlandığı anlaşılmaktadır.⁶⁵ 1 Kasım 1930 tarihinde yayınlanan 4. sayısı ile birlikte gazetenin yayınlandığı günde değişikliğe gidilmiş ve cumartesi günleri yayınlanmaya başlanmıştır.⁶⁶ Gazetede meydana gelen bir diğer önemli değişiklik de isminde yaşanmıştır. "Çankırı'da Duygu" adıyla yayın hayatına başlamış olan gazete 203. sayısına geldiğinde ismini "Duygu" olarak değiştirerek yayın hayatına devam etmiştir.⁶⁷

Duygu gazetesinin başlığında yer alan ifadelerden abonelik ücretinin senelik 150 kuruş, altı aylık 100 kuruş ve nüshasının 100 para olduğu anlaşılmaktadır. Tarihi geçen nüshalarının ise 5 kuruş olduğu yine başlık kısmında yer alan bir diğer bilgidir.⁶⁸ Gazete ilk sayısından son sayısına kadar bu ücretlerde herhangi bir değişikliğe gitmemiştir.

⁶³ "İnce Geliş Refikimiz", *Çankırı*, Yıl: 7, Sayı: 311, (11 Eylül 1928), s. 2.

⁶⁴ Demiröz, a.g.e, s. 69.

⁶⁵ Uğur Cengiz, "*Çankırı'da Duygu Gazetesi'ne Göre (1930-1938) Çankırı'da Siyasal Yaşam*", Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, Konya 2019, s.14.

⁶⁶ Cengiz, a.g.t, s. 15.

⁶⁷ Cengiz, a.g.t, s. 15.

⁶⁸ Cengiz, a.g.t, s. 16.

Duygu gazetesinde yer alan yazılarda yeni kurulan Cumhuriyet rejimi desteklenerek yapılan inkılaplar konusunda halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. İnkılaplarla beraber başlayan yeni yaşam tarzının Çankırı halkı arasında yerleşmesini kendine misyon edinen gazete bu konuda Çankırı coğrafyasının önemli yayın kuruluşlarından biri haline gelmiştir.

Yayınlandığı süre boyunca Çankırı ve ülkede meydana gelen siyasi, iktisadi ve sosyal birçok konuyu sayfalarına taşıyan Duygu gazetesinin son sayısı 19 Kasım 1938 tarihinde yayınlanmış ve gazete bu sayıyla beraber yayın hayatına son vermiştir.⁶⁹

Duygu gazetesinin yayın hayatına son vermesine giden süreç hakkında Ahmet Talat (Onay) tarafından Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Sekreterliği'ne gönderilen mektup açıklayıcı bilgiler içermektedir. Mektuba göre; Duygu gazetesi, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın (SCF) Çankırı'daki yapılanması ve faaliyetlerine mâni olmak amacıyla CHP adına çıkarılmıştır. Yarı siyasi yarı ilmi olan gazetede ilim, edebiyat, tarih içerikli yazılar ile sosyal, iktisadî ve siyasî haberlere yer verilmiştir. Onay'a göre; Çankırı valisi Hüseyin Uzgören'in Çankırı yararına olmayan işlerinin Duygu gazetesi tarafından onaylanmaması üzerine Çankırı valisi gazeteye husumet besleyerek gazetenin kapanması yönünde faaliyetlerde bulunmuştur. Son olarak İsmet İnönü'nün 5 Aralık 1938 tarihinde Çankırı'yı ziyareti sırasında Duygu gazetesi özel bir sayı çıkarmak istemiş, ancak Çankırı Valisi Hüseyin Uzgören bu talebi reddetmiştir. Yaşanan bu son olay üzerine gazetenin kapanma kararı aldığına dair bilgilerin yer aldığı mektubun son bölümü şu şekildedir:

"...Beş senedir Çankırı'da fena şöhretten başka bir eser bırakmamasına rağmen yüzler kızartıcı kötü ve safihane hareketlerini mevkiine hürmeten tenkitten daima çekindik. Buna rağmen memleket ve hazine menfaati, fırka ve hükümet umde ve telakkisi noktasından ara sıra şuursuzca icraatını hayır hahane ve her zaman rica yoluyla tashihe çalıştığımızı hoş görmeyen bu zatın şu son muamelesi eğer Kastamonu Valisi Avni Doğan'a itirafı veçhile Cumhur reisimizin dikkatini calıp bir tenkit yazacağını korkmaktan ileri gelmiş bir vehim eseri değilse muhakkak hainane bir düşünce mahsulüdür ve fikrimce hiç bir menfaat ve emel mukabili olmayarak Çankırı halkının sevinç ve şükran duygularına tercüman olacak bir gazetenin intişarına mani olmak bayağılık mertebesinde kalmaktan uzaktır. Bu meşum hadise dolayısıyla Duygu

⁶⁹ Cengiz, a.g.t, s. 20.

gazetesinin Çankırı'da hürriyet ve selamete tab'ına imkan olmadığı için tatile mecbur kaldım."⁷⁰

2.2.5 Halk Yolu Dergisi

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'da yayınlanan tek dergi olma özelliğine sahip bulunan "Halk Yolu", 15 Şubat 1923 tarihinden 28 Şubat 1927 tarihine kadar 4 sene boyunca yayınlanmıştır. Halk Yolu'nun sahibi Çankırı Türk Ocağı Başkanı Kemal Cenap, Yazı İşleri müdürü ise Tahsin Nahit (Uygur)'dur.⁷¹

Derginin fiziki özellikleri incelendiğinde 39x28 cm ebadında⁷² 2 sütun üzerine tertiplenmiş ve 16 sayfadan oluştuğu görülmektedir. "Halk Yolu Hakkın Yoludur" sloganı ile yayın hayatına başlayan mecmuanın başlık kısmında büyük puntolar ve Osmanlı Türkçesi rikâ⁷³ yazı çeşidi ile derginin ismi yer almaktadır. İsmi'nin hemen alt kısmında "15 günde bir çıkar. İlmî, fennî, edebî, ictimaî mecmuadır" ifadesine yer verilmiştir. Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere mecmua, dönemde Çankırı'da yayınlanan gazetelerin aksine haftalık değil 15 günde bir yayınlanmıştır. Derginin başlık kısmında yer alan diğer bilgilerden senelik abone ücretinin 130 kuruş, altı aylık abone ücretinin 70 kuruş ve nüshasının 5 kuruş olduğu anlaşılmaktadır. Bu ücretler derginin esas gelirini oluşturmaktadır ve dergi için hayati öneme sahiptir. Bu nedendir ki derginin ilk sayısında "Abonelerimizden rica. Azami fedakarlıkla çıkarılan mecmuamızın abone bedellerinin vaktiyle gönderilmesini muhterem okuyucularımızdan rica ederiz." ifadesine yer verilmiştir.⁷⁴

Halk Yolu dergisi 4 yıl süren yayın hayatı boyunca nüshalarında tarihi, içtimai, iktisadi, edebi, sıhhi konularda yazılmış makalelere yer vermiştir. Ayrıca birçok şiir, gazel ve mani türünden eserlerde derginin sayfalarında kendine yer bulmuştur.⁷⁵ Oldukça zengin bir içeriğe sahip olan derginin yazar kadrosunda 40'a yakın isim yer

⁷⁰ BCA, 490.1.0.0/1318.374.4

⁷¹ Demiröz, a.g.e, s.17.

⁷² Demiröz, a.g.e, s.17.

⁷³ Rıka', kâğıt veya deri parçası anlamına gelen Ruk'a kelimesinin çoğuludur. Rak veya raka' kelimeleri ise sürat anlamına gelmektedir. Bunun için "rika", kâğıt veya deri parçası üzerine süratle yazılan yazıya verilen isimdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Mübahat Kütükoğlu, **Osmanlı Belgelerinin Dili**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2018, s. 58.

⁷⁴ **Halk Yolu**, Yıl: 1, Sayı: 9, (10 Haziran 1339), s. 1.

⁷⁵ Demet Cansız, "*Halk Yolu Mecmuası (1923-1927)*", **Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011, s. 15.

almıştır. Bu isimlerden bazıları; Kemal Cenap (Paşa Mehmetoğlu), Ahmet Talat (Onay), Tahsin Nahit (Uygur), Doktor Nurettin, Zeki Orhan, Ali Yaver, Rıfat Rahmi, Ali Mihri, Sabri, Sıdkı, Abdülkadir Bedri, Ömür Faik, Âşık Zahmi, Ali Dehri, Atai, Kalender, Müslihittin ve Kerküklü Mahmut Nedim'dir. Bunlar dışında Türk Yurdu Dergisi ile Hakimiyet-i Milliye gazetesinde yer alan yazı ve şiirlere de dergide yer verilmiştir.⁷⁶

15 Şubat 1339 (1923) tarihli ilk nüshasında yer alan yazıda dergi maksat ve gayesini şu sözlerle belirtmiştir:

"Din ve milliyet umdelerinin tahdit eylediği çerçeve dâhilinde halkımızın hayat-ı umûmiyesinde irfan ve terakki mefkurelerinin yayılması gayeyi teşkil etmektedir. Kengiri'de bu gaye ile birinci defa olarak neşrine başlanılan bu mecmua kuvvet ve şerefini halktan alacaktır. Halk Yolu, yine halka aid ve râci olan o ilâhî kuvvet ve şerefle gayesini elde edebilirse ne mutlu!.."77

Toplam 75 sayı basılmış olan dergide Çankırı'nın sosyal, siyasi, iktisadi ve sağlıklı ilgili problemlerine değinilmiş, bu konularda yazılmış makalelere yer verilmiştir. Ayrıca Cumhuriyet'in ilanı sonrası yapılan inkılaplar konusunda halk bilinçlendirilmeye çalışıldığı gibi dergi, Çankırı halkının inkılaplar karşısındaki tutumunu da yansıtmıştır.

Halk Yolu mecmuasının 30 Nisan 1339 (1923) tarihli 6. nüshası incelenerek içeriği hakkında genel bir yorum elde edilmeye çalışılmıştır. Mecmuanın söz konusu nüshasında beş adet şiir ve yedi adet makaleye yer verilmiştir.⁷⁸

Bu makalelerden biri olan "Türk Heyet-i İctimaiyyesinde Üç Zümre Muzır ve Zehirli Bir Nesil" isimsiz bir şekilde yayınlanmıştır. Türk halkını eski zümre, yeni zümre ve mütelevvin zümre olmak üzere üçe ayıran yazar, mütelevvin zümreyi yalancı, döneke ve aldatıcı olarak tanımlamıştır. Bu zümrenin Türk toplum yapısına verdiği ve verebileceği zararlar üzerine durarak okuyucuları bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

⁷⁶ Cansız, a.g.t, s. 16.

⁷⁷ Cansız, a.g.t, s. 17.

⁷⁸ Cansız, a.g.t, s. 133-157.

Derginin aynı sayılı nüshasında bulunan ve Kırşehirli Ayetullah tarafından kaleme alınan "Yurt Hicranı" adlı şiirin ilk dördlüğü şu şekildedir:

"Gurbetin kahrını çekemez oldum

Varayım sılaya gideyim dedim

On yıldır gurbette sarardım soldum

Sılada bayramı edeyim dedim..."⁷⁹

Derginin 6. sayısında yer alan makale ve şiirlerden de görülebileceği üzere Halk Yolu yerel olarak Çankırı'nın ve genel olarak da Cumhuriyetin ilk yıllarında ülkenin sosyal, siyasal, kültürel ve edebi durumunu ortaya koymaktadır.

2.3 Çankırı Gazetesi

2.3.1 Çankırı Gazetesinin Kuruluşu

Vilayetin ilk gazetesi olma özelliğine sahip olan Çankırı (Kengiri) Eylül 1921 tarihinde haftalık olarak yayınlanmaya başlanmıştır. Gazetenin kuruluş tarihi aynı zamanda Çankırı'da matbaanın kurulduğu tarihtir.

Çankırı basınına birçok ilki yaşatan gazetenin yayınlanacağı haberi vilayetin ileri gelenleri tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Bununla beraber resmi hüviyette bir gazetenin çıkarılmasına Bedii Nuri ve Ahmet Talat (Onay) gibi Çankırı'nın önde gelen isimleri önyargı ile yaklaşmıştır. Gerekçeleri ise yayınlanacak olan gazetenin klasik vilayet gazetesi mantığıyla resmi ilanlarla dolu olan ve halkı bilgilendirmekten uzak bir anlayışla yayınlanacağından duydukları endişedir.⁸⁰ Ahmet Talat (Onay) bu endişe ve eleştirilerini Halk Yolu mecmuasının 15 Mayıs 1339 tarihli 7. nüshasında "Resmî Gazeteler" başlığı altında yayınladığı makalesinde şu şekilde dile getirmiştir:

⁷⁹ Kırşehirli Ayetullah, "Yurt Hicranı", **Halk Yolu**, Yıl: 1, Sayı: 6, (30 Nisan 1339), s. 4.

⁸⁰ Yüzdemir, *a.g.m.*, s. 161.

"İster cahil ister çocuk olsun, her kime bir bilmece sorar gibi:

– Neşr için birçok para verildiği halde okunmayan eserler hangileridir? deseniz, cevabı şu olur:

– Resmî gazeteler!

...

Kengiri'ye resmî gazete neşri için bir matbaa celb edileceğini ve günün birinde edildiğini işittiğim zaman bu haberi ehemmiyetle karşılamadım ve hatta memnun olmadım.

Çünkü emsalinden farksız olmayacağını tahmin etmiştim. Bu tahminin isabetini gittiğim mehâfilde, gazete idarehanelerde gelen nüshaları açılmaya bile tenezzül edilmeksizin sepete atıldığını görmekle anladım. Çünkü mündericatu münhasıran Meclis-i Umumi müzakeratı, ajans telgrafları, mahkeme ilânları olan bir gazeteyi okumak, mezar taşı okumak kadar da fâide vermediğini herkes takdir etmiştir.

Kengiri'de ilmi, ictimai, sıhhi, iktisadi bir hareket yok da kaydedilmiyorsa bir şey denemez. Acaba hiçbir hareket ve faaliyet, bir vukuat-ı zabita olmuyor mu?"⁸¹

Ahmet Talat'ın bu düşünceleri dikkatli şekilde incelendiğinde aslında matbaa ve gazeteye yönelik muhalif olmadığı anlaşılmaktadır. Asıl eleştirisi halktan kopuk, edebi ürünlere yer vermeyen, sadece resmi ilan ile mahkeme kararlarıyla dolu gazetelerdir. Nitekim, Çankırı'nın hayatına başladıktan sonraki süreçte sütunlarında öykü, makale, şiir, yurt ve dünya gündemine dair haberlere yer vererek toplumun geniş kesimlerine ulaşmış ve yayınlanmasına karşı çıkan isimlerin endişelerini boşa çıkarmıştır. Öyle ki gazetenin yayınlanmasının karşısındaki en büyük muhaliflerden olan Ahmet Talat (Onay) sonraki süreçte gazetede "Tarihi Tetkikler" başlığı altında makaleler yayınlamıştır.⁸²

2.3.2 Çankırı Gazetesinin Genel Özellikleri

Çankırı gazetesinin, 26 Kanun-ı Sani 1925 tarihindeki 124. nüshasından önceki nüshaları hiç bir yerde bulunamamış olmakla beraber, 26 Kanunusani 1925 tarihli 124.

⁸¹ "Resmî Gazeteler", **Halk Yolu**, Yıl: 1, Sayı: 7, (15 Mayıs 1339), s. 99.

⁸² Yüzdemir, *a.g.m.*, s. 161.

nüshasından 20 Haziran 1933 tarihinde yayınlanan 546. nüshasına kadar TBMM Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.⁸³ Ancak bu tarihler arasında yayınlanmış olan 223, 235, 237, 240, 241, 242, 245, 246, 249, 250, 257, 264, 266, 269, 270, 271, 283, 288, 300, 313, 321, 322 ve 323. nüshaları ve 548 ila 595 nüshaları arasında bulunan sayılara ulaşamamıştır. 596. nüshadan son sayısı olan 1556. nüshasına kadar ise Milli Kütüphane'de bulunmaktadır.⁸⁴ Çankırı gazetesinin elimizde mevcut bulunan ve tezimizde incelediğimiz sayılarının toplamı 1363'tür.

Millî Mücadele yıllarının yaşandığı dönemde zor şartlar altında çıkarılmaya başlanan vilayetinin ilk gazetesi Çankırı, Eylül 1921 tarihinden 29 Şubat 1952 tarihine kadar yayın hayatına devam etmiştir. Yayınlanmaya başladığı dönem ve sonrasında ülkenin içinde bulunduğu ekonomik şartlar düşünüldüğünde gazetesinin kâğıt ve basım kalitesinin üst düzeyde olduğunu söylemek mümkün değildir. Çankırı Valiliği tarafından mümkün olduğu kadar düşük maliyetle yayınlanan gazete vilayet genelinde okuma-yazma bilen her kesimden insana ulaşmayı amaçlamıştır.

Yayın hayatına "Kengiri" adıyla başlayan gazete vilayetin adının 11 Nisan 1925 tarihinde Çankırı milletvekilleri Ahmet Talat (Onay), Yusuf Ziya ve Mahmut Rafet tarafından TBMM Başkanlığı'na sunulan kanun teklifiyle beraber "Çankırı" olarak kabul edilmesinden sonra isim değişikliğine gitmiştir⁸⁵ Gazete, 19 Mayıs 1925 tarihinde basılan 142. sayısından itibaren "Çankırı" adıyla yayın hayatına devam etmiştir.

⁸³ Duman, a.g.e, s. 185.

⁸⁴ Milli Kütüphane, Milli Kütüphane, <http://mikutup.gov.tr> (Erişim Tarihi: 4 Mart 2023)

⁸⁵ Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 030 10, 74251., <https://www.tbmm.gov.tr/TUTANAK/TBMM/d02/c017/b099/tbmm020170990215.pdf> (Erişim Tarihi:10.04.2023)

Görsel 2.2 Çankırı gazetesinin Kengiri adı ile yayınlandığı başlık bölümü⁸⁶

Çankırı gazetesi 30x47 cm ebadında 5 sütun üzerine tertiplenmiştir. Sayfa sayısı haberlerin içeriğine göre değişiklik göstermekle beraber 1929 yılının Kasım ayına kadar genellikle iki, bu tarihten sonra ise dört sayfa olarak yayınlanmıştır.

Gazete haftalık olarak salı günleri vilayet matbaasında basılmıştır.⁸⁷ Ancak 1948 yılına gelindiğinde salı ve cuma günleri olmak üzere haftada iki kez yayınlandığı görülmektedir. Fakat bu durum uzun sürmemiş ve 1949 yılından itibaren tekrar haftalık olarak yayınlanmaya başlamıştır.

Çankırı Vilayet Matbaası'nda basılan gazetenin sayfa düzeni incelendiğinde birinci sayfasında büyük puntolarla sülüs⁸⁸ yazı ile gazetenin adının yer aldığı görülmektedir. Gazetenin adının altında ise 200. sayıya kadar "tarih-i te'sisi: Muharrem 1340 yazarken, 201. sayısında ise "tarih-i te'sisi: 1922" yazmaktadır. Bu durum gazetenin çıkarıldığı tarih konusunda bir ihtilafa düşülmesine sebep olmaktadır. Çünkü muharrem 1340 tarihi Miladi takvimde Eylül 1921 tarihine denk gelmektedir. Bu tartışmalara Ömer Türkoğlu Çankırı Araştırmaları Dergisi'nde yayınlanan "Çankırı Basın Tarihi'ne Dair Kısa Notlar ve İnce Geliş Gazetesi" adlı makalesinde açıklık getirmiştir. Türkoğlu'na göre bu yanlışlığın sebebi tarihin Rumi veya Hicri takvimlerden hangisine ait olduğunun bilinmemesinden kaynaklanmaktadır ve gazetenin başlığında 1340 Muharrem ibaresinin açık olarak yazdığına göre çıkış tarihi Eylül 1921'dir.⁸⁹

Gazetenin tesis tarihinin altında ise "halkın menâfine yazılar maalmemnuniye kabul olunur" ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeden gazetenin belirli bir yazar kadrosunun olmadığı ve halktan gelen yazıların yayınlandığı anlaşılmaktadır. Bu ifadenin altına baktığımızda ise "Salı günü neşrolunur vilayetin resmi gazetesidir" ibaresinin yer aldığı görülmektedir.

⁸⁶ Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 124, (16 Kanun-ı sani 1925), s. 1.

⁸⁷ Duman, a.g.e., s.185.

⁸⁸ Sülüs, Osmanlı Türkçesinde Kûfî yazısının geliştirilmesi ile elde edilen bir yazı çeşididir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz Kurt, **Osmanlıca Dersleri 2**, Akdağ Yayınları, Ankara 2007, s. 130.

⁸⁹ Türkoğlu, a.g.m, s. 79.

Görsel 2.3 Çankırı gazetesinin genel bilgilerinin verildiği başlık bölümü⁹⁰

Gazetede başlığın sol tarafı incelendiğinde ise ilk olarak gazetenin sayı numarasına yer verildiği ve hemen altında "derç olunmayan yazılar iade edilmez ilanâtın beher satırından beş kuruş alınır tekerrürü pazarlığa tabidir" bilgisinin bulunduğu görülmektedir.⁹¹ Bu bilginin alt tarafında "İdare hanesi: Çankırı Vilayet Matbaası" ve "haftası geçen nüshalar on kuruştur" ibareleri bulunmaktadır. Bu bölümde gazete abone şartlarının neler olduğuna dair bilgilere de yer verilmiştir. Gazetenin nüshaları incelendiğinde abonelik ücret tarifesinde yıllar içerisinde değişiklikler yaşandığı görülmektedir. Gazetenin yayımlandığı süre içerisinde abonelik ücretleri şu şekildedir:

Tablo 2.1 Çankırı gazetesinin yayın hayatı boyunca abonelik ücretleri

Yıl Aralığı	Abonelik Ücretleri
1921-1924	Çankırı gazetesinin bu tarihler arasındaki sayıları temin edilememiştir.
1924-1937	Altı aylık abone ücreti: 150 kuruş - Yıllık abone ücreti: 250 kuruş
1937-1941	Altı aylık abone ücreti: 60 kuruş - Yıllık abone ücreti: 110 kuruş
1942-1950	Abonelik ücreti hakkında bilgi verilmemiştir.
1951-1952	Yıllık abone ücreti: 250 kuruş

Gazetenin 1925 yılında yayınlanan 124. sayısından önceki sayılara ulaşamadığından bu tarihe kadarki abonelik ücretleri hakkında bir bilgi elde edilememiştir. Bununla beraber tablodan da anlaşılacağı üzere birçok gazetenin aksine Çankırı gazetesi

⁹⁰ Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 148, (30 Haziran 1925), s. 1.

⁹¹ Türkoğlu, *a.g.m.*, s. 142.

abonelik ücretlerinde zam yapmak yerine 1937 yılından itibaren indirim gitmiştir. Abonelik ücretlerinde indirim gidilmesinin sebebi muhtemeldir ki halkın her kesiminin gazeteye ulaşmasını sağlamaktır.

Gazete başlığının sağ tarafına baktığımızda ilk olarak gazetenin kaç yıldır basıldığı bilgisinin yer aldığı görülmektedir. Bu bilginin altında "abone bedelleri doğruca matbaa müdirriyetine irsal yalnız mülhakatta idareyi hususiye veznesine teslim ediliyor" ifadesi yer almaktadır. Bu ifade altında gazetenin neşredildiği tarih verilmektedir. Bu tarih 171. sayıya kadar hem Rumi hem Hicri olarak verilirken, 26 Aralık 1925 de Miladi Takvimin kabulü ile birlikte sadece Miladi tarihe yer verildiği görülmektedir. Bunun dışında sağ tarafta yer alan diğer ibareler sırasıyla "ilanattan mesuliyet kabul edilmez", "matbaa işleri ve ilan için matbaa idaresine müracaat edilmelidir" "nüshası yer yerde beş kuruştur" şeklindedir.

Gazete hakkında genel bilgilerin verildiği bu kısım 2 Teşrin-i Evvel (Ekim) 1928 tarihindeki 314. sayıya kadar Osmanlı Türkçesi ile basılırken,⁹² 9 Teşrin-i evvel (Ekim) 1928 tarihinde yayınlanan 315. sayı ile birlikte Latin harfleri ile basılmaya başlanmıştır.⁹³ Bu durum bize Latin harflerinin kabul edildiği 1 Kasım 1928 tarihinden önce gazetenin başlığının Latin harflerle basıldığını göstermektedir. Harf İnkılabının kabulünden sonra ise gazetenin bütün sayfaları Latin harfleri ile basılmıştır. Gazetenin Latin harflerine geçmesi ile birlikte sayfa tasarımında da değişiklikler olmuştur. Gazete adının sağ ve sol tarafında yer alan bilgiler yer değiştirmiştir.

Harf İnkılabı sonrasında, dönemde yayınlanan diğer gazetelerde olduğu gibi Çankırı gazetesinde de birçok imla ve yazım hatasına rastlanılmaktadır. Gazetenin nüshaları incelendiğinde bu durumun uzun yıllar devam ettiği görülmektedir. Çankırı gazetesinde sıklıkla rastlanan imla hataları arasında noktalama işaretlerinin hiç kullanılmaması, yanlış yerde veya eksik kullanılması gelmektedir. Bunun dışında büyük ve küçük harf kullanımı, ünlü ve ünsüz harflerin yanlış yerde kullanımı gibi konularda da birçok imla ve yazım hatası yapıldığı dikkati çekmektedir. Uzun süre

⁹² Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 314, (2 Teşrin-i Evvel 1928), s. 1.

⁹³ Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 315, (9 Teşrin-i Evvel 1928), s. 1.

Arap harflerinin kullanılmasının ardından Latin harflerine geçiş sürecinde gazetede görülen bu tür imla ve yazım hataları olağandır.

Görsel öğelere de mümkün olduğu kadar sayfalarında yer vermeye çalışan gazetede kroki ve fotoğraflara sık sık rastlanılmaktadır. Özellikle, Cumhuriyet Bayramlarında uyulması gereken protokol kurallarını gösteren krokiler dikkat çekicidir. İlk olarak 7 Ağustos 1928 tarihli 306. nüshasının birinci sayfasında dönemin Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa ile Başvekili İsmet Paşa'nın resimlerine yer veren gazete sonraki süreçte yayınlandığı dönemin önde gelen şahsiyetlerinin fotoğraflarına yer vermeye özen göstermiştir. Bunların dışında yayınlandığı tarihlerde yaşanan dahili ve harici olaylara ait fotoğraflar da dikkati çekmektedir. Örneğin; 26 Birinci Kanun (Aralık) 1944 tarihli 1133. nüshasında Amerikan uçaksavarı ve askerlerine ait bir fotoğrafa birinci sayfasında yer vermiştir. Ayrıca Çankırı vilayetinin dönemdeki durumunu gösterir manzara ve şehir fotoğraflarına da yer verilmesi kentin tarih gelişimi izlememize imkân sağlamıştır. Gazetenin 21 Mayıs 1940 tarihli 898 sayısında ise Çankırı Ortaokul öğrencileri tarafından 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı dolayısıyla gerçekleştirilen etkinlikleri gösterir fotoğrafa yer verilmiştir.

Görsel 2.4 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının Çankırı'da Kutlanmaları⁹⁴

⁹⁴ "19 Mayıs Gençlik ve Spor", *Çankırı*, Yıl: 17, Sayı: 898, (21 Mayıs 1940), s. 1.

Çankırı gazetesinin nüshaları incelendiğinde sayfalarında çok sayıda ilana yer verildiği görülmektedir. Genelde ihalelere, vilayetteki hukuki olaylara ve devlet kurumlarına ait resmi ilanlara yer verilmiştir. Bunlar arasında Çankırı Sulh Hakimliğinden, İcra Memurluğundan, Çankırı Nafia Başmühendisliğinden ve Makam-ı Vilayetten gibi ilanlar yer almaktadır. Resmi ilanlar dışında özel ilanlara da gazetenin sayfalarında rastlanılmaktadır. Gazeteye verilen özel ilanlar arasında; fotoğrafhane veya terzi gibi iş yerlerinin açılışlarına dair bilgiler, diplomasını veya mührünü kaybeden şahısların kaybettikleri belgelerin hükümsüz olduğu yönündeki duyurular yer almaktadır. Gazetede yer alan ilanlar yayımlandığı dönemde Çankırı sosyal ve ekonomik hayatı ile Çankırı halkının moda anlayışı hakkında çıkarımlar yapmamıza olanak sağlamaktadır.

Gazetenin içeriği incelendiğinde, Çankırı'nın sosyal, siyasal, iktisadi ve kültürel yapısına dair haberlere yer verildiği görülmektedir. Ülke gündemi ve harici olaylara ait haberlerde nüshalarında yer veren gazete, Cumhuriyet'in ilanını takip eden yıllarda yapılan inkılaplara sayfalarında geniş yer ayırmıştır. Bu sayede gazete, Çankırı halkını vilayet ve ülke gündeminden haberdar ederken aynı zamanda yeni rejimin halk arasında benimsenmesini sağlamıştır.

Gazetede yer alan haberlerin başlıkları incelendiğinde Çankırı Vilayeti Meclis-i Umumi, Vilayet Haberleri ve Ajans Haberleri başlıklarına hemen her sayısında yer verildiği görülmektedir. Bu haber başlıklarından Çankırı Vilayeti Meclis-i Umumi haberleri incelenerek Mehtap Küllüoğlu tarafından "İl Genel Meclis Tutanaklarına Göre Çankırı (1924-1933)" adında yüksek lisans tezi hazırlanmıştır.⁹⁵ Vilayet Haberleri başlığı altında, haftanın vilayet dahilindeki önemli olaylarına yer verilirken Ajans Haberleri başlığı altında Anadolu Ajansı'ndan alınan dahili ve harici önemli gelişmelere ait haberlere yer verilmiştir. Bu haberler dışında gazetede şiir, makale ve edebi türden yazılar da kendine yer bulmuştur.

1921 yılında Çankırı'da Vilayet Matbaası'nın kurulması ile beraber yayın hayatına başlayan Çankırı gazetesinin kâğıt ihtiyacı Çankırı İl Genel Meclisi tarafından karşılanmıştır. Resmî gazete hüviyetine sahip bulunan ve yayımlandığı süre boyunca

⁹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Mehtap Küllüoğlu, "İl Genel Meclis Tutanaklarına Göre Çankırı (1924-1933)", **Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2019.

Cumhuriyet rejimini destekleyerek yeni rejimin halk tarafından anlaşılacak benimsenmesi için çaba harcayan Çankırı gazetesi yayın hayatı boyunca CHP yanlısı bir tutum izlemiştir. 14 Mayıs 1950 tarihinde yapılan genel seçimler sonucu DP'nin hükümetinin kurulması⁹⁶ ile beraber Çankırı gazetesinin sorunlar yaşamaya başladığı görülmektedir. CHP Çankırı İl İdare Kurulu Başkanı Avukat Hamit Şehirlioğlu tarafından CHP Genel Sekreterliğine yazılan 7 Şubat 1951 tarihli mektupta; Ulus gazetesinin Çankırı muhabirliği ile Çankırı İl Basımevi ve Çankırı gazetesi müdürlüğü görevlerini yürütmekte olan aynı zamanda CHP Çankırı İl İdare Kurulu üyesi bulunan Kadri Korman'ın amiri tarafından kendisine verilen ihtar sonucu CHP'deki görevinden istifa etmek zorunda kaldığı belirtilmiştir. Mektubun devamında Çankırı İl Genel Meclisi'nde çoğunluğu oluşturan Demokrat Partililerin Çankırı İl Basımevi ile Çankırı gazetesi müdürlüğü kadrosunu kaldırdıklarına değinilerek Kadri Korman için CHP gazetelerinden birinde iş verilmesi talep edilmiştir.⁹⁷ CHP Genel Sekreterliği'ne yazılan bu mektuptan 1 yıl sonra Çankırı gazetesi 26 Şubat 1952 tarihli 1556 sayılı nüshası ile birlikte yayın hayatına son vermiştir. Son sayısında yer alan "Çankırı Bu Hafta Neşriyatına Son Veriyor" başlıklı haber şu şekildedir:

"Çankırı İl Genel Meclisi'nin verdiği karar gereğince, 28 senelik neşriyat hayatına bu sayısıyla son vermekte ve İl Matbaası ile birlikte kapanmaktadır. Vilayetin naşiri efkârı olarak Millî Mücadele yılları içerisinde teessüs etmiş olan matbaa ve gazete; çeyrek asrı geçen neşriyat hayatında bu memleketin sosyal ve kültürel sahasında büyük hizmetler ifa etmiş, Çankırı köylerine muntazaman her hafta ulaşan tek gazete olmuştur. Çankırı bu sayısıyla tarih yapraklarına gömülürken, aziz okurlarını ve muhterem Çankırı vilayeti halkını selamlar ve matbaanın gazetenin hizmetinde yirmi iki seneden beri göz nurlarını akıtan, vücutlarını bu uğurda çürüten mürettibi, makinisti ve on bir senedir gazetenin neşriyatını idare eden Yazı İşleri Müdürü aziz okurlarına vedalarını son vazifelerinden sayarlar."⁹⁸

Haberden anlaşılacağı üzere gazete, Çankırı İl Genel Meclisi'nin vermiş olduğu karar neticesinde Vilayet Matbaası'nın kapanması sonucu yayın hayatına son vermek zorunda kalmıştır. Çankırı gazetesinin kapanmasına giden süreçte ülkede yaşanan siyasi parti değişikliği sonucu yaşanan baskı ortamının etkisi olduğu muhakkaktır.

⁹⁶ Hamza Çakır, Deniz Elif Yavalar, "Demokrat Parti İktidarı ve Basın", **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 3, 2017, s. 260.

⁹⁷ **BCA**, 490.1.0.0/1281.258.2

⁹⁸ "Çankırı Bu Hafta Neşriyatına Son Veriyor", **Çankırı**, Yıl: 28, Sayı: 1556, (26 Şubat 1952), s. 1.

Çankırı gazetesinin kapandığına dair bilgi veren bu haberde gazetenin yayınlandığı tarih süresi hakkında bir hata yapıldığı görülmektedir. Habere göre gazete 28 yıldır yayın hayatına devam etmektedir. Ancak gazetenin son yayın tarihi olan 29 Şubat 1952 tarihinden ilk yayın tarihi Eylül 1921 çıkarıldığında yayın hayatının 30 yıl, 6 ay olduğu görülmektedir.⁹⁹

2.3.3 Çankırı Gazetesinin Yazar Kadrosu ve Yazı Dizini

Çankırı gazetesinin belirli bir yazar kadrosu bulunmamaktadır. Gazete genel olarak halktan gelen yazılara sayfalarında yer vermiştir. Gazeteye yazı gönderenler arasında Çankırı'nın tanınmış simalarının yanı sıra okul talebeleri, öğretmenler, doktorlar ve ziraat memuru gibi çeşitli unvanlarda kişiler bulunmaktadır. Ayrıca ulusal gazetelerde yer alan bazı yazılara gazetenin sütunlarında sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Çankırı gazetesinde yazıları yayınlanan kişilerden bir kısmının biyografileri bulunabilmiştir. Bunun sebebi gazetede yazıları yer alanların büyük kısmının gazetenin yayın hayatına devam ettiği 1921-1952 yılları arasında Çankırı'da görev yapan devlet memuru olmalarından ileri gelmektedir. Bazı yazarlar ise takma isim kullandıklarından ya da isimlerinin sadece baş harflerine yer verdiklerinden dolayı haklarında bilgi bulunamamıştır.

Çankırı gazetesinde yazıları bulunan yazarların isimleri ve gazetede yer alan yazılarının sayısı şu şekildedir: Kemal Üçok (23 adet), Hacışeyhoğlu Ahmet Kemal (19 adet), Kadri Korman (16 adet), Reşit Yalın (10 adet), Muharrem Zeki (8 adet), Sabri Tümkor (8 adet), Avni Çakır (8 adet), Fethi Tansuk (7 adet), Sami Günder (6 adet), Hayrettin Ödalan (5 adet), Saim Kültürel (5 adet), Kansu (4 adet), Ş. Taşkın (4 adet), Hilmi Ülkün (4 adet), Muzaffer Önhon (4 adet), Mahmut Selenga (4 adet), Ahmet Talat Onay¹⁰⁰ (Süha Zahir mahlası ve A. T. kısaltması ile 3 adet), Reşitoğlu Alişan (3 adet), Cahit Center (3 adet), Turgut Aktürk (3 adet), Ali Fuat (2 adet), Kazım

⁹⁹ Demiröz, a.g.e, s. 40.

¹⁰⁰ Çankırı'nın Perदार Mahallesi'nde 1885 yılında dünyaya gelen Ahmet Talat'ın babası Hacı Saraç ailesinden Hafız Numan Efendi, annesi ise Afife Hanım'dır. Eğitim hayatına Çankırı'da başlayan Ahmet Talat, idadi eğitiminin yaklaşık üç senesini Kastamonu İdadisi'nde son dört ayını ise Ankara İdadisi'nde okuyarak 1907 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl Darülfünunun Edebiyat bölümüne başlamış ve 1910 yılında buradan mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından sırasıyla Kastamonu İdadisi ve İzmir İdadisi'nde öğretmen olarak görev yapmıştır. Zonguldak ve Bolu Milli Eğitim müdürlüğü görevlerinde de bulunan Ahmet Talat, 1923'de Çankırı milletvekili seçilmiş ve parlamento hayatı 1946 yılına kadar devam etmiştir. 1956 yılında vefat eden Ahmet Talat geride birçok şiir, makale ve kitap bırakmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-talat-onay-1885-1956/> (Erişim Tarihi: 24.12.2023)

Nami (2 adet), Doktor Eskülap (2 adet), Doktor Karpuzoğlu (2 adet), Meriçli (2 adet), Sait Altuğ (2 adet), Ömer Tarman (2 adet), Şakir Gökmen (2 adet), Enver Şapolyo (2 adet), Çankırlı Şükrü Edip (1 adet), Hare Nemi (1 adet), Suzan (1 adet), Gökoğlu (1 adet), Siirt Mebusu Mahmut (1 adet), Yusuf Akçura (1 adet), Doktor Rafet Ahmet (1 adet), İdman Yurdundan Cemal (1 adet), Nazmi Nuri (1 adet), Şevket Süreyya (1 adet), Nermi (1 adet), Behçet Kemal (1 adet), Sadri Ethem (1 adet), Mediha Muzaffer (1 adet), Şukûfe Nihal (1 adet), İffet Halim (1 adet), Doktor Atıf Tümay (1 adet), Öğütçü (1 adet), Hasan Üçok (1 adet), İhsan Amur (1 adet), Öğütçen (1 adet), R. Kökbayır (1 adet), Rüknettin Fethi (1 adet), Şükrü Dölen (1 adet), Şükrü Oğuz Alpkaya (1 adet), Kemal Demirer (1 adet), Mehmet Cemiloğlu (1 adet), Mehmet Diker (1 adet), Türkoğlu (1 adet), Halit Benli (1 adet), Mümtaz Faik Fenik (1 adet), Leman Pala (1 adet), Perihan Gökşen (1 adet), Sadri Ertem (1 adet), Rüveyda Sinanoğlu (1 adet), Atilla (1 adet), Alp Doğan (1 adet), Sabahattin Dönmez (1 adet), Sıtkı Akdeniz (1 adet), Şükrü Oğuz (1 adet), Mehmet Ali Kaleli (1 adet), Numan Asozan (1 adet), Sabri Polat (1 adet), Kamuran Özkır (1 adet), İbrahim Aydın (1 adet), Bedri Esen (1 adet), Kemal Sevinç (1 adet), Alaattin Cemil Topçuoğlu (1 adet), Naşit Uluğ (1 adet), Server Ziya Gürverin (1 adet), Selahattin Köymen (1 adet), Ahmet Erol (1 adet), Feridun Timur (1 adet), İlhan Coşkun (1 adet), Osman Sümer (1 adet), Zeki Ömer Defne (1 adet), Fehmi Ülkerin (1 adet), Fethi Budakçı (1 adet).

Çankırı gazetesinde yer alan yazıların künyeleri şu şekildedir:

Ahmet Talat, "İncili Çeşme", Çankırı, Yıl:4, Sayı: 152, (4 Ağustos 1924), s. 1, 2.

Muharrem Zeki, "Bundan Sonra Hayat Tayyare ile Kaimdir", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 254, (16 Ağustos 1927), s. 1.

Muharrem Zeki, "Zafer ve Tayyare Bayramının Tesidi Münasebetiyle", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 258, (6 Eylül 1927), s. 1.

Muharrem Zeki, "Babalar! Kızlarınızı ve Oğullarınızı Okutunuz", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 259, (13 Eylül 1927), s. 1.

Muharrem Zeki, "Şimdilik Hava Filolarımız Takviyeye Çalışacağız", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 260, (20 Eylül 1927), s. 1.

Muharrem Zeki, "28 Teşrin-i Evvel", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 261, (27 Eylül 1927), s. 1.

Muharrem Zeki, "Tayyarecilik Aleminde", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 261, (27 Eylül 1927), s. 2.

Çankırlı Şükrü Edip, "Sabiha Gökçen", Çankırı, Yıl: 6, Sayı: 261, (27 Eylül 1927), s. 2.

Süha Zahir, "Çankırımız'da Gazi Günü", Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 309, (28 Ağustos 1928), s. 2.

Muharrem Zeki, "Tiyatro", Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 311, (11 Eylül 1928), s. 1.

Muharrem Zeki, "Halk Sahnesi", Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 312, (18 Eylül 1928), s. 1.

Hare Nemi, "Tütüncülük Etrafında Konuşulanlar", Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 314, (2 Teşrin-i Evvel 1928), s. 1.

Suzan, "Sigara ve İnsanlar, Tiryakinin Felsefesi", Çankırı, Yıl: 7, Sayı: 327, (28 Şubat 1929), s. 1.

Reşitoğlu Alişan, "Annem İçin", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 364, (19 İkinci Teşrin 1929), s. 1.

İsimsiz, "Okuma Aşkı", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 364, (19 İkinci Teşrin), s. 1, 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihinin Ana Hatları", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 376, (11 Şubat 1930), s. 2, 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihinin Ana Hatları", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 377, (18 Şubat 1930), s. 2, 3.

Reşitoğlu Alişan, " Milli Tasarruf Milli Şuur", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 377, (18 Şubat 1930), s. 1.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 378, (25 Şubat 1930), s. 2, 3.

İsimsiz, "Yerli Malları Sergisi Münasebetiyle", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 378, (25 Şubat 1930), s. 1.

Gökoğlu, "Vermeyiniz", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 379, (11 Mart 1930), s. 1, 2.

Alişan Reşit, "Kırıldığım Çiçeğe", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 379, (11 Mart 1930), s. 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 379, (11 Mart 1930), s. 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 380, (18 Mart 1930), s. 2.

İsimsiz, "Memlekete İmran", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 384, (15 Nisan 1930), s. 1.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 384, (15 Nisan 1930), s. 2, 3.

Siirt Mebusu Mahmut, "Hayat Çocukları", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 385, (22 Nisan 1930), s. 1.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 385, (22 Nisan 1930), s. 2, 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 386, (29 Nisan 1930), s. 2, 3.

Akçura Yusuf, "Çocuklarımıza İktisat Terbiyesi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 386, (29 Nisan 1930), s. 2, 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 388, (13 Mayıs 1930), s. 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 389, (20 Mayıs 1930), s. 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 391, (3 Haziran 1930), s. 2, 3.

Doktor Rafet Ahmet, "Çankırı Hükümeti Doktorluğundan", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 391, (3 Haziran 1930), s. 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 392, (10 Haziran 1930), s. 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 393, (17 Haziran 1930), s. 2, 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 395, (1 Temmuz 1930), s. 2, 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 396, (8 Temmuz 1930), s. 2.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 397, (15 Temmuz 1930), s. 2, 3.

İdman Yurdundan Cemal, "Çankırı'da Spor", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 397, (15 Temmuz 1930), s. 2, 4.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çankırı Tarihi", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 398, (22 Temmuz 1930), s. 2.

A. T. , "Vilayet Gazeteleri", Çankırı, Yıl: 8, Sayı: 400, (5 Ağustos 1930), s. 1.

Ali Fuat, "Banka Çocuğu", Çankırı, Yıl: 9, Sayı: 406, (16 Eylül 1930), s. 2, 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Pek Mühim Bir Karar", Çankırı, Yıl:9, Sayı: 410, (14 Teşrin-i Evvel 1930), s. 1.

Ali Fuat, "Daktilo Hanım", Çankırı, Yıl: 9, Sayı: 410, (14 Teşrin-i Evvel 1930), s. 3.

Hacı Şeyhoğlu Ahmet Kemal, "Çarık Çıkartmaz", Çankırı, Yıl: 9, Sayı: 411, (21 Teşrin-i Evvel 1930), s.1, 2.

Nazmi Nuri, "Tasarruf ve Yerli Malı Münasebetiyle Yerli Malı", Çankırı, Yıl: 9, Sayı: 420, (23 Kanun-ı Evvel 1930), s. 1.

Şevket Süreyya, "Tasarruf ve Yerli Malı Münasebetiyle; Cihan Biriktiriyor", Çankırı, Yıl: 9, Sayı: 422, (6 Kanun-ı Sani 1931), s. 1.

Nermi, "Tasarruf ve İş Politikası", Çankırı, Yıl: 11, Sayı: 470, (15 Kanun-ı Evvel 1931), s.1, 2.

Behçet Kemal, "Yerli Malı Sevgisi", Çankırı, Yıl: 11, Sayı: 471, (22 Kanun-ı Evvel 1931), s. 1.

Sadri Ethem, "Yarı Müstemlikeden Müstakil Türkiye'ye Geçiş", Çankırı, Yıl: 11, Sayı: 472, (29 Kanun-ı Evvel 1931), s. 1, 2.

Kazım Nami, "Yerli Malı Kullanalım", Çankırı, Yıl: 11, Sayı: 475, (5 Kanun-ı Sani 1932), s. 1, 2.

Kazım Nami, "Çıkar Yol", Çankırı, Yıl: 12, Sayı: 518, (6 Birinci Kanun 1932), s. 3.

Sadri Ethem, "Tasarruf = Devlet İş + Ahlak İş + İktisat İş", Çankırı, Yıl: 12, Sayı: 519, (13 Birinci Kanun 1932), s. 1, 2.

Mediha Muzaffer, "Tasarruf ve Yerli Malı Haftası Münasebetiyle", Çankırı, Yıl: 12, Sayı: 520, (20 Birinci Kanun 1932), s. 1, 2.

Şükûfe Nihal, "Tasarruf ve Yerli Malı Haftası Münasebetiyle", Çankırı, Yıl: 12, Sayı: 521, (27 Birinci Kanun 1932), s. 1, 2.

İffet Halim, "Kadın ve İktisat", Çankırı, Yıl: 12, Sayı: 523, (10 İkinci Kanun 1933), s. 1, 2.

Doktor Atıf Tümay, "Köy Sağlığı", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 644, 11 Haziran 1935, s. 1.

Kansu, "Ağaç Yetiştirmek Yolları", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 700, (7 Temmuz 1936), s. 1

Kansu, "Ağaç Yetiştirmek Yolları", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 701, (14 Temmuz 1936), s. 1.

Kansu, "Ağaç Yetiştirmek Yolları", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 702, (21 Temmuz 1936), s. 1

Doktor Eskülap, "Çocuk İshalleri", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 706, (18 Ağustos 1936), s. 1.

Kansu, "Bahcivanlık", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 711, (22 Eylül 1936), s. 1.

Doktor Eskülap, "Sıtmadan Korunmak İçin Neler Bilinmelidir?", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 712, (29 Eylül 1936), s. 1, 2.

Öğütçü, "Kara Sığırlarımızın Islahı Çareleri", Çankırı, Yıl: 13, Sayı: 713, (6 Birinci Teşrin 1936), s. 1.

Hasan Üçok, "Cumhuriyet Devrinin Yurda Yadigarları", Çankırı, Yıl: 14, Sayı: 716, (27 Birinci Teşrin 1936), s. 2, 3.

İhsan Amur, "Gençlik ve Beden", Çankırı, Yıl: 14, Sayı: 716, (27 Birinci Teşrin 1936), s. 3, 6.

Doktor Karpuzoğlu, "Sıtma", Çankırı, Yıl: 14, Sayı: 739, (20 Nisan 1937), s. 1.

Ögütçen, "Köy Meraları", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 765, (19 Birinci Teşrin 1937), s. 1.

Hayrettin Ödalan, "Hava Tehlikeleri, Zehirli Gazlar", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 782, (15 Şubat 1938), s. 1.

Hayrettin Ödalan, "Hava Tehlikeleri, Zehirli Gazlar", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 783, (22 Şubat 1938), s. 1.

Hayrettin Ödalan, "Hava Tehlikeleri, Zehirli Gazlar", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 785, (8 Mart 1938), s. 1, 2.

Hayrettin Ödalan, "Hava Tehlikeleri, Zehirli Gazlar", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 786, (15 Mart 1938), s. 1.

Hayrettin Ödalan, "Hava Tehlikeleri, Zehirli Gazlar", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 787, (22 Mart 1938), s. 1.

Fethi Tansuk, "30 Ağustos", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 810, (30 Ağustos 1938), s. 1, 2.

Fethi Tansuk, "Güzelleşen Bir İlimiz: Çankırı", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 813, (20 Eylül 1938), s. 1.

Fethi Tansuk, "26 Eylül", Çankırı, Yıl: 15, Sayı: 814, (27 Eylül 1938), s. 1, 2.

Doktor Karpuzoğlu, "Altı Okun Türk İnkılabındaki Ehemmiyeti", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 819, (1 Birinci Teşrin 1938), s. 2.

Fethi Tansuk, "Büyük Misafirlerimize Tekrar Kavuştuk", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 825, (13 Birinci Kanun 1938), s. 1, 2.

Fethi Tansuk, "Küçüklerimizin Müsameresi", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 830, (17 İkinci Kanun 1939), s. 1.

Sabri Tümkor, "Kızılay", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 834, (14 Şubat 1939), s. 1.

F.T., "Milli Hakimiyetin Tecellisi", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 839, (21 Mart 1939), s. 1.

Saim Kültürel, "Künye", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 843, (18 Nisan 1939), s. 2.

Saim Kültürel, "Künye", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 844, (25 Nisan 1939), s. 2.

Saim Kültürel, "Künye", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 845, (2 Mayıs 1939), s. 2.

Saim Kültürel, "Künye", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 846, (9 Mayıs 1939), s. 2.

Fethi Tansuk, "Veda", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 847, (16 Mayıs 1939), s. 1, 2.

Meriçli, "Yeni Valimiz", Çankırı", Yıl: 16, Sayı: 850, (6 Haziran 1939), s. 1, 2.

Ş. Taşkın, "Çocuklarımızın Hali", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 852, (20 Haziran 1939), s. 1, 2.

R. Kökbayır, "Meyve Ağaçlarına Zarar Veren Kök Kurdu", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 852, (20 Haziran 1939), s. 2.

Ş. Taşkın, "Hatay Anayurdun Ayrılmaz Bir Parçası Oldu", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 853, (27 Haziran 1939), s. 1.

Meriçli, "Yardım Duygusu", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 853, (27 Haziran 1939), s. 2.

Rüknettin Fethi, "İnsan Vücudu Bir Makineye Benzer", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 854, (4 Temmuz 1939), s. 3.

Ş. Taşkın, "Büyük Dava", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 854, (4 Temmuz 1939), s. 3.

Şükrü Dölen, "Sanatkarların Davası", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 854, (4 Temmuz 1939), s. 2.

Saim Kültürel, "En Büyük Düğün", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 855, (11 Temmuz 1939), s. 1.

Sait Altuğ, "Meyveciliğin Teksiri İçin Yapılacak İmtihan", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 857, (25 Temmuz 1939), s. 2.

Sait Altuğ, "Meyveciliğin Teksiri İçin Yapılacak İmtihan", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 858, (1 Ağustos 1939), s. 1, 2.

Ő. Taşkın, "Aylardan Beri Bir Türlü İnanılmayan Harp Nihayet Patlak Verdi", Çankırı, Yıl: 16, Sayı: 863, (5 Eylül 1939), s. 1.

Sabri Tümkor, "Bugünkü Avrupa Harbi", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 869, (1 Birinci Teşrin 1939), s. 1, 3.

Şükrü Oğuz Alpkaya, "Büyük Türk Köylüsü", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 871, (31 Birinci Teşrin 1939), s. 1, 2.

Sabri Tümkor, "Kuvvetimizin Manası", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 871, (31 Birinci Teşrin 1939), s. 3.

Şükrü Oğuz Alpkaya, "Harp ve Milletın Ruhi Harbi", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 873, (21 İkinci Teşrin 1939), s. 2.

Sabri Tümkor, "Yerinde İstekler", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 873, (21 İkinci Teşrin 1939), s. 1, 2.

Sabri Tümkor, "Odun ve Kömüre Dair", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 874, (28 İkinci Teşrin 1939), s. 1.

Cahit Center, "Cumhuriyetimizin Kültür Sahasında Attığı Adımlar", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 874, (28 İkinci Teşrin 1939), s.1.

Reşit Yalın, "İktisat ve İnsanlık", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 874, (28 İkinci Teşrin 1939), s. 1, 2.

Cahit Center, "Bir Facia", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 874, (28 İkinci Teşrin 1939), s. 2.

Sabri Tümkor, "Köy Gecelerimiz", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 875, (5 Birinci Kanun 1939), s. 1, 2.

Cahit Center, "Bir Facia", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 875, (5 Birinci Kanun 1939), s. 3.

Ömer Tarman, "Yonca", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 875, (5 Birinci Kanun 1939), s. 3.

Ömer Tarman, "Yonca", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 876, (12 Birinci Kanun 1939), s. 2, 3.

Sabri Tümkor, "Yerli Mallar ve Tutum Haftası", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 876, (12 Birinci Kanun 1939), s. 1, 2.

Ömer Tarman, "Yonca", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 877, (19 Birinci Kanun 1939), s. 1, 2.

Reşit Yalın, "Harp ve İhtikar", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 877, (19 Birinci Kanun 1939), s. 1, 2.

Sami Gnder, "Hayvanlarda Şarbon Hastalığı", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 877, (19 Birinci Kanun 1939), s. 2.

Reşit Yalın, "Ticaret ve Ahlak", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 878, (26 Birinci Kanun 1939), s. 1, 2.

Sabri Tümkor, "Çocuklarımızı İhmal Etmeyelim", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 878, (26 Birinci Kanun 1939), s. 1.

Ömer Tarman, "Korunga", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 878, (26 Birinci Kanun 1939), s. 2, 3.

Reşit Yalın, "27 İlk Kanun Gecesi", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 879, (2 İkinci Kanun 1940), s. 1, 2.

Ömer Tarman, "Korunga", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 879, (2 İkinci Kanun 1940), s. 2, 3.

Ömer Tarman, "Korunga", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 880, (9 İkinci Kanun 1940), s. 2.

Sami Gnder, "Salgın Hayvan Hastalıklarından iek", ankırı, Yıl: 17, Sayı: 881, (16 İkinci Kanun 1940), s. 3.

Reşit Yalın, "Siyasette Hüsnü Niyet Kaidesi", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 890, (26 Mart 1940), s. 1, 3.

Reşit Yalın, "Harp Bir Hak mıdır?", ankırı, Yıl: 17, Sayı: 891, (2 Nisan 1940), s. 1, 2.

Kadri Korman, "İnönü Zaferi", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 891, (2 Nisan 1940), s. 2.

Kemal Demirer, "Egemenlik Ulusundur", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 894, (23 Nisan 1940), s. 1.

Mehmet Cemiloğlu, "Batan Ayın Yerine Doğan Bir Güneş", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 894, (23 Nisan 1940), s. 2.

Mehmet Diker, "Türk çiftçileri", ankırı, Yıl: 17, Sayı: 894, (23 Nisan 1940), s. 2.

Reşit Yalın, "Kanatlı Türkiye", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 895, (30 Nisan 1940), s. 1.

Kadri Korman, "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramının Manası", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 898, (21 Mayıs 1940), s. 1.

Kadri Korman, "erkeşten Röportajlar: ankırı Güzel, Fakat!", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 901, (11 Haziran 1940), s. 3.

Reşit Yalın, "Damgalı Kral", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 901, (11 Haziran 1940), s. 1.

Falih Rıfki Atay, "Büyük Vazife Başındayız", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 902, (18 Haziran 1940), s. 1, 2.

Kadri Korman, "Ortaokul Sergisinde", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 902, (18 Haziran 1940), s. 2.

Reşit Yalın, "İdeal Sulh", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 903, (25 Haziran 1940), s. 1.

Muzaffer Önhon, "Yonca Otu Nasıldır?", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 903, (25 Haziran 1940), s. 4.

Muzaffer Önhon, "Yoncanın Yemlik Değeri?", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 904, (2 Temmuz 1940), s. 3.

Muzaffer Önhon, "Yoncanın Yetiştirilmesi", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 905, (9 Temmuz 1940), s. 3.

Kadri Korman, "Tarihi Bir Yıl Dönümü", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 911, (20 Ağustos 1940), s. 1, 3.

Türkoğlu, "Ebedi Şef Atatürk Çankırı'yı Nasıl Şereflendirmişti", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 911, (20 Ağustos 1940), s. 2.

Reşit Yalın, "Milli Tayyare ve Karakter", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 913, (3 Eylül 1940), s. 2.

Avni Çakır, "Medeniyetin İstikbali", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 915, (17 Eylül 1940), s. 1, 2.

Avni Çakır, "Milli Kuvvet ve Milli Disiplin", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 916, (24 Eylül 1940), s. 1, 2.

Halit Benli, "Nüfus ve Sağlık", Çankırı, Yıl: 17, Sayı: 916, (24 Eylül 1940), s. 2.

Muzaffer Önhon, "Yoncayı Hayvana Nasıl Yedirmelidir", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 917, (1 Ekim 1940), s. 3.

Reşit Yalın, "Bugünkü Dünyanın Elim Vaziyeti, Muharip ve Gayri Muharip Devletler Karşısında Türkiye", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 918, (8 Ekim 1940), s. 2.

Avni Çakır, "Sağlam Bir Millet", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 920, (22 Ekim 1940), s. 1.

Avni akır, "Zafer Bayramı", Çankırı, Yıl:18, Sayı: 921, (29 Ekim 1940), s. 1.

Mümtaz Faik Fenik, "Sovyet Alman Harbinde Hava Cephesi", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 941, (5 Ağustos 1941), s. 2.

Avni akır, "Selam Verme ve Konuşma", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 942, (18 Mart 1941), s. 1, 4.

Leman Pala, "23 Nisan Nedir?", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 946, (22 Nisan 1941), s. 2.

Perihan Gökşen, "Egemenlik", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 946, (22 Nisan 1941), s. 2.

Avni akır, "İnönü ve Türk Milleti", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 948, (6 Mayıs 1941), s. 1, 2.

Şakir Gökmen, "Hava Tehlikesi ve Korunma areleri", ankırı, Yıl: 18, Sayı: 950, (20 Mayıs 1941), s. 3.

Şakir Gökmen, "Hava Tehlikesi ve Korunma areleri", ankırı, Yıl: 18, Sayı: 951, (27 Mayıs 1941), s. 3

Hilmi Ülkün, "Süt", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 953, (10 Haziran 1941), s. 1, 2.

Hilmi Ülkün, "Süt", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 954, (17 Haziran 1941), s. 1, 2.

Hilmi Ülkün, "Süt", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 955, (24 Haziran 1941), s. 2.

Sadri Ertem, "Hava Silahının Mağlup Ettiği Fikirler", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 955, (24 Haziran 1941), s. 2.

Rüveyda Sinanoğlu, "Göklerin Yolu", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 956, (1 Temmuz 1941), s. 2.

Avni akır, "Dilenci Çocuklar", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 961, (5 Ağustos 1941), s. 1, 4.

Kadri Korman, "Tarihin Eşsiz Zaferi 30 Ağustos", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 964, (26 Ağustos 1941), s. 1.

Avni Çakır, "Halkçılık ve Köylü", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 965, (2 Eylül 1941), s. 1.

Atilla, "Kaçırılmışım", Çankırı, Yıl: 18, Sayı: 966, (9 Eylül 1941), s. 3.

Hilmi Ülkün, "Keten ve Kendir Ziraatının Önemi", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 969, (30 Eylül 1941), s. 3.

Turgut Aktürk, "Kızıl Hastalığı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 969, (30 Eylül 1941), s. 3.

Turgut Aktürk, "Kızıl Hastalığı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 970, (7 İlk Teşrin 1941), s. 3.

Turgut Aktürk, "Kızıl Hastalığı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 971, (14 İlk Teşrin 1941), s. 3.

Kemal Üçok, "Ankara Savaşı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 978, (2 İlk Kanun 1941), s. 2.

Kemal Üçok, "Ankara Savaşı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 979, (9 İlk Kanun 1941), s. 2.

Kemal Üçok, "Kadı Burhanneddin Ahmedin Divanı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 980, (15 İlk Kanun 1941), s. 2.

Kemal Üçok, "Kadı Burhanneddin Ahmedin Divanı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 981, (22 İlk Kanun 1941), s. 2.

Kemal Üçok, "Kadı Burhanneddin Ahmedin Divanı", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 982, (29 İlk Kanun 1941), s. 2.

Kadri Korman, "Türk Yarattığı Zaferleri Göklerde de Yaratacaktır", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 1016, (1 Eylül 1942), s. 1, 4.

Alp Doğan, "İstiklal Adlı Kılıç", Çankırı, Yıl: 19, Sayı: 1016, (1 Eylül 1942), s. 2.

Sabahattin Dönmez, "Vurgunculuğun Ölümü Yaklaşıyor", Çankırı, Yıl:19, Sayı: 1018, (15 Eylül 1942), s. 1.

Kadri Korman, "Öz Dilimiz Benliğimizdir", Çankırı, Yıl:19, Sayı: 1020, (29 Eylül 1942), s. 1.

Kadri Korman, "Türk Milleti Bugün Cumhuriyetle Övünmekte Hakklıdır", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1023, (29 İlk Teşrin 1942), s. 1.

Sıtkı Akdeniz, "Conkbayırı'ndan Kocatepe'ye Geçen Kimdir?", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1025, (10 Son Teşrin 1942), s. 2.

Kadri Korman, "Adana Mülakatı Karşısında", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1038, (9 Şubat 1943), s. 1.

Şükrü Oğuz, "Spor ve Sporcu", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1046, (6 Nisan 1943), s. 1.

Mehmet Ali Kaleli, "Çalışan Köy Korgun", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1056, (15 Haziran 1943), s. 1.

Kemal Üçok, "Tarih Söylemek", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1060, (13 Temmuz 1943), s. 2.

Numan Asozan, "Türküm", Çankırı, Yıl: 20, Sayı: 1065, (17 Ağustos 1943), s. 1.

Enver Şapolyo, "Anadolu Zelzelelerinin Tarihçesi", Çankırı, Yıl: 21, Sayı: 1082, (21 İlk Kanun 1943), s. 1.

Enver Şapolyo, "Anadolu Zelzelelerinin Tarihçesi", Çankırı, Yıl: 21, Sayı: 1083, (28 İlk Kanun 1943), s. 1.

Sabri Polat, "Balıkçılar Denizde", Çankırı, Yıl: 21, Sayı: 1085, (11 İkinci Kanun 1944), s. 2.

Kamuran Özkır, "Toprak Ana Acımadı", Çankırı, Yıl: 21, Sayı: 1090, (15 Şubat 1944), s. 2.

İbrahim Aydın, "Biz ve Halkevi", Çankırı, Yıl: 21, Sayı: 1121, (26 Eylül 1944), s. 1.

Kadri Korman, "Dilenen Çocuklar", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1122, (3 Birinci Teşrin 1944), s. 1, 2.

Kemal Üçok, "Laik Türkiye'de Şia Propagandası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1130, (5 Birinci Kanun 1944), s. 2.

Kemal Üçok, "Laik Türkiye'de Şia Propagandası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1131, (12 Birinci Kanun 1944), s. 2.

Kemal Üçok, "Laik Türkiye'de Şia Propagandası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1132, (19 Birinci Kanun 1944), s. 2.

Kemal Üçok, "Laik Türkiye'de Şia Propagandası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1133, (19 Birinci Kanun 1944), s. 2.

Kemal Üçok, "Laik Türkiye'de Şia Propagandası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1133, (26 Birinci Kanun 1944), s. 2.

Kemal Üçok, "Çankırı Coğrafyası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1152, (8 Mayıs 1945), s. 2.

Kemal Üçok, "Çankırı Coğrafyası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1153, (15 Mayıs 1945), s. 2.

Kemal Üçok, "Çankırı Coğrafyası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1154, (22 Mayıs 1945), s. 2.

Kemal Üçok, "Çankırı Coğrafyası", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1155, (29 Mayıs 1945), s. 2.

Kadri Korman, "Hakkını Veriyoruz", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1158, (19 Haziran 1945), s. 1.

Kadri Korman, "Yıkılan Ilgaz'da", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1161, (10 Temmuz 1945), s. 1.

Kadri Korman, "Sanata Karşı Sevgi Var", Çankırı, Yıl: 22, Sayı: 1167, (21 Ağustos 1945), s. 1.

Kemal Üçok, "Çankırı'da Eski Eserler", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1199, (2 Nisan 1946), s. 3.

Kemal Üçok, "Çankırı'da Eski Eserler", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1200, (9 Nisan 1946), s. 3.

Kemal Üçok, "Çankırı'da Eski Eserler", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1201, (16 Nisan 1946), s. 3.

Kadri Korman, "Belediye Seçimi Nasıl Yapılacak, Vatandaşlar Oylarını Nasıl Kullanacak", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1206, (21 Mayıs 1946), s. 3.

Mahmut Selenga, "Fuzuli", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1207, (28 Mayıs 1946), s. 2.

Mahmut Selenga, "İstanbul'un Zaptı", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1208, (4 Haziran 1946), s. 2.

Mahmut Selenga, "Fuzuli", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1207, (28 Mayıs 1946), s. 2.

Kemal Üçok, "Karatekin Türbesi", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1211, (25 Haziran 1946), s. 2.

Mahmut Selenga, "Turgut Reis", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1213, (9 Temmuz 1946), s. 3.

Kadri Korman, "Yüz Akıyla Çıktık", Çankırı, Yıl: 23, Sayı: 1215, (23 Temmuz 1946), s. 1.

Bedri Esen, "Cengiz Han", Çankırı, Yıl: 24, Sayı: 1250, (25 Mart 1947), s. 2.

Kenan Sevinç, "Futbol Tekniği", Çankırı, Yıl: 24, Sayı: 1250, (25 Mart 1947), s. 2.

Aleaddin Cemil Topcubaşı, "Hayat Pahalılığı ve Belediyeler", Çankırı, Yıl: 24, Sayı: 1253, (15 Nisan 1947), s. 3.

Ali Oğuz, "19 Mayıs", Çankırı, Yıl: 24, Sayı: 1259, (27 Mayıs 1947), s. 2.

Naşit Uluğ, "Köy Eğitimiyle İlgili Bir Tasarı", Çankırı, Yıl: 24, Sayı: 1274, (9 Eylül 1947), s. 2.

Server Ziya Gürevin, "Kurban", Çankırı, Yıl: 26, Sayı: 1371, (12 Ekim 1948), s. 1.

Selahattin Köymen, "Buğday ve Ziraati", Çankırı, Yıl: 26, Sayı: 1371, (12 Ekim 1948), s. 2.

Ahmet Erol, "Elma Pamuklu Biti", Çankırı, Yıl: 26, Sayı: 1382, (26 Kasım 1948), s. 2.

Feridun Timur, "Veremle Savaş", Çankırı, Yıl: 26, Sayı: 1390, (24 Aralık 1948), s. 2.

Kemal Üçok, "Hindenburg Hakkımızda Neler Söylüyor", Çankırı, Yıl: 26, Sayı: 1409, (26 Nisan 1949), s. 2.

İlhan Coşkun, "Tanınmış Romancımız Esat Mahmut Karakurt", Çankırı, Yıl: 26, 1409, (26 Nisan 1949), s. 2, 4.

Kemal Üçok, "Hicaz Petrolleri ve Üç Mucize", Çankırı, Yıl: 26, 1410, (3 Mayıs 1949), s. 2.

Osman Sümer, "Çankırı'da Sabah", Çankırı, Yıl: 26, 1415, (1 Haziran 1949), s. 2.

Kemal Üçok, "İki İmparatorluk Nasıl Kuruldu, Nasıl Yıkıldı", Çankırı, Yıl: 27, 1445, (3 Ocak 1950), s. 2.

Kemal Üçok, "Genç Subaylar ve Bekir Subaşı", Çankırı, Yıl: 27, 1451, (14 Şubat 1950), s. 2.

Zeki Ömer Defne, "Çankırı Geceleri", Çankırı, Yıl: 27, 1461, (25 Nisan 1950), s. 2.

Feridun Timur, "Tütünün Kalp ve Damarlara Tesiri", Çankırı, Yıl: 27, 1461, (25 Nisan 1950), s. 3.

Fehmi Ülkerin, "Ziraatta Pratik Bilgiler", Çankırı, Yıl: 28, Sayı: 1492, (28 Kasım 1950), s. 2.

Fethi Budakçı, "Yapraklı Bucağımız", Çankırı, Yıl: 28, Sayı: 1502, (6 Şubat 1951), s. 2.

Nora Murray, "Stalin'e Casusluk Ettim", Çankırı, Yıl: 28, Sayı: 1511, (10 Nisan 1951), s. 2.

3. ÇANKIRI GAZETESİNDE ULUSAL VE YEREL HABERLER

3.1 Sağlık Haberleri

Çankırı gazetesi yayınlandığı süre içerisinde gerek kentte gerekse ülke dahilinde meydana gelen sağlık ile ilgili gelişmeleri içeren haberlere sayfalarında ayrıntılı bir şekilde yer vermiştir. Bu haberler genellikle belirli hastalıkların tanımı, belirtileri,

sebepe olduğu olumsuz durumlar ve bu hastalıklardan korunma yöntemlerinin neler olduğuna dair bilgiler içermektedir.

I. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşı gibi yıkıcı savaşlar sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bahsi geçen savaşlarda genç nüfusunun büyük çoğunluğunu kaybetmiştir. Bu nedenle Cumhuriyet'in ilk yıllarında genç nüfusu artırma politikası uygulanmıştır.¹⁰¹ Ancak Cumhuriyet'in kurulmasının hemen sonrasında yaşanan salgın hastalıklar nüfusu artırma politikasını olumsuz etkilemiştir.¹⁰² Bu durum Çankırı gazetesinin sayfalarına yansımıştır. Gazete salgın hastalıklara karşı halkı bilinçlendirmek ve önlemlerin alınması için gerekli bilgileri içeren haberlere sayfalarında sıklıkla yer vermiştir.

Cumhuriyet'in kuruluşunun üzerinden henüz bir yıl bile geçmeden 1924 yılının şubat ayında şiddetli soğukların da etkisiyle tüm ülkeyi etkileyen bir grip salgını meydana gelmiştir. Grip salgını haberi gazetede şu şekilde yer almıştır:

"Gri gayet sâri bir hastalık olup memleketimizde salgın bir halde icra-i sirayete başlamıştır. Mevsimin kış olması ve soğukların devamı dolayısıyla bu marazatın daireyi sirayeti tevsi eyleyeceği gibi nice zavallıların ezilerek aile ocaklarının söneceği malumdur. Her türlü şeraiti sıhhiyeden mahrum olan memleketimizde halkın ekserisi kavaidi hıfzıssıhhiye rağbet etmemesinden ve korunma yollarını bilmemesinden ihtilat-ı maraz husule gelerek nazarı dikkati celb edecek bir şekilde vefayat vuku bulmakta olduğundan arkamızın, neslimizin selamet ve bekası nokta-i nazardan bervech ati hususata halkımızın pek ziyade rağbet ve itina eylemeleri rica olunur."¹⁰³

Haberde neslimizin geleceği için halkın hastalıktan korunması vurgusunun yapıldığı görülmektedir. Haberin devamında hastalığın hangi yollarla bulaştığı, hastalığın belirtilerinin neler olduğu ve hastalığa yakalananların iyileşmek için neler yapması gerektiğine dair ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Yaşanan grip salgını karşısında eğitim öğretime ara verildiği ve okulların tatil edildiği gazetenin aynı sayısında çıkan bir başka haberden anlaşılmaktadır. "Salgın bir surette grip hastalığı

¹⁰¹ Mesut Doğan, "Türkiye'de Uygulanan Nüfus Politikalarına Genel Bakış", *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 23, 2011, s. 298.

¹⁰² Hilal Özkaya, "Cumhuriyet Döneminde Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele", *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 20, 2016, s. 77.

¹⁰³ "Grip Hastalığı Vardır, Sakınınız", *Çankırı Gazetesi*, Yıl: 3, Sayı: 128, (10 Şubat 1924), s. 1.

vardır. Mektepler tatil olunmuştur. Yakında başımızdan defini Cenabı Hak'tan dileriz."¹⁰⁴ Grip salgınının önüne geçmek için sadece halka tavsiyelerde bulunulmakla yetinilmediği ve devletin olaya müdahale ederek salgının öğrenciler arasında yayılmasını engellemek için eğitim öğretime ara verdiği görülmektedir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ortaya çıkan bir diğer salgın hastalık frengidir ve bu salgın haberine Çankırı gazetesi yer vermiştir.

"Neslimizi ve nesli atimizi ve irsen intikali hasabiyle malûl evlatlara, doğumlara sebebiyet veren frengi gerek merkez vilayet ve gerek mülhakat şehir ve kurası ahali arasında mevcuttur. Bu marazın sirayeti devresinde frengi hastalığına musab kimseler görülmek de olup bunlardan hastalığını başkalarına geçirecek derecede olanlar müracaat edenler veya malumat olduğumuz zevat merkez hastanesine bervech bila muharrir kanun mucibince tecrit zımmında yatırılarak tedavi edilmek de ve henüz sirayet devri görülmeyenlerde merkezde yine hastanece veya mülhakatta dispanserlerce meccanen tedavi edilmektedir"¹⁰⁵

Frengi hastalığı hakkında bilgi veren bu haberden, frengi hastalığının hastanelerde ücretsiz tedavi edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum gösteriyor ki yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti sağlık alanında sosyal devlet anlayışı politikasını takip etmiştir. Gazetede frengi hastalığı hakkında yer alan bu haberin devamında on iki maddeden oluşan "Frenginin Men'i ve Tahdidi Sirayeti Hakkında Kanun"¹⁰⁶ adıyla çıkarılmış olan kanunun suretine yer verilmiştir.

Çankırı gazetesinde çıkan haberlerden, 1928 yılına gelindiğinde Çankırı'nın köylerinde kızamık salgınının başladığı anlaşılmaktadır. Salgının ciddi boyutlara ulaşması üzerine Çankırı Sıhhiye ve Muaveneti İctimaiye Müdürü Hasan Atıf Bey hastalık hakkında vatandaşları bilinçlendirmek amacıyla bir yazı kaleme almış ve bu yazı Çankırı gazetesinde yayınlanmıştır. Yazıda bir süredir Çankırı'nın köylerinde görülen kızamık hastalığının son zamanlarda vilayet merkezinde de görülmeye başladığı ve özellikle çocuklar arasında hızlı bir şekilde yayıldığı belirtilmiştir. Çankırı'da bu hastalığın çok fazla önemsenmediğini, ancak geçmişte birçok insanın

¹⁰⁴ "Grip Salgını", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 128, (10 Şubat 1924), s. 2.

¹⁰⁵ "Ahali ve Etaba-i Muhteremeye", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 2.

¹⁰⁶ "Frenginin Men'i ve Tahdidi Sirayeti Hakkında Kanun", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 2.

ölümüne sebep olan kızamık hastalığının son derece tehlikeli olduğuna vurgu yapılmıştır. Yazının devamında hastalığın belirtileri şu şekilde anlatılmıştır:

"Başlangıç devrinde nezle ve hararet esası olduğundan gözler, burun, boğaz, bademcikler, gırtlak gibi azalarda yaşarma, kızartı, yanma ve bedende 38-40 raddesinde hararet yükselir. Bu haller üç dört gün süre. Sonra dökme devri gelir ki bunda ateş nöbeti çoğalarak vücutta kırmızı ufak lekeler belirir. Bu lekelerin zuhuru bir sıra ve intizama tabi olup evvela yüzün saçlara yakın olan mahalinin ve kulakların etrafından başlar. 24 saat zarfında bütün vücuda dağılır. Bu devirde nezle göğse kadar indiğinden öksürüklerle hasta pek ziyade rahatsızlaşır."¹⁰⁷

Kızamık hastalığının belirtilerinin anlatıldığı yazıda bazı durumlarda hastalığın ölümlere sebebiyet verebildiği belirtilerek, hastalığın tedavisi için yapılması gerekenler hakkında halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Kızamık hastalığının tedavisinde en önemli unsurun istirahat olduğu belirtilerek hastaların yatarak dinlenmesi, kaynamış su ile sık sık göz ve burun temizliği yapması ve evde ihlamur gibi sıcak içeceklerin içilmesi tavsiye edilmiştir. Bilhassa çocuklarda görülen bu hastalığın salgın halini almaması için yapılması gerekenler şu şekilde okuyuculara aktarılmıştır:

"Küçük hastanın ev içinde kardeşlerinden ayrı odada tutulması, keyfiyete ilk nezle halinde başlayarak bir hafta on gün kadar dikkat edilmelidir. Çocuk hastalık şüphesi altında ve başlangıcında iken bile mektebe gönderilmeyeceği gibi iyi olduktan sonra iki hafta mektebe kabul olunmayacaktır. Her hastanın mümkün oldukça doğrudan doğruya hükümet ve belediye tabiplerine veya arzu edilen tabibe gösterilmesi ve hastalığın köy ve mahalle muhtarlarına bildirilmesi mecburidir."¹⁰⁸

Yazıdan anlaşılacağı üzere kızamık hastalığı salgınını önlemek adına karantina uygulaması yapılmıştır. Ayrıca vilayetin en ücra köşelerinde dahi olsa bu hastalığın yetkili mercilere bildirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Hastalığa karşı evde yapılması gerekenlerin yanında tabiplere başvurulması gerektiği vurgusu yapılarak modern tıp ön plana çıkarılmıştır.

¹⁰⁷ Hasan Atif, "Çankırı'da Kızamık (Ateşpar) Hastalığı", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 291, (24 Nisan 1928), s. 2.

¹⁰⁸ Hasan Atif, "Çankırı'da Kızamık (Ateşpar) Hastalığı", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 291, (24 Nisan 1928), s. 2.

Salgın hastalıkların Cumhuriyet'in ilk yıllarında hem ülke hem de Çankırı'da ciddi sağlık problemlerine sebep olmaya devam ettiği gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu salgın hastalıklardan biri olan kızıl hastalığı hakkında gazetede yer alan haber şu şekildedir:

"Sevgili yavrularımızın hayatına merhametsizce kasti olan bu melun hastalık maalesef memleketimizde zuhur etmiştir. Evlat ve vatan muhabbeti taşıyan herkes dikkat etsin. Anneler, babalar, muhtarlar sizler daha çok dikkat ediniz. Evlerinizde ve mahallelerinizde gördüğünüz işittiğiniz her şüpheli hastayı hükümet makamlarına hatta doğrudan doğruya doktorlara haber veriniz ki memleketçe tatbiki lazım gelen umumi tedabirisihhiye ile beraber hastalıklarımızın vakitlice ve fenni en son usullerle meccanen tedavisine bakılsın."¹⁰⁹

Kızıl hastalığına karşı vatandaşların uyarıldığı haberde hastaların ücretsiz olarak tedavi edileceği vurgusu yapılmıştır. Haberin devamında:

"Bu sırada birdenbire ateşlenen, kesik kesik titremeleri görülen, kusan, boğazı kızarıp ağrıyan, dakikada 130-150 darbeyi bulmak üzere nabızı çok hızlı atan, çenesi hizasında bezleri şişen ve birkaç gün sonra da vücudunda az veya çok kırmızılıklar çıkaran her çocukta mutlaka kızıl hastalığı şüphelenmek lazım ise de halkımızın bundan dolayı fazla telaş ve heyecana kapılmasına asla mahal yoktur. Çünkü bu hastalığa karşı hükümetçe ittihaz edilerek tedabirin maksadıyla çocuklara yapılan aşılardan kati tesirinden başka hastalananlara yapılacak serum vesair müdavacı feniiyenin tesirinden emindir."¹¹⁰

ifadelerine yer verilmiştir. Haberin içeriğine bakıldığında çocuk vefatlarının önüne geçebilmek adına hastalığa karşı halkın bilinçlendirilirken, halkın telaşa kapılmasının da önüne geçilmeye çalışılmıştır. Ayrıca hastalığın salgın haline dönüşmemesi adına gerekli önlemlerin alınması konusuna dikkat çekilmiştir.

Çankırı gazetesinin sayıları incelendiğinde Cumhuriyet'in ilk yıllarında salgın hastalıklara karşı ciddi bir mücadelenin verildiği görülmektedir. Dönemde sadece salgın hastalıklar çıktıktan sonra değil bu hastalıklar meydana gelmeden önlemler alınarak halk uyarılmıştır. Yunanistan'ın Şıra adasında salgına dönüşebilecek bir hastalığın tespit edildiği haberinin alınması ve hastalığın sivri sinekler tarafından

¹⁰⁹ "Kızıl Hastalığı", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 332, (2 Nisan 1929), s. 4.

¹¹⁰ "Kızıl Hastalığı", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 332, (2 Nisan 1929), s. 4.

taşındığının anlaşılması üzerine Sıhhiye Müdüriyeti, hükümet ile belediye tabipleri ve ilgililere bir tamim göndererek sivri sinekleri öldürmelerini istemiştir. Beş maddeden oluşan tamimin maddeleri şu şekildedir:

- "1. Evler dahilindeki havuzların suları haftada bir boşaltılıp 48 saat kuru bırakılmalıdır.
2. Evler dahilindeki fiçı, testi, küp gibi kapların üzerleri mazbut bir kapakla kapatılmalı ve yukarıdaki sular gibi haftada bir defa boşaltılıp 48 saat kuru bırakılmalıdır.
3. Lağım ve bulaşık çukurlarının üstleri mazbut bir kapakla kapatılmalıdır.
4. Çeşme hazineleri ile sarnıçların ve kuyuların üstleri tamamen örtülmelidir.
5. Ev, otel, lokanta vesair binalar dahilindeki sivrisinekler itlaf edilmeli, bodrum, mahzen gibi sivrisineklerin barınmasına müsait yerlerde bu ameliye daha büyük dikkatle tatbik edilmelidir."¹¹¹

1940'lı yıllara gelindiğinde İstanbul başta olmak üzere ülkenin birçok noktasında ölümlere sebebiyet veren tifüs diğer adıyla lekeli humma hastalığı ortaya çıkmıştır. Çankırı gazetesi salgın oluşturabilecek bu hastalığa karşı kayıtsız kalmayarak vatandaşları konu hakkında bilgilendirmek için Doktor Sadi Irmak'ın Ulus gazetesine yazmış olduğu "Lekeli Humma"¹¹² adlı yazının suretini yayınlamak üzere yazıyı okuyucularıyla buluşturmuştur. Tifüs hakkında bilgi verilen bu yazı dışında Çankırı'da tifüs salgınının ayrıntıları ve alınan önlemlerin aktarıldığı habere de yer verilmiştir. Haberde, Çankırı'da tifüse yakalanan iki kişi tespit edildiği belirtilirken önlem amaçlı Vilayet Hıfzıssıhha meclisinin toplanarak birtakım kararlar aldığına değinilmiştir. Bu kararlar ise şunlardır:

"Bütün fakirler meccanen hamamda yıkanacak ve tıraş yaptırılacaktır. Bütün hanlar, oteller, kahvehaneler vesair yiyecek maddesi satan dükkanlar her zamandan daha fazla temizliğe dikkat göstereceklerdir. Hamamların temizliğine azami itina gösterilecek, peştamallar her kullanışta yıkanacaktır. İskilip civarında hastalık görüldüğünden bu mıntıkadan Kızılırmak köylerine gelecek olanlar köylere sokulmayacaktır. Kısmen pis görülen han, otel ve kahvehanelerin cezalandırılması ve temizlik yapmasına icbar

¹¹¹ "Sivri Sinekleri Öldürünüz", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 458, (22 Eylül 1931), s. 2.

¹¹² Doktor Sadi Irmak, "Lekeli Humma", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1055, (8 Haziran 1943), s. 1.

edilmesi ve büsbütün pis olanların kapatılacağı kararlar arasındadır. Vilayetimiz Hıfzıssıhha meclisinin aldığı bu karar sıhhat müdürlüğünce derhal tatbikine başlanmıştır. Halkımızın bu büyük afet karşısında dikkatli olmasını hükümetin göstereceği yolda yürümekte isticial göstereceğini sanıyoruz."¹¹³

Çankırı gazetesi yayınladığı süre içerisinde sadece ülke ve vilayette çıkan salgın hastalıklara dair bilgilere yer vermekle kalmamıştır. Bunlar dışında hastalıkların tedavisi alanında yaşanan yeni gelişmeleri de okuyucularına aktarmıştır. Ciddi sayıda ölümlere sebep olan verem hastalığına karşı geliştirilen aşı ve aşının mucidi Doktor Falmen ile yapılan röportajın içeriği gazetenin sütunlarında kendine yer bulmuştur.

"Verem aşısı hakkındaki mesaisine dair Doktor Falmenile icra-i mülakat etmiş olan Jurnal gazetesi muhabiri doktorun bu babda fevkalade ümit beslediğini fakat katî sözü söylemek için birkaç sene daha intizar etmek lazım geldiği fikrinde birleştiği söyleyerek şimdiki halde aşının adem-i mazaratı sabit olmuştur. Şimdiye kadar binlerce hayvan ve insan üzerinde icra edilmiş olan tecrübelerin netayici icra ettiği tesir nokta-i nazarından cesaret bahş bir mahiyette ise de doktor bu netayici kafi ad etmemektedir."¹¹⁴

Çankırı gazetesinin Paris gazetelerinde yer alan ve verem aşısı alanında yaşanan gelişmeleri okuyucularına aktarmış olduğu haberde, verem aşısının 2070 kişiye uygulandığı ve bu kişilerden sadece %5'nin vefat ettiğine dair sayısal verilere de yer verilmiştir.¹¹⁵

Yaygın sağlık sorunlarından biri olan şeker hastalığının tedavisi alanında yaşanan gelişmeler gazetede kendine yer bulmuştur. Şeker hastalığına dair bilgiler içeren bu haber gazetenin "Sağlık" adlı köşesinde kendine yer bulmuştur. "Şeker hastalığından muzdarip olanlar bira mayası, karaciğer hülasesi şekillerinde B vitamini aldıkları ve bu kürler de enjeksiyonlarla takviye edildikleri takdirde insülin miktarı azaltılabilir, hatta bazı vakalarda büsbütün terk edilebilir."¹¹⁶

Çankırı gazetesi, salgın hastalıklar ve hastalıkların tedavisi konusunda yaşanan yeni gelişmelerin yanı sıra devletin sağlık alanındaki yaklaşımını ortaya koyan haberleri de

¹¹³ "Tifüs'e Karşı", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1055, (8 Haziran 1943), s. 1.

¹¹⁴ "Verem Aşısı", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 167, (24 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

¹¹⁵ "Verem Aşısı", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 167, (24 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

¹¹⁶ "Şeker Hastalığı B Vitamini ile Tedavi Edilmektedir", **Çankırı**, Yıl: 23, Sayı: 1204, (7 Mayıs 1946), s. 3.

yayınlamıştır. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın 1947 yılında halk için hazırlamış olduğu sağlık programının içeriği hakkında çıkan haber şu şekildedir:

"Ferdî ve sosyal sağlının istenen dereceye varabilmesi için yurttaşların doğru ve pratik sağlık bilgisine sahip olmalarını sağlamaya ve sağlık bilgisini köylere kadar sokmaya karar vermiştir. Bu suretle sağlık risaleleri ve afişlerin basılması ve dağıtılması arttırılacak, yeni sağlık müzeleri açılacak, sağlık filmleri daha geniş ölçüde ve daha çeşitli olarak okullarda ve köylerde dahil olmak üzere yurdun her yerinde gösterilecektir. Yeni ve modern buluşlardan ve ilerlemelerden hekimlerimizi haberdar etmek için mesleki mahiyette eserler de hazırlanmış olup yakında yayınlanacaktır."¹¹⁷

Devlet sağlık alanında modernleşmeye önem verirken aynı zamanda yurdun her köşesine ulaşmayı hedeflemiştir. Sağlık konusunda herkesin bilmesi gereken temel bilgileri halkın hemen her kesimine ulaştırmak için afiş, broşür gibi araçları kullanmıştir.

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayıları tarandığında gerek yerel gerekse ulusal düzeyde sağlık içerikli birçok habere gazetede yer verildiği görölmektedir. Bu haberlerde genel olarak ölkede ve Çankırı'da baş gösteren salgın hastalıklara karşı halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştir. Aynı zamanda gazetede çıkan haberlerden sağlık alanında yaşanan gelişmeleri yakından takip etmek de mümkündür. Örneğin verem ve şeker hastalığı alanında yaşanan son gelişmelere gazetede yer verilmiştir. Bunlar dışında gazetede yer alan sağlık içerikli haberlerden yayınlandığı süre içerinde devletin sağlık alanında uyguladığı politikalar hakkında da fikir sahibi olunabilmektedir.

3.2 Asayiş Haberleri

Çankırı gazetesinin gerek ölkede genelinde ve gerekse Çankırı dahilinde meydana gelen asayiş ile ilgili gelişmelere sütunlarında sıklıkla yer verdiği görölmektedir. Bu asayiş haberleri arasında hırsızlık, cinayet, yaralama, kaçakçılık, intihar ve yangın gibi güvenlik sorunları ve sosyal hayatı olumsuz etkileyen gelişmeler yer almaktadır. Gazetede bu tarz haberler yer, mekânve zaman belirtilerek olay örgüsü içerisinde

¹¹⁷ "Sağlık Bilgisi Köylere Kadar Ulaştırılacak", **Çankırı**, Yıl: 24, Sayı: 1239, (7 Ocak 1947), s. 1.

aktarılmıştır. Bu bölümde gazetede yer alan asayişle ilgili yerel ve ulusal haberlerden bazılarını aktararak asayiş olayları ile ilgili genel bir bilgi vermeye çalışacağız.

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan nüshaları incelendiğinde ilk olarak 137. sayısında asayiş ile ilgili habere rastlamaktayız. Bu haberlerden ilki olan "Kazaen Vefat" başlıklı haber şu şekildedir; "Şabanözü nahiyesinin Karaviran karyesinden Bayram oğlu Mustafa nam şahıs silahını silmekte iken kazaen patlatarak tabancadan çıkan mermi karşısında bulunan validesine isabetle vefatına sebebiyet vermiş ve bu babda tutulan evrak-ı tahdidiye beray-ı adliyeye tevdi edilmiştir."¹¹⁸

Aynı sayının "İntihar" başlıklı diğer bir asayiş haberinde ise şehirde meydana gelen iki farklı intihar haberine aynı başlık altında yer verilmiştir.

"Şabanözü'nün Çapar Karyesi'nden Abidin oğullarından Ali zevcesi Gülsüm saika-i zaruretle kendisini ipe asmak suretiyle intihar etmiştir."¹¹⁹ "Kısmı mahsusunda derc ettiğimiz sirkat faillerinden Hidayet nam şahıs karakolda iken kendisini çakı ile karnından cerh etmiş ve berayı tedavi hastahaneye sevk edilmiştir. Yarası tehlikeli değildir."¹²⁰

"Şehri halin 24. pazar günü umumhane sermayelerinden Karanfil Ayşe nam kadın dostu bulunan Alibey Mahallesi'nden Bezci Mehmet oğlu Arif'i terk etmesinden merhum muğayyer olarak mezbureyi sol kolunun iki yerinden ve sol böbreğinden tehlikeli surette cerh eylemiş ve carih derdest edilerek ciheti adliyeye sevk edilmiştir."¹²¹

Gazetede yer alan bu yaralama haberinin "Cerh" başlığı altında okuyuculara aktarıldığı görülmektedir.

Çankırı gazetesinin 143. sayısına baktığımızda ise sadece Çankırı'yı değil aynı zamanda Kastamonu, Bartın, Safranbolu gibi yerleri de etkileyen bir asayiş olayı karşımıza çıkmaktadır. "Eğri Ahmet Tutuldu" başlığı altında verilen haber şu şekildedir:

"On beş seneye karib bir zamandan beri Çerkeş, Gerede, Zağferanbolu, Bartın ve Araç kazaları dahilinde yapmadığı şekavet kalmayan mükerreren af olduğu halde yine tarık-

¹¹⁸ "Kazaen Vefat", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1924), s. 2.

¹¹⁹ "İntihar", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1924), s. 2.

¹²⁰ "İntihar", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1924), s. 2.

¹²¹ "Cerh", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 1

ı şekavette puyan olarak pek çok jandarma ve eşhasın katili bulunan ve ahiren şaki ilan olunan Eğri Ahmet son zamanlarda gördüğü tazyik neticesinde avanesiyle beraber takibi müfrezelerinden Boyalı nahiyesinde bulunan Kastamonu jandarma müfrezesine teslim olduğu takibinde bulunan Vali Cemil Beyefendi'den alınan telgraftan anlaşılmıştır. Merkumun şu suretle ortadan kaldırılması hususunda berayı müteceviz zamandan beri geceli gündüzlü bizzat takipte bulunan vali muhteremimiz Cemil Bey ve refika-i mesaisinin muvafakiyetleri şayan-ı takdirdir.¹²²

Haberde aktarılan Eğri Ahmet isimli eşkıyanın sebep olduğu asayiş sorunlarının bu olayla son bulmadığı gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan "Şaki Eğri Ahmet ve Refikası Hacı İsmail Geberdi Fakat Bir Güzide Zabıtamız Şehit Diğer Bir Zabıtamız Mecruh Oldu" başlıklı haberden anlaşılmaktadır.

"Senelerce yaptığının cezasını göreceği günlerin yaklaştığını anlayan Şaki Eğri Ahmet melunu bundan takriben yirmi gün kadar evvelisi istiman edeceğinden bahisle Kastamonu vilayetine dehalet etmiş ve iki nefer refikini teslim ederek bir gece firar ile yine tarık-ı şekavete sevk ederek Eflani pazarı yolcularını soyduktan sonra izini kayıp etmek üzere Çankırı'nın Orta Nahiyesi civarına geçmiş idi. Son zamanlarda merkumun takip ve derdestini bizzat der uhde bulunmuş olan vali-i muhteremimiz Cemil Beyefendi tarafından yapılan tertibat üzerine şehri halik dördüncü cumartesi günü mülazım Zeki ve Ata Efendiler ile nefer Arif Çavuş'tan mürekkeb üç kişilik müfreze ile Eğri Ahmet Çetesi arasında Köprülü Karyesinde vuku bulan çatışma neticesinde Eğri Ahmet'in refikası Maraz İsmail kolundan ve Hacı İsmail bacağından ağır surette ve mülazım Ata Efendi kol ve başından hafif ve Zeki Efendi kasiğinden ve başından olmak üzere ağır surette yaralanmış ve bu surette Eğri Ahmet mecruh arkadaşlarını da alarak firarla tekrar Orta Nahiyesinin Kanluca Karyesi yaylasına gelmiştir. Merkumun vürudunu gece alaturka saat dört buçuk raddelerinde haber alan Vali Beyefendi hemen karyenin heyeti ihtiyariyesine Orta Nahiyeye merkezine celb ve telgrafla lazım gelen tenbihatı icra buyurarak bu şerikin derdestine kati bir lisanla tebliğini mütakib mezkur karye ahalisinden Ahmet Çavuş geceleyin yaylaya giderek Eğri Ahmet ile Hacı İsmail'in mecruhen firar ettiğini haber vermesi üzerine melunların naaşlarının beray-ı teşhir Çerkeş kazasına gönderilmesi ve müsademeyi mütakib merkezden sevk olunan Jandarma kumandanı Hasan Bey'e tebliğ ve Maraz İsmail'inde derdestini te'kid edilmiş yalnız kalan ve mecruh bulunan Maraz İsmail'inde bugün yarın istisalinin temin etmekle bir taraftan da Köprülü Köyü müsademesinde mecruh düşen Zeki ve Ata Efendilerin müdavat-ı evveliyesinin icrası zımmında müsademeyi mütakib Çerkeş ve Ilgaz hükümet tabiplerini mahale ve merkezden de Operatör Nureddin Bey otomobile Korgun Karyesine kadar gönderilmiş

¹²² "Eğri Ahmet Tutuldu", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 1.

ise de yapılan bunca tedaviye karşı biçare Zeki Efendi kurtulamayarak şerbeti şehadeti içmiş ve dünkü gün tekмили hayat eylemiştir."¹²³

Haberde, Çankırı ve çevre illerde asayişsizliğe sebep olan eşkıyanın yakalanmasına giden süreç bütün ayrıntıları ile okuyuculara aktarılmıştır.

Gazete asayişle ilgili gelişmelere yer verirken genel olarak Vukûat-ı Zabıta başlığını kullanmış ve bu başlık altında genel olarak haftanın yerel asayiş haberlerine yer vermiştir.

"Umumhane sermayelerinden Tutmaç Ayşe ile Dişan Hayriye arasında kıskançlık sebebiyle zuhura gelen münakaşayı ilerleterek yek diğerini darp ve cerh ve bu hususta yapılan tahkikat ve evrakları ile mezbureler adliyeye teslim olunmuştur."¹²⁴ "Alibey mahallesinden Saraç İsmail ile Tefikiye mahallesinden Abdurrahman Sadık, Satılmış aralarında umumhane civarlarında sarhoşluk sebebiyle yek diğerini ile münaza ederken polisler tarafından yetişilerek derdest edilmiş ve tarafeyn arasında teşhir olunan bıçak tahkikat evraklarıyla cihet-i adliyeye tevdi edilmiştir."¹²⁵

Gazetede sıklıkla karşılaşılan bir diğer başlık "Havadis-i Vilayet" başlığıdır. Bu başlık altında vilayet dahilinde meydana gelen hemen her gelişme alt başlıklar verilerek okuyuculara aktarılmıştır. Bu gelişmeler arasında asayiş olayları da bulunmaktadır. Örneğin gazetenin 165. sayısında "Havadis-i Vilayet" başlığı altında iki farklı alt başlık verilerek yayınlanan haberler şu şekildedir:

"Ceket, İlik Çalmış: Manifaturacı esnafından Camgöz zade Mehmet Efendi'nin dükkanından bir ceket, bir ilik çalan Tokat'ın Çiçek karyesinden Hüseyin oğlu İbrahim hakkındaki evrak-ı tahtikiye emvali mezruke ile adliyeye teslim olunmuştur."¹²⁶
 "Sarhoşluk, Darb: Çankırı Kasabası ahalisinden Tıranpetçi oğlu Ali, Arabacı Abdullah oğlu Salim, Çelebi oğlu Bahri, Deligöz oğlu Mehmet sarhoşlukla yek diğerini darp eylemeleri üzerine merkular derdestle evrakıyla adliyeye teslim kılınmıştır."¹²⁷

¹²³ "Eğri Ahmet ve Refikası Hacı İsmail Geberdi Fakat Bir Güzide Zabıtamız Şehit Diğer Bir Zabıtamız Mecruh Oldu", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 1.

¹²⁴ "Darp ve Cerh", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 2.

¹²⁵ "Darp ve Cerh", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 2.

¹²⁶ "Ceket, İlik Çalmış", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 165, (10 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

¹²⁷ "Sarhoşluk, Darb", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 165, (10 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

Çankırı gazetesinin sütunlarında sıklıkla karşılaşılan "Ajans Haberleri" başlığı altında Anadolu Ajansı'ndan alınan ve ülke gündemini meşgul eden gelişme ve olaylara yer verildiği görülmektedir. Bu gelişme ve olaylar arasında ülke dahilindeki asayiş olayları dikkat çekmektedir. Gazetenin 231 sayılı nüshasında Ajans Haberleri başlığı altında verilen asayişle ilgili gelişme şu şekildedir:

"İstiklal Mahkemesi Kozan'da halkı efsad ve irticaya teşvik maksadıyla beyannameler yapıştırmakla meznun Müftü İzzet Efendi refikasının muhakemesine başlanmıştır. Müddei Umumi Necip Ali Bey iddianamesinde yeni intihabatta belediye riyasetini muhafaza için rakiplerini ortadan kaldırmak isteyen Kozan Belediye Reisi Hulusi Efendi'nin müftünün odacısını para ile ve ölümle tehdit ederek kendisine bent ettiği ve onun yardımıyla müftü ve arkadaşları aleyhinde iftirada bulunduğu sabit olduğundan müftü efendi ve refikasının berayını ve belediye reisinin dahil muhakeme edilerek mücerremiyetini istemiştir. Mahkeme devam edecektir."¹²⁸

Gazetede çıkan asayiş haberleri içerisinde 16 Eylül 1930 tarihli 406. nüshada yer alan "İlgaz'daki Feci Cinayetin Tefsilatı" başlıklı haberde ilk defa bir asayiş olayında zanlılara ait fotoğrafa yer verilmiştir. Fotoğrafta cinayet suçlusu iki kardeş olan Muharrem ve Mehmet adlı şahısların ellerinin kelepçeli olduğu ve boyunlarından bir zincir ile birbirlerine bağlandıkları görülmektedir. Cinayet haberinin ayrıntılı şekilde anlatıldığı haber:

"Evvelki haftadaki nüshamızda İlgaz'da feci bir cinayet yapıldığını yazmıştık. Hadise kazada çok derin bir teessüre tevhit etmiş aynı zamanda katiller yarım saat içerisinde tutularak adliyeye teslim olmuştur. Cinayetin eshabı şu şekilde tespit edilmektedir. Katillerden Mehmet epeyce servet sahibi olan halasının kızını almak istiyorsa da Mehmet'in evvelce ilk refikasını öldürerek üç sene hapse mahkûm olması bu aileyi tabiatıyla kendisinden uzaklaştırıyor ve bu izdivaca sureti katiiyede muvafakat vermiyorlar. Bunun üzerine servet ve şehvetin tehevür alevi bürüyen Mehmet kardeşi Muharrem ile beraber halasının evine sabaha karşı giriyorlar ve uykuda bulunan zavallı kadınları ani surette bastırarak müteaddit yerlerinden büyük bir bıçakla yaralıyor genç kadının validesi bir saat sonra derin ve canhıraş feryatlar içerisinde ölüyor. Odanın içerisinde akan kanla kızıl bir felaket sahnesine dönüyor. Diğer yaralı kadın ihtimamla tedavi ediliyor. Ahalisi saf ve çalışkan kazada son üç sene içerisinde cinayet hadiselerinin

¹²⁸ "Ajans Haberleri", Çankırı, Yıl: 5, Sayı: 231, (22 Şubat 1927), s. 2.

çoğaldığı görülmektedir. Katiller de gün geçmeden adaletin metin pençesine verildiğini görüyoruz."¹²⁹

Cinayet, yaralama, hırsızlık, kaçakçılık gibi adli olayların yanı sıra yangın gibi sosyal hayatı olumsuz etkileyen asayiş olayları da gazetenin sütunlarında kendine yer bulmuştur. "Ortaokulun Oturduğu Kurtuluş İlkokul Binası Yandı" başlığı altında verilen haberde aynı zamanda Çankırı İtfaiye teşkilatının eleştirildiği görülmektedir.

"Cumartesi günü saat 16.00 da matbaamız civarında ortaokulun oturduğu eski Kurtuluş İlkokul binasında çıkan yangın vaktin gündüz olmasına ve yangın genişlemeden görülmesine rağmen bastırılması mümkün olmamış ve 53 yıllık taş okul akşama kadar bir kaç saat içerisinde cayır cayır yanmış ve kül yığını haline gelmiştir. Bütün memleket büyüklerini ve halkımızı içten acıya bürüyen bu yangın olayı hakkında Cumhuriyet Savcısı soruşturmalara başlamıştır. Muhakkak bir ihmalle başlayan yangına itfaiye vaktinde koşmuş ise de yangın musluklarına hortumlarını taktığında borularda su bulamamıştır. Elli metre ileride çay akmasına rağmen su kovanı yokluğundan, el tulumbası gelmediğinden başlayan yangına seyirci kalınmıştır. Bir müddet sonra su gelmiş ise de itfaiyenin merdivenleri gelmemiş olduğundan üst katta başlayan alevlere yanaşarak su sıkılamamış ve böylece itfaiyenin ihmalleri ve teşkilatsızlığı, suçunun vaktinde bulunamaması ve yangın musluklarının otomatik iş görmeyişi karşısında bina tamamıyla yanmıştır."¹³⁰

Uzun süren yayın hayatı boyunca Çankırı gazetesi, gerek ülkedeki gerekse Çankırı vilayetindeki asayiş olaylarına kayıtsız kalmamıştır. Gazetede yer alan haberlerden anlaşılacağı üzere dönemin şartlarına göre asayiş olaylarında farklılıklar olduğu görülmektedir. Örneğin Cumhuriyet'in ilk yıllarında görülen eşkıya haberlerine sonraki yıllarda rastlanılmamıştır. Bununla beraber darp, yaralama ve hırsızlık gibi olaylar hemen her dönem meydana geldiği görülmektedir.

3.3 Eğitim Haberleri

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kuruluşuna gelinceye kadar uzun süren savaşlar geçirmiştir. Bu savaşlarda cephede görev almış birçok eğitilmiş insan şehit olmuş,

¹²⁹ "İlgaz'daki Feci Cinayetin Tefsilatı", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 406, (16 Eylül 1930), s. 1.

¹³⁰ "Ortaokulun Kurulduğu Kurtuluş İlkokul Binası Yandı", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1144, (13 Mart 1945), s. 1.

nüfus azalmış ve ülke ekonomisi tükenmiştir.¹³¹ Ancak bütün bu olumsuzluklara rağmen gelecek nesillerin şekillendirilmesi ve kültürün aktarılmasında hayati öneme sahip olan eğitime Cumhuriyetin ilk yıllarında ve sonrasındaki süreçte büyük önem verilmiştir.¹³²

Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim alanındaki en önemli sorunlar arasında öğretmen ve okul açığı gelmektedir.¹³³ Bu durum Çankırı gazetesinin sayfalarına da yansımış ve gazetede özellikle okul inşaatına dair haberlere sıklıkla yer verilmiştir.

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayıları tarandığında eğitim konusunda karşımıza çıkan ilk haberin başlığı "Ana Mektepleri"dir. Haberde, Çankırı vilayetinde açılan eğitimin ilk basamağı diyebileceğimiz ana mektebini ziyaret eden Çankırı gazetesi muhabirinin izlenimlerine yer verilmiştir. Ancak ana mektebini ziyaret eden muhabirin kim olduğu hakkında haberde herhangi bir bilgi verilmemiştir. Haberde aktarılan bilgilere göre Orta Tedrisat Din Muallimlerinden Mustafa Nami'nin gözetimi altında olan bu okulun sınıflarında öğrencilerin ihtiyacı olan her türlü malzemenin bulunduğu ve okulun son derece temiz olduğu belirtilmiştir. 47 adet öğrencisinin bulunduğu belirtilen ana mektebi hakkında haberin devamında şu ifadeler yer verilmiştir:

"...Çok ehemmiyetle meydana getirilmiş bu yuvayı herkesin ziyaret etmesi lazımdır. Yalnız bir cihet nazar-ı dikkatimiz celp etti. Yuvada mevcut yavrunun umûmî denilecek derecede memûrin ve yüksek kesimin evlatlarıdır. Muallim Naciye Hanıma sorduğumuzda diğer kısım halktan yavru getirmediklerini söylediler. Karilerimizden rica ederiz lazım gelenleri tenvir etsinler. Yuvaya mümkün olduğu kadar diğer kısım halkımızın evlatlarını göndermeye sevk etsinler. Küçükten ictimaiyet dersi alsınlar ve bu suretle de yetişmiş olsunlar. Çok yüksek intiba ile ayrıldığımız bu müessesenin meydana getirilmesinin saiki bulunan zevata ve levazımı bizzat tedarik ve ihzar eden Orta Mektep Müdürü Kemal Cenap Beyle yuvanın nezaretini der uhde eden Din Muallimi Mustafa

¹³¹ Nurhayat Çelebi, Erdi Kazancı, "Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları ve Yabancı Eğitim Uzmanlarının Eğitimdeki Etkileri (1923-1960)", **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 19, Sayı: 4, 2021, s. 199.

¹³² Orhan Yıldız, Tuğçe Yıldız, "Türkiye Cumhuriyeti Eğitim Politikaları", **Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 1, 2016, s. 24.

¹³³ Çelebi, Kazancı, *a.g.m.*, s. 199.

Nami Bey, Mektep Muallimi Naciye Hanımefendiye alenen teşekkürü vecibeden ad ederiz."¹³⁴

Çankırı'da bir ana mektebinin açılmasından duyulan memnuniyetin yanı sıra bu okulda sadece memur ve üst düzey kişilerin çocuklarının bulunmasını eleştirilmiştir. Halkın her kesiminden kişilerin çocuklarını bu okula göndermeleri yönünde tavsiyede bulunulurken aynı zamanda gazetenin okuyucularının da bu konuda çevrelerinde bulunan aileleri aydınlatmaları talep edilmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında tüm ülkede olduğu gibi Çankırı'da da yeteri kadar okul bulunmadığı gazetede yer alan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu nedenle okul açığını kapatmak için Çankırı ili merkezi, ilçeleri ve köyelerine okullar inşa edilmeye başlanmıştır. Okul inşaatlarına ilişkin gelişmeler gazetede genellikle ilanlar bölümünde yer almıştır. Bu ilanlarda yeni inşa edilecek olan okulların ihale usulü ile yaptırılacağı belirtilmiştir. Ayrıca okul yapılacak yerlerin nereleri olduğu ve okul yapımı için gerekli olan malzemelerin neler olduğu hakkında bilgilere de yer verildiği görülmektedir. Encümen-i Vilayet tarafından okul yapımına ilişkin bilgilerin verildiği haber şu şekildedir: "Acı Kireç ile inşası mükerrer Merkez Mektebinin siva, badana ve sair kalemleri 8 Temmuz 1926 Perşembe günü saat on beşte ihale edileceğinden talip olanların Encümen-i Vilayete müracaatları ilan olunur."¹³⁵

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduğunda eğitim konusunda yaşanan en büyük sorunlardan birinin öğretmen açığı olduğunu belirtmiştik. Bu nedenle de Cumhuriyetin ilanından sonra hızlı bir şekilde öğretmen açığı kapatılmaya çalışılmıştır. Bu durum Çankırı gazetesinin sayfalarına yansımıştır. Çankırı'daki öğretmen açığını kapatmak için Çankırı Maarif Memurluğu tarafından yapılan duyuru şu şekildedir: "Aşağıda isimleri yazılı mektepler muallim ve muavinlikleri münhâldir. Orta Mektep mezunları bila imtihan ve bu derecede tahsil gördüklerini bila imtihan ispat edenlerde derhal tayin edileceklerinden taliplerin serien Maarif İdaresine müracaatları ilan olunur." Bu ilandan anlaşıldığı üzere okullarda mevcut öğretmen eksikliğini gidermek için sınava dahi tabi tutulmadan Orta Mektep mezunlarının atamaları yapılmıştır. Bu ilanın devamında hangi okullara ne kadar maaşla atama yapılacağını gösterir listenin sureti

¹³⁴ "Ana Mektepleri", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 162, (20 Teşrin-i Evvel 1925), s. 1.

¹³⁵ "Encümen-i Vilayetten", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 198, (6 Temmuz 1926), s. 2.

verilmiştir. Atama yapılacak olan okullar ve bu okullarda alınacak maaşlar; Maruf, Yukarı Alagöz, Dikenli, Dereli Divanı, Okur, Yüklü, Karaviran, Elmalı, Ilgaz Gaziler, Kızılsin, Belviran, At Karacalar, Yumaklı, Bozoğlu köylerinde bulunan okullara 8 lira maaş ve Arap, Topuz Saray, Viran, Ali Özü köylerinde bulunan okullara ise 10 lira maaş şeklindedir.¹³⁶

Gazetede okullara yapılacak öğrenci kayıtları hakkında her eğitim öğretim döneminin başında bilgi verilmiştir. Bu haberlerde okullara hangi tarihlerde başvuru yapılması gerektiği ve başvuru şartlarının neler olduğu ile başvuru için gerekli belgelere dair bilgilere yer verilmiştir. Ankara Hukuk Mektebi'ne kabul edilebilme şartlarının neler olduğu hakkında bilgilerin verildiği haber şu şekildedir:

"Mektebe imtihansız kabul olunmak için, resmi veya hususi lise mezunu olmak, Darülfünun veya yüksek mektepler mezunu olmak, yedi senelik idadi ya da Maarif Vekaletince bu derecede oldukları musaddak mektepler mezunu olmak lazımdır. İmtihanla kabul olunmak için, elyevm lise talebesi olmak, muallim mektebi veya lise birinci devre mezunu olmak lazımdır. İmtihanlar lise programının riyaziye, tabiat, edebiyat, tarih ve coğrafya derslerinden icra olunur."

Haberin devamında sınavın hangi tarihte gerçekleştirileceği bilgisi yer almıştır.¹³⁷ Bu haberlerden biri de "Kız Orta Mektebi Müdüriyetinden" başlıklı haberdir. Haberde Çankırı Kavaklı Çeşme mahallinde bulunan binada 26 Teşrin-i Sani 1926 tarihinde Kız Orta Mektebi açılacağı belirtilerek öğrenci kayıt işlemlerinin başlayacağı bilgisi verilmiştir. Haberin devamında kayıt işlemlerinde gerekli olan evrakların neler olduğu belirtilmiştir. Kayıt için; ilk mektep şahadetnamesi ve tasdiknamesi, hüviyet cüzdanı, aşı şahadetnamesi, sıhhat raporu ve iki adet fotoğrafın gerektiği duyurulmuştur.¹³⁸

Gazetede sadece açılan okullar ya da okullara alınacak öğrenciler hakkında bilgilere yer verilmemiştir. Bu haberlerin yanında okullarda düzenlenen sergilere de gazetenin sayfalarında yer verilmiştir. Bu haberlerden biri olan "Orta Mektep Sergisi" başlıklı haber şu şekildedir:

¹³⁶ "Çankırı Maarif Memurluğundan", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 211, (5 Teşrin-i Evvel 1926), s. 2.

¹³⁷ "Ankara Hukuk Mektebine Kabul Şeraiti", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 206, (31 Ağustos 1926), s. 2.

¹³⁸ "Kız Orta Mektep Müdüriyetinden", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 218, (23 Teşrin-i Sani 1926), s. 2.

"Kıymetli ve eski bir tarihe malik olan Orta Mektebimizin bu sene mezuniyet imtihanları 1 haziranda başlamıştır. Bu münasebetle mektepte bir nakış ve resim sergisi açılmıştır. Sergiyi ziyaret eden hususi muhabirimiz şu müstesna intibalarla ayrılmıştır. Sergi zengin ve emsaline faik bir itibar ve rağbet kazanmıştır. Sergide teşhir edilen eşya beruderi, pentur, rop yastık ve masa işleriyle resme müteallik olmak üzere peyzaj, portre, dapre natür, kara kalem, sulu ve yağlı boya levhalardan ibarettir. Yirmi beş hanımın iştirakiyle meydana gelen sergide ikinci sınıftan Nuriye hanımla üçüncü sınıftan Afife, Lütfiye Hanımlar birinci sınıftan Seniha, Hayriye, Feriha hanımların ellerinden kalemlerinden çıkan eserler yüksek bir takdire mazhar olmuştur. Sergide teşhir edilen eşyadan 90 parçası resme, 85 parçası nakşe mütealliktir. Bu sergiyi vücuda getiren ve talebesine sanatın ulvi ilhamını aşıl原因 kıymetli resim muallimi Rabia, elışı muallimi Zahide hanımları muvaffakiyetlerinden dolayı tebrik ederiz."

Orta Mektepte düzenlenen sergi hakkında ayrıntılı bilgilerin verildiği haberin başlık kısmının hemen üstünde Orta Mektep sergisini meydana getiren resim muallimi Rabia Hanım'ın siyah beyaz portre bir fotoğrafına yer verilmiştir. Haberdan anlaşılacağı üzere Cumhuriyetin ilk yıllarında eğitim alanında sadece temel derslere değil resim, nakış gibi sanatsal ders ve eğitimlere de önem verilmiştir.¹³⁹

Çankırı'da yeni okulların hizmete açılmasına Cumhuriyetin ilerleyen yıllarında da devam edilmiştir. 1939 yılında Çankırı'nın Eskipazar nahiyesinde inşaatı tamamlanarak yeni bir yatılı okul açılışı yapılmıştır. Bu okulun açılışını yapan Çankırı Valisi Hüseyin Uzgören'e ait portre fotoğrafa haberin başında yer verilmiştir. Nüfusun çoğunluğunun kırsalda yaşadığı Çankırı'da böyle bir yatılı okul açılmasının halk tarafından büyük bir sevinçle karşılandığı belirtilmiştir.¹⁴⁰ Bu haberin devamında bu konuda kaleme alınmış Fethi Tansuk'a ait yazının sureti verilmiştir. Bu yazı Çankırı gazetesi muhabiri Fethi Tansuk'un gazetede yayınlanan son yazısıdır ve yazıda Eskipazar'da açılan okul açılışında yaşananlar okuyuculara aktarılmıştır. Okul açılışı ile ilgili yazıda şu ifadeler yer verilmiştir.

"... Beyaz boyasıyla nahiyeye bir yenilik, bir şirinlik veren açılış törenini yapacağımız okul bayraklarla süslü olarak gözlerimizi dolduruyor. Köyde muazzam bir okul... Cumhuriyet'in köylüye bağışladığı hür, ferah, rahat yurttaki köylünün kendi ruhundan, gücünden meydana getirdiği bir eser. Sevdiği yurdunu Cumhuriyetin feyzinden

¹³⁹ "Orta Mektep Sergisi", **Çankırı**, Yıl: 8, Sayı: 391, (3 Haziran 1930), s. 1.

¹⁴⁰ "Yeni Bir Yatılı Okul Kucağı Açıldı", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 847, (16 Mayıs 1939), s. 1.

mamureye çevirmek isteyen köylüler... Dünkü kırbaçlanarak pısıriklaştırılan bu köylünün bugünkü çalışkan gücü önünde artık her yeniliği, inkılabın her ileri hamlelerini başaracağı muhakkaktır."

Cumhuriyet öncesi ezilen susturulan Türk köylüsünün Cumhuriyet rejimi ile birlikte bu halden kurtularak memleketi için çalışan insanlar haline geldiği belirtilen yazının devamı şu şekildedir: "Davullar, zurnalar çalınıyor. Bu yeni eser etrafını çevreleyen köylülerle dolu. Köy talebesi fakat saçları kurdeleli, kısa pantolonlu, temiz elbiseli büyük şehirlerde gördüğümüz talebelerden farksız.¹⁴¹

Çankırı gazetesi sadece Çankırı dahilindeki eğitimle alakalı konulara değil tüm ülkeyi ilgilendiren eğitim içerikli haberlere de mümkün olduğunca sayfalarında yer vermeye çalışmıştır. 22 Temmuz 1941 tarihli 959. sayısında Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayınlanan "Talebe Yeknesak Elbise Giyecek" başlıklı haberin suretine yer verilmiştir. Haberde öğrencilerin ucuz ve aynı cins kumaştan imal edilen tek tip kıyafet giymelerine karar verildiği belirtilmiştir. Öğrencilere ucuz ve aynı cins kumaşı Ticaret Vekaletinin İaşe Teşkilatı temin edecektir. Öğrencilerin kıyafetini ise Maarif Vekaleti bir talimatname yayınlayarak kendisi tayin edecektir. Haberin devamı şu şekildedir:

"Bugün talebinin muayyen bir kıyafeti yoktur. Çocuklar diledikleri kumaştan istedikleri biçimde elbise yaptırıyor ve yaşları icabı, ekseriya moda uymak arzusuna kapılıyorlar. Maarif Vekaletinin arzusu hilafına mektepliler arasında bobstil kıyafetlere bile rastlanmaktadır. Ticaret Vekaletinin İaşe Müsteşarlığı halk tipi ayakkabı, halk tipi kumaş, halk tipi elbise temin ederken. Çokisabetli bir düşünce ve pek yerinde bir kararla, mektepli tipi kumaş ihdasının da ihmal etmek istemiştir. Ticaret Vekaleti, aile bütçesinin yükünü hafifletmek bakımından talebe velilerini memnun edecek böyle bir kararla ucuz kumaş temin edince, talebe kıyafetini temin etmek ve bu işi bir talimatnameye bağlayarak tatbikata geçmek keyfiyeti de Maarif Vekaletinin kısa zamanda intaç edilecek müstacel mevzuları muhtevi programında yer almıştır."¹⁴²

Haberde öncelikle tek tip kıyafete geçmenin sebepleri üzerinde durulduğu görülmektedir. Dönemde öğrenciler farklı farklı tarz ve kumaşlarda kıyafetler giymektedir. Bu duruma son vermek adına Ticaret Vekaleti aile bütçesini düşünerek ucuza kumaş üretmiş ve Maarif Vekaleti de bunun üzerine bir talimatname

¹⁴¹ Fethi Tansuk, "Veda", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 847, (16 Mayıs 1939), s. 1.

¹⁴² "Talebe Yeknesak Elbise Giyecek", **Çankırı**, Yıl: 18, Sayı: 959, (22 Temmuz 1941), s. 1.

yayınlayarak öğrencilerin tek tip kıyafet giymelerine karar vermiştir. Öğrencilerin tek tip kıyafet giymeleri konusunda çıkarılan talimatname ilk, orta ve lise öğrencilerini kapsamış üniversite ve yüksek okullar talimatname dışı bırakılmıştır. Kıyafet talimatnamesine mektepli kasketi giyilmesinin mecburi tutulacağı belirtilen haberde bu kurala uymayan öğrencilere okuldan atılmaya varan ciddi yaptırımlar uygulanacağına dair bilgiler verilmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından itibaren eğitim alanında başlayan seferberlik ilerleyen yıllarda da hızla devam etmiştir. Ülkede mevcut olan okul açığının kapatılması için hemen her sene yeni okulların inşa edilerek hizmete açıldığını gazetede çıkan haberlerden takip etmek mümkündür. Bu bağlamda Çankırı'da sanat okullarının açılmasına karar verilmiş olması halk tarafından büyük sevinçle karşılanmıştır. Bu konuda çıkan haberde Çankırı'da Erkek Sanat Okulu dışında bir de Kız Sanat Okulu açılmasına karar verildiği görülmektedir. Bu okulların biran önce hizmete açılabilmesi için eğitime elverişli binaların imal edilmesi gerekmektedir. Erkek Sanat Okulları için müsait binaların tasarlanmış olduğu için eylül ayından itibaren bahsi geçen okulda eğitimlere başlanabilecektir. Akşam Kız Sanat Okulu için ise biran önce yeni bir binanın meydana getirileceği belirtilen haberde şehrin ihtiyacı olan bu iki okulun açılacak olmasının halk arasında yaşattığı büyük sevince değinilmiştir.¹⁴³

Uzun süren yayın hayatı süresince Çankırı'yı döneminin devlet büyüklükleri ziyaret etmiştir. Bunlardan biri de Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel'dir. Hasan Ali Yücel Kastamonu'yu ziyareti sonrası Çankırı'yı da ziyaret ederek Çankırı ili Milli Eğitim Müdürlüğünü denetlemiş ve Çankırı ili dahilinde ilköğretim sorununun tamamen çözülmesi için direktifler vermişlerdir. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel köylerde devam eden inşaat ve Köy Enstitüsü mezunlarının yerleşme ve çalışmaları ile ilgili işleri yerinde tetkik etmek amacıyla Çankırı'nın Yapraklı ilçesine gitmiştir. Yapraklı ilçesinde bulunan Tuzlu ve Yüklü köylerini de ziyaret eden Bakan köylüler ve ilkokul öğrencileriyle özellikle yakından alakadar olmuştur. İlköğretim konusunda yapılan çalışmalardan beklentilerini ve bu konuya neden bu kadar önem verdiklerini köylülere anlatmıştır. Hasan Ali Yücel köylerde yapmış olduğu teftişlerden sonra Güneş

¹⁴³ "Şehrimizde Açılacak Olan Sanat Okulları", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1142, (27 Şubat 1945), s. 1, 2.

okulunda öğretmenlere bir konuşma yapmıştır. Bu konuşmada öğretmenlerin görevleri üzerinde özellikle durmuştur. Öğretmenlerde görmüş olduğu çalışma aşkından çok memnun kaldığını belirtilen Yücel, Çankırı'nın eğitim konusunda göstermiş olduğu hassasiyet ve gayretlerden dolayı teşekkürlerini sunmuştur.¹⁴⁴

Çankırı gazetesinde yer alan eğitimle alakalı haberlerden 1947 yılına gelindiğinde ülkede okullarda din derslerinin verilmesinin gündeme geldiği anlaşılmaktadır. Bu konuda gazetenin sayfalarında kendine yer bulan ilk haber, 8 Temmuz 1947 tarihli 1265. sayının ilk sayfasından okuyuculara aktarılan "Özel Din Bilgileri Dershaneleri Açılacak" başlıklı haberdir. CHP'nin divan kurulu toplantısında Anayasa'nın hükümet gözetim ve denetimi altında ve kanun çerçevesinde her türlü öğretime serbestlik tanıyan hükmüne dayanarak İslam dininin esaslarını çocuklarına öğretmek isteyen vatandaşların talepleri incelenmiştir. Divanda, bu dileklerin Türk devriminin ve Türkiye Cumhuriyeti rejiminin vicdan özgürlüğü ile laiklik ilkelerinin zorunlu kıldığı şekil ve şartlar altında yerine getirilebileceği belirtilirken bu şekil ve şartları tayin etme yetkisinin de hükümet yetkileri arasında bulunduğu vurgulanmıştır. Haberde özel din öğretimi konusunda kabul edilen ve CHP Divanınca da onaylanan esaslara yer verilmiştir. Buna esaslar şu şekildedir:

1. Vatandaşlar Maarif Teşkilatı Kanununun 4. maddesi gereğince Millî Eğitim Bakanlığından izin almak şartıyla İslam dininin akideleri ve ibadetlerin esaslarını çocuklarına öğretmek amacıyla din bilgileri dershaneleri açabileceklerdir.

2. Din bilgileri dershaneleri açmak isteyenler Millî Eğitim Bakanlığından izin alacaklardır. Bunun içinde il merkezi ile il merkezine bağlı köylerde valilere, ilçeler ve ilçelere bağlı köylerde ise kaymakamlara müracaat edeceklerdir.

3. Din bilgileri dershaneleri yurdun ilkokulu bulunan yerlerinde açılacak ve bu dershanelere gidecek çocukların en az ilkokul mezunu olması şartı aranacaktır.

4. Din bilgileri derslerinde uygulanacak programı hükümet belirleyecek ve belirlenen öğretim programında Türkçeden başka dil kullanmayacaktır. Yine bu dershanelerde

¹⁴⁴ "Milli Eğitim Bakanı İlimizde İncelemeler Yaptı", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 22, Sayı: 1167, (21 Ağustos 1945), s. 3.

kullanılacak kitaplar da hükümetçe belirlenecek ve bu kitaplarda Türk harflerinden başka harf kullanılmayacaktır.

5. Bu dersanelerde İslam dininin akidelerini ve ibadetlerin öğretilmesi dışına çıkılarak siyasi faaliyetleri sapıldığı zaman dersane derhal kapatılacaktır.

Bir sonraki eğitim öğretim yılında uygulamaya konulacak bu program için Millî Eğitim Bakanlığı tarafından bir yönetmelik düzenleneceği ve derslerde okutulmak için kitapların hazırlanacağı belirtilerek habere son verilmiştir.¹⁴⁵ Millî Eğitim Bakanlığı tarafından din dersanelerinin açılması çalışmalarını takiben 1949 yılının şubat ayında Çankırı'da din derslerinin okullarda vermeye başladığını yine Çankırı gazetesinde yer alan haberlerden anlıyoruz. "İlimiz Okullarında Din Derslerine Başlanıyor" başlıklı haber şu şekildedir:

"Millî Eğitim Bakanlığının din dersleri öğretimi hakkındaki emirleri üzerine, ilimiz Millî Eğitim müdürü Ali Oğuz bütün ilkokul öğretmenleriyle bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıda bakanlığın emirleri okunmuş ve din dersleri müfredatı ve kitabı gözden geçirilmiş, derslerin hangi günlerde okutulacağı kararlaştırılmıştır. İlkokulların 4. ve 5. sınıflarındaki çocuklarımız için velilerin muvafakatı ile kendi öğretmenleri tarafından okutulacak olan dersler Cuma ve Cumartesi günlerinde olacaktır. Başöğretmen ve öğretmenlere gerekli direktifler verilmiştir. Çok hayırlı olan bu karar bütün çevrede ve çocuk velileri üzerinde derin bir memnuniyet uyandırmıştır."¹⁴⁶

Gazete gerek Çankırı gerekse ülkede eğitim konusunda meydana gelen gelişmelere yer vermiştir. Bu durum Cumhuriyetin ilk yıllarında ve sonraki süreçte devletin eğitim politikasını ve Çankırı'da eğitim konusunda yaşanan gelişmeleri yakından takip etmemizi sağlamıştır. Ancak gazete Çankırı'da var olan okul sayısı, öğrenci sayısı veya öğretmen sayısı gibi bilgilere yer vermediğinden bu konularda istatistiki bilgilere ulaşmak ve bu konulardaki sayısal verileri birbiri ile karşılaştırmak mümkün değildir.

3.4 Spor Haberleri

¹⁴⁵ "Özel Din Bilgileri Dersaneleri Açılacak", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 24, Sayı: 1265, (8 Temmuz 1947), s. 1, 4.

¹⁴⁶ "İlimiz İlkokullarında Din Derslerine Başlanıyor", **Çankırı**, Yıl: 26, Sayı: 1399, (15 Şubat 1949), s. 1.

Çankırı gazetesinin 26 Kanun-i Sani 1924 tarihli 125. sayısından önceki sayılarına ulaşamadığını daha önce belirtmiştik. Bu nedenle Cumhuriyetin ilanından önce gazetede sporla ilgili ne gibi gelişmeler olduğuna dair bilgi veremeyeceğiz. Cumhuriyetin ilandan sonra ise tüm alanlarda olduğu gibi spor alanında da ciddi gelişmeler yaşandığı ve sporun hemen her dalına önem verildiği gazetede çıkan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu haberler arasında futbol maçları, at yarışları, yüzme ve güreş gibi spor faaliyetleri yer almaktadır. Bu spor faaliyetlerinden özellikle güreş ve futbol haberlerinin gazetenin sayfalarında daha fazla yer bulduğu görülmektedir. Gazete spor müsabakalarında yaşanan gelişmeler ve müsabakaların sonuçlarının yanı sıra belirli spor branşlarının tarihsel gelişimi, incelikleri ve geliştirilmesi için neler yapılabileceğine dair yazılara da yer vermiştir.

Gazetenin 263. sayısında "Vilayet Haberleri" genel başlığı altında "Şehrimizde Pehlivan Güreşi Müsabakası" alt başlığı bulunmaktadır.

"Valimiz muhterem Nuri Beyefendi'nin taht-ı himayelerinde olmak üzere şehrimiz Teyyare Cemiyeti tarafından önümüzdeki cuma günü Su Yolu Hanı'nda pehlivan güreşleri tertip edilerek başa 30 ortaya 15 ayağa 10 mükafatı nakdiye verileceği ve bir iki gündün beri cemiyetin halkın duhuliyeye biletleri ile vesairesi hakkında meşgul buldukları müstahberdir."¹⁴⁷

Haberdan anlaşılacağı üzere dönemin valisi, Çankırı'da güreş sporunun gelişimi için destek olmuştur. Ayrıca Cumhuriyet'in ilk yıllarında çeşitli cemiyetlerin de spor müsabakalarına verdikleri önem gazetede çıkan haberlerden anlaşılmaktadır. "Pehlivan Güreş Müsabakaları" başlıklı haberde bunun örneğini görmek mümkündür. "Türk Ocağı tarafından önümüzdeki 18 Teşrin-i Sani Cuma günü mal pazarında namdar pehlivanlar tarafından güreş müsabakası icra olunacağı istihbar kılınmıştır. Muhterem halkımızın rağbet buyurmalarını temenni ederiz."¹⁴⁸

Gazetede sadece yerel spor haberlerini değil ulusal spor haberlerini de okuyucularına aktarmaya özen gösterilmiştir. Cumhuriyet'in ilanının dördüncü yılı dolayısıyla düzenlenecek olan at yarışları programına dair bilgilere ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

¹⁴⁷ "Vilayet Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 263, (11 Teşrin-i Evvel 1927), s. 2.

¹⁴⁸ "Pehlivan Güreş Müsabakaları", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 268, (15 Teşrin-i Sani 1927), s. 2.

"Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Himayelerinde Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin Riyasetlerinde Teşekkül Eden Yarış ve Islah Encümeni Tarafından Yapılan Sonbahar Ankara Yarışları" başlıklı haberde dört hafta sürecek olan yarışların programı haftalara ayrılarak verilmiştir. Yarışların birinci hafta programı şu şekildedir:

"Birinci Koşu- Memlekette yetişmiş üç ve dört yaşlarında yerli ve Arap kısraklarına mahsustur. Mesafesi bin metredir. İkramiyesi 500 liradır. Birinciye 300 lira, ikinciye 100 lira, üçüncüye 75 lira, dördüncüye 25 liradır. İkinci Koşu- Hiç koşu kazanmamış yerli ve Arap at ve kısraklarına mahsustur. mesafesi bin dört yüz metredir. İkramiyesi 400 liradır. Birinciye 300 lira, ikinciye 75 lira, üçüncüye 25 liradır. Duhuliyesi 4 liradır. Üçüncü Koşu- Halis İngiliz at ve kısraklarına mahsustur. Mesafesi bin sekiz yüz metredir. İkramiyesi 600 liradır. Birinciye 450 lira, ikinciye 100 lira, üçüncüye 50 liradır. Duhuliyesi 6 liradır."¹⁴⁹

Gazetede sporla ilgili haberlerden anlaşılıyor ki Cumhuriyet'in ilk yıllarında sadece futbol, güreş gibi bilindik spor faaliyetlerine değil sporun hemen her dalına önem verilmiştir. Bisiklet yarışlarıyla ilgili haberde "Şehrimiz İdman Yurdu Heyeti Terbiye azasından birinci mülazım Cemal Bey nezareti tahtında başlayan haftalık idmanlardan birincisi olan bisiklet yarışı geçen cuma günü pek muntazam bir surette icra edilmiştir."¹⁵⁰ ifadelerine yer verilmiştir.

Ulusal spor haberlerine genel olarak "Ajans Haberleri" başlığı altında yer verilmiştir. Bu haberler verilirken haber kaynağı olan şehrin adı haberin başında verilmiştir.

"İstanbul- Fenerbahçe ile Galatasaray arasındaki maçın birinci devresinde her iki takım sayı yapamayarak beraberliği muhafaza etmiş ikinci devrede Fenerbahçe hakîm bir oyunla sıfıra karşı iki yaparak gelip gelmiştir. Gollerden birini Zeki birini Niyazi atmıştır. Beykoz bir sayı ile İstanbulspor'u yenmiş. Beşiktaş'ta Vefa birer sayı ile berabere kalmıştır."¹⁵¹

Gazetede yayınlanan bir başka "Ajans Haberleri" başlığı altında bu sefer Türk futbol takımı olan Galatasaray ile Sırp futbol takımı Bcogradski arasında yapılan müsabakaya

¹⁴⁹ "Reisi Cumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Himayelerinde Başvekil İsmet Paşa Hazretlerinin Riyasetlerinde Teşekkül Eden Yarış ve Islah Encümeni Tarafından Yapılan Sonbahar Ankara Yarışları" ", **Çankırı**, Yıl:6 , Sayı: 265, (25 Teşrin-i Evvel 1927), s. 2.

¹⁵⁰ "Bisiklet Yarışları", **Çankırı**, Yıl: 8, Sayı: 396, (8 Temmuz 1930), s. 2.

¹⁵¹ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 10, Sayı:433, (24 Mart 1931), s. 2.

dair kısa bilgi verildiği görülmektedir. "İstanbul- Galatasaray Sırp Bçogradski takımına ikiye karşı üçle galip gelmiştir."¹⁵²

Çankırı gazetesi 1941 yılında yayınlanan 966. sayısıyla beraber spor haberlerine ayrı bir bölüm açmış ve büyük puntolarla yazdığı "Spor" başlığı altında Çankırı dahilinde ve ülke genelinde meydana gelen sporla ilgili gelişmelere bu bölümde yer vermeye başlamıştır. Bu bölümde verilen ilk haber "Atletizm Teşvik Müsabakaları Yapıldı" başlığı ile verilmiştir.

"Vilayetimiz beden terbiyesi bölgesi, mükellef gençler arasında her hafta devam edilmek üzere bir atletizm teşvik müsabakaları programı hazırlamıştır. Bu müsabakaların birinci ve ikincisine hediyeler verilecektir. Programın ilk haftası olan bu pazar günü yapılan müsabaka şu suretle neticelenmiştir. Gülle Atma. Şemsettin Sevgili, İzzet Akkuş, Arif Demirel, Sait Küçükertan, Veysel Çaylak olmak üzere altı mükellef iştirak etti. Neticede Şemsettin Sevgili birinci, Veysel Çaylak ikinci oldu. 10 Metre Sürat Koşusu. Ahmet Kiroğlu, Osman Sayın, Arif Demirel, İzzet Akkuş, İhsan Aslanbaş, Abdi Sedef olmak üzere altı koşucu iştirak etti. Ahmet Kiroğlu birinci, Osman Sayın ikinci geldi."¹⁵³

Sporun atletizm dalıyla ilgili Çankırı'da meydana gelen gelişmelerin aktarıldığı bu haberde gülle atan bir sporcunun fotoğrafına da yer verilmiştir.

Gazetede yer alan "Su Sporları Bayramı" haberinde ise denize kıyısı bulunmayan Çankırı'da su sporlarının geliştirilmesine önem verildiği görülmektedir. Haberde, şehir ormanında bulunan havuzda su sporları bayramının düzenleneceği belirtilerek bayram için gerekli hazırlıklara başlandığı bildirilmiştir.¹⁵⁴

Çankırı gazetesinde yer alan spor haberleri içerisinde ulusal çapta en önemli haber şüphesiz 1948 Londra Olimpiyatları'na ait haberlerdir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti olimpiyat sporcuları ilk olarak 1924 Paris Olimpiyatları'na ve sonrasında 1928 Amsterdam Olimpiyatları'na katılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti olimpiyatları yeni kurulan rejimi dünyaya tanıtmada konusunda bir araç olarak görmüş ve kısıtlı imkanlara rağmen sporcularını olimpiyatlara göndermiştir. 1932 Los Angeles

¹⁵² "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 10, Sayı: 438, (5 Mayıs 1931), s. 2.

¹⁵³ "Atletizm Teşvik Müsabakaları Yapıldı", **Çankırı**, Yıl: 18, Sayı: 966, (9 Eylül 1941), s. 1, 2.

¹⁵⁴ "Su Sporları Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1056, (15 Haziran 1943), s. 1.

Olimpiyatları'na ise maddi imkansızlıklar nedeniyle sporcu gönderilememiştir.¹⁵⁵ Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayfaları taranmış ve Paris ile Amsterdam olimpiyatlarına dair haberlere gazetenin sayfalarında yer vermediği anlaşılmıştır. 1939 başlayıp 1945 yılında son bulan İkinci Dünya Savaşı yıllarında düzenlenemeyen olimpiyatlardan sonra 1948 Londra Olimpiyatları başlamış ve Türkiye Cumhuriyeti 68 sporcu ile olimpiyatlara katılmıştır.¹⁵⁶ Londra Olimpiyatları'na dair Çankırı gazetesine yansıyan haberlerden ilki "Olimpiyat" başlığı altında verilmiş ve Londra Olimpiyat oyunlarına katılacak olan Türk Futbol Takımı'nın kadrosunda yer alan futbolcuların isimleri aktarılmıştır. Habere göre Türk Futbol Takımının kadrosunda Cihat, Erdoğan, Murat, Bedii, Yavuz, Selahattin, Naci, Bülent, Hüseyin, Samim, Fikret, Erol, Reha, Gündüz, Ahmet, Lefter, Muzaffer ve Şekip bulunmaktadır.¹⁵⁷

Londra Olimpiyatlarına dair haberler gazetenin ilerleyen sayfalarında da devam etmiştir. Londra Olimpiyatlarında milli güreşçilerimizin almış olduğu başarılar üzerine duyulan memnuniyet gazetenin sütunlarına yansımış ve habere manşetten yer verilmiştir. "Çankırı Gençliği Toplanarak Muzaffer Muzaffer Güreşçilerimize Tebrik Telgrafı Çektiler" başlıklı haberde güreşçilerimizin Londra Olimpiyatlarında kazanmış oldukları zaferden dolayı Çankırı gençlik teşekküllerinin Beden Terbiyesi Bölge Binasında toplandığı ve güreşçilerimize tebrik telgrafı çektiği belirtilerek telgrafın sureti verilmiştir. Telgraf şu şekildedir: "Londra'da kahraman Türk güreşçilerimize Londra semasında dalgalanan Türk Bayrağı altında milli tarihimize kazandırdığımız büyük şerefi gurur ve sevinç içerisinde Çankırı gençliği heyecanla kutlular. Var olun, sağ olun, Ulu Tanrı size daha büyük başarılar ihsan etsin."¹⁵⁸ Sadece Çankırı'dan çekilen telgraflar değil güreşçilerimizi tebrik amaçlı Reis-i Cumhur İsmet İnönü'nü, Başbakan Hasan Saka, Milli Eğitim Bakanı'nın telgrafları da gazetede yayınlanmıştır.

Olimpiyatlarda Türk güreşçilerinin aldığı başarı gazetede büyük yankı bulmuş ve "Bayrağımızı Şeref Direğinde Dalgalandıran Güreşçilerimiz" başlığı ile uzun bir

¹⁵⁵ Selami Özsoy, "Türk Basınında 1948 Londra Olimpiyatları", **Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, 2017, s. 80.

¹⁵⁶ Özsoy, *a.g.m.*, s. 81.

¹⁵⁷ "Olimpiyat", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1346, (16 Temmuz 1948), s. 1.

¹⁵⁸ "Çankırı Gençliği Toplanarak Muzaffer Muzaffer Güreşçilerimize Tebrik Telgrafı Çektiler", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1353, (10 Ağustos 1948), s. 1.

yazıya yer verilmiştir. Haberde, güreşçilerimizin serbest güreşte birincilik ve ikincilik kazanmak suretiyle Türk kuvvetini, milli kuvvetimizi dünyaya bir daha göstererek dünya güreş birincisi ve ikincisi oldukları, olimpiyat güreş ikinciliği kazanan Halit Balamur'un Çankırlı olması nedeniyle bu durumun Çankırı halkı üzerinde ayrı bir sevinç ve gurura sebebiyet verdiği dair bilgilere yer verilmiştir. Spor alanında alınan bu başarı sayesinde milli şeref ve varlığımızı bütün dünyaya gösterdiğimiz vurgulanarak sporun ve sporcunun milletimiz için önemi vurgulanmıştır.¹⁵⁹

Olimpiyatlara ait haberler bunlarla sınırla kalmamış ve gazetenin aynı sayısında "Muzaffer Güreşçilerimiz Hakkında Bilgiler" başlığı ile olimpiyatlarda bulunan güreşçilerimiz hakkında bilgiler verilmiştir. Bunlar dışında "Grekoromen Güreşinde Dünya İkincisi Olduk"¹⁶⁰, "Futbolda 1-3 Yenildik"¹⁶¹ ve "14. Olimpiyatlar Bu Hafta Sona Erecek"¹⁶² olimpiyatlarla ilgili diğer haber başlıklarıdır.

Yayın hayatı boyunca ülkede ve Çankırı'da yaşanan sporla ilgili gelişmeleri okuyucularına aktarmaya çalışan Çankırı gazetesinde yer alan spor haberleri incelendiğinde yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin her alanda olduğu gibi spor alanında da yenileşme ve gelişmeye büyük önem verdiği görülmektedir. Bu dönemde sadece geleneksel spor dalları değil su sporları, bisiklet yarışları ve atletizm gibi modern spor dallarının gelişimi desteklenerek halk bu spor dalları hakkında bilgilendirilmiştir. Tek Partili dönemin yaşandığı süreçte gazeteye yansıyan en önemli spor olayı ise 1948 Londra Olimpiyatları'nda Türk güreşçilerimizin almış olduğu başarılar olmuştur. Bu başarı tüm ülkede adeta bir bayram havası estirmiş ve II. Dünya Savaşı yıllarında yaşanan ekonomik sıkıntılar sonrası halkımıza moral kaynağı olmuştur.

3.5 Sosyal İçerikli Haberler

Çankırı gazetesinin sayfaları incelendiğinde zaman içerisinde Çankırı'nın sosyal hayatındaki değişimini ortaya koyan haberlerin yer aldığı görülmektedir.

¹⁵⁹ "Bayrağımızı Şeref Direğinde Dalgalandıran Güreşçilerimiz", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1353, (10 Ağustos 1948), s. 1.

¹⁶⁰ "Grekoromen Güreşinde Dünya İkincisi Olduk", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1353, (10 Ağustos 1948), s. 1.

¹⁶¹ "Futbolda 1-3 Yenildik", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1353, (10 Ağustos 1948), s. 1.

¹⁶² "14. Olimpiyatlar Bu Hafta Sona Erecek", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1353, (10 Ağustos 1948), s. 1.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında sosyal hayata dair gazetede çıkan haberler arasında çay partileri, şehrin ileri gelenlerine ait nişan ve düğün merasimleri, panayırlar ve şehrin sosyal hayatını olumsuz etkileyen hastalıklara ait gelişmeler yer almıştır. Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında da panayır, balolar, konserler ve olumsuz hava koşullarının sosyal hayatı olumsuz etkilemesine dair haberlerin gazetede yer aldığı görülmektedir. Sosyal hayatı ilgilendiren haberler genel olarak "Havadis-i Vilayet" ya da "Vilayet Haberleri" başlığı altında verilmiştir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'da çay partilerinin sosyal hayat açısından önemli bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Çay partilerinde hem vilayet dahilindeki sorunlar görüşülmüş hem de şehrin ileri gelenleri ile halk bu partilerde bir araya gelmiştir. 17 Şubat 1924 tarihli 129. sayısında Havadis-i Vilayet başlığı altında verilen haberde Çankırı Muallimler Birliği tarafından düzenlenen çay partisine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Habere göre çay partisi eğitimin ilerlemesi konusunda yapmış oldukları çalışmalar dolayısıyla Çankırı İl Meclis üyelerine teşekkür etmek amacıyla düzenlenmiştir.¹⁶³

Gazetede çıkan haberlerden 1925 yılında Çankırı sosyal hayatını etkileyen iki önemli sorun bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu sorunlardan bir tanesi Çankırı sokaklarında kontrolsüz şekilde çoğalan sokak köpekleridir. Bu köpekler nedeniyle halkın sokaklara rahat çıkamadığına değinilerek köpeklerin kuduz hastalığına sebebiyet verebileceği belirtilmiştir.¹⁶⁴ Bir diğer önemli problem ise umûmhane evlerinin kapatılması nedeniyle burada çalışan kadınların şehrin değişik bölgelerine yayılmasıdır. Bu durumun halkın ahlaki ve sıhhi durumunu tehdit ettiğinden bu işi yapan kadınların toplu bir yerde çalıştırılması gerektiğine vurgu yapılmıştır. Gençler arasında ahlaksız olayların yaşanmaya başladığı belirtilerek sorunun derhal çözülmesi gerektiği yönünde bilgiler verilmiştir.¹⁶⁵

Ramazan ayı boyunca Çankırı ilinde akşam saatlerinde halkın bir araya gelebileceği değişik organizasyonlar düzenlenmiştir. 1926 Ramazanında Çankırı ilinde halkın

¹⁶³ "Havadis-i Vilayet", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 129, (17 Şubat 1924), s. 2.

¹⁶⁴ "Av'ave Kelab", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 169, (8 Kanun-ı Sani 1925), s. 1.

¹⁶⁵ "Umûmhane", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 169, (8 Kanun-ı Sani 1925), s. 1.

kadınli erkekli katilabileceği piyesler oynanmıştır. Bu konuda bilgiler içeren haber şu şekildedir:

"Ramazan münasebetiyle memleketimizde genç ve münevver zümre tarafından çok tatlı sevimli bir temsil hayatı ihdas edildiği memnuniyetle görölmektedir. Geçen hafta darülbeydinin gayet kıymetli ve müyesser bir piyese muvaffakiyetle temsil eden genç ve münevver zümre Ramazan'ın 11. perşembe günü akşamı zat-ı ali-i vilayetpenahinin himayeleri altında üçüncü bir piyesi daha temsile karar vermiştir. Bu temsilin diğerlerinden çok farklı ve müstesna bir mahiyet göstereceği anlaşılmaktadır. Locaların yukarı kısmı kemalen hanımlara tahsis edilmiştir. Memleketimizde sahne hayatının canlanmasına mesai etmekte olan kıymetli gençlerimizi alkışlıyoruz."¹⁶⁶

ankırı dahilinde yaşanan doğum, nişan ve nikah gibi gelişmelere ait haberler gazetede sıklıkla yer almıştır. Orta Mektep öğretmenlerinden Mehmet Fahri Bey'in bir erkek çocuğunun dünyaya geldiği belirtilerek Fahri Bey tebrik edilmiştir.¹⁶⁷ Türk Medeni Kanunu ile resmi nikah zorunluluğu getirilmiştir ve ankırı'da ilk resmi nikah 1926 yılında kıyılmıştır. Buna ilişkin gazetede çıkan haberde şu ifadelere yer verilmiştir:

"Şehrimizde ilk resmi nikah dün belediye dairesinde Belediye Reisi Cemal Bey tarafından kalabalık bir heyet huzurunda kılınmıştır. Şehrimizde ilk medeni nikah akdettirmek şerefini ihraz eden bu çift Kıyıcı oğlu kerimesi Huriye Hanım ile Hacı Mustafa oğlu Abdülselem Efendidir. Tarafeyni tebrik ve mesut ve bahtiyar olmalarını temenni ederiz."¹⁶⁸

ankırı sosyal hayatını etkileyen önemli gelişmeler arasında şehre radyo gelmesi yer almaktadır. Bu sayede halk ülke gündemini yakından takip etme imkânı bulmuştur. Radyonun şehre gelişiyle ilgili bilgi veren haberde ankırı İl Özel İdaresi adına verilen radyo siparişinin İstanbul'dan ankırı'ya Nazım Bey tarafından getirtilerek sinema binasına yerleştirilerek halkın istifadesine sunulduğu bilgisi verilmiştir.¹⁶⁹

Konserler ve düzenlenen tiyatro oyunları ankırı halkının bir araya geldiği etkinlikler arasında yer almıştır. Bu etkinliklere kadın ve erkeklerin bir arada katıldığı anlaşılmaktadır. Düzenlenen bir konser hakkında gazetede yer alan haberde 28 Şubat

¹⁶⁶ "Temsil-i Hayat", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 184, (23 Mart 1926), s. 2.

¹⁶⁷ "Doğum", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 184, (23 Mart 1926), s. 2.

¹⁶⁸ "Şehrimizde İlk Medeni Nikah", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 215, (2 Teşrini Sani 1926), s. 1.

¹⁶⁹ "Radyo Geldi", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 253, (9 Ağustos 1927), s. 1.

1928 Cuma gecesi saat 20:00'da sinema binasında Türk Ocağı İdman Yurdu yararına 8 kişiden oluşan saz takımının bir konser verdiği belirtilmiştir. Sinema binası localarında hanım ve beyler bir arada konseri dinlemiştir. Gece iki buçuğa kadar devam eden konser İstiklal Marşı ile başlamış ve toplam 37 parça irat edilmiştir.¹⁷⁰ Cumhuriyet'in ilk yıllarında özellikle tiyatro oyunlarına büyük ilgi gösterildiği görülmektedir. 1928 yılında Kastamonu'dan Çankırı'ya gelen Fuat Bey'in idaresindeki 13 kişiden oluşan temsil heyetinin Çankırı'da tiyatro gösterileri sunduğu hakkında bilgilerin verildiği haberde kadınlı erkekli halkın tiyatroya yoğun ilgi gösterdiğine değinilmiştir.¹⁷¹

Çankırı ilinde geleneksel olarak Yapraklı ilçesinde ekim ayında panayır düzenlenmiştir. Bu kültür Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlanarak ilerleyen yıllarda da devam etmiş ve gazete panayır haberlerine düzenli olarak yer vermiştir. Çankırı'da 1935 yılında düzenlenen panayıra ilişkin bilgilerin yer aldığı haber şu şekildedir:

"Her yıl ilk teşrinde kurulmakta olan Yapraklı panayırını bu yıl geçmiş yıllara nispetle çok kalabalık geçmiştir ve iyi de alışveriş olmuştur. Bundan bir ay önce yirmi otuz liraya satılan hayvanat değerleri bir kat yüksekle kırk elli liraya satılmıştır. Satış en çok koşu hayvanatı üzerine olmuştur. Ekinin biraz yükselmesi koşu alışverişini kuvvetlendirmiştir."¹⁷²

Çankırı gazetesinde yer alan haberlerde sosyal hayatı olumsuz etkileyen doğa olayları da yer almıştır. Yurdun birçok noktasında yaşanan sel felaketinin Çankırı ilinde de meydana geldiği hakkında bilgiler içere haber: "Yurdun birçok yerlerinde olduğu gibi geçen hafta vilayetimizde de havalar yağışlı gitmişti. Bu yüzden çay ve derelere gelen seller bilhassa Kastamonu yolu üzerinde tahribat yapmıştır. Sular Kirazlı dere mevkiinde Kastamonu yolunun bir kısmını bozmuştur."¹⁷³ Çankırı'da sosyal hayatı olumsuz etkileyen doğa olaylarından bir diğeri de depremdir. Çankırı'nın Çerkeş ilçesinde meydana gelen ve diğer ilçeleri de etkileyen 1 Şubat 1944 tarihinde meydana gelen ve büyük yıkıma sebep olan deprem haberi gazetede geniş yer bulmuştur. Çankırı'da sabah saatlerinde meydana gelen deprem halkın sokaklara dökülmesine

¹⁷⁰ "Konser", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 284, (6 Mart 1928), s. 1.

¹⁷¹ "Temsil Heyeti Şehrimizde", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 311, (11 Eylül 1928), s. 2.

¹⁷² "Panayır", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 662, (15 Birinci Teşrin 1935), s. 1.

¹⁷³ "Vilayetimizde Yağışlar Biraz Tahribat Yaptı", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 880, (9 İkinci Teşrin 1940), s. 1.

neden olmuştur. Şehir merkezinde birkaç baca ve duvar yıkılmasının dışında bir olumsuzluk yaşanmazken Çerkeş ilçesinde ciddi tahribat yaşanmıştır. Depremin yaşanmasının ardından Çerkeş'ten uzun süre haber alınamamış bu durum halk arasında endişeye sebep olmuştur. Bütün çabalara rağmen Çerkeş'ten haber alınamaması üzerine dönemin Çankırı Valisi Ferit Nomer sağlık ekiplerine gerekli direktifleri verdikten sonra Yarbay Hüsnü Şen, Hükümet Doktoru Fuat Arık, Meclis-i Umumi Çerkeş azası Mahmut Hidayetoğlu ile Vilayet Matbaa Amiri Kadri Korman'dan oluşan ekiplerle Çerkeş'e hareket etmiştir. Yoğun kış şartları nedeniyle Çerkeş'e akşam saatlerine doğru ulaşılabilmektedir. Habere göre; depremin merkez üssü olan Çerkeş tamamen harabeye dönmüş ve Çerkeş'te oturulacak bina kalmamıştır. Deprem bölgesinde bulunan yaralılar demiryolundaki arızanın giderilmesinin ardından yaralılar Çankırı'ya nakil edilmeye başlanmış ve burada halk tarafından göz yaşları içinde karşılanmıştır. Depremde yaralanan ve hastanede tedavi altına alınan yaralılar için Çankırı esnafından kasaplar, dikiçiler, aktarlar, kahveciler, genelevciler, eskiciler birer şoförler ikişer davar bağışlamıştır.¹⁷⁴

Çankırı sosyal hayatına ilişkin en geniş bilgiler Kemal Üçok tarafından yazılmış olan Çankırı ve Çankırı Halkının Sosyal Yaşayışı başlıklı yazı dizisinden öğrenilmektedir. Çankırı'nın coğrafyası hakkında bilgiler verilerek giriş yapılan yazıda öncelikle Yapraklı panayırının tarihçesi hakkında bilgilere yer verilmiştir. Panayır'da sadece alışveriş yapılmamış şenlikler, yarışmalar düzenlenmiştir.¹⁷⁵ Panayır dışında Çankırı'da sosyal hayatın en önemli parçası yaren geceleridir. Yaren geleneği hakkında bilgilerin verildiği yazının bir bölümü şu şekildedir:

"Sohbet gecesi kimin evinde toplanılacaksa güneş batmadan evvel küçük baş ağa gelir, tertibatı kontrol eder, gider bu sırada çalgılarda gelmiş olacağından yalnız bunlarla ev sahibi akşam yemeğini yerler. Güneş battıktan sonra küçük biraz sonra da büyük baş ağa gelip yerlerine otururlar, arkalarından yaren birer birer gelir her birisi odaya girerken sohbet çavuşu yüksek sesle baş ağa yaren geliyor veya baş ağa misafir geliyor diye seslenir. Hazır bulunanlar ellerindeki hazır bulunanlar ellerindeki kahve, fincanı yere bırakıp ayağa kalkarlar. Yeni gelen kimse odanın ortasına gelince Selamünaleyküm diyerek selam verir umum namına büyük baş ağa Selamünaleyküm der, gelen zat

¹⁷⁴ "Çerkeş Kazamız Taş Yığını Haline Geldi", **Çankırı**, Yıl: 21, Sayı: 1089, (8 Şubat 1944), s. 1, 2.

¹⁷⁵ Kemal Üçok, "Çankırı ve Çankırı Halkının Sosyal Yaşayışı", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1039, (19 Şubat 1943), s. 2.

yarenden ise boş bulduğu yere oturur misafirse yaşına, memleketçe olan itibarına göre münasip bir yere oturtulur. Gelen zat ister misafir ister yarenden olsun herkes merhaba, bey, aga diye adını anarak hürmet ve aşinalık göstermeğe mecburdur ki bu sayede küçük dargınlıklar his edilmek sizin ortadan kalkar. Resmî ve müttehit hareket iki saat kadar sürer, bu zamana kadar yaren tamamı ile gelmiş bulunacağı gibi sohbet yiyenlerin kendi aralarında eğlenmeye başlamak üzere olduklarını anlayan misafirlerde giderler."¹⁷⁶

Köylerde açılan kurslar ve bu kurslar sonunda oluşturulan sergiler halkı bir araya getiren etkinlikler arasında olmuştur. Çankırı'nın Maruf köyünde açılan demircilik ve marangozluk kurslarının ardından kursiyerler tarafından imal edilen ürünler sergilemek amacıyla düzenlenen etkinliğe çevre köylüler büyük ilgi göstermiştir.¹⁷⁷

Çankırı gazetesi Çankırı sosyal hayatını gözler önüne seren haberlere de sayfalarında yer vermiştir. Bu da Çankırı sosyal hayatının yıllar içindeki değişim ve gelişimi hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır.

3.5.1 Vefat Haberleri

Yayın hayatına otuz bir yıl gibi uzun bir süre devam eden Çankırı gazetesi sütunlarında şehrin ve ülkenin önemli şahsiyetlerinin vefat haberlerine de yer vermiştir. Bu haberler verilirken öncelikle vefat eden şahıs tanıtılmış, yaptığı hizmetler hakkında bilgi verilmiş ve son olarak da vefatından duyulan üzüntü dile getirilmiştir. Bu ölüm haberleri arasında kuşkusuz en önemlisi Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat haberidir. Bunun dışında Refik Saydam gibi ülkemiz için önemli birçok şahsın vefat haberleri de gazetenin sütunlarından okuyuculara aktarılmıştır.

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayıları incelendiğinde gazeteye yansıyan ilk vefat haberinin aynı zamanda bir şehit haberi olduğunu görüyoruz. Asayiş haberleri başlığı altında vermiş olduğumuz haberler arasında bulunan Eğri Ahmet namındaki eşkiyanın yakalanması sırasında çıkan çatışmada Çankırı zabitlerinden Zeki Bey şehit

¹⁷⁶ Kemal Üçok, "Çankırı ve Çankırı Halkının Sosyal Yaşayışı", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1041, (3 Mart 1943), s. 2

¹⁷⁷ "Köylerimizde Başarılı Sergiler Açıldı", **Çankırı**, Yıl: 23, Sayı: 1207, (28 Mayıs 1946), s. 3.

düşmüştür.¹⁷⁸ Çankırı gazetesi bu elim olaya ve sonrasında düzenlenen şehit cenazesinde yaşanan gelişmelere ayrıntılı şekilde yer vermiştir.

"Şehit cenazesinin etrafında tüfeklerin alameti hüznü olarak namlusu baş aşağı jandarma ve topçu alayı efradı ve mektep talebeleri tarafının da olduğu halde binlerce kişinin taşıdığı muhterem şehidin al bayraklı tabutu camii kebire kadar götürülerek öğle namazının edasını müteakip cenaze namazı kılınarak aynı merasim ve halk ile Ali Bey Camii mezarlığına gelinerek ihzar olunan mahâle defnedilmiştir. Defnin ve dini merasimin ifasından sonra muhterem Vali Cemil Bey tarafından şehit mağfurun der uhde ettiği vazaif-i vataniyesi ifaya sevkinden evvel mesleği şerifiyle gayri mütenasib gördüğü Şaki Eğri Ahmet'in şimdiye kadar derdest edilmemesinden müteessir olduğunu ve merkumun her ne suretle olursa olsun istisali der uhde ile bu husus da nefsini bile feda edeceğini ve hayatını feda ettiği surette henüz doğmamış olan evladının talim ve terbiyesini milletin himayesine terk ettiğini Vali Beyefendiye arz etmiş ve aradan on gün geçmeden şerbeti şehadeti içmiştir "¹⁷⁹

Haberde sadece zabitin şehit olması bilgisine değil aynı zamanda şehit cenazesinde yaşanan gelişmelere de ayrıntılı yer verilmiştir. Bu durum dönemin şehit cenaze törenlerinde uygulanan protokol kuralları hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamıştır. Gazetenin haberi okuyuculara aktarılırken kullandığı dilden, halkın milli ve manevi duygularına da hitap etmeye çalıştığı görülmektedir.

Çankırı gazetesi vilayet dahilinde meydana gelen şehrin tanınmış kişilerine ait vefat haberlerine, gazetenin sayılarında sıklıkla karşılaşılan "Vilayet Haberleri" genel başlığı altında yer vermiştir. "Bir müddetten beri hasta bulunan Mevlevi Dergâhı Şeyhi Hasib Efendi'nin geçen perşembe gecesini irtihali dâr beka ederek Sarı Baba'daki makberi mahsusuna defnedilmiştir. Merhuma mağfirediler ailesine beyanı taziyet ederiz."¹⁸⁰ Taziye mesajı niteliğinde olan bu tarz vefat haberleri gazetede kısaca yer almıştır.

"Çok Acıklı Bir Ölüm" başlığı altında Çankırı milletvekili Rıfat Ünür'ün vefat haberi verilmiştir. Haber başlığının üst tarafında Rıfat Ünür'e ait fotoğrafa yer verilerek

¹⁷⁸ "Şaki Eğri Ahmet ve Refikası Mel'unatından Hacı İsmail Geberdi Fakat Bir Güzide Zabitimiz Şehit Diğer Zabit Mecruh Oldu", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 1.

¹⁷⁹ "Şehit Mağfur Zeki Efendi'ye Yapılan İhtifal", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 1.

¹⁸⁰ "İrtihal", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 250, (19 Temmuz 1927), s. 1.

fotoğrafın altına "Ölümü ile Çankırlıları sonsuz acılara bürüyen Saylavımız Rıfat Ünür" açıklamasına yer verilmiştir.

"Sayın Saylavımız Bay Rıfat Ünür'ün İstanbul'da kalp sektesinden öldüğünü teessürle duyduk. Bay Rıfat Ünür İstanbul'da yüksek tahsilini bitirerek uzun müddet idadi muallimliğini ve kültür müdürlüğü yaptıktan sonra ikinci devreden beri Çankırı Saylavı bulunmakta idi. Merhuma Tanrı'nın yarlığasını diler ve kederli ailesi ile damatları binbaşı Mümtaz, kardeşleri banka direktörü Bay Halim, Belediye işyarı Hasan Ünür ve dayızadeleri Fransızca öğretmeni Bay Avni'ye baş sağlıkları dileriz."¹⁸¹

1928 yılında yapılan Harf İnkılabı sonrasında dilde sadeleşme hareketi başlamış ve kelimelerin öz Türkçe karşılıkları araştırılmıştır.¹⁸² Bu haberde kullanılan dil, dönemdeki dilde sadeleşme ve kelimelere öz Türkçe karşılıklar bulma çabalarını gözler önüne sermektedir. Örneğin haberde; milletvekili kelimesi yerine saylav, kalp krizi kelimesi yerine kalp sektesi kelimeleri kullanılmaya özen gösterilmiştir.

Gazeteye yansıyan vefat haberlerinden biri de Çankırı'ya matbaanın gelmesinde büyük emeği geçen ve gazetede yazılarına sıklıkla yer verilen Hasan Üçok'un vefat haberidir. Haberde Hasan Üçok'un kısa bir özgeçmişine yer verilerek ölümünden duyulan üzüntü dile getirilmiştir.

"Hasan Üçok 29 senelik memuriyet hayatıyla kendisini bütün Çankırlılara sevdirmişti. Kendisi matbaa işlerini üzerine almış ve birkaç senelik ayrılıktan sonra 930 senesinden beri mütemirren encümen başkatipliği ile birlikte bu vazifede bulunmuştur. Merhum vilayet dahilinde çıkan Duygu ve Çankırı gazetelerini hüsnü idare etmekte idi. Hasan Üçok aynı zamanda Çankırı tarih ve edebiyatı tetkikatı ile de uğraşmış ve mesaisini Çankırı Halkiyatı eseri ile tamamlamıştı. Hasan Üçok'un ölümü memleket için zayıttandır."¹⁸³

Çankırı'nın önemli yazarlarından olduğu ifade edilen merhumun aynı zamanda vefat ettiği dönemde hem Duygu hem de tezimizin konusu olan Çankırı gazetesinin idarecisi olduğu anlaşılmaktadır.

¹⁸¹ Çok Acıklı Bir Ölüm", *Çankırı*", Yıl: 13, Sayı: 707, (25 Ağustos 1936), s. 1.

¹⁸² Özlem Şendeniz, "Erken Cumhuriyet Dönemi Dil Politikaları: Güneş Türk Dil Teorisi'nin Türk Basınında Yansımaları", *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 10, Sayı: 20, 2014, s. 310.

¹⁸³ "Acı Bir Ölüm", *Çankırı*", Yıl: 15, Sayı: 806, (2 Ağustos 1938), s. 1.

Çankırı gazetesinin sayfalarına yansıyan vefat haberleri arasında kuşkusuz en önemlisi Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat haberidir. Gazetenin, Atatürk'ün vefatından beş gün sonra yayınlanan 15 İkinci Teşrin 1938 tarihli sayısının ilk sayfasının sağ tarafında Mustafa Kemal Atatürk'ün fotoğrafı bulunmaktadır. Bu fotoğrafın alt kısmında "Atatürk'ün Türk Gençliği'ne Hitabesi" başlığı ve başlık altında Atatürk'ün "Bugün vasil olduğumuz netice asırlardan beri çekilen milli musibetlerin istibahı ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu neticeyi Türk Gençliğine emanet ediyorum" sözlerine yer verilerek Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi'nin sureti okuyuculara aktarılmıştır.¹⁸⁴ Aynı sayfanın sol köşesinde İsmet İnönü'nün fotoğrafı bulunmaktadır. Bu fotoğrafın altında ise "İsmet İnönü" başlığı altında Atatürk'ün ölüm haberinin ardından duyulan üzüntü dile getirilmiş ve Atatürk'ün ölümünün ardından İsmet İnönü'nün Cumhurbaşkanı seçildiği belirtilmiştir. Haberin ilk paragrafı şu şekildedir:

"Büyük Atamızın bütün milleti sonsuz kedere boğan, gözyaşlı yapan, öksüz bırakan acı vefatlarının biricik tesellisi İsmet İnönü'nün onun yerine Kamutayca ittifakla Cumhuriyetine intihap edilmesinde bulduk. O İsmet İnönü ki Birinci ve İkinci İnönü, Sakarya, Dumlupınar muharebelerinin galip, yenilmez komutanıdır. o İsmet İnönü ki Türk yurdunun bütünlüğünü istiklalini tazammum eden Mudanya'nın Lozan'ın kazanmış ve mahir komutanıdır..."¹⁸⁵

Gazete Mustafa Kemal Atatürk'ün vefat haberine geniş yer ayırmıştır. Bu haberlerde vefat haberinden dolayı duyulan üzüntü dile getirilirken Mustafa Kemal Atatürk'ün özgeçmişine de yer verilmiştir. "Mustafa Kemal" başlığı ile yayınlanan yazıda Atatürk'ün gençliğinden başlanarak siyasete girmesi, orduya girmesi ve Trablusgarp savaşı, Balkan Savaşı ile I. Dünya Savaşı yıllarındaki hizmetlerine dair bilgiler okuyuculara aktarılmıştır.¹⁸⁶

Atatürk'ün vefat haberi gazetenin sonraki sayılarına da yansımıştır. 21 Kasım 1938 tarihinde Ankara'da Mustafa Kemal Atatürk'ün cenaze töreni gerçekleştirilirken Çankırı'da da tören düzenlenmiştir. Çankırı halkı Ankara'da düzenlenen cenaze törenini radyolardan takip etmiştir. Ankara düzenlenen törene ait radyo yayınının son bulmasının ardından Çankırı halkı Cumhuriyet Meydanı'nda bulunan ve

¹⁸⁴ "Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 821, (15 İkinci Teşrin 1938), s. 1.

¹⁸⁵ "İsmet İnönü", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 821, (15 İkinci Teşrin 1938), s. 1, 2.

¹⁸⁶ "Mustafa Kemal", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 821, (15 İkinci Teşrin 1938), s. 2, 3.

Cumhuriyet'in 10. yıl hatırası için yapılmış olan anıt önünde toplanmıştır. Bu anıt önüne CHP, Halkevi, Belediye, Mektepler, Tayyare Cemiyeti, hastane ve diğer müesseselerden gelen çelenkler konulmuştur. Halk buradan Halkevi binasına geçmiş ve buradaki tören saat 11'de İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlamıştır. Halkevinde düzenlenen anma töreni Tarih öğretmeni Rıfat Gürses'in konuşmasıyla devam etmiştir. Rıfat Gürses konuşmasında Atatürk'ün hayatını, başarılarını ve ülkemizin kuruluşuna giden yolda yaşanan zorluklardan bahsetmiştir. Konuşmanın son bulmasıyla halk saat 14'de Cumhuriyet Meydanı'nda toplanmak üzere dağılmıştır.¹⁸⁷

Çankırı halkı daha önce belirtildiği üzere saat 14:00'de Cumhuriyet meydanında toplanmıştır. Bu anlar gazeteye şu şekilde yansımıştır.

"Saat 14:00...Cumhuriyet Meydanı bütün bir halkla dolu. En önde genç mektepliler, arkasında gençlik, daha arkada halk...Bando yine İstiklal Marşı çalıyor. Sonra ağır ağır Şöpe'nin bir matem havasına başlıyor. Bando bugün ne kadar hazin. İhtizaz eden sesleri çalanın da matemleri belli. Resimler çekiliyor. Matem ve hüznün fotoğrafları alınıyor. Ağır ağır kürsüye ilerleniyor. Belediye meclisi üyesinden dış doktoru Halit Sungur belediye namına derin matemini ifade ediyor. Teessüründen, heyecanından titriyor. Halka bakıyoruz. Atatürk'e Büyük Şef'e yapılan bu törende huşu içindeler. Söylev bitti. Şimdi Çankırı halk namına konuşacak olan Saim Kültürel ilerliyor. İttihaz eden sesiyle hakikaten Çankırılıların matemine tercüman oluyor. Halk ağlıyor. Kürsüden matem ve hüznün dökülüyor. Nasıl ağlamasın. Bu Atatürklerine son ihtiramdır..."¹⁸⁸

Mustafa Kemal Atatürk'ün Ankara'da düzenlenen cenaze töreninin olduğu gün Çankırı'da yapılan anma töreninde Çankırı Valisi ve CHP Başkanı Hüseyin Uzgören halka hitaben bir konuşma gerçekleştirmiş ve bu konuşmanın suretine gazetede yer verilmiştir.

"Çok acılı yurttaşlarım! Bundan tam 11 gün evvel güneş kadar parlak ateşin gözlerini yumarak bizden ayrılan ve bugün değil Türk milletinin bütün insanıyetin gözyaşları içinde Ankara'da cenaze merasimi yapılan aziz ve ebedi şefimiz Atatürk'ün bu hazin ölümünden dolayı gözyaşlarımızı tutamıyoruz. Bütün millet, bütün gençlik ve bütün insanıyet onun büyüklüklerini ve faziletlerini ve insanlığa yaptıkları hizmetleri söylemekle bitiremiyor. Ağzında dili dönen her genç ve her insan radyo merkezlerine

¹⁸⁷ "Çankırı'da Ebedi Şefimiz Atatürk'e İhtifal", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 822, (22 İkinci Teşrin 1938), s. 1, 4.

¹⁸⁸ "Çankırı'da Ebedi Şefimiz Atatürk'e İhtifal", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 822, (22 İkinci Teşrin 1938), s. 1, 4.

koşarak kalbinin acılarını gidermek ümidiyle birkaç söz söylemek için saatlerce sıra bekliyor. Şimdi biz de burada onun resminin önünde hayatını ve büyük eserlerini söyleyerek kendisini lazime-i hüremti yapmak ve mersiyeler okumak için toplanmış bulunuyoruz."¹⁸⁹

Atatürk'ün vefat haberinden duyulan derin üzüntüyü dile getiren Hüseyin Uzgören Çankırı halkına yapmış olduğu konuşmasının devamında Sevr Anlaşması ile Türk milletinin yok olma noktasına geldiğini belirtmiştir. Sevr Anlaşması ile ülkemizi bölme ve yok etme girişimlerine Mustafa Kemal Atatürk'ün karşı çıktığı ve Anadolu'ya geçerek milli direnişi başlattığını belirten Uzgören, Atatürk'ün yapmış olduğu hizmetleri sırasıyla halka anlatmıştır. Hüseyin Uzgören konuşmasını; "Ey Türk Gençliği ve ey karakterli Türk milleti! Hepimiz tekrar ant edelim ki Atatürk'ün kurduğu cumhuriyeti ve rejimlerimizi ebediyete kadar yaşatacağız. Büyük Türk milleti cumhuriyetle ve onun feyizli eserleriyle ebediyete kadar var olsun." diyerek sonlandırmıştır.¹⁹⁰

Türkiye Cumhuriyeti Başvekili Refik Saydam'ın¹⁹¹ ölüm haberi Çankırı gazetesinin birinci sayfasından okuyuculara aktarılmıştır. Haberde Refik Saydam'ın portre fotoğrafına, özgeçmişine ve tahsil hayatına dair bilgilere yer verilmiştir. Haber metninin başında yer alan "a.a." kısaltmasından Anadolu Ajansı'ndan alındığı anlaşılan haber şu şekildedir:

"Kıymetli Başvekilimiz Doktor Refik Saydam İstanbul'da tetkik vazifeleri yapmakta iken dün gece saat 24:00'de kalp sektesinden ansızın vefat etmiştir. Yurttaşlarımıza bu acı haberi verirken iş başında hayata veda eden merhuma sonsuz rahmetler diler, ailesi efradıyla tüm yurttaşların acılarına iştirak ederiz."¹⁹²

¹⁸⁹ "Sayın Valimiz ve Cumhuriyet Halk Partisi Başkanı Hüseyin Uzgören'in Söylevi", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 822, (22 İkinci Teşrin 1938), s. 2.

¹⁹⁰ "Sayın Valimiz ve Cumhuriyet Halk Partisi Başkanı Hüseyin Uzgören'in Söylevi", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 822, (22 İkinci Teşrin 1938), s. 2.

¹⁹¹ 8 Eylül 1881 tarihinde İstanbul'da dünyaya gelen İbrahim Refik Saydam'ın babası Hacı Ahmet Efendi Çankırı'nın Çerkeş kazası nüfusuna kayıtlıdır. Sırasıyla Fatih Askeri Rüştiyesi, Çengelköy Askeri İdadisi ve Askeri Tıbbiye okullarında eğitim alan Refik Saydam, 1905 yılında yüzbaşı rütbesiyle askeri hekim olarak göreve başlamıştır. Uzun süre Sıhhiye Vekilliği yapmış bulunan Refik Saydam, 1939-1942 yılları arasında Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlığı görevinde bulunmuştur. İstanbul'da bulunduğu bir gezi esnasında kalp krizi nedeniyle vefat etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Selahattin Çalıçal, Levent Yücel, "*Hizmetkar Liderlik: Refik Saydam Örneği*", **Sağlık Akademisyenleri Dergisi**, Cilt: 6, Sayı: 3, 2019, s. 170.

¹⁹² "Acı Kayıp", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 1009, (14 Temmuz 1942), s. 1.

Refik Saydam'ın ölüm haberinin verildiği haberin hemen yan tarafında İsmet İnönü'nün Refik Saydam'ın ölümü dolayısıyla Türk milletine yapmış olduğu beyanatın suretine yer verilmiştir. Beyanatın son paragrafı şu şekildedir:

"Hizmet Aşkı vatanseverlerin, ellerine verilen emaneti temiz ve şerefli bir nihayetle teslim etmeleri en aziz emeldir. Refik Saydam, üzerindeki vazifemanetlerinişerefle teslim etmekle mümtaz bir bahtiyarlığa ermiştir. Millet hadimi büyük vatanseveri Türk milletinin hatrasına hürmetle tevdi ediyoruz." ¹⁹³

Çankırı gazetesi yayınlandığı süre içerisinde ülkede ve Çankırı vilayeti dahilinde tanınmış şahısların vefat haberlerine sayfalarında yer vermiştir. Bu haberlerde vefat eden şahıslar hakkında bilgilere yer verilirken aynı zamanda vefat haberlerinden duyulan üzüntü de dile getirilmiştir. Gazete vefat haberlerini verirken aynı zamanda cenaze törenlerinde yaşanan gelişmelere de yer vermiştir.

3.5.2 Cemiyetler

3.5.2.1 Türk Tayyare Cemiyeti

Mondros Anlaşması sonrası ülkenin işgal edilmesine karşı başlayan Millî Mücadele hareketinin başarıyla sonuçlanmasının ardından kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti döneminde yeni kurulan devletin düşmansız kalmayacağı düşüncesi ile ülke savunmasına önem verilmiştir. Bu konuda dışa bağımlılığı azaltmak adına dönemin en önemli savunma sistemlerinden olan havacılık alanında milli sanayinin kurulması için girişimlerde bulunulmuştur.¹⁹⁴ Bunun yanında Mustafa Kemal Paşa savunma ve saldırı amacıyla kullanılan tayyarelerin sivil havacılık konusunda da kullanılması gerektiği fikrini sunarak halkın Millî Mücadele'de göstermiş olduğu fedakarlığı bu alanda da göstermesini istemiştir.¹⁹⁵ Bu bağlamda Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın himayesinde Türkiye'de tayyareciliği tanıtmak, tayyareciliğin gerek duyduğu insan sayısını

¹⁹³ "Dr. Refik Saydam'ın Aziz Hatrasına", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 1009, (14 Temmuz 1942), s. 1.

¹⁹⁴ Zerrin Okumuş, "*Türk Tayyare Cemiyeti*", **Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2017, s. 28.

¹⁹⁵ Okumuş, a.g.t., s. 28.

artırmak ve Türk gençleri arasında tayyareciliğe olan ilgiyi artırmak amacıyla 16 Şubat 1925 tarihinde Türk Tayyare Cemiyeti kurulmuştur.¹⁹⁶

Türk Tayyare Cemiyeti ülkenin birçok yerinde olduğu gibi Çankırı dahilinde de faaliyetlerde bulunmuştur. Bu bölümde cemiyetin faaliyetlerine ilişkin Çankırı gazetesinde yar alan haberlere yer verilmiştir. Türk Tayyare Cemiyeti ile ilgili haberlere genellikle gazetenin Cumhuriyet'in ilk yıllarında çıkan sayılarında rastlanılmaktadır. Bu konu hakkında çıkan haberler arasında cemiyetin düzenlemiş olduğu yardım kampanyalarına sıklıkla rastlanmaktadır. "Tayyare İanesi" başlıklı haberde ordumuzun tayyare ile takviye edilmesi için Çankırı'da yardım kampanyası düzenlendiği belirtilmiştir. Yardım kampanyası için Ertuğrul Kız Mektebi'nde kadınlar tarafından bir toplantı düzenlenmiştir. Toplantıda Kız Mektebi Müdürü Naciye Hanım tarafından konuşma yapılmıştır. Toplantıya katılan hanımlar 5.185 kuruş bağışta bulunmuş ve 1.290 kuruş daha bağışta bulunacaklarını taahhüt etmişlerdir.¹⁹⁷

Türk Tayyare Cemiyeti ülkenin dört bir yanında faaliyet göstererek havacılık alanında ilerlemenin sağlanması için çalışmıştır. Cemiyetin İstanbul'da yeni şubeler açacağı ve bu şubelerde halk için dersane açılışları yaparak tayyarecilik konusunda eğitim verileceği belirtilen haberin ikinci bölümü şu şekildedir:

"... Türk Tayyare Cemiyeti halka ilk küşat edeceği açık dersane için bir mektep tayyaresi bir de dahili vazifelerde kullanılmak üzere son sistem ve seri bir tayyare satın almıştır. Tayyare fabrikaları bu tayyareleri taksitle vermiştir. Kuvaî havaiye müfettişliği, cemiyetin talebi üzerine sekiz mayısta bir tayyare seyahati tertip edecektir. Bu tayyare Edremit'ten başlayarak Ödemiş, Kuşadası, Balıkesir, Kasaba, Menemen civarlarında uçarak halkı tayyare ianesine teşvik etmek üzere propaganda yapacaktır."¹⁹⁸

Türk Tayyare Cemiyeti hava filosunun güçlendirilmesi için gerçekleştirmek istediği hedeflerini hazırlamış olduğu beyannameler ile kamuoyuna tanıtmaya çalışmıştır. Bu beyanname suretleri Çankırı gazetesinde yayınlanmıştır. Türk Tayyare Cemiyeti Reisi Rize Mebusu Fuat Bey tarafından hazırlanarak sunulan ve gazetenin 180, 183 ve 184. sayılarında yayınlanan beyannameler "Türk Tayyare Cemiyeti'nden Türk Milletine

¹⁹⁶ Şayan Ulusan, "İstikbal Göklerdedir: Türk Tayyare Cemiyeti (1925-1938) (Türk Tayyare Cemiyeti'nden Türk Hava Kurumu'na), Uluslararası Atatürk Kongresi, Cilt: 1, Sayı: 8, 2021, s. 2341.

¹⁹⁷ "Tayyare İanesi", Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 139, (28 Nisan 1925), s. 2.

¹⁹⁸ "İki Tayyare Alındı", Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1925), s. 2.

Beyanname" başlığı ile verilmiştir. Gazetenin 23 Şubat 1926 tarihli 180. sayısında yer alan beyannamede, Türk Tayyare kuvveti meydana getirilmeye çalışıldığı ve bu hedefi gerçekleştirmek amacıyla yapılması gereken çalışmaların iki kısma ayrıldığı belirtilmiştir. Birinci kısım hemen yapılması mümkün olan çalışmalar, ikinci kısım ise şimdiden çalışılıp gelecekte meydana getirilmesi mümkün olan çalışmalardır. Birinci kısımda yapılması gereken çalışmalar arasında son model avcı tayyaresi, keşif tayyaresi ve bombardıman tayyaresi satın almak, tayyarelerin kullanılması ve muhafazası için gerekli hangar, benzin depoları ve tayyare meydanları gibi tesislerin açılması, tayyarelerde kullanılacak olan silah ve mühimmatın temin edilmesi ile makinist mektebi açılmasının sağlanması yer almaktadır. İkinci kısımda ise bir tayyare fabrikası ile bir pilot okulunun kurulmasının zaruri ihtiyaç olduğuna değinilerek bu alanda çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir.¹⁹⁹ Gazetenin 16 Mart 1926 tarihli 183. sayısında beyannamenin devamının suretine yer verilmiştir. Bu bölümde Türk Tayyare Cemiyeti, hava filosunu güçlendirmek adına iki bölüme ayırdığı çalışmalarını gerçekleştirmek için gerekli olan kaynağı nasıl temin edeceğini maddeler halinde açıklamıştır. Beyannameye göre bu kaynaklar; Tayyare Cemiyeti'ne yapılan aynı ve nakdi bağışlar ile piyango, müsamere gelirleri ve vatandaşlar tarafından cemiyete düzenli olarak ödenecek olan aidatlardan oluşmaktadır.²⁰⁰ Beyannamenin son sureti gazetenin 23 Mart 1926 tarihli 184. sayısında yayınlanmıştır. Bu bölümde hava filosunun güçlendirilmesi için vatandaşlara düşen görevlerin neler olduğu maddeler halinde sıralanmıştır. Buna göre; vatandaşlar cemiyete bağışta bulunmalı, düzenli olarak cemiyete belirli bir miktar aidat vermeli, çevresinde bulunan şahısları cemiyete yardımda bulunması için teşvik etmeli ve cemiyetin ihtiyaç duyduğu kaynağı temin etmek için yeni çözüm önerilere araştırarak bunları cemiyet merkezine bildirmelidir. Türk Tayyare Cemiyeti'ne vatandaşların neden yardımda bulunulması gerektiği açıklanan beyannamenin son bölümü şu şekildedir:

"...Türk vatandaşları Türk istiklalinin muazzam binası ve ancak onun gölgesinde yaşayabilen Türk milletinin hissiyatını muhafaza için her türlü fedakarlığı yapmak mecburiyetindedir. Şahsi servetin ve şahsi menfaatin ancak milletin hür ve müstakil yaşaması sayesinde devam edebileceğini Rumeli ve İzmir istilaları en feci misallerle bize

¹⁹⁹ "Türk Tayyare Cemiyeti'nden Türk Milletine Beyanname", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 180, (23 Şubat 1926), s. 2.

²⁰⁰ "Türk Tayyare Cemiyeti'nden Türk Milletine Beyanname", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 183, (16 Mart 1926), s. 2.

göstermiştir. Kanlı naşının kendi serveti üzerine paçavra gibi düşmesini bir daha istemeyecek olan Türk, tayyareye niçin para verdiğinin sebebini hem kendisine hem de tarihine sormalıdır. Vatandaşlar bilsin ki tarih, umumi ve müşterek vatan Tanrı karşısında onlardan intikam alır."

Türk Tayyare Cemiyeti yayınlamış olduğu beyannamede Türk hava filosunu kurmak ve geliştirmek için gerekli olan kaynağı yapılan yardımlardan sağlayacağını belirtmiştir. Bu nedenle cemiyete yapılacak yardımlar konusunda vatandaşlar teşvik edilmiştir. 1926 yılı Kurban Bayramı'nda Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından verilen fetvada bu konuda vatandaşlar teşvik edilmeye çalışılmıştır. Fetvanın sureti:

" Türkiye Cumhuriyeti Tayyare Cemiyeti hükümetçe musaddak bulunmasına ve kuvve-i havaiyesi olmayan devletlerin muhafaza-i mevcudiyet edemeyecekleri muhakkak olmasına binaen Türk milleti ve devletinin muhafazası için tayyare filosu teşkiline sevk edilmek üzere ağniya-i müselliminin zekat ve sadaka-i fitir ve kurban derilerini mezkur Tayyare Cemiyeti'ne vermeleri şer'en caiz olunur mu? El cevap olur."²⁰¹

Diyanet İşleri Başkanı Rıfat Bey tarafından sonraki yıllarda da Tayyare Cemiyeti'ne yardım edilmesi için fetvalar verilmiş ve bunlar da gazetenin sayfalarında yer almıştır.

Çankırı gazetesi Türk Tayyare Cemiyeti adına düzenlenen piyangolar, yarışlar ve müsamerelere ilişkin bilgilere de sayfalarında yer vermiştir. Gazetenin 26 Teşrin-i Evvel 1926 tarihli 214. sayısında çıkan haberde Tayyare Cemiyeti için piyango çekilişi düzenlendiği ve piyango çekilişinde Çankırı vilayetine isabet eden ikramiye ve bilet numaralarını gösteren cetvelin suretine yer verilmiştir.²⁰² Bunların yanı sıra cemiyet yararına müsabakalarında düzenlendiğini gazetede çıkan haberlerden anlıyoruz. Bu müsabaka ve müsamereler genellikle şehrin tanınmış kişilerinin önderliğinde gerçekleştirilmiştir. "Çankırı Tayyare Cemiyeti riyasetinden" başlığı ile verilen haber: "Muhterem valimiz Nuri Bey'in taht-ı himayelerinde ve arzu-i umumileri üzerine Tayyare Cemiyeti menfaatine olarak civar kazada namdar pehlivanların iştiraki ile 4

²⁰¹ "Müslümanların Zekat, Sadaka-i Fitir ve Kurban Derilerini Tayyare Cemiyeti'ne Vermeleri Şer'en Caizdir", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 186, (6 Nisan 1926), s. 1.

²⁰² "Büyük Tayyare Piyangosunun Yedinci Keşidesi", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 214, (26 Teşrin-i Evvel 1926), s. 1.

Teşrin-i Sani 1927 tarihine müsadif cuma günü mal pazarında güreş müsabakası icra edileceğinden muhterem ahamızın teşrifleri rica olunur."²⁰³

Tayyare Cemiyeti, kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek ve hedeflerine ulaşabilmek için tanıtıma büyük önem vermiştir. Cemiyet kendisini tanıtmak ve halkı bilinçlendirmek adına büyük organizasyonlar düzenleme kararı almış ve bu doğrultuda Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin kazanıldığı günü "Tayyare Bayramı" olarak ilan etmiştir.²⁰⁴ Böylelikle 30 Ağustos günü Zafer ve Tayyare Bayramı olarak kutlanmaya başlanmış ve bu bayramlarda cemiyet adına bağışlar toplanmış, müsamere ve müsabakalar yapılmıştır. 1930 yılı 30 Ağustos ve Tayyare Bayramı öncesinde Çankırı esnafı bayram gününde kendilerinden yapılan alışveriş gelirlerinin %25'lik kısmını Tayyare Cemiyeti'ne bağışlayacaklarını bildirmiştir. Bu bağış dolayısıyla cemiyet gazeteye verdiği ilan ile Çankırı esnafına teşekkür etmiştir.²⁰⁵

Türk Tayyare Cemiyeti'nin adı 1935 yılında düzenlenen 6. Büyük Kongresinde Türk Hava Kurumu olarak değiştirilmiş²⁰⁶ ve bu tarihten sonra gazetede de cemiyet adına çıkan haberlerde Türk Hava Kurumu adı kullanılmıştır. Türk Hava Kurumu'nun kuruluş yıldönümü ile ilgili haberde şu ifadeler yer verilmiştir: "Türk Hava Kurumu bugün kuruluşunun on beşinci yılını tamamlamakta, on altı yaşına girmektedir. Kudretli ve hakim bir havacılığa vücut vermek gayesiyle kurulmuş olan bu milli müessesemize daha uzun muvaffakiyetli iş seneleri temenni ederiz."²⁰⁷

Türk hava filosunun güçlendirilmesi amacıyla kurulmuş olan ve ilerleyen yıllarda Türk Hava Kurumu adını alan Türk Tayyare Cemiyeti ile ilgili haberler Çankırı gazetesinde yayınlanmıştır. Cemiyete yapılan yardımlar, cemiyet yararına düzenlenen müsabaka ve müsamerelere dair bilgi verilerek halk cemiyete yardım edilmesi için teşvik edilerek havacılığın önemi konusunda bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

3.5.2.2 Himaye-i Etfal Cemiyeti

²⁰³ "Çankırı Tayyare Cemiyeti Riyasetinden", *Çankırı*, Yıl: 6, Sayı: 265, (25 Teşrin-i Evvel 1927), s. 2.

²⁰⁴ Öztürk, "a.g.m", s. 232

²⁰⁵ "Tayyare Cemiyeti'nden", *Çankırı*, Yıl: 9, Sayı: 404, (26 Ağustos 1930), s. 2.

²⁰⁶ Osman Yalçın, "Kuruluşundan Günümüze Türk Hava Kurumu", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 6, Sayı: 11, 2012, s. 274.

²⁰⁷ "Türk Hava Kurumu 15 Yaşını Bitirdi", *Çankırı*, Yıl: 17, Sayı: 885, (20 Şubat 1940), s. 1.

Himaye-i Etfal Cemiyeti, Milli Mücadele'nin devam ettiği 1921 yılında Ankara'da kurulmuştur.²⁰⁸ Cemiyet, 1. Dünya Savaşı ile sonrasında yapılan savaşlarda şehit olanların çocukları ile bakım ve korunması millete kalan çocukların himaye ve eğitimini sağlamayı amaçlamıştır.²⁰⁹ Çankırı gazetesi Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin düzenlemiş olduğu kongrelere, cemiyet adına düzenlenen yardım kampanyalarına ait haberlere sayfalarında yer vermiştir. Bu haberlere genel olarak Cumhuriyetin ilk yıllarında rastlanılmaktadır. Sonraki yıllarda gazetede cemiyetle ilgili haberlerin sayısının azaldığı görülmektedir.

Gazetenin elimizde mevcut sayıları incelendiğinde cemiyet hakkındaki ilk habere 10 Mart 1924 tarihli 132. sayısında rastlanılmaktadır. Cemiyetin 3. kongresi sonrası yapılan haberde cemiyetin faaliyetleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Buna göre, yıl içerisinde yapılan toplantılarda çocukların yetiştirilmesi ve gelişimi ile ilgili sorunlar ele alınmıştır. Bu sorunların başında süt çağındaki çocuk ölümlerinin önüne geçebilmek adına cemiyet bakım evleri açmış sıhhi süt dağıtımı ve çocukların sıhhi bir şekilde bakımlarını temin etmek adına çalışmalar yürütmüştür. Bunun dışında okullarda haftada bir gün annelere çocuk sağlığı hakkında dersler verilerek çocuk vefatlarının önüne geçmek için çalışmalar yapıldığına değinilmiştir.²¹⁰ Cemiyetin bir başka faaliyeti de muayenelere gelen annelere çocuk bakımı yanında okuma yazma öğretmek olmuştur. Aynı zamanda muayenelere getirilen bebeklerin boy ve kiloları ölçülerek gelişimleri takip edilmiştir. Haberde cemiyete yapılan yardımlara dair bilgilere de yer verilmiştir. Cemiyetin bir önceki kongresinde Amerika'da bulunan vatandaşlarımız tarafından yapılan bağış ile Kastamonu'da bir Darüleytam binası yapılması planlanmasına rağmen uygun yerin bulunamaması sebebiyle Darüleytamın Ankara'da açılmasına karar verildiği belirtilmiştir.²¹¹

Cemiyetin 3. kongresine ilişkin bilgiler haber dizisi şeklinde gazetede yer almıştır. 31 Mart 1924 tarihli 135. sayısında cemiyetin kuruluşundan itibaren faaliyete geçirmiş olduğu hizmet binaları hakkında sayısal bilgilere yer verilmiştir. Cemiyetin birinci sene merkez şube sayısı 10, ikinci sene 68, üçüncü sene 135; muayenelerde bakılan

²⁰⁸ Makbule Sarıkaya, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitü Dergisi*, Cilt: 14, Sayı: 34, 2010, s. 321.

²⁰⁹ Sarıkaya, *a.g.m.*, s. 322.

²¹⁰ "Himaye-i Etfal Cemiyeti Katip-i Umûmiliğinden", *Çankırı*, Yıl: 3, Sayı: 132, (10 Mart 1924), s. 2.

²¹¹ "Himaye-i Etfal Cemiyeti Kâtip-i Umûmiliğinden", *Çankırı*, Yıl: 3, Sayı: 133, (17 Mart 1924), s. 2.

çocuk sayısı birinci sene 327, ikinci sene 2834, üçüncü sene 5266; evlerine doktor gönderilerek muayene ve tedavi edilen çocuk sayısı birinci sene 11, ikinci sene 19, üçüncü sene 34; Ankara civarında yardıma muhtaç çocuklara yapılan yardım birinci sene 886 kuruş, ikinci sene 20.000 kuruş, üçüncü sene 50.000 kuruştur. Merkez şube dışında da cemiyetin faaliyetleri devam etmiştir. Biga'da 50, Bolu'da 50, Kasaba'da 50, Edirne'de 20, İstanbul'da 100 kişilik bakım evleri açılmıştır.²¹²

Gazete cemiyetin Çankırı'da yapmış olduğu faaliyetleri ilişkin bilgileri genel olarak "Havadis-i Vilayet" başlığı altında vermiştir:

"Geçen cuma gecesı şehrimiz Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin senelik kongresi akd edilmiş ve kongre riyasetine mebus Ahmet Talat Beyefendi intihap edilmiştir. İdare Heyeti Reisi Kemal Cenap Bey tarafından senelik mesai hakkında malumat verilmiş ve hesabatı teftiş heyetine Orta Mektebi Müdürü Muavini Mustafa Nami, Operatör Nurettin, Baytar Tahsin Nahit Beyler intihap edilmiştir. Bade yeni idare heyeti seçime başlanmış riyasetine Kemal Cenap, katipliğine Muallim Tevfik, veznedarlığına Halim ve azalıklarına da Muallim Şefik ve Dede zade Ömer Beyler ekseriyetle intihap olunmuşlardır. Kemal Cenap Bey 341 senesi mesaisine ait programı umumi heyete arz etmiştir. Umumi Himaye-i Etfal kongresine murahhas olarak Kemal Cenap seçilmiş ve kongreye hitam verilmiştir."²¹³

Himaye-i Etfal Cemiyeti kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek için gerekli olan kaynağı diğer cemiyetlerde olduğu gibi yapılan bağışlar ile müsabaka ve piyangolardan elde edilen gelirlere sağlamıştır. Gazete cemiyete yardım yapılması ve düzenlenen piyangolara katılım seviyesinin artırılması için bu konudaki gelişmelere sıklıkla sayfasında yer vermiş ve halkı yardımlar konusunda teşvik etmiştir. Düzenlenen piyangolar hakkında verilen haberler genel olarak kısa bilgiler içermektedir.

"Türk Ocağı ve Himaye-i Etfal Cemiyetleri birleşerek hasılatı bu müesseselere olmak üzere bir piyango tertibi ruhsatı almışlardır. Miktarı behri yirmi olmak üzere on bin adet bilet satılmıştır. Büyük ikramiye isabet edecek biletler Çankırı matbaasında basılmakta olduğundan yakında keşide vaz olacaktır. 1 Kanun-ı Sani tarihinde meclis idare ve belediyeden muntahap huzurunda keşide edilecektir."²¹⁴

²¹² "Himaye-i Etfal Cemiyeti Kâtip-i Umûmiliğinden", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 135, (31 Mart 1924), s. 2

²¹³ "Havadis-i Vilayet", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 141, (12 Mayıs 1924), s. 2.

²¹⁴ "Piyango", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 167, (24 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

Türk Tayyare Cemiyeti'nde olduğu gibi Himaye-i Etfal Cemiyeti de büyük organizasyonları fırsat bilerek cemiyet adına yardım toplamaya çalışmıştır. 1923 yılında düzenlenen 23 Nisan kutlamaları sırasında çocuk ve talebelerin ön plana çıkması üzerine bu durumu fırsat bilen cemiyet yardım toplamaya başlamış ve Himaye-i Etfal rozetleri çocuklar tarafından satılmaya başlanmıştır.²¹⁵ 1930 yılı 23 Nisan kutlamaları öncesinde gazetede Çankırı Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından hazırlanan bir bildiri yayınlanmıştır. Bu bildiride vatan meselesinin her şeyden önce bir çocuk meselesi olduğu belirtilerek kimsesiz çocukların koruyucusu Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin bazı noktalara dikkat çekmek istediğine değinilmiş ve bu noktalar şu şekilde sıralanmıştır:

- "1. Çocuk Bayramı gününü çocuklarımızın dağıtacakları rozetleri ve iane makbuzlarını güzel muamele ile karşılamak ve gönüllerden kopacak nakdi ve maddi yardımı esirgememek.
2. Çocuk eğlencelerine, Çocuk konferanslarına, Çocuk piyango ve müsamerelerine süratle koşmak ve çocuk gazetesini büyük bir merakla okumak
3. Çocuk bayramında yazılacak mektup ve telgrafları Himaye-i Etfalkağıt ve kartlarına yazmak süratiyle çocuklara yardımdan kaçmamak
4. Kahve, gazino, lokanta, han, hamam vesair bütün mağaza ve dükkanlarımızın o günkü kazançlarından bir kısmını cemiyetimize terk ederek milli ve vatani borçlarını süratle ödemek..."²¹⁶

Cumhuriyetin ilk yıllarında genç nüfusun az olması sebebiyle çocuklara büyük önem verilmiş ve çocuk ölümlerinin önüne geçmek için Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin aktif rol oynadığını gazetede çıkan haberlerden anlamak mümkündür. Bu doğrultuda cemiyet amaçlarını yerine getirmek adına yardım kampanyaları ve piyangolar düzenlemiştir. Çankırı gazetesi özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında cemiyet adına düzenlenen piyango ve yardım kampanyalarına destek olmuştur. Ancak gazetenin ilerleyen sayılarında cemiyet hakkında çıkan haber sayısının azaldığı görülmektedir.

²¹⁵ Sarıkaya, *a.g.m.*, s. 321.

²¹⁶ "Muhterem ve Hamiyetli Halkımıza", **Çankırı**, Yıl: 8, Sayı: 384, (15 Nisan 1930), s. 1, 2.

3.5.2.3 Türk Ocakları

Osmanlı Devleti'nin gerileme dönemine girmesi ile beraber devleti eski gücüne kavuşturmak amacıyla farklı fikirler ortaya atılmıştır. Tanzimat döneminde ortaya çıkan Osmanlıcılık ve II. Abdülhamit döneminde başlayan İslamcılık fikirlerinin toprak kayıplarını önleyememesi devletin ana unsurunu oluşturan Türkleri harekete geçirmiştir. II.Meşrutiyet döneminde Türkçülük fikrini benimsemiş olan Ziya Gökalp, Mehmet Fuat Köprülü, Ahmet Mithat Efendi gibi düşünürler Osmanlı Devleti'nin yıkılmasını önlemek için milli bilincin oluşturulmasının şart olduğu fikrini benimsemişlerdir.²¹⁷ Türkçülük akımını benimseyen aydınlar ve siyasetçilerin geniş çaplı katılımıyla 20 Haziran 1911'de yapılan toplantıda milliyet fikrine dayalı bir cemiyet kurulması kararlaştırılmıştır. Kurulması planlanan Türk Ocakları 25 Mart 1912'de nizamnamesinin hazırlanması ile resmen kurulmuştur.²¹⁸ 1923 yılına gelindiğinde hızlı bir teşkilatlanma sürecine giren cemiyet aynı yıl içerisinde altmış civarında şube açmıştır. Çankırı Türk Ocağı da bu süreçte açılan şubeler arasında yer almaktadır.²¹⁹

Çankırı gazetesi Çankırı Türk Ocağı'nın faaliyetlerine ilişkin bilgileri sayfalarından okuyucularına aktarmıştır. Cemiyet hakkında gazetede yer alan haberler arasında Türk Ocağı binasında düzenlenen konferanslar, toplantılar, cemiyetin yapmış olduğu hizmetler ve cemiyet adına düzenlenen yardım kampanyalarına ilişkin gelişmeler yer almaktadır.

Türk Ocağı'nın Ankara şubesinde yapılan ve Başvekil İsmet İnönü'nün de katılmış olduğu toplantıda Ahmet Ağaoğlu tarafından yapılan konuşma gazetede "Türkçülük Misakı" başlığı ile yer almıştır. Bu konuşmada Ahmet Ağaoğlu şunları söylemiştir:

"Bütün memleketin her köşesinden gelerek gençliği ve milliyetçiliği temsil eden murahasların huzurunda bulunmak insana en büyük zevki veriyor. Çok mühim vazifeler karşısında bulunuyoruz. Medeni yollarda yürürken Türk harsının meydana çıkması lazımdır. Bu vazife Türk Ocaklarına terettüp eder. Burada bir Türkçülük misakı yapalım.

²¹⁷ Tahir Kodal, "Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 52, 2014, s. 296.

²¹⁸ Kodal, *a.g.m.*, s. 297.

²¹⁹ Yılmaz, *a.g.e.*, s. 53.

Toplanışımız bir misak olsun ve bu misak bize Türk milletinin itilası için kuvvet versin."²²⁰

Çankırı Türk Ocağı, Türk kültürünün ilerlemesi için farklı alanlarda kurslar açmıştır. Açılan bu kurslara dair bilgiler gazeteden halka duyurulmuştur. Türk Ocağı'nda açılan musiki kursu hakkında gazetede yapılan duyuru şu şekildedir: "Türk Ocağı gençleri tarafından ocakta bir musiki şubesi teşekkül ederek faaliyete geçtiği haber alınmıştır. İşbu teşebbüslerinde muvaffak olmalarını temenni ederiz."²²¹

Türk Ocağı, Çankırı vilayetindeki ihtiyaç sahibi vatandaşların sağlık alanındaki ihtiyaçlarını karşılamak adına ocağın sıhhiye heyeti tarafından ücretsiz muayene hizmeti sunmuştur. Bu hizmetin ocak binasında sabah saat yediden başlayarak akşam saat sekize kadar devam edeceği belirtilen haberde hangi günler hangi hastalıklara bakılacağı hakkında bir de listeye yer verilmiştir. Buna göre pazartesi günü Operatör Nurettin Bey tarafından cerrahi ve kadın hastalıkları, çarşamba Doktor Kadri Bey tarafından cildiye, dahiliye, bel soğukluğu hastalıkları, perşembe Doktor Hüsnü Zeki Bey tarafından cerrahi, göz, kulak, boğaz, cumartesi günü ise Doktor Hakkı Bey tarafından dahiliye ve çocuk hastalıkları ücretsiz olarak muayene edilecektir.²²²

Türk Ocağı'nın yürütmüş olduğu faaliyetler arasında ocak binasında verilen ve Türk kültür ve tarihi konulu konferanslarda gazetede yer almıştır. Bu konferansların ne zaman yapılacağı, konferans konuşmasının kim tarafından hangi konu üzerine yapılacağı gazeteden halka duyurulmuştur. "Perşembe akşamı Türk Ocağı'nda Orta Mektep Fransızca muallimi Avni Bey tarafından "Türk Medeniyeti" konulu bir konferans düzenlenecektir. İsteyen herkes bu konferansa katılabilecektir."²²³ Gazetede yer alan bir başka konferans duyurusu ise şu şekildedir: "8 Mart 1928 Perşembe günü akşamı teravih namazı sonrasında Türk Ocağı'nda Orta Mektep Müdürü Kemal Cenap Bey tarafından "Namık Kemal ve Tesisleri" adlı bir konferans düzenlenecektir."²²⁴

²²⁰ "Türk Misakı", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1924), s. 1.

²²¹ "Türk Ocağı Musiki Şubesi", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 142, (19 Mayıs 1924), s. 2.

²²² "Meccanen Muayene", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 2.

²²³ "Türk Ocağı'nda Konferans", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 282, (21 Şubat 1928), s. 1.

²²⁴ "Mühim Bir Konferans", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 284, (6 Mart 1928), s. 1.

Çankırı gazetesinin elimizde mevcut olan sayıları incelendiğinde Çankırı Türk Ocağı'nın senelik olağan toplantılarına ilişkin haberlerin gazetede yer aldığı görülmektedir. Toplantılara ilişkin verilen haberlerde genel olarak Türk Ocağı'nın bir yıllık faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bu toplantılarda derneğin idare heyetinin tespiti için seçimler yapılmış ve seçim sonuçları gazetede aktarılmıştır. Derneğin 1928 olağan toplantısında yapılan seçimlere ilişkin haber şu şekildedir:

"İki haftadan beri devam eden Türk Ocağı senelik dernek intihabı evvelki cuma gecesi nihayet bularak heyet idaresi için yedi zati intihap ve 928 senesi bütçesini tasdiki ederek derneğe hitam verilmiştir. Heyet-i idare için intihap olunan zevatta aynı gecede toplanarak aralarında intihabı icra etmiştir. Reis Orta Mektebi Müdürü Kemal Cenap Bey, Kâtip Baytar Salih Zeki, Muhasebeci Cevdet, Veznedar Orta Mektep Müdür Muavini Nami, Azalar Hacı Şeyh zade Hasan ve Dede zade Ömer."²²⁵

Çankırı gazetesi Türk Ocağı'nın faaliyet ve toplantılarına ilişkin haberlere Türk Ocaklarının 10 Ocak 1931 tarihinde Ankara'da düzenlenen olağanüstü kongresinde CHP'ye katılma kararı aldığı²²⁶ ve Çankırı Türk Ocağı'nın kapatıldığı tarihe kadar sıklıkla yer vermiştir.

3.5.2.4 Halkevleri

Millî Mücadele'nin zafer ile sonuçlandırılması sonucunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuş ve yeni kurulan devletin çağdaştırılması için her alanda bir dizi inkılaplar yapılmaya başlanmıştır. Ancak yapılan inkılaplar halkın okuma yazma oranının düşük olması ve iletişim kaynaklarının yetersizliği gibi sebeplerden dolayı halk tarafından yeterince anlaşılammış ve benimsenememiştir.²²⁷ Bu durum yapılan inkılapların halka anlatılması, yeni rejim için gerekli olan halk desteğinin sağlanması ve aydınlar ile halkın bir araya gelebilmesi için önlemler alma gerekliliğini doğurmuştur. Bu bağlamda yeni rejimin ihtiyaç duyduğu eğitimli, modern,

²²⁵ "Vilayet Haberleri", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 6, Sayı: 282, (21 Şubat 1928), s. 1.

²²⁶ Tunç Boran, "*Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Taşrada Sinema Seyri: Çankırı Örneği*", **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi**, Sayı: 41, 2015, s. 264.

²²⁷ Yavuz Özdemir, Elif Aktaş, "*Halkevleri (1932'den 1951'e)*", **Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitü Dergisi**, Sayı: 45, 2011, s. 242.

Cumhuriyet ilkelerine bağlı bireyler yetiştirmek için açılan kurumlardan biri de Halkevleri olmuştur.²²⁸

19 Şubat 1932'de yurdun değişik bölgelerinde ilk etapta 14 adet Halkevi açılmıştır. Çankırı'da ise Halkevi 1934 yılında açılarak faaliyete başlamasının ardından Çankırı gazetesinde Halkevine ilişkin haberler yayınlanmaya başlanmıştır. Bu haberlerde Halkevlerinin faaliyetlerine ve kuruluş yıl dönümü etkinliklerine dair bilgiler verilmiştir.

Çankırı Halkevi bünyesindeki köycülük şubesi, Çankırı dahilindeki Ayan köyünü bir numune köyü haline getirmek amacıyla çevredeki diğer köylülere Ayan köyünde toplamıştır. Ayan köyündeki numune bağını, bahçesini, ormanlığını ve tarlasını diğer köylülere de tanıtarak onlarında faydalanması amacıyla bir köy derneği tertip etmiştir. Bu derneğe Çankırı valisi Refik Noyan, Halkevliler ile Aşağıçavuş, Yukarıçavuş, Yenice, Absarı köylülere katılmıştır. Çankırı Valisi ve ziraat müdürü köylülere köyün bağlarına götürerek hastalıklı bağ çubuklarına yapılması gereken ilaçlamalar hakkında köylülere bilgiler vermiş ve zirai sohbetler edilmiştir. Sonrasında köyün çayırıklarında eğlence tertip edilmiş, davul zurna eşliğinde milli havalar çalınmış ve müsabakalar düzenlenmiştir. Düzenlenen eğlence sonrasında Vali Refik Noyan köylülerin şikayetlerini dinlemiş ve akşam saatlerinde köy derneği toplantısı son bulmuştur.²²⁹

Cumhuriyet'in 19. kuruluş yılı dolayısıyla Çankırı Halkevi'nin Dil Edebiyat Şubesi, Güzel Sanatlar Şubesi, Temsil Şubesi ve Sosyal Yardım Şubesi'nde düzenlenen etkinliklere ilişkin bilgiler gazetede yer almıştır. Habere göre Dil Edebiyat Şubesi'nde Lozan barışının önemi, Montrö Anlaşması, köylü gecelerinde köylülere inkılap ve Cumhuriyet hakkında görüşmeler, toprak ekimine önem verilmesi, Halkevi'nin şimdiye kadar yapmış olduğu işler hakkında konferans verilmiştir. Güzel Sanatlar Şubesi'nde müzik ve resim kursları açılmış, 45 kişilik koro oluşturulmuş ve köylü toplantılarında yerli saz ile bando tarafından konserler verilmiştir. Temsil Şubesi Değişen Adam, Andaval Palas ve Ana piyeslerini sergilerken Sosyal Yardım Şubesi

²²⁸ Özdemir, Aktaş, *a.g.m.*, s. 242.

²²⁹ "Köy Derneği", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 1002, (26 Mayıs 1942), s. 1, 2.

tarafından 248 vatandaş ücretsiz olarak muayene edilmiştir. Bu haberin verildiği sayıda Çankırı Halkevi'nin yeni binasına ait fotoğraf gazetede yer almıştır.²³⁰

Halkevleri tarafından düzenlenen köy gezilerine ilişkin gazetede yer alan haber şu şekildedir:

"Geçen hafta Halkevi Sosyal Yardım ve Köycülük Komiteleri müştereken bir köy gezisi yapmıştır. Kızılırmak nahiyemizin köylerinden Şarklı, Karadayı, Alaca, Aşağıelagöz, Dede köylerine bir otomobille gidilmiştir. Şehirden oldukça uzak olan bu köylerimize varan Halkevililer, köylerdeki hastaları muayene etmiş, ilaçlarını vermiş, dışından rahatsız olanların dişlerini çekerek ızdıraplarını gidermiş ve köy halkı ile dertleşmelerde bulunmuştur. Bu suretle geziden oldukça faydalı dönülmüştür. Bu pazar günü Halkevinin aynı kafesi şehre yakın köylerden Çiftlik, Seydi, Saray ve Dümeli köylerine giderek köylü ile hasbihalde bulunduğu ve hastalarını muayene ettiği haber alınmıştır."²³¹

Çankırı Halkevi'nin köy gezilerinde yapmış olduğu faaliyetlere ilişkin bilgilerin verildiği haberde köylüler ile Halkevililere ait bir fotoğrafa da yer verilmiştir.

Halkevlerinin kuruluş yıldönümlerinde Çankırı Halkevinde kutlamalar yapılmış ve bu kutlamalara ilişkin gelişmeler gazetede yer almıştır. Kurumun 17. kuruluş yıldönümüne ilişkin gazetede yer alan haber:

"Halkevleri ve Halkodalarımızın açılışlarının 17. yıldönümü pazar günü bütün Halkevi ve odalarında candan bir ilgi ile kutlanmıştır. Şehrimiz Halkevi'nde bu kutlama töreni çok güzel geçmiştir. Saat 15'de bandonun çaldığı İstiklal Marşı'yla törene başlanmış salonu dolduran halk ve gençlik Halkevleri hakkındaki söylevler, Halkevleri için okunan şiirleri dinlemişlerdir. Bugünün şerefine gece tertiplenen müsamere çok güzel geçmiş, yerli saz, temsil, kukla, komedi başarılar içinde oynanmıştır. Yurdun kültürü uğrunda 17 yıldan beri çalışa gelen Halkevleri 1932 yılında Cumhuriyet Halk Partisi tarafından kurulmuştur. İlk olarak 14 Halkevinden başlanarak sayısı 464'e çıkmış ve bu yıl da 5 Halkevi daha açılmıştır. Halkodası da bugün yeni açılan 50 Halkodası ile 4506'yı bulmuştur."²³²

3.6 Tarım ve Hayvancılık Konulu Haberler

²³⁰ "Halkevi", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1022, (20 Birinci Teşrin 1942), s. 2.

²³¹ "Halkevimizin Çok Faydalı Köy Gezileri", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1061, (20 Temmuz 1943), s. 1.

²³² "Halkevlerimizin Açılış Yıldönümü Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 26, Sayı: 1400, (22 Şubat 1949), s. 1, 4.

Birinci Dünya Savaşı ve Millî Mücadele olmak üzere iki önemli ve yıkıcı savaş sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ağır kayıplar verdiği alanlardan biri de tarım ve hayvancılıktır.²³³ Bu nedenle her alanda olduğu gibi tarım ve hayvancılık alanında hızlı bir kalkınma sürecine girilmiş ve bu durum Çankırı gazetesinin sütunlarına yansımıştır. Gazetede konuyla ilgili yer alan haberler incelendiğinde genel olarak hayvan hastalıklarına karşı alınan önlemler, zirai ürünlerde verimin artırılması için yapılması gerekenler ile Çankırı dahilinde tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi için çiftçilere dağıtılan tarım aletlerine dair bilgilere yer verildiği görülmektedir. Bunların dışında devletin çiftçiyi kalkındırmak adına yapmış olduğu girişimler de gazetenin sütunlarından okuyucuya aktarılmıştır.

Çankırı gazetesinin sayıları incelendiğinde, Cumhuriyet'in ilk yıllarından itibaren ülkede ve Çankırı'da büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığını tehdit eden hayvan hastalıklarının başında sığır vebası ve kelebek hastalığının geldiği anlaşılmaktadır. Bu hastalıklar karşısında devlet gazeteye verdiği ilanlar ile halkı bilinçlendirmeye çalışmıştır. "Hayvan Sahiplerine" başlıklı ilan şu şekildedir:

"Koyunlarımızdan mühim bir kısmını öldürerek ve şu surette milli servetimiz üzerinde mühim kayıplar açan kelebek hastalığının ilacı bulunmuştur. On iki bin kelebekli hayvan dört yüz elli kuruş gibi ehemmiyetsiz bir para ile kurtuluyor. Hayvan sahipleri distol namı verilen bu ilacı vilayet baytarı Tahsin Nahit Bey vasıtasıyla tedarik edebilirler. Hayvan sahiplerinin mumaileyhe müracaat eylemeleri ilan olunur."²³⁴

Kelebek hastalığına karşı mücadelenin sonraki yıllarda da devam ettiği gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan haber ve ilanlardan anlaşılmaktadır. Çankırı vilayet baytarlığı tarafından gazeteye verilen ilanda kelebek hastalığının tek çaresi olan distol ilacının koyun ve sürü sahiplerine ücretsiz verileceğinden vilayet baytarlığına başvurmaları gerektiği ilan edilmiştir.²³⁵

²³³ Mehmet Evsile, "Cumhuriyet Döneminde Ziraat ve Hayvancılık Alanında Meydana Gelen Gelişmeler 1923-1950", *Kesit Akademi Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 14, 2018, s. 2.

²³⁴ "Hayvan Sahiplerine", *Çankırı*, Yıl: 3, Sayı: 131, (3 Mart 1924), s. 2.

²³⁵ "Distol", *Çankırı*, Yıl: 4, Sayı: 171, (8 Kanun-ı Sani 1925), s. 2.

“Makam-ı Vilayetten” başlığı altında verilen ilan haberleri arasında sığır hastalığının engellenmesi için alınmış önlemler ve bu önlemlere uymayanlara verilecek cezalar hayvan sahiplerine duyurulmuştur.

"Anadolu şarkide baş gösteren sığır kaçakçılarının kaçak sevk ettikleri sığırlarla Yozgat vilayetinin Akdağ Madeni kazasının köylüleri sığırlarına kadar bulaştırılmış olduğundan garbi Anadolu vilayetleri hayvanatına sirayet ettirilmemesi için Kastamonu vilayetinden Sivas vilayeti hududuna kadar imtidad eden Kızılırmak hattı fasıl ittihazıyla üzerlerindeki köprülerle kayıklar ve geçitlere jandarmalarla baytar ikame edilerek şark sahilinden garp sahiline sığır, hayvanatla derilerinin katiyen geçirilmesi men edildiğinden kaçak olarak geçirilecek hayvanat-ı mezkure ile derilerinin tutuldukları mahalde itlaf edilip veya ırmağın şarkı sahilinde bulunan köylülerde hastalığı sığırlarına bulaştırmamaları çünkü hariçten köylerde hiç bir suretle sığır ve deri getirilmesine dikkat ve itina eylemelerinin ve şayet köylerde mezkur hastalık baş gösterecek olursa hemen hükümete ve jandarma karakoluna ve baytara haber vermelerinin ve haber vermeyenlerin mahkemeye teslim edileceği alakadarına ilan olunur."²³⁶

Sadece Çankırı değil bütün memleketi ilgilendiren hayvan hastalığına dair bilgiler içeren bu tarz ilan ve haberlere gazetenin geniş yer verdiği görülmektedir.

Millî Mücadele'nin başladığı dönemde ülkenin tamamını etkisi altına almış olan sığır vebası nedeniyle büyükbaş hayvanlarımız telef olmuş ve bu durum ordunun beslenmesi ile iâşesi konularında ciddi sorunlara neden olmuştur.²³⁷ Sığır vebası hastalığı aynı zamanda geçimini büyükbaş hayvancılıktan sağlayan köylüleri de olumsuz etkilemiştir. Bu hastalığın Cumhuriyet'in ilk yıllarında devam ettiği Çankırı gazetesinde yer alan haberlerden anlaşılmaktadır. Doğu Anadolu bölgesinden başlayarak tüm ülkeyi etkisi altına alan hastalık hayvan sahiplerini olumsuz etkilemiş ve bu hastalığa karşı devlet bir talimatname yayınlamıştır. Bu talimatnamenin suretine sayfalarında yer veren Çankırı gazetesi bu sayede halkın sığır vebası konusunda bilinçlenmesini sağlamıştır. "Sığır Vebası Var" başlığı ile talimatname suretinin verildiği bölümde şark vilayetleri dahilinde yüze yakın köyde çıkan sığır vebasının Sivas vilayetinin Yıldızeli mıntikasına kadar geldiği ve bunun bu yıkıcı hastalığın vilayetimize de yaklaşmış demek olduğu belirtilmiştir. Yakaladığı sığırı mutlaka

²³⁶ "Makamı Vilayetten", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 162, (20 Teşrin-i Evvel 1925), Sayı: 162, s. 2.

²³⁷ Nihal Erk, "*Tarihte Önemli Sığır Vebası Salgınları ve 1920'ye Kadar Memleketimizdeki Durumu*", **Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi**, Cilt: 10, Sayı: 3, s. 234.

öldüren, girdiği ahırda tek bir sığır bırakmayan, köylünün ocağını söndüren vebanın Çankırı köylerine gelmemesi için alınması gereken tedbirlerin yapılması tavsiye edilerek alınması gereken önlemler beş madde altında toplanmıştır.²³⁸

Çankırı gazetesinde büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığın yanı sıra kümes hayvancılığı konusuna da değinilmiştir. Kümes hayvanları arasında baş gösteren hastalıklar ve bunların tedavi yöntemlerini anlatan "Çankırı Baytar Müdürlüğünden" başlıklı ilanda Çankırı ilinde ortaya çıkan tavuk hastalığı salgınının tavuklarda topallık, ayaklarda şişlik ve ishale neden olduğu belirtilerek, bu hastalıktan tavukları kurtarmak için öncelikle kenelerle mücadele edilmesi gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca kümeslerin kireçlenmesi tavsiye edilmiş ve tavuklarını tedavi ettirmek isteyenlerin Çankırı Baytar Müdürlüğüne başvurmaları gerektiği ilan olunmuştur.²³⁹

Çankırı'da çiftçiliğin ve hayvancılığın gelişmesi için halkı bilinçlendirmeyi ve bu konu hakkındaki yeni gelişmelerden okuyucularını haberdar etmeyi misyon edinmiş olan gazete, arıcılık alanını da atlamayarak çiftçilere arıcılık konusunda önerilerde bulunarak iyi bir arıcının nasıl olması gerektiği hakkında bilgiler verilmiştir.

"Arıcılık, diğer zirai faaliyetlere nazaran daha kolay ve getirisi daha fazla olan bir iştir. Ziraatla uğraşan bir çiftçi tarlasının yanına koyduğu birkaç kovanın yanına hiç uğramadığı takdirde bile bal alabilir ve genelde çiftçiler bu sistemi uygular. Ancak fenni arıcılıkta kovan sayısı fazladır, arıcılıkla uğraşan kişinin kovanlarla ilgilenme süresi fazladır. Ayrıca fenni arıcılıkta onlara müdahale şarttır ve hangi bölgedeki çiçeklerden istifade etmesi gerektiğine arı değil arıcı karar verir."²⁴⁰

Her alanda olduğu gibi hayvancılık alanında geleneksel yöntemlerin yerine modern yöntemlerin kullanılmasına önem verildiği görülmektedir.

Gazete yayınlandığı süre dahilinde her sene hasat zamanı Çankırı dahilinde mahsulün verimliliğine dair bilgileri okuyucularına aktarmaya özen göstermiştir. "Yeni mahsul idrak edilmeye başlanmıştır. Köylülerden yapılan incelemede bu yılki mahsulün yağmurun bolluğu yüzünden umulan derecede görülmemektedir. Kışın iyi

²³⁸ "Sığır Vebası Var", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 410, (14 Teşrin-i Evvel 1930), s. 4.

²³⁹ "Çankırı Baytar Müdürlüğü'nden", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 442, (2 Haziran 1931), s. 4.

²⁴⁰ "İyi Arıcının Evsafı", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 165, (10 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

gitmesinden ekim miktarının çokluğu bu noksanlığı telafi etmektedir."²⁴¹ Bu haberlerde herhangi bir sayısal veriye veya ekilen mahsulün cinsine dair bilgiler değinilmemiştir. Sadece mahsulün verimliliğine dair bilgiler aktarılmıştır. "Köylerimizde Hasat ve Harman" başlığı altında Çankırı köylerinden hasat zamanına ait manzaraları gösteren fotoğraflara yer verilmiştir. Bu fotoğraflardan ilkinde başak yığınları görülürken diğer fotoğrafta öküzlerle çift süren köylüler görülmektedir. Bu fotoğraftan anlaşılacağı üzere 1943'lerde Çankırı'da traktör kullanımı henüz başlamamış ve çiftçi geleneksel yöntemlerle tarım faaliyetlerine devam etmektedir.²⁴²

Gazetede çıkan haberler incelendiğinde, Çankırı'da tarım faaliyetlerinin geliştirilmesi için yapılan çalışmaların genel olarak devlet eliyle gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. "Köylerimizde Kıraç Meyve Bahçesi Tesis Edilecektir" başlığı altında vilayet makamından gönderilen tamimin sureti verilmiştir. Tamimde, Çankırı vilayetinde tarım yapılacak arazinin dar olduğu belirtilerek bu sınırlı tarım arazilerinde meyveciliğin tesisi için çalışılacağı ve vilayet kalkınma programının başında bu konunun geldiği vurgulanmıştır.²⁴³ Bu durum bize gösteriyor ki dönemde Çankırı'da meyve tarımından söz etmek mümkün değildir. Tamimin devamında:

"Bundan sonra her yıl tatbik ve ehemmiyetle takip edilecek olan bu hedefe, sureti mahsusa da dikkat nazarınızı celp ederim. Bu emri aldığınızda köy heyetlerini çağırarak hane başına bir dekar hesabıyla kır fidanı yetiştirmek için umumi bir ağaçlık yeri bulmalarının ve bu yeri bellettikten sonra etrafını taş veya kerpiç duvarlarla çevirtmelerinin ehemmiyetle ve katiyetle kendilerine tembih ve tebliğ edilmesi katiyetle matluptur. Bu hususta itiraz dinlenmeyecektir. Seçilecek yerin toplu bir halde ve fakir, zengin bütün köyün hanelerine yetmesi ve bilhassa etrafının hayvanlardan muhafazası için duvarlarla çevrilmesi şarttır. Bahçe yeri seçilirken duvar için taşlar şimdiden çekilecek veya kerpiçler dökülecektir."²⁴⁴

Vilayette meyveciliğin geliştirilmesi konusunda yetkili mercilerin kararlılığı tamimden anlaşılmaktadır.

²⁴¹ "Bu Seneki Mahsul Umduğumuz Gibi Çıkıyor", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 705, (11 Ağustos 1936), s. 1.

²⁴² "Köylerimizde Hasat ve Harman", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1063, (3 Ağustos 1943), s. 1.

²⁴³ "Köylerimizde Kıraç Meyve Bahçesi Tesis Edilecektir", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 866, (26 Eylül 1939), s. 1, 2.

²⁴⁴ "Köylerimizde Kıraç Meyve Bahçesi Tesis Edilecektir", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 866, (26 Eylül 1939), s. 1, 2.

Tarımın geliştirilmesi adına çiftçilere verilen destekler konusunda gazete halkı bilinçlendirmiş ve bu konuda alınan bilgiler genel olarak birinci sayfadan okuyuculara aktarılmıştır.

"Ankara'da Anadolu Ajansı'nın aldığı malumata göre Türkiye Ziraat Kurumu genel müdürlüğü yurdun çeşitli bölgelerindeki çiftçi ve köylünün mübrem ihtiyaçları olan zirai alet ve makineleri bol miktarda sağlamak ve bunları müstahsile tevzi için bazı kararlar almıştır. Bu maksatla ilk parti olarak İngiltere ve Amerika'ya iki milyon liralık ziraat malzeme ve makineleri sipariş edildiği gibi yine bu işler için iki milyon liralık kredi açmış bulunmaktadır."²⁴⁵

1947 yılında yayınlanan bu haberde çiftçi için Amerika ve İngiltere'den ziraat aletleri getirileceği hakkına bilgi verilmiştir. Ülkede tarımın kalkındırılmasına çalışılırken henüz çiftçiye gerekli aletlerin ülkede üretiminin yapılamadığı görülmektedir.

Çankırı vilayeti dahilinde modern tarım konusunda gazetede verilen en önemli gelişmeler arasında vilayete getirtirilen ilk traktör haberi dikkat çekmektedir.

"Genç Çankırılıımız Salim Çivitçi, Şabanözü topraklarında bulunan çiftliğine getirttiği bu traktörle tarlalarını sürece ve makine ile yapılan ziraatin verimini ve yapılışını Çankırı köylülerine bir örnek olarak göstermiş olacaktır. Kuvvetle umuluyor ki Çankırı köylerinde makine ile ziraat yapma yolunda açılan bu çığır kuvvetlenecek ve bugün çalışacak bir traktör birkaç yıla kadar çok artmış olacaktır. Bunu takiben de harman, biçer döver gibi ziraat makineleri nice varlıklı çiftçilerimiz tarafından alınacak ve Çankırı topraklarında çalıştığı görülecektir. Her şeyi devletten bekleme zihniyetinden kurtularak şahsi teşebbüslerle ziraat makinelerinin ve bu suretle toprağından bol kazanç sağlayacağını gösterecek olan ziraatçi gencimizi takdirle karşılarken her çiftçinin bu yolu tutmasını gönülden dileriz."²⁴⁶

Şahsi gayretler ile Çankırı'ya getirtilen ilk traktör diğer çiftçilere örnek olması açısından gazetenin ilk sayfasından halka duyurulmuştur. Ayrıca makineli tarıma geçmenin önemi ve verimi artıracığı konusunda da halk bilinçlendirilmeye çalışılmıştır.

²⁴⁵ "Çiftçiye Ziraat Aleti Getirtiliyor", **Çankırı**, Yıl: 24, (4 Mart 1947), s. 1.

²⁴⁶ "Çankırı Topraklarında İlk Traktör", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1333, (1 Haziran 1948), s. 1.

Yayınlandığı süre içerisinde tarım alanında gazeteye yansıyan en önemli gelişmelerden biri ise Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'dur. Bu kanunun sureti gazetede aynen verilmekle beraber kanunun kabulünden duyulan memnuniyette gazetenin sütunlarına yansımıştır. Bu konuda gazeteye yansıyan ilk haber "Toprak Bayramı" başlığı ile verilmiştir. Haber başlığının sol üst köşesinde İsmet İnönü'nün portre fotoğrafı verilmiş ve altına "Topraksız Türk Köylüsünü Toprağa Kavuşturan Yüce Baş İsmet İnönü" yazılmıştır. Sağ üst köşede ise İsmet İnönü'nün köylülerle sohbet halinde bulunduğu fotoğrafa yer verilmiştir²⁴⁷ Kanunun mecliste kabul edilmesi Çankırı halkı tarafından büyük sevinç ile karşılanmış ve bugün Toprak Bayramı olarak kutlanmıştır. İl dahilinde yapılan kutlamalar resmi bir program çerçevesinde gerçekleşmiş ve Vali Recai Türelî başta olmak üzere bütün devlet memurları, vilayetin önde gelen isimleri ile kadınlı erkekli bütün halk katılmıştır. Programda Halkevi adına konuşma yapan İbrahim Aydın konuşmasında Toprak Kanununun bütün hükümlerinin sıralanmasının mümkün olmadığını belirterek bazı önemli noktalara değinmiştir:

"Toprağı alım ve verim işini devlet yapacaktır. Mera halinde olsun evkafa ait olsun hususi şahıslara ait olsun yani size verilebilecek araziye siz hiçbir surette kendiliğinizden el atamazsınız Çünkü Cumhuriyet hükümetinde kanun vardır. Şunu hatırlamamızda tutalım ki devlet size vereceği toprağı karanlık devirlerde olduğu gibi başkalarını sık boğaz ederek alacak değildir. Devlet köyümüze kadar gelecek toprağı görecektir şahsa ait ise o şahsın ihtiyacından fazla olup olmadığını inceleyecek, o vatandaşın yani toprak sahibi vatandaşın toprağına kıymet biçecek, parasını verecek ve ancak ondan sonra size verecek. Bu işler hızla yapılacak. Ancak kanun çıkmıştır diye kimsenin toprağına hükümet dahi tecavüz edemez. Çünkü bu devlette kanun vardır ve bu kanun bir kişi için değil, fakir için zengin için değil herkes içindir."²⁴⁸

Toprak Kanunu üzerine halkı bilinçlendirmek amaçlı yapılmış konuşmada aynı zamanda hukuk devleti vurgusu yapılmıştır. Gazete aynı sayısında Toprak Kanununun suretine de yer vererek halkı bu konuda bilgilendirmiştir.

Çankırı gazetesi yayınlandığı süre içerisinde her alanda olduğu gibi tarım ve hayvancılık alanında da halkı bilinçlendirerek bu konuda yaşanan gelişmeleri okuyucularına aktarmıştır. Gazetede çıkan haberlerden gerek Çankırı gerekse ülkede

²⁴⁷ "Toprak Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1158, (19 Haziran 1945), s. 1, 2.

²⁴⁸ Kadri Korman, "Hakkını Veriyoruz", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1158, (19 Haziran 1945), s. 1, 2.

tarım ve hayvancılık alanında yaşanan gelişmeleri yakından takip etmek mümkündür. Bu haberler Cumhuriyet'in ilk yıllarında ve sonraki dönemde tarım ve hayvancılık alanında hızlı bir kalkınma sürecine girildiğini ancak başta hayvan hastalıkları ve teknik eksiklikler nedeniyle bazı olumsuzluklar yaşandığını göstermektedir.

3.7 Siyasi Haberler

Çankırı gazetesi yayın hayatı boyunca iç ve dış siyasetimizi yakından ilgilendiren yerel ve ulusal düzeydeki gelişmelere sayfalarında sıklıkla yer vermiştir. Gazetede yer alan yerel siyasi haberler arasında Çankırı'ya yapılan vali atamaları, Çankırı valilerinin faaliyetleri, belediye seçimleri, il meclisi toplantıları, Çankırı milletvekillerinin faaliyetleri, Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü gibi önemli devlet adamlarının Çankırı'yı ziyaretleri ve yankıları yer almaktadır. Bunların yanında gazetenin yayımlandığı dönemin Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) tek partili dönemini kapsamaması itibarıyla CHP'nin yerel kongrelerine geniş yer verildiği görülmektedir. 1946 yılına gelindiğinde ise Demokrat Parti'nin (DP) kurulmasıyla beraber bu partinin Çankırı'da yapmış olduğu girişimlere dair bilgilere de yer verilmiştir. Çankırı gazetesi yerel siyasi haberlerin yanı sıra ulusal düzeyde olan iç ve dış siyasetimizi yakından ilgilendiren gelişmelere de yer vermiştir. Bu haberler arasında milletvekili seçimleri, çok partili hayata geçiş denemeleri, ülke içerisinde Cumhuriyet rejimine karşı çıkan isyanlar ile Lozan Anlaşması'nda halledilemeyen meselelere ilişkin gelişmeler yer almaktadır.

3.7.1 Yerel Siyasi Haberler

Çankırı gazetesi yayımlandığı süre içerisinde Çankırı ilinde meydana gelen siyasi gelişmelere sayfalarında sıklıkla yer vermiş ve okuyucularını yaşanan gelişmeler konusunda bilgilendirmiştir. Gazetenin sayfalarında kendine yer bulan yerel siyasi haberler arasında yerel seçimler, Çankırı iline yapılan vali atamaları ve valilerin faaliyetleri, CHP'nin Çankırı'da düzenlenen yerel toplantıları ile Çankırı il genel meclis seçimlerine ait gelişmeler yer almıştır.

Gazetenin elimizde bulunan sayfaları incelendiğinde yerel anlamda karşımıza çıkan ilk siyasi haber Çankırı'nın Çerkeş ilçesinde düzenlenen belediye azası seçimine ait haberdir. Haberde Çerkeş belediye heyetinde yer alan 3 azanın görev sürelerinin sona ermesi üzerine yapılan seçimde CHP adaylarından Tüccar Zeynel oğlu Ahmet, Tüccar Küçük oğlu Hafız Mustafa, Hüseyin oğlu Hacı Ali Efendilerin seçimi kazandıkları hakkında bilgi verilmiştir. Haberin devamında seçime başkanlık eden Çerkeş Belediye Başkanı Ahmet Ziyaddin ile yeni azalar tebrik edilmiştir.²⁴⁹ Aza seçimi ile ilgili bir başka haber ise "Encümen Daimî Azalığı" başlığı altında verilmiştir. Bu haberde Çankırı vilayeti daimî encümen azalığı görevinden istifa eden Mehmet Vehbi Efendi'nin yerine Ethem Bey'in seçildiği ve kendisinin zaman kaybetmeden görevine başladığı belirtilmiştir.²⁵⁰

Çankırı'da yapılan yerel seçimlere ilişkin haberler gazetenin ilk senelerinde genellikle ayrıntıya yer vermeden kısa şekilde yayınlanmıştır. Bu haberler arasında bulunan ve Çankırı ili belediye seçimine ait olan haber şu şekildedir:

"Geçen hafta icrasına başlanılan merkez belediye intihabı perşembe günü akşamı nihayet bulmuş ve cuma günü yapılan tasnif neticesinde Halk Fırkası namzetlerinden Hacı Dede oğlu Ömer, Kara Hacı oğlu Asım, Zincirci oğlu İsmail, Camgöz oğlu Mehmet, Hacı Bayram oğlu Mustafa Efendiler ihraz-ı ekseriyet eylemişlerdir. Tebrik ve muvaffakiyetlerini temenni ederiz."²⁵¹

Çankırı ili milletvekili seçimlerine ilişkin yaşanan gelişmeleri gazetede çıkan haberlerden takip etmek mümkündür. Bu haberlerden dönemin seçimlerinde izlenen yol hakkında bilgi sahibi olmaktayız. Çankırı'da 1927 yılı milletvekilleri seçimleri hakkında ayrıntılı bilgi verilen "Şehrimiz İntihabatı" başlıklı haber:

"Şehrimiz mebusan intihabatı için geceli gündüzlü sarf-ı mesai eden heyet-i teftişîye tarafından talik olunan müntehâb-ı evvellerin cetvelleri evvelki gün müddetinin hitamına mebni kaldırılarak dünkü gün müntehâb-ı sani intihabatına başlanmıştır. Vilayetin nüfusuna nazaran sabıkı gibi dört mebus çıkaracağı tahakkuk eylemiştir. Kasaba üç mıntıkaya ayrılarak zirde isimleri muharrer zevat Halk Fırkası namına müntehâb-ı sani namzedi gösterilmiştir. Halkımızın büyük rehberimiz sevgili gazimizin yanında

²⁴⁹ "Çerkeş'te Belediye İntihabatı", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 180, (23 Şubat 1926), s. 2.

²⁵⁰ "Encümen Daimî Azalığı", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 201, (27 Şubat 1926), s. 2.

²⁵¹ "Belediye İntihabatı", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 201, (27 Şubat 1926), s. 2.

bulunduğu muhterem Halk Fırkası'nın namzetlerine rey vermek suretiyle gösterdikleri harekât-ı vatanperverane cidden şayan-ı şükrandı."²⁵²

1927 milletvekilleri seçimlerine dair bilgilerin yer aldığı bu haberden Çankırı gazetesinin siyasi olarak Halk Fırkası'nı desteklediği ve hükümet yanlısı bir gazete olduğu anlaşılmaktadır. Halkın seçimlere katılması bir vatan görevi olarak görülmüş ve Çankırı ilinin nüfus sayısına göre dört milletvekili ile TBMM'de temsil edileceğine değinilmiştir. Gazetenin bir sonraki sayısında Çankırı Valiliği tarafından yapılan duyuruda Çankırı ili erkek nüfus sayısının 73.117 olduğu ve yapılacak olan milletvekili seçimlerinde il adına 4 milletvekilinin seçilebileceği belirtilmiştir.²⁵³ Dönemin Çankırı erkek nüfusu hakkında bilginin de verilmiş olduğu bu duyuru niteliğindeki haberden anlaşılacağı üzere dönemde sadece erkekler seçme ve seçilme hakkına sahiptir ve bu nedenle de sadece erkek nüfusuna ait sayısal değerlere yer verilmiştir. 1927 yılında yapılan milletvekili seçimi sonucunda Çankırı ilinden Mustafa Abdülhalik, Talat, Ziya ve Rıfat Beylerin seçildiği bilgisinin verildiği haberde herhangi bir ayrıntı verilmediği görülmektedir.²⁵⁴

Çankırı gazetesinde seçimler dışında Çankırı iline atanan valiler ve valilerin çalışmaları hakkındaki haberlere de sıklıkla yer verilmiştir. Vali atamaları ile ilgili bilgiler genel olarak "Vilayet Haberleri" genel başlığı altında verilmiştir. "Vilayetimiz valiliğine tayin kılınan Şebinkarahisar valisi muhterem Nuri Beyefendi dünkü gün şehrimizi teftiş buyurmuşlardır."²⁵⁵ Çankırı valilerinin il içerisinde düzenledikleri teftiş gezilerine gazetenin geniş yer ayırdığı görülmektedir. Bu haberler arasında yer alan "İl İçinde Tetkik Gezisi" başlıklı haberde dönemin Çankırı valisi Hüsnü Uzgören'in portre bir fotoğrafına yer verilmiş ve Çankırı ili dahilinde yapmış olduğu gezinin ayrıntılarına yer verilmiştir. Buna göre Hüsnü Uzgören; Bayındırlık Direktörü Nusret, Hususi Muhasebe Direktörü Haydar ve emniyet memuru Yaşar Beylerden oluşan bir ekiple beraber il içinde bir tetkik gezisine çıkmıştır. Geziye Şabanözü nahiyesinden başlanmış ardından Orta, Atkaracalar, Ovacık, Eskipazar, Kurşunlu nahiyeleri ile Çerkeş ve Ilgaz ilçeleri tetkik edilmiştir. Bu tetkik gezisi sırasında gerek nahiyeye ve gerekse de ilçe yollarında tesadüf edilen köylülerin genel durumları

²⁵² "Şehrimiz İntihabı", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 253, (9 Ağustos 1927), s. 1.

²⁵³ "Makam-ı Vilayetten", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 253, (9 Ağustos 1927), s. 1.

²⁵⁴ "Şehrimiz Mebus İntihabı", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 258, (6 Eylül 1927), s. 1.

²⁵⁵ "Vilayet Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 261, (27 Eylül 1927), s. 1.

hakkında bilgi alınmış ve başlanmış ya da başlanacak olan köy okulları ile yolları üzerinde gerekli tedbirlerin alınması konusunda emir verilmiştir. Bu gezi sırasında CHP'nin kaza, nahiye ve köy ocakları da tetkik edilmiştir. Haber, Çankırı Valisi Hüsni Uzgören'in bir dahaki gezisini Yapraklı ve Irmak nahiyelerine düzenleyeceği bilgisi ile son bulmuştur.²⁵⁶ Haberde yer alan bilgilerden anlaşılıyor ki dönemde devlet yöneticileri aynı zamanda CHP'nin üyesidir ve partiyi teftiş etme yetkisine sahiptirler.

Çankırı gazetesi CHP'nin il kongrelerine dair bilgilere de değinmiş ve bu kongrelere ilişkin detayları sayfalarından okuyucularına aktarmıştır. 1936 yılı CHP il kongresine ilişkin detaylara yer verilen "Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri" başlıklı haber şu şekildedir:

"... Bu yılki kongreler diğer yıllarinkine nispeten bambaşka ve daha halkçılık esası yolunda yapılmıştır. Ocak, kamum kongrelerinde bütün partililer ve delegeler hazır bulunarak tam Cumhuriyet prensibi üzerine serbestçe bütün dilekler görüşülmüş, konuşulmuştur. Birçok kongrelerde bizzat bulunmuş İlbayımız aynı zamanda il parti başkanı sıfatı ile dileklerle yakından alakadar olmuş mahalli ihtiyaçları yüz yüze görüşerek dinlemişlerdir. İlimize geldikleri günden beri Halkçılık prensibini şiar edinen ve bütün mesaisini bu hususa hasrederek tam bir Cumhuriyet valisi bulunan sayın ilbayımız parti başkanlığı sıfatı ile de parti işlerini daha halkçılık yolunda yürütmeye başlamışlardır. Yine işittiğimize göre köycülük işleri de ile de bizzat meşgul olarak köylerin ümran ve köylülerin kalkınması için hazırlanacak olan beş yıllık program kongreler arasında görüşülmüş ve kongre dileklerini bu programlarla telif etmeye çalışmışlardır. Yine işittiğimize göre bu programlarda köylünün kalkınması için sıhhat ve muavenet, bayındırlık, kültür, tarım ve ekonomi işlerinden başka parti programının ana vasıflarını teşkil eden Devrimcilik, Halkçılık ve Devletçilik alanlarında çok feyizli inkişaf lar vücuda getirilecektir. Her işte olduğu gibi kültür işinde de ilimizde attıkları ve sözden ziyade işle başardıkları eserleri ile sabit olan İlbayımız köy yatı mekteplerine ehemmiyet vermişler ve kongrelerde geçen dilekler arasında bulunan ve esasen üçü kendi zamanlarında ve kısa bir zamanda meydana gelen köy yatı mekteplerine 937 yılı içerisinde üç veya dört daha ilavesiyle sayısının sekize çıkarılması ve bu suretle okul adedi üzerine değil verim itibari ile mekteplerin randımanına yükseltileceği şükranla işitilmektedir."²⁵⁷

²⁵⁶ "İl İçinde Tetkik Gezisi", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 707, (25 Ağustos 1936), s. 1.

²⁵⁷ "Cumhuriyet Halk Partisi Kongreleri", **Çankırı**, Yıl: 14, Sayı: 722, (8 Birinci Kanun 1936), s. 1.

CHP'nin Çankırı il kongrelerine ilişkin bilgilerin verildiği haberde özellikle Devletçilik ve Halkçılık politikasına ağırlık verildiği görülmektedir. Ayrıca köy yatılı okullarına ve köylerin her anlamda kalkınmasına büyük önem verilmiştir. Haberde dikkat çeken bir nokta da Çankırı valisinin aynı zamanda CHP il başkanı olmasıdır.

3.7.2 Ulusal Nitelikteki Siyasi Haberler

3.7.2.1 Şeyh Sait İsyanı

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasının üzerinden kısa bir zaman geçmesinin ardından Şeyh Sait İsyanı çıkmıştır.²⁵⁸ Yeni kurulan rejime karşı çıkan bu ilk büyük isyan gerek iç ve gerekse dış siyasetimizi olumsuz yönde etkilemiştir. Dönemde Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı olan Fethi Bey mecliste ciddi eleştirilere maruz kalmış, isyanı bastırma konusunda yetersiz görülmüş ve istifa etmek zorunda kalmıştır.²⁵⁹

Çankırı gazetesinde Şeyh Sait İsyanı'na dair çıkan ilk haber gazetenin 3 Mart 1925 tarihli 131. sayısında yer alan "Genç Hadisesi Dolayısıyla" başlıklı haberdir. İsyanın amacı ve ne şekilde ortaya çıktığı hakkında bilgilere değinilmiş olan haber şu şekildedir:

"Son vakıayı örten perde-i esrar, hükümetimizin azmi ve orada yaşayan halkımızın himmet ve muavenetiyle peyderpey yırtıldıkça arkasında saklanan manzaranın faciyanın bize lanet ve istikrah hissi veriyor. Bundan anlıyoruz ki içimizde hala yaşayan kötü niyetli mahlukat bir taraftan yurdumuza göz diken harici düşmanlarla diğer taraftan eski devri canlandırmak isteyenlerin teşvikiyle memleketimizi zarara uğratmak sevdasına düşmüş ve zavallı halkımızı iğfal içinde dini kendi melun hareketlerine bir vasıta ittihaz eylemişlerdir. Elde edilen asilerin ifadesine nazaran şeyh namı altında icra-i habaset eden bu alçak herifler Ermenilerle el ele vererek şark vilayetlerimizde Ermenistan ve Kürdistan kurmayı tahayyül eylemişlerdi. Memleketimizin nam ve nimetiyle yaşayan bu nankör herifler emin olsun ki Türkler istiklal ve hürriyetleri için son döktükleri kan ile meydana

²⁵⁸ Hasan Acar, "Türk Siyasal Hayatında Şeyh Sait İsyanı", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 3, 2019, s. 2935.

²⁵⁹ Acar, *a.g.m.*, s. 2945.

getirilen inkılabımıza engel olmak isteyen böyle mürtecane ve hain hareketlerin müsebbiplerinin cezalarını vermek de gecikmeyecektir..."²⁶⁰

Haber, Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile Türk inkılabına karşı olan asiler ile harici düşmanlara fırsat verilmeyeceği ifadeleri ile son bulmuştur. Şeyh Sait İsyanı konusunda gazetede çıkan ilk haberden sonra gazetenin hemen bir sonraki sayısında Reis-i Cumhur Gazi Mustafa Kemal'in söz konusu olay karşısında hazırlanmış olduğu beyannamenin sureti verilmiştir. Bu beyannamede Genç'te başlayıp Elazığ ve Diyarbakır sınırlarına kadar yayılan isyan hareketinin din maskesi altında başlatılan asıl amacı memleketin her tarafında devletin kuvvetini azaltmak olan bir girişim olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu isyan girişiminin vatandaşlar tarafından nefret ile karşılandığı ve civar mıntikalarda bulunan halkın Cumhuriyetin muhafazası için harekete geçtiği belirtilerek isyanın biran önce durdurulması konusunda gerekli tüm tedbirlerin alındığı bilgisi verilmiştir.²⁶¹

Şeyh Sait İsyanı'nın yaşandığı dönemde ciddi eleştirilere maruz kalarak istifa etmek durumunda kalan Fethi Bey'in yerine Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin Başvekili olarak seçilen İsmet Paşa'nın konu hakkında vermiş olduğu beyanattı da gazetede yer almıştır.²⁶² Çankırı gazetesinin sayfalarından halka aktarılan beyannamenin suretinin başında haberin kaynağının Ankara olduğu belirtilmiş ve TBMM'nin toplantısı sırasında Sivas milletvekili Turgut Bey'in sualine cevaben isyan hakkında beyanatta bulunduğu belirtilmiştir. İsmet Paşa tarafından mecliste sunulan beyanatta isyanın gelişimi ve geldiği son nokta hakkındaki bilgiler sunulmuştur. Buna göre asiler 7, 8 Mart gecesi Diyarbakır'a saldırmışlar, fakat başarılı olamamışlardır. Buna rağmen asiler durmamış Silvan ile Mardin'e saldırmışlar ve olayı Palu civarına kadar sirayet ettirmişlerdir. Bu irtica hareketi karşısında devletimiz bölgede kısmi seferberlik ilan ederek asiler üzerine askerlerimizi göndermiştir. Gönderilen ilk askeri birliğimiz asilere ciddi zararlar verdirtmiştir. İsyan sahasında bulunan Hani, Lice, Piran gibi Şeyh Sait'in başlıca faaliyet alanları kontrol altına alınmış, Elazığ'a sevk edilen askeri birlik Palu'da hakimiyeti sağlamıştır. Askerlerimizin başarısı karşısında Şeyh Sait ve diğer asiler dağlara çekilmiştir. Şeyh Sait İsyanı'nın geldiği son nokta konusunda Meclisi

²⁶⁰ "Genç Hadisesi Dolayısıyla", *Çankırı*, Yıl: 3, Sayı: 131, (3 Mart 1925), s. 1.

²⁶¹ "Beyanname Sureti", *Çankırı*, Yıl: 3, Sayı: 132, (10 Mart 1925), s. 1.

²⁶² Acar, *a.g.m.*, s. 2945.

bilgilendiren İsmet Paşa beyanatının sonunda isyanın henüz bitmediğini, asilerin dağlarda faaliyetlerine devam ettiğini belirterek yeni tedbirler alınarak isyanın tamamen bastırılacağı vurgusu yapmıştır.²⁶³ İsmet Paşa'nın beyanatının suretine yer verildiği Çankırı gazetesinin 137. sayısında "Asiler Fena Halde Sıkışmaya Başladı" başlıklı haber de yer almıştır. Haber şu şekildedir:

"Asileri tedib ve tenkit edilerek ilerleyen kıtaatımız 7 Nisan 341'de Oğnut'u işgal etmiştir. Asiler muntazaman Çapakçur istikametine firar etmekte ve kıtaatımız tarafından takip edilmektedir. Muhtelif istikametlerden ilerleyen kıtaatımız karşılarında firar eden asileri Genç ve Çapakçur arasındaki mıntıkaya sıkıştırmışlardır. İstirda dedilen mahaller ahalisinden alınan telgrafnamelerde asilerin yed-i zaliminden kendilerini kurtaran Hükümet-i Cumhuriyetimize arzı şükran edilmektedir."²⁶⁴

Gazetenin 138. sayısında isyan lideri Şeyh Sait'in yakalandığına ilişkin haber gazetenin birinci sayfasından okuyuculara aktarılmıştır. Habere göre 13 Nisan 1925 gecesi Genç kasabası askerleri birlikler tarafından ele geçirilmiş ve Şeyh Sait burada yakalanmıştır. Şeyh Sait'in yakalanması ile birlikte zaten zayıflamış olan asilerin cephaneleri de bitme noktasına gelmiştir. Şeyh Sait'in baskın anında dağlara doğru kaçmaya çalıştığı ancak askerlerin yoğun ateşi karşısında teslim olmak zorunda kaldığı belirtilen haberde Şeyh Sait'in yakalanmasının ardından üzerinde değişik vilayetlerden gelen mektupların bulunduğu ve bunlardan önemli bilgiler elde edileceği aktarılmıştır.²⁶⁵ Şeyh Sait'in yakalanması üzerine dönemin İçişleri Bakanı Cemil Bey TBMM'de olay hakkında bilgilendirme amaçlı bir beyanatta bulunmuştur. Beyanname şu şekildedir:

"Harekat-ı askeriye bitmiştir. Ancak tahrirat henüz bitmemiştir. Şeyh Sait'in yakalanması ile birlikte asiler tamamen terk-i silah etmiş değillerdir. Silvan'da bir kısım var, Genç dağlarında ve diğer civar mıntikalarda müteferrik asiler var. Bunları birer birer tenkil edeceğiz. Ayrıca askeri tenkil için behmahallahiyaya lüzum yoktur. Eldeki leavain hükümete bu salahiyetleri bahşetmiştir. Mesela derebeylik için Teşkilat-ı Esasi'de bir kayıt yoktur. Bunları kaldıracacağız. Aşiretleri iskân edeceğiz. Bundan başka silahlar toplanacaktır. Haklarında ahz müzekkeresi isdar eylemiştir. Şimdiye kadar tevkif

²⁶³ "İsmet Paşa'nın İsyân Hakkında Beyanâtı", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1925), s. 1.

²⁶⁴ "Asiler Fena Halde Sıkışmaya Başladı", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1925), s. 1.

²⁶⁵ "Şeyh Sait Nasıl Tutuldu?", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 138, (21 Nisan 1925), s. 1.

edilmemiş olanlar birer birer bulunup tevkif edilecektir. Kabahatlilerle kabahatsizlerin tefriki için zaman lazımdır."²⁶⁶

İsyanın lideri Şeyh Sait'in yakalanmasının ardından asinin Ankara'ya getirilmesinin gündeme geldiğini gazetede çıkan haberlerden öğreniyoruz. Bu konuda çıkan habere göre Şeyh Sait ve yanındaki asilerin Ankara'ya getirtilerek burada idam edilme ihtimali olduğu belirtilmiştir. Şeyh Sait'in sorgusuna büyük önem verildiği ve sorgulama sonucunda isyanın meçhul yanlarının aydınlatılacağına değinilmiştir.²⁶⁷

İsyanın elebaşlarının yakalanmasının ardından gazete isyan bölgesindeki son durum hakkındaki gelişmeleri okuyucularına aktarmaya devam etmiştir. Bu haberler genel olarak "İsyan Sahasında" başlığı altında verilmiştir. 28 Nisan 1925 tarihli 139. sayısında verilen bilgilere göre Silvan bölgesinde asiler dağlara kaçmıştır ve bunlarla yer yer çatışmalar devam etmektedir. Şeyh Sait'in yakalandığına inanmayan asiler askerlere direnmeye devam ederken bazılarının Türklerin, Ermeniler gibi Kürtleri katledeceği yalanını ortaya atmaktadır. Ayrıca bölgede kurulan İstiklal Mahkemelerinde bölgede müstakil bir Kürdistan devleti kurmak isteyen Diyarbakırlı Doktor Fuat infaz edilmiştir²⁶⁸ Gazetede isyan konusunda çıkan son haberde isyanın ardından kurulan Şark İstiklal Mahkemeleri'nde yargılanarak cezaları kesinleşen şahısların isimleri ve aldıkları cezaları gösterir liste verilmiştir.²⁶⁹

3.7.2.2 Musul meselesi

Lozan Anlaşması'nda halledilemeyen Musul meselesi Cumhuriyet'in ilk yıllarında ülke gündemini uzun süre meşgul etmiştir. İç ve dış siyasetimizi etkileyen Musul meselesine dair bilgilere sayfalarında yer veren gazete, Çankırı halkını konu hakkındaki gelişmelerden haberdar etmiştir. Bu bölümde Çankırı gazetesinde konu hakkında çıkan haberler kronolojik olarak verilmiştir. Musul meselesi konusunda Çankırı gazetesinde yer alan ilk haber Cumhuriyet gazetesinden alınmış olan "Musul Tahkik Heyeti" başlıklı haberdir. Haberde, Türk-Irak sınırı hakkında tahkikata memur edilmiş olan Milletler Cemiyeti komisyonunun 20 Nisan 1925 tarihinde Cenevre'ye

²⁶⁶ "Dahiliye Vekili Cemil Bey'in Mühim Beyanattı", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 138, (21 Nisan 1925), s. 1.

²⁶⁷ "Şeyh Sait Belki Ankara'ya Getirtilecek", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 138, (21 Nisan 1925), s. 1.

²⁶⁸ "İsyan Sahasında", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 139, (28 Nisan 1925), s. 1.

²⁶⁹ "Hainler Cürümlerinin Cezalarını Buldular", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 145, (9 Haziran 1925), s. 1.

giderek raporunu burada tanzim edeceği bilgisi verilmiştir.²⁷⁰ Gazetenin aynı sayılı nüshasında Musul İhdislas Komisyonu Ankara Mümessili Musul Mebusu Mehmet Nuri adıyla Musul meselesi konusunda yazılmış bir yazı yayınlanmıştır. Bu yazıda İngilizlerin bölgedeki işgali sonrası halka uyguladıkları zulümlerin sonucu olarak Musul halkının her şeylerini terk ederek sınırlarımıza iltica ettikleri bilgisi verilmiştir. Bu durumun Cemiyet-i Akvam nezdinde protesto edilmesi gerektiği vurgulanarak Cumhuriyet hükümetinin gereğini yapacağından emin oldukları vurgusu yapılmıştır.²⁷¹

Musul meselesi konusunda Türk hükümeti ile İngiltere hükümeti arasında yapılan görüşmeler ve bu görüşmelerde yaşanan gelişmeleri Çankırı gazetesinden takip etmek mümkündür. Gazetenin 19 Mayıs 1925 tarihli 142. sayısında çıkan haberin Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu haberin başında belirtilmiştir. Haberin içeriğine bakıldığında bu haberin Tan gazetesinde yayınlandığının belirtildiği görülmektedir. Haberde İngiltere Hariciye Nezareti'nin Musul meselesinin çözüme kavuşturulması için Londra ile Ankara arasında doğrudan doğruya müzakerelere başlayacağı haberini yalanladığı belirtilerek Musul delegesi Mehmet Nuri ile yapılan röportaj suretine yer verilmiştir. Röportajda, Musul meselesinin çözümünün yaklaştığı, tahkikat heyetinin raporunun lehimize olduğunun ümit edildiği ve İngilizlerin raporun lehimize olduğunu anladıklarından dolayı uzlaşmaya yanaştıklarından bahsedilmiştir.²⁷² Gazetenin ilerleyen sayılarında Türk İngiliz görüşmelerinin başlayıp başlamadığına dair bilgiler verilmeye devam edilmiştir. Bu haberler arasında yer alan "Türk İngiliz Müzakeratı Başladı mı?" başlıklı haber şu şekildedir: "Gazetelerin neşriyatına bakarak Musul meselesi hakkında Türkiye ile İngiltere arasında doğrudan doğruya müzakerat başlamıştır."²⁷³

Gazetenin sayıları incelendiğinde Musul meselesinin ülke gündemini ciddi şekilde meşgul ettiği görülmektedir. Konu ile ilgili yaşanan her gelişme gazetede kendine yer bulmuştur. Bu dönemde Musul delegesi Mehmet Nuri'nin konu hakkında kaleme aldığı yazılar gazetede yayınlanmıştır. Bu yazılar arasında yer alan "Musul'da

²⁷⁰ "Musul Tahkik Heyet", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1925), s. 1.

²⁷¹ Mehmet Nuri, "Musul Tazyikati", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1925), s. 1.

²⁷² "Musul Meselesi", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 142, (19 Mayıs 1925), s. 1.

²⁷³ "Türk İngiliz Müzakeratı Başladı mı?", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1925), s. 1.

Tazyikat" başlıklı haberde Cemiyet-i Akvam tarafından Musul'daki durumu tespit etmek ve incelemelerde bulunmak için bir heyet oluşturularak bölgeye gönderildiği belirtilmiştir. Heyet Musul'da bulunduğu süre içerisinde Türkiye lehine görüş bildiren Musul halkı, heyetin bölgeden ayrılmasının ardından türlü tehdit ve zorlamalara maruz kalmıştır. İngilizler, Türkiye lehine hareket eden halkı korkutmak ve sindirmek için bölgede bulunan Ermeni ve Nasturileri kullanmıştır. İngilizlerin bölge halkına yönelik uyguladığı zulümler ve kimlere ne tür cezalar verildiğine dair bilgileri içeren listenin dünya kamuoyuna duyurulduğu ve İngiltere'nin protesto edildiğine dair bilgilerin verildiği görülmektedir.²⁷⁴

Çankırı gazetesinin Musul meselesi ile ilgili gelişmelere dair bilgileri genel olarak başka gazetelerde çıkan haberlerden aldığı anlaşılmaktadır. Bu tarz haberlere Hakimiyet-i Milliye gazetesinde yer alan "Yakıyorlar ve Öldürüyorlar" başlıklı haber örnek olarak verilebilir. Bu haberde Musul'da bulunan Türk Teavün Cemiyeti'nden gelen mektubun sureti verilmiştir. Mektubun sureti:

"Irak Hükümeti perdesi altında duran İngiliz mezaliminden her gün birer suretle ezilmekteyiz. Türk muhabirlerinin şu feryat namesini alem-i matbuata ilan-ı keyfiyet buyrulması istirhamımızdır. Şöyle ki, Ferik Cevat Paşa hazretlerinin azalarıyla Musul'u teşriflerinde 600 seneden beri matbu tanıdığımız Türkiye Hükümeti'ne sadakatimizi ve son nefesimize kadar liva-i hilal himayesinde yaşamayı can arzu ettiğimizi müşarüleyh hazretlerine cemiyetimizce tanzim ve takdim eylediğimiz mazbata mündercanına her nasılsa kesb-u vukûf eden İngiliz Hükümeti ağustos ayında Türkiye Hükümeti'nin mühib-i sadığı ve Türk Teavün Cemiyeti azasından mütehaayyezandan Keşmülzadelere ait köprü başında ve Musul belediye dairesi karşısında vakı' elli bin lira değerindeki kahvehanesini gündüzleyin ateşe vererek bir çeyrek zarfında yeksan etmişlerdir. Hariki temaşaya gelen polis efradı istihbarat memuru yangın itfaya gelen ahaliyi muavenetten men etmekte idiler. Vukuat-ı maruzadan bir hafta sonra yine mumaileyh Keşmülzadelere ait yüz liralıktan müteceviz ahşabına yine hükümet tarafından ateşe verilerek tamamıyla harikedilmiştir. Bundan maada Dohuk kazası mevkiinde hüviyeti Ferik Cevat Paşa hazretlerine malûm olan Sağır Ağa'yı dokuz nefer ailesiyle katletmişlerdir. Velhasıl Türk Teavün Cemiyeti'ne mensup olanları her gün birer suretle izrar ve hayatlarına varıncaya kadar suikast edilmektedir. Bundan sonra nasıl emsar-ı hayat edeceğimizi şaşırduğumuzdan belki bir zuhûr eder de bizi şu felaketten kurtarmak esbabını istimal eder

²⁷⁴ Mehmet Nuri, "Musul'da Tazyikat", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 147, (23 Haziran 1925), s. 1.

ümidiyle keyfiyetin ilan buyurulmasını Musul Türk Cemiyeti namına münsairan arz ve istirham olunur."²⁷⁵

Musul meselesi konusunda gelinen son noktada Divan-ı Adalet'in kararını verdiği belirtilen haberde alınan kararın Ankara tarafından hoş karşılanmadığı vurgusu yapılmıştır. Haberin başında bulunan kısaltmadan Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Haberin devamında Divan-ı Adalet'in Musul'un Irak sınırları içerisinde kalması yönünde karar verdiği belirtilmiştir. Bu kararın Ankara tarafından tepkiyle karşılandığına değinilmiş ve Musul ile Türkiye arasındaki tarihi bağlara dikkat çekilerek verilen kararın doğru olmadığına dair açıklamalarda bulunulmuştur.²⁷⁶

Konu hakkında gazetede yer alan son haber Ajans Haberleri genel başlığı altında "Musul Muahedesi" alt başlığı ile verilmiştir. Haberde, Musul muahedesinin Türkiye adına Tefvik Rüştü Beyefendi, İngiltere adına Lindizi ve Irak adına Irak Müdafaa-i Milliye Nazırı Nuri Paşa tarafından imzalandığı bilgisi verilmiştir. Haberde Türkiye, İngiltere ve Irak arasında imzalanan anlaşmanın CHP grup toplantısında müzakereye konduğu belirtilerek şu ifadelerle yer verilmiştir:

"... Birçok hatipler konu hakkında söz alarak bila fasıla beş saat müddetle mevzu müzakereyi ariz ve amik-i tetkik ve mütalaa etmiştir. Muahede leh ve aleyhinde ciddi tenkidat ve münakaşat cereyan etmiştir. Yapılan fedakarlığın Türkiye'nin emniyeti ve akitleri arasında hüsn-ü niyete müstenit komşuluk münasebeti ve Irak'ın müstakil bir devlet olması temennisini temin edip etmeyeceği noktaları bilhassa münakaşa noktalarını teşkil ediyordu..."²⁷⁷

Haber incelendiğinde Musul meselesinin sadece uluslararası ilişkiler nezdinde değil ülke içerisine siyasi olarak da ciddi yankılarının olduğu ve CHP toplantılarında gündeme gelerek ülkenin siyasi gündemini uzun süre meşgul ettiği anlaşılmaktadır.

3.7.2.3 Hatay meselesi

²⁷⁵ "Yakıyorlar ve Yıkıyorlar", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 162, (20 Teşrin-i Evvel 1925), s. 2.

²⁷⁶ "Divan-ı Adalet Kararını Verdi", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 167, (1 Kanun-ı Evvel 1925), s. 1, 2.

²⁷⁷ "Musul Muahedesi", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 195, (8 Haziran 1926), s. 1.

Çankırı gazetesi ülke gündemini ilgilendiren birçok konuyu sayfalarına taşıdığı gibi Hatay meselesi konusunda da iç ve dış siyasetimizi ilgilendiren gelişmelere sayfalarında geniş yer vermiştir.

Hatay meselesi hakkında Çankırı gazetesindeki ilk haber 2 Şubat 1937 tarihli 729. sayısında yer alan "Evvelki Pazar Günkü Tezahürat" başlıklı haberdir. Haberin giriş bölümünde, "Hatay'daki ırkdaşlarımızın hürriyetlerine kavuşmaları dolayısıyla yurdun her tarafında olduğu gibi ilimiz merkez ve kaza ve nahiyelerinde de büyük tezahürat yapılmıştır..." ifadelerine yer verilmiştir. Hatay'ın Suriye yönetiminden ayrılarak özerk bir statüye kavuşmasının Çankırı'da büyük sevinçle karşılandığı ve sevinç gösterileri sırasında yaşanan gelişmeler hakkında bilgilerin verildiği haberde gösterilere Çankırlı memur, köylü, talebe, kadın, erkek binlerce vatandaşın katıldığı belirtilmiştir. Hatay için düzenlenen gösteri de Çankırı Cumhuriyet meydanında toplanıldığı ve burada başta Çankırı Valisi Hüsnü Uzgören olmak üzere Çankırı'nın tanınmış isimlerinin konuşmalar yaptıklarına değinilmiştir.²⁷⁸

Gazetede yer alan Hatay meselesi ile ilgili haberler Hatay'ın özerkliğine kavuşmasından sonra yaşanan gelişmelere yöneliktir. Bu haberler genel olarak ulusal gazetelerde yayınlanmış haberlerdir ve Çankırı gazetesi haberlerin başında veya sonunda haberi hangi gazeteden aldığını belirtmiştir. Ulus gazetesinde yer alan ve sonrasında Çankırı gazetesi tarafından yayınlanan haberde Genelkurmay İkinci Başkanı Asım Gündüz'ün başkanlığı altındaki askeri heyetimizin büyük sevgi gösterileri arasında Antakya'ya ulaştığı bilgisine yer verilmiştir. Habere göre heyetimizi Antakya'da Fransa Doğu Ordusu Kumandanı, Hatay Sancak Valisi Abdurrahman Melek, İskenderun ve Kırıkhan Halk Partisi erkani, bütün cemaat temsilcileri karşılamıştır. Heyetimiz yirmi arabadan oluşan bir konvoy ile istasyondan Antakya'ya hareket etmiş ve bu yolculuk esnasında halkın yoğun sevgi gösterileriyle karşılaşmıştır. Antakya'ya ulaşan heyetin burada belediye binasında kaldığı ve Halk Fırkası mensuplarının da yer aldığı bir programın düzenlendiğine değinilmiştir.²⁷⁹ Konu hakkındaki bir diğer haberde Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük bir portre fotoğrafının altında şu ifadelere yer verilmiştir: "Yurt haricine kalan kardeşlerimiz için

²⁷⁸ "Evvelki Pazar Günkü Tezahürat", **Çankırı**, Yıl: 14, Sayı: 729, (2 Şubat 1937), s. 1.

²⁷⁹ "Huduttan İtibaren Yaşasın Atatürk Yaşasın Generalimiz Sesleri Arasında Askeri Heyetimiz Büyük Tezahürler İçinde Antakya'ya Muvasalat Etti", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 799, (14 Haziran 1938), s. 1.

yüreklere çırpınan büyük önder Atatürk." Bu ifadelerden sonra Antakya ve Suriye'de yayınlanan gazetelerde Hatay meselesi ile ilgili çıkan haberler aktarılmıştır. Buna göre Antakya konusunda Fransa ile Türkiye arasında yapılan müzakereler sonuçlanmış ve birkaç gün zarfında Türk askeri kıtasının sancağa girmesinin beklendiği bilgisi verilmiştir.²⁸⁰

Suriye'den ayrılarak bağımsız hale gelmesinin ardından Hatay'da seçim hazırlıkları başlamıştır. Bu konu hakkında Çankırı gazetesinde çıkan ve Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu belirtilen haber şu şekildedir:

"Milletler Cemiyeti Seçim Komisyonunun Cenevre'ye hareket etmek üzere olduğu ve seyahat hazırlığını bitirdiği öğrenilmiştir. Bu komisyon gittikten sonra seçim Türkiye ve Fransa hükümetlerince teşkil edilecek bir komisyon tarafından yapılacaktır. Fakat kayıt muamelelerine Milletler Cemiyeti Komisyonunun bıraktığı yerden mi devam edileceği yoksa yeni baştan mı başlanacağı hakkında hiçbir malumat mevcut değildir."²⁸¹

Hatay'da yapılacak seçimlere dair bilgilerin verildiği bu haberin yayınlandığı gazetenin bir sonraki sayısında Türk Ordusu'nun Hatay'a girdiği ve taraflar arasında askeri iş birliği, dostluk ve üçüz paktı esasları üzerine düzenlenen anlaşmaların imzalandığı belirtilmiştir. Haberin devamında TBMM'nin Celal Bayar hükümetine tam itimadını bir kere daha belirttiği bilgisi ile Celal Bayar'ın mecliste yaptığı konuşmanın suretine yer verilmiştir. Konuşmasında birçok konuya değinen Celal Bayar'ın Hatay meselesi konusunda yaptığı açıklamalar şu şekildedir:

"Hatay Türk'tür ve ekseriyetle de kültürü ile de Türk kalacaktır. Hatay, Milli Mücadele'de bizimle beraber omuz omuza savaşmış bir vatan parçasıdır. Bu halkı kendi mukadderatı üzerine bırakmak Türkiye Cumhuriyeti'nin yapamayacağı iştir. Cemiyet-i Akvam heyetini tanımıyoruz. Bu cemiyete ve Fransızlara müracaat ettik. İntihap daha emin esaslara yapılmak üzere tehir edildi. Hatay'ın müşterek müdafaası için devam eden askeri müzakereler ilerlemiştir. Dostane bir şekilde halletmek prensibinden ilham alarak heyetimize son talimatı verdik. İyi netice ile biteceğinden umutluyuz. Lüzumu üzerine bu milli davamızın istilzam edeceği her türlü tedbirleri almak için salahiyyat istiyorum."²⁸²

²⁸⁰ "Bir Suriye Gazetesinin Verdiği Bilgiye Göre Türk Kıtaları Hatay'a Girmek Üzere", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 800, (21 Haziran 1938), s. 1.

²⁸¹ "Komisyon Hatay'ı Terk Ediyor", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 801, (28 Haziran 1938), s. 1.

²⁸² "Kahraman Ordumuz Kardeş Hataylılar Arasında", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 802, (5 Temmuz 1938), s. 1.

Celal Bayar'ın mecliste yapmış olduğu bu konuşmanın ardından milletvekilleri tarafından hükümete itimat ve teşekkür edildiği bilgisi verilmiştir. Bu haberde verilen bilgilerden Hatay meselesinin iç siyasetimizde ve meclis gündeminde uzun süre kaldığı anlaşılmaktadır.

Çankırı gazetesinin sayıları incelendiğinde 1939 yılında Hatay meselesinin kesin çözümü ve anavatana katılması ile ilgili haberlere rastlanılmaktadır. Hatay ile anavatan arasında bulunan sınırın tamamen kaldırılması için Dahiliye Vekaletinde bir toplantı düzenleneceği ve Hatay'ın anavatana kati ilhakının kararlaştırılacağı belirtilmiştir.²⁸³ Bir başka haberde ise Hatay'ın anavatana kavuştuğu bilgisi verilirken haber metninin sol üst köşesinde Mustafa Kemal Atatürk'ün sağ üst köşesinde ise dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün portre fotoğraflarına yer verilmiştir. Haberin içeriğinde ise Hatay'ın anavatana katılması dolayısı ile yurttan düzenlenen şenlikler ile İsmet İnönü'nün yurdun her köşesinden gelen tebrik ve sevinç telgraflarından çok mütehasis olduğuna değinilmiştir.²⁸⁴ Gazetenin aynı sayısında Ş. Taşkın tarafından yazılmış "Hatay Anayurdun Ayrılmaz Parçası Oldu" başlıklı yazısına da yer verilmiştir. Yazıda Hatay'ın anayurda katılması için verilen siyasi ve askeri girişimler hakkında bilgiler verilmiştir.²⁸⁵

3.7.2.4 Siyasi partiler ve seçimler

Çankırı gazetesi Millî Mücadele'nin son dönemlerinde yayınlanmaya başlamış ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Tek Parti dönemi ile DP'nin iktidara geldiği dönemlerde yayınlanmaya devam etmiştir. Yayınlandığı süreç içerisinde ülkede yapılan seçimler, çok partili hayata geçme denemeleri gibi siyasi gelişmelere dair haberlere sayfalarında yer vermiştir.

Çankırı gazetesinin 3 Mart 1924 tarihli 131. sayısında CHP içerisinde meydana gelen görüşmeler sonucunda Fethi Bey kabinesinin istifa ettiği ve yeni kabinenin teşekkül edeceği tarihe kadar Fethi Bey'in hükümet işlerini devam ettireceği bilgilerine yer

²⁸³ "Hatay Anavatana Ebediyen Kavuşuyor", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 852, (20 Haziran 1939), s. 1.

²⁸⁴ "Hatay'a Kavuşmanın Coşkun Sevinci İçinde", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 853, (27 Haziran 1939), s. 1.

²⁸⁵ "Hatay Anayurdun Ayrılmaz Parçası Oldu", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 853, (27 Haziran 1939), s. 1.

verilmiştir.²⁸⁶ Ancak gazetenin sonraki sayıları incelendiğinde yeni kabinenin göreve başlama süreci ile ilgili herhangi bir bilgi verilmediği görülmektedir.

1927 yılında Türkiye genelinde yapılan milletvekili seçimleri sonuçlarına ilişkin Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın beyannamesi gazetede aynen yer almıştır. Bu beyannamenin giriş bölümü şu şekildedir:

"Aziz vatandaşlarım! İntihabat neticelendi. Cumhuriyet Halk Fırkası namına takdim ettiğim namzetler memleketin her tarafında aziz vatandaşlarımın umumi tasvip ve intihabına mahzur oldu. Aziz vatandaşlarımın tezahürattaki asil manayı yüksek mesuliyet hissiyle ve layıkıyla ihata ediyor. Vatandaşlarım intihap reisi benim ve siyasi fırkamin geçen icraatımızı tasvip ve teyit ettiklerini ve gelecek devirdeki mesaide itimat ettiklerini izhar ettiler..."²⁸⁷

1930'lu yıllara gelindiğinde Türkiye'de çok partili hayata geçiş denemeleri hız kazanmıştır. Gazetede bu konu hakkında çıkan ilk haber "Ajans Haberleri" başlığı altında verilmiştir. Bu haberde Fethi Bey'in SCF'nin teşekkülüne ilişkin beyannameyi vilayete verdiği bilgisine yer verilmiştir.²⁸⁸ Bu haberin yayınlanmasından üç hafta sonra Çankırı gazetesinde çıkan haberde Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yeni kurulan SCF'ye karşı devlet reisi olarak görevlerini daha önce hazırlamış olduğu beyanatta belirttiğine değinilmiştir. Ancak bu açıklamalara rağmen Reis-i Cumhuriyet Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yeni kurulan fırka ile beraber olduğu konusunda söylentilerin olduğu fakat, bu söylentilerin gerçeğe aykırı olduğuna dair bilgiler verilerek halk konu hakkında aydınlatılmıştır.²⁸⁹

Çankırı gazetesinde 1930'da düzenlenen ve SCF'nin de katıldığı İstanbul belediye seçimlerine ilişkin çıkan haber şu şekildedir:

"İstanbul belediye intihapları münasebetiyle yeni meydana çıkan Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın Rumlardan 6, Ermenilerden 4, Yahudilerden 3 namzet gösterdiği ve Hıristiyanların Serbest Fırka'ya, Müslüman Türk ahalinin de Cumhuriyet Halk Fırkası'na rey vermekte oldukları haber alınmıştır. Şehrimiz intihabında ise Çankırı'nın temiz kalpli

²⁸⁶ "Kabine İstifa Etmiştir", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 131, (3 Mart 1924), s. 1.

²⁸⁷ "Reis-i Cumhuriyet Hazretleri Atideki Beyannameyi Neşr Buyurmuşlardır", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 259, (13 Eylül 1927), s. 1.

²⁸⁸ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 402, (19 Ağustos 1930), s. 1.

²⁸⁹ "Büyük Gazimizin Yeni Fırka ile Alakası Yoktur", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 402, (19 Ağustos 1930), s. 1.

saf Türklerinin bundan ibret alarak her zaman reylerini bu vatani düşmandan kurtarmış, Türklüğü yükseltmiş ve daima bu vatanın tealisine çalışmakta bulunmuş olan büyük gazinin fırkası olan Cumhuriyet Halk Fırkası'na reylerini memnuniyetle vermekte oldukları görülmüştür. Vatandaş! dili, dini, dileği seninkine uymayan kişilere asla reyini verme!"²⁹⁰

Bu haberin yer aldığı Çankırı gazetesinin aynı sayılı nüshasında dönemin Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'nın SCF Başkanı Fethi Okyar'ın seçimlere müdahale edildiği yönündeki ithamlarına karşılık TBMM'de milletvekillerine sunmuş olduğu beyanatın sureti verilmiştir. Bu beyanatta Fethi Okyar'ın seçimlere müdahale edildiği yönündeki iddialarının doğru olmadığına dair deliller sunulmuştur. Beyanatın son bölümünde yer alan ifadeler şu şekildedir:

"...Bilhassa emniyet ve asayiş için verdiğimiz gayet sarih emirler vardır. Her vali bu emirleri almıştır ve vazifelerini yapmaktadırlar. İzmir hadiselerinden mütenebbih bütün şehirlerde intihabat esnasında hariçten tasarruf edeceğimiz kuvvetleri intihap merkezine getiriniz ki vatandaş kanı dökülmesin dedi. Efendileri tekrar arz etmek isterim ki Fethi Beyefendi'nin söyledikleri gibi müdahale vaki değildir ve olunmamıştır. İşte tamimler buradadır."²⁹¹

SCF'nin yerel seçimlere katılmasının ardından parti kendini feshetmiş ve 1946 yılına kadar sürecek olan Tek Parti dönemi başlamıştır.²⁹² Demokrat Parti'nin kurulmasıyla beraber bu dönem son bulmuştur. Çankırı gazetesi de Demokrat Parti'nin kurulmasıyla beraber bu partiye ilişkin yaşanan gelişmeleri okuyucularına aktarmaya başlamıştır. Yeni kurulan Demokrat Parti'nin dış siyaseti konusundaki politikası ile mevcut dış konum hakkındaki görüşlerinin neler olduğunu anlamak için Anadolu Ajansı tarafından parti başkanı Celal Bayar ile röportaj yapılmıştır. Röportajda Celal Bayar şu ifadeleri kullanmıştır:

"Partimizin dış siyaset hakkındaki prensipleri programımızın hususi bir maddesinde çok açık olarak izah edilmiştir. Biz yeryüzündeki bütün milletlerin eşit haklara malik olmalarını, kolektif emniyet ve komşuluk esasları dairesinde milletlerarası bir işbirliğini, hülasa Atlantik beyannamesinin ruhuna tamamen uygun bir barış dünyası, hakiki bir

²⁹⁰ "Yeni Fırkada Rumlar, Ermeniler, Yahudiler", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 409, (7 Teşrin-i Evvel 1930), s. 3.

²⁹¹ "Dahiliye Vekilinin Mecliste Beyanati", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 409, (7 Teşrin-i Evvel 1930), s. 1, 2, 3.

²⁹² Mahmut Hakkı Akın, "*Laiklik Sözleşmesi Temelinde Güdümlü Muhalefet: Serbest Cumhuriyet Fırkası*", **Akademik İncelemeler Dergisi**, Cilt.7, Sayı: 2, 2012, s. 59.

milletler birliği kurulmasını istiyoruz. Atatürk'ün Türkiye'nin istiklalini, dünya barışını hedef tutan dış siyaseti partimizin de daima sadakatle takip edeceği yoldur. Bugünkü dış durumumuz hakkındaki sorunuza gelince, Türkiye istiklaline ve toprak bütünlüğüne uzaktan yakından tevcih edebilecek herhangi bir tehdit karşısında milli haysiyet ve şerefin emrettiği tek yolda yürümek için bütün yurttaşlar arasında ufak bir düşünce farkı bulunabileceğine asla ihtimal verilemez. Bu münakaşa götüren bir siyaset mevzu değil, bir milli varlık davası bir tarihin yarattığı milli karakterimizin icabıdır."²⁹³

Demokrat Parti kurulmasının ardından 1946 yılının temmuz ayında yapılan milletvekili seçimlerine katılmıştır. Çok Partili Hayata geçişte önemli bir dönüm noktası olan 1946 yılı seçimlerine ilişkin gelişmeleri Çankırı gazetesi okuyucularına aktarmıştır. Seçim sonrası gazetede yer alan "Milletvekili Seçimi Bitti" başlıklı haberde, Türk milletinin tarihi günlerden birini yaşadığı ve tek dereceli olarak yapılan seçimlere halkın katılımın yoğun olduğu belirtilmiştir. Yapılan seçim esnasında Çankırı dahilinde herhangi bir olumsuzluk yaşanmadığı ve Çankırı'da seçimi tamamen CHP adaylarının kazandığına değinilmiştir. Haberin devamında Çankırı ilinden aday olanlar ile aldıkları oyların sayıları verilmiştir. Buna göre CHP'nin adayları ve aldıkları oylar şu şekildedir: Abdülhalik Renda 43.050, İhsan Zeyneloğlu 36.638, Zeki Soydemir 33.828, Rıfat Dolunay 29.748, Akif Arkan 26.924'tür. Demokrat Parti adayları ve aldıkları oyların sayısı: Mahmut Öğüt 26.574, Kazım Arar 23.640, Kenan Çığman 23.477, Rüştü Sülün 22.558, Adil Camgöz 22.223'tür.²⁹⁴

1948 yılının yaz aylarına gelindiğinde Millet Partisi'nin de kurulmasıyla beraber Çankırı'da muhalefet daha da güçlü hale gelmiştir. İl Özel İdaresi desteğiyle yayın hayatını devam ettiren vilayet gazetesi hüviyetinde bulunan Çankırı gazetesi DP ve MP'ne dair haberlere nadiren ve ayrıntısız bir şekilde yer verdiği görülmektedir.²⁹⁵ 1948 yılında DP'nin Ankara'da düzenlemiş olduğu miting geniş yankı uyandırmış ve Çankırı gazetesi de bu mitinge ilişkin gelişmeleri okuyucularına aktarmıştır.²⁹⁶ Gerek DP ve gerekse de Türk siyasi tarihi açısından dönüm noktası olan 1950 yılı milletvekili seçimleri Çankırı gazetesinde "Milletvekilleri Seçimi Sükûn İçinde Yapıldı" başlığı ile verilmiştir. Bu seçimlerle beraber uzun süren CHP iktidarı son

²⁹³ "Demokrat Parti'nin Dış Politika Görüşü", *Çankırı*, Yıl: 23, Sayı: 1188, (15 Ocak 1946), s. 1.

²⁹⁴ "Milletvekili Seçimi", *Çankırı*, Yıl: 23, Sayı: 1213, (9 Temmuz 1946), s. 1.

²⁹⁵ Mehmet Şah Özcan, "*Çankırı'da Siyasal Hayat (1946-1950)*", Pradigma Akademi Yayınları, Çanakkale 2023, s. 138.

²⁹⁶ "Demokrat Parti Ankara'da Bir Miting Yaptı", *Çankırı*, Yıl: 25, Sayı: 1333, (1 Haziran 1948), s. 1.

bulmuştur. Haberde, tüm ülkede olduğu gibi Çankırı'da da milletvekili seçimine büyük önem verildiği ve seçimin sükûnet içinde geçtiği belirtilmiştir. Sabah saat 8:00'da başlayan seçimlere Çankırı halkı yoğun ilgi göstermiştir. Oy kullanma işleminin bitiminden sonra yapılan sayım işlemi sonucuna göre Çankırı'da seçimi DP'nin adayları kazanmıştır. Çankırı milletvekilleri Kazım Arar, Kemal Atakurt, Celal Otman, Kenan Çığman, Celal Boynuk olmuştur.²⁹⁷ Seçimlerin ardından yeni hükümeti kurma çalışmalarına başlanmıştır. Gazetede bu konu ile ilgili yer alan haberin radyodan takip edildiği belirtildikten sonra yeni hükümet hakkında bilgiler verilmiştir. Buna göre, mecliste ilk olarak meclis başkanlığı seçimi yapılmış ve 375 oy alan Refik Koraltan kazanmıştır. Meclis başkanı seçiminin ardından Cumhurbaşkanı seçimine geçilmiş ve milletvekillerinin 387'sinin oyunu alan Celal Bayar yeni Cumhurbaşkanı olmuştur. Seçimin ardından meclise gelen üçüncü Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı parti prensipleri çerçevesinde Demokrat Partililer oturdukları yerden, CHP'liler ise ayakta alkışlamışlardır. Alkışlar arasında kürsüye gelen Celal Bayar anayasa gereğince ant içmiştir. Bunu takiben yeni hükümeti kurma görevi verilen Adnan Menderes mecliste yeni hükümet üyelerini açıklamıştır. Haberin devamında yeni hükümette yer alan bakanların kimler olduğu tek tek açıklanmıştır.²⁹⁸

Çankırı gazetesi yayın hayatı boyunca Çankırı ve ülkedeki siyasi gelişmeleri yakından takip ederek okuyucularını ülke gündeminden haberdar etmeye çalışmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlayarak DP Hükümeti'ne kadar geçen süre ile DP döneminde iç siyasetimizi ve dış siyasetimizi uzun süre meşgul eden gelişmeler kronolojik olarak gazetede yer almıştır. Böylece Çankırı halkı hem ülke hem de yerel siyasete ilişkin gelişmeleri yakından takip etme imkânı bulmuştur.

3.8 Resmi Bayramlar ve Özel Günler

Çankırı gazetesi yayınlandığı tarih aralığı içerisinde gerek milli ve gerekse dini bayramların kutlanma şekilleri ve bayramlarda yaşanan gelişmelere sayfalarında geniş yer vermiştir. Gazetede sadece bayramlar değil kazanılan büyük zaferleri anma programlarına da yer verildiği görülmektedir. Tezimizin bu bölümünde Çankırı

²⁹⁷ "Milletvekilleri Seçimi Sükûn İçinde Yapıldı", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1464, (16 Mayıs 1950), s. 1.

²⁹⁸ "Cumhurbaşkanlığına Celal Bayar Seçildi", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1465, (23 Mayıs 1950), s. 1.

gazetesine yansıyan resmi bayramlar, dini bayramlar ile özel günlere ait kutlama ve törenlerde yaşanan gelişmelere yer verilmiştir.

Millî ve dinî bayramların kutlanma tarzları ile zaman içerisindeki değişim ve gelişimleri sosyokültürel tarih açısından önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda bayramlar milli birlik ve beraberliğin pekiştirilmesinde, kültürel değerlerin yeni nesillere aktarılmasında büyük rol oynamıştır.²⁹⁹

Türkler arasında bayram kutlamaları Göktürk ve Uygurlardan itibaren gelenek haline gelmeye başlamıştır. Baharın gelişini müjdeleyen nevruz kutlamaları bu geleneğin ilk örneklerinden olmuştur.³⁰⁰ Türklerin İslamiyet'i kabul etmeleri ile birlikte ise dini bayramların ön plana çıktığı görülmektedir.³⁰¹ Osmanlı Devleti döneminde de dini bayram kutlamalarına önem verilmiş ve II. Meşrutiyet dönemine kadar resmi bayram kavramına rastlanılmamıştır. 1909 yılına gelindiğinde II. Meşrutiyet'in ilan edildiği 23 Temmuz, İyd-i Milliyi Osmani adıyla "Hürriyet Bayramı" olarak kutlanmaya başlanmıştır.³⁰² Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulması ile birlikte milli bayramlara daha fazla önem verilmiştir. Bu bayramlar yeni kurulan rejimin halk arasında benimsenmesi, milli birlik ve beraberliğin pekiştirilmesi için bir araç vazifesi görmüştür. Millî Mücadele döneminin ve yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk resmi bayramı TBMM'nin açılış günü olan 23 Nisan Bayramı olmuştur.³⁰³ Bu bayramı 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı ile 30 Ağustos Zafer Bayramı takip etmiştir.

3.8.1 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı

23 Nisan 1920 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde TBMM kurulmuştur. TBMM'nin kurulması, Türk milletinin kendi iradesiyle yeni bir devlet kurduğunun ilanı olmuştur.³⁰⁴ TBMM'nin kurulduğu bu tarih 23 Nisan 1921'de mecliste alınan

²⁹⁹ Muzaffer Başkaya, Mesut Yılmaz, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Trabzon'da Milli Bayram Kutlamaları", *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, Cilt: 5, Sayı: 27, 2018, s. 3201.

³⁰⁰ Başkaya, Yılmaz, *a.g.m.*, s. 3202.

³⁰¹ Ahmet İlyas, "Yerel Basına Göre 1935-1950 Yılları Arasında Urfa'da Mahalli ve Milli Bayram Kutlamaları", *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:8, Sayı: 16, Bingöl, 2018, s. 203.

³⁰² İlyas, *a.g.m.*, s. 205.

³⁰³ İlyas, *a.g.m.*, s. 206.

³⁰⁴ Mücahit Özçelik, "23 Nisan Çocuk Bayramının Ortaya Çıkışı ve 1922-1929 Yılları Arasında 23 Nisan Kutlamaları", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt: 5, Sayı: 9, 2011, s. 266.

kararla milli bayram olarak kabul edilmiştir.³⁰⁵ Böylelikle 23 Nisan yeni kurulan devletin ilk milli bayramı olmuştur.

1921 tarihinde milli bayram ilan edilen 23 Nisan Bayramı ilk olarak 1922'de Ankara'da kutlanmaya başlanmıştır.³⁰⁶ Millî Mücadele'nin yoğun şekilde devam ettiği bu dönemde milli bir bayram kutlanması halkın moralini yükselterek, zafere olan inancının artmasını sağlamıştır.

1923'de yapılan 23 Nisan kutlamaları ülkenin düşman işgalinden kurtuluşunun vermiş olduğu coşkuyla görkemli bir şekilde kutlanmıştır. Çocuklar ve mektep talebeleri resmi geçit törenlerine katılarak 23 Nisan kutlamalarını renklendirmiştir.³⁰⁷ Bu törenlerde çocuk ve talebelerin ön plana çıkması üzerine Himaye-i Etfal Cemiyeti³⁰⁸ bu durumu fırsat bilerek yardım toplamaya başlamıştır. Ayrıca Himaye-i Etfal rozetleri çocuklar tarafından yardım amacıyla satılmış ve bu durum 23 Nisan törenlerinde çocukları daha da ön plana çıkarmıştır.³⁰⁹ 1927'de 23 Nisan'ın Çocuk Bayramı olması konusunda Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesi altında bulunan Himaye-i Etfal Cemiyeti bir öneri sunmuş ve bu önerinin kabul edilmesiyle 23 Nisan Çocuk Bayramı olarak anılmaya başlanmıştır.³¹⁰

Çankırı gazetesinde 1930 yılına kadar 23 Nisan Çocuk Bayramına dair haberlere yer verilmemiştir. 23 Nisan Çocuk Bayramı'na dair Çankırı gazetesine yansıyan ilk haber 29 Nisan 1930 tarihli 386. sayısında yer alan "Çocuk Bayramını Çankırı Nasıl Geçirdi" başlıklı haberdir. Gazetenin birinci sayfasından verilen bu haberin başlığının üst kısmında Çankırı Valisi Adil Bey, Himaye-i Etfal Cemiyeti Reisi Kemal Cenap Bey ve Çankırı'da bir hafta boyunca kutlanan Çocuk Bayramı şenliklerine nezaret eden

³⁰⁵ Ayşen Arslan, "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Kutlamalarının Tan ve Ulus Gazetelerine Yansımaları (1935-1937)", *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 2, 2021, s. 166.

³⁰⁶ Fahrettin Dört Yol, "23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın Tarihçesi: Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin Katkıları", *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, Cilt: 22, Sayı: 1, Ankara, 2023, s. 147.

³⁰⁷ Özçelik, a.g.m, s. 268.

³⁰⁸ Himaye-i Etfal Cemiyeti Ankara'da 1921 yılında kurulmuştur. Cemiyetin amacı, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sosyal devlet anlayışı politikasını gerçekleştirebilmek ve kimsesiz çocukları himaye etmektir. Cemiyet kendisine bağlı olan kurumlar aracılığıyla yetim ve kimsesiz çocukların maddi ve manevi ihtiyaçlarını sağlamıştır. Çocuklarla ilgili her çeşit gelişmeleri yakından takip eden cemiyet, yardım toplamak ve tanıtımını gerçekleştirmek adına çocuk bayramı ve haftasında çeşitli etkinlikler düzenlemiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Makbule Sarıkaya, "Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Bir Sosyal Hizmet Kurumu: Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti", *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 34, Erzurum, 2007, s. 321.

³⁰⁹ Sarıkaya, a.g.m, s.267.

³¹⁰ Dört Yol, a.g.m, s. 148.

Hacı Şeyhoğlu Hasan Bey'in portre fotoğraflarına yer verilmiştir. Haberde bir hafta süren Çocuk Bayramı'nın yalnız Çankırı'da değil bütün ülkede coşkuyla kutladığı belirtilerek Çankırı'da yapılan bayram töreninin programına dair bilgilere yer verilmiştir.

"... Çarşamba günü saat 10 buçukta mektepler sahasındaki meydanlığa bütün mektep talebeleri ve halk toplanarak merasimin başlamasına intizar edilmiş ve alınan tertibat üzerine vakti muayenede Himaye-i Etfal Cemiyeti namına Hacı Şeyhoğlu Hasan Bey tarafından kısa bir nutukla çocukların bayramları tebrik ve merasime başlanıldığı mumaileyh tarafından verilen işaret üzerine kaleden top atılmak suretiyle her tarafa ilan edilmiş ve vazife alan zevat derhal faaliyete başlamıştır. Hasan Bey'in nutkuna müteakip talebe namına birisi tarafından teşekkür edilmiş ve resmi geçide başlanmıştır. Alay başında Türk Ocağı bandosu olduğu halde Himaye-i Etfal bayrağını taşıyan çocuğu takiben harekete geçmiş ihzar olunan otomobillere küçük çocuklar yerleştirilerek evvela Türk Ocağı'nın önünde talebeden birisi tarafından çocuk bayramında ocağın gösterdiği sefkat ve alakaya teşekkürde ve ocak namına orta mektep muallimlerinden Alişan Bey tarafından kısaca mukabelede bulunulmuştur..."³¹¹

Haberin devamında mektepler sahasında tekrar toplanıldığı, burada muhtelif oyunlar oynandığı, şenlikler yapılarak çocuklara değişik hediyeler dağıtıldığı ve eğlencelerin akşama kadar devam ettiği belirtilmiştir.

Çankırı gazetesinde 23 Nisan Çocuk Bayramına dair 1930 yılında verilen ilk haberin ardından 1937 yılına kadar gazetede bu bayrama ve bayram kutlamalarına dair haberlere yer verilmemiştir. Ancak 1937 yılından itibaren düzenli olarak her yıl 23 Nisan Çocuk Bayramı kutlamalarına ait gelişmeler gazetede yer almıştır. Gazetenin 740. sayısında "Çocuk Bayramı ve Çocuklarımız" başlığı ile verilen haberde bir hafta süren bayram kutlamalarında çocuklar tarafından düzenlenen gösterilerin yaşattığı sevinç ve vatanın bu şekilde yetişen gençlere teslim edilecek olmasından duyulan memnuniyet dile getirilmiştir.³¹²

1938 yılından Çankırı gazetesinin yayın hayatına son verdiği 1952 yılına kadar gazetede yer alan 23 Nisan Çocuk Bayramı'na ait haberlere ait başlıklar: 1938 yılı

³¹¹ "Çocuk Bayramını Çankırı Nasıl Geçirdi", **Çankırı**, Yıl: 8, Sayı: 386, (29 Nisan 1930), s. 1, 2.

³¹² "Çocuk Bayramı ve Çocuklarımız", **Çankırı**, Yıl: 14, Sayı: 740, (27 Nisan 1937), s. 1.

kutlamaları "23 Nisan ve Çocuk Esirgeme Kurumu"³¹³, 1939 yılı kutlamaları "23 Nisan Bayramı Coşkun Tezahüratla Kutlandı"³¹⁴, 1940 yılı kutlamaları "23 Nisan Coşkun Tezahüratla Kutlandı"³¹⁵, 1941 yılı kutlamaları "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Şehrimizde Büyük Bir Sevinçle Kutlandı"³¹⁶, 1942 yılı kutlamaları "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Şehrimizde Parlak Bir Törenle Kutlandı"³¹⁷, 1943 yılı kutlamaları "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Şehrimizde Coşkun Bir Tezahüratla Kutlandı"³¹⁸, 1944 yılı kutlamaları "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Kutlandı"³¹⁹, 1945 yılı kutlamaları "Millî Beraberlik ve Çocuk Bayramı İçten Kutlandı"³²⁰, 1946 yılı kutlamaları "Bugün Türk Milleti Ulusal Egemenliğe Kavuşmuştu"³²¹, 1947 yılı kutlamaları "Çocuk Bayramı"³²², 1948 yılı kutlamaları "Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı Yüce Türk Milletine Kutlu Olsun"³²³, 1949 yılı kutlamaları "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı"³²⁴, 1950 yılı kutlamaları "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı"³²⁵, 1951 yılı kutlamaları "Dün Bütün Yurtta ve Şehrimizde 23 Nisan Bayramı Neşeler İçinde Kutlandı"³²⁶ şeklindedir.

Çankırı gazetesi 1946 yılı 23 Nisan Çocuk Bayramı'na ayrı bir önem vermiş ve bugüne özel 6 sayfa olarak yayınlanmıştır. Gazetenin bugüne özel yayınlanan sayfalarında sadece bayram kutlamalarına değil mektep talebelerinden gelen şiirler ile kısa nesir yazılara yer verdiği görülmektedir. Gazetenin 23 Nisan 1946 tarihli 1202. sayısında yer alan ve orta okul mektep talebelerinden Mehmet Çetin tarafından kaleme alınan yazı şu şekildedir:

³¹³ "23 Nisan ve Çocuk Esirgeme Kurumu", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 792, (26 Nisan 1938), s. 1.

³¹⁴ "23 Nisan Bayramı Coşkun Tezahüratla Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 844, (25 Nisan 1939), s. 1.

³¹⁵ "23 Nisan Coşkun Tezahüratla Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 894, (23 Nisan 1940), s. 1.

³¹⁶ "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Şehrimizde Büyük Bir Sevinçle Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 18, Sayı: 947, (26 Nisan 1941), s. 1.

³¹⁷ "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Şehrimizde Parlak Bir Törenle Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 998, (28 Nisan 1942), s.1.

³¹⁸ "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Şehrimizde Coşkun Bir Tezahüratla Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 20, Sayı: 1049, (27 Nisan 1943), s. 1.

³¹⁹ "Millî Hakimiyet ve Çocuk Bayramı Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 21, Sayı: 1100, (25 Nisan 1944), s. 1.

³²⁰ "Millî Beraberlik ve Çocuk Bayramı İçten Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1150, (24 Nisan 1945), s.1.

³²¹ "Bugün Türk Milleti Ulusal Egemenliğe Kavuşmuştu", **Çankırı**, Yıl: 23, Sayı: 1202, (23 Nisan 1946), s. 1.

³²² "Çocuk Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 24, Sayı: 1255, (28 Nisan 1947), s.1.

³²³ "Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı Yüce Türk Milletine Kutlu Olsun", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1322, (23 Nisan 1948), s. 1.

³²⁴ "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 26, Sayı: 1409, (26 Nisan 1949), s. 1

³²⁵ "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1461, (25 Nisan 1950), s. 1.

³²⁶ "Dün Bütün Yurtta ve Şehrimizde 23 Nisan Bayramı Neşeler İçinde Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 28, Sayı: 1513, (24 Nisan 1951), s. 1

"Bayrak ne kadar ulu ve güzel bir söz! Türk istiklalinin biricik sembolü, Türk ufuklarında bütün kuvvet ve neşenle dalgalanan... Türk'ün gökteki kanatlarında, denizdeki filolarında, karadaki sancaklarında Türk varlığını sevimli çehrenle ifade et. Atalarımızın biricik kutsal emaneti, şehitlerimizin akıttığı kanıyla boyanmış kutsal varlık, bir Türk'ün son nefesine kadar mavi bulutlar arasında varlığını göster. Kirli düşman ellerini sancağının iplerine sürdürme. Son dakikasını yaşayan Türk'ün nefesiyle ay ve yıldızını ancak göğe ver. Türk damarlarından aldığı kanı damlalar halinde gene Türk topraklarına akıt. Kutsal varlık sana ebedi şükranlarımızla bağlıyız."³²⁷

Ortaokul talebelerinden Beyhan Boğazgören'in yazmış olduğu 23 Nisan isimli şiir:

"Yirmi üç Nisan Çocuk Bayramı

Atatürk verdi bu büyük armağanı

Çocuklar her yerde koşup oynamalı

Çiçekler toplayıp çelenk yapmalı

Ortasına 23 Nisan yazmalı

Saygı ile Büyük Atayı anmalı

Gururla göğüsleri kabartmalı

Çünkü bu büyük günü kutsal saymalı

Atatürk vermiştir Türk yavrularına."³²⁸

Çankırı gazetesi, 23 Nisan Bayramı'nda Çankırı'da yaşanan gelişmelerin yanı sıra bugünün önemini belirten yazılara sayfalarında yer vermiştir. Ayrıca çocuklara ithaf edilen bugünde okul öğrencileri tarafından kaleme alınmış olan 23 Nisan temalı şiirler ve yazılar gazetenin sayfalarından okuyuculara aktarılmıştır.

³²⁷ Mehmet Çetin, "Bayrağımız", **Çankırı**, Yıl: 23, sayı: 1202, (23 Nisan 1946), s. 3.

³²⁸ Beyhan Boğazgören, "23 Nisan", **Çankırı**, Yıl: 23, Sayı: 1202, (23 Nisan 1946), s. 4.

3.8.2 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı

TBMM'nin 23 Nisan 1920'de açılması ile birlikte halk egemenliğine dayalı yeni bir ulus-devlet kurulmuş ve yeni kurulan devletin yönetim şekli 29 Ekim 1923 tarihinde TBMM'de alınan kararla "Cumhuriyet" olarak kabul edilerek devletin adı "Türkiye Cumhuriyeti" olarak belirlenmiştir.³²⁹ Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulmasıyla ulusal devletin sembollerinden olan milli bayramlara verilen önem artmıştır.³³⁰ Bu milli bayramlar arasında şüphesiz en önemlisi 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'dır. Cumhuriyet'in ilan edildiği gün olan 29 Ekim'in milli bir bayram olarak kutlanması için Hariciye Vekaleti tarafından TBMM'ye sunulan teklif 19 Nisan 1925 tarihinde kabul edilmiştir.³³¹ Böylelikle 29 Ekim günü 1925 tarihinden itibaren milli bayram olarak kutlanmaya başlamıştır.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına Çankırı gazetesi oldukça önem vermiştir. Bayram kutlamalarında uygulanacak protokol kuralları ile bayram programına ait bilgilerin yanı sıra bayram kutlamalarının yapılacağı alanda vilayet erkanı, askerler, mektep talebeleri, memurlar ve halkın nerede duracağını gösteren krokilere yer vermiştir. Bayramda yaşanan gelişmeler de gazetenin sayfalarında geniş yer bulmuştur. Gazetenin Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla sayfa sayılarında değişiklik yaptığı ve 664, 716, 871 ve 921. sayılarının bayrama özel sekiz sayfa olarak çıktığı görülmektedir.

Çankırı gazetesinde Cumhuriyet Bayramı'na dair çıkan ilk haber 29 Ekim gününün Cumhuriyet Bayramı olarak kabul edildiği kanuna dairdir. "Cumhuriyet'in İlanına Müsadif 29 Teşrin-i Evvel Gününün Milli Bayram Ad-ı Hakkında Kanun" başlığı altında kanunun suretine yer verilmiştir. Kanunda yer alan maddeler şu şekildedir:

"1. Türkiye dahil ve haricinde devlet namına yapılacak milli bayram merasimi Cumhuriyet'in ilan edildiği 29. Teşrin-i Evvel günü icra edilir.

³²⁹ Hamza Eroğlu, "Türkiye Cumhuriyeti'nin İlanı", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*", Cilt: 19, Sayı: 56, 1989, s. 450.

³³⁰ Tekin İdem, "Erzurum'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1938-1944)", *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, Cilt: 4, Sayı: 4, 2021, s. 195.

³³¹ İdem, *a.g.m.*, s. 196

2. İş bu milli bayram merasiminin tarzı icrasıyla sair bayramlarda olacak merasimin

tarzı icra vekilleri heyetince tadil olunur.

3. Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

4. Bu kanunun icrasına icra vekilleri heyeti memurdur."³³²

29 Ekim gününün millî bayram olarak kabul edilmesiyle birlikte ilk olarak 1925 yılında Cumhuriyet Bayramı kutlamaları yapılmıştır. Çankırı gazetesi Cumhuriyet Bayramı'ndan iki gün önce yayınlanan 27 Teşrin-i Evvel 1925 tarihli 163 sayılı nüshasında Çankırı'da yapılacak olan bayram töreni programına dair bilgilere yer vermiştir. Buna göre; Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Teşrin-i Evvel'de resmi daire ve müesseseler tatil edilecek ve hükümet binası önünde resmi geçit düzenlenecektir. Törene katılacak olan vilayet erkanı, memurlar, askerler, mektep talebeleri ile halkın resmi geçit esnasında hükümet binası önünde bulunan bahçenin neresinde durması gerektiğini gösteren kroki de gazetenin sayfasından okuyuculara aktarılmıştır.³³³ Çankırı'da kutlanan ilk Cumhuriyet Bayramı'na dair bilgilerin gazetenin 164. sayıda olması gerekmektedir. Ancak gazetenin bu sayısının tespiti yapılamamıştır.

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nın millî bayram olarak kabul edilmesinin ardından ikinci kez kutlanacak olan bayram öncesinde Çankırı gazetesi tıpkı ilk kez kutlanacak olan Cumhuriyet Bayramı öncesinde olduğu gibi yine bayramın programına sayfalarında yer vermiştir. Bu haberde, 29 Teşrin-i Evvel cuma günü Çankırı Hükümet Konağı önünde resmî tören düzenleneceği belirtilerek tören programı maddeler halinde verilmiştir. Aynı haberde tören düzenini gösteren kroki de gazetenin sayfasında yer almıştır.³³⁴ Gazetenin bu sayısında "29 Teşri-i Evvel" başlığı ile bir yazı yayınlanmıştır. Yazının yazarına dair herhangi bir bilgi bulunmamakla beraber yazının ilk paragrafı şu şekildedir:

"İki gün sonra, yani 29 Teşrin-i Evvel'de büyük Cumhuriyet Bayramı'nın dördüncü yaşını kutlayacağız. Filhakika üç sene evvel 29 Teşrin-i Evvelde Büyük Millet Meclisi

³³² "Cumhuriyet'in İlanına Müsadif 29 Teşrin-i Evvel Gününün Milli Bayram Ad-ı Hakkında Kanun", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1925), s. 1.

³³³ "Cumhuriyet Bayramı Programı", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 163, (27 Teşrin-i Evvel 1925), s. 2.

³³⁴ "Cumhuriyet Bayramı Programı", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 214, (26 Teşrin-i Evvel 1925), s. 2.

Cumhuriyet idaresini kabul ve ilan etmiştir. O gün Türk Milleti yeni idarenin feyizli yolunu açmış ve hakimiyeti milliyi bu suretle ilmi mahiyetle tekemmül ettirmiştir. Terakkiyat-ı maddiye ve inkişafat-ı maneviyeye ve ruhiyeye derin bir iştiyak besleyen Türk Milleti İnkılabın bu şekil tecellisine intizar ediyor, hayat ve medeniyet yollarında yürümek, ilerlemek ve yükselmek istiyordu. Zira saltanatı ferdiye şeklinde tecelli eden mutlakiyet ve meşrutiyet idare tarzları millete ölüm ve memlekete harabiyetten başka bir şey vermemişlerdi... Cumhuriyet idaresinin ilan olduğu günden itibaren milletin hayır ve menfaatine olarak tezahür ve tecelli eden işleri ve neticeleri şöyle bir düşünecek olursak mutlakiyet ve meşrutiyet tarzlarının başımıza ne kadar tehlikeli birer bela olduklarını daha kolay anlayabiliriz..."³³⁵

Yazıda Cumhuriyet idaresi öncesindeki rejimler ve bu rejimlerin olumsuz yanlarına dair bilgiler verilerek yeni kurulan Cumhuriyet idaresinden övgü ile bahsedilmiştir. Böylelikle yeni kurulan rejim ve yapılan inkılaplar halka benimsetilmeye çalışılmıştır.

Gazete, Cumhuriyet Bayramının ikinci yıl kutlamalarında yaşanan gelişmeleri 215. sayısında "Cumhuriyet Bayramı Emsalsiz Tezahüratla Kutlandı" başlığı altında vermiştir. Haberde verilen bilgilere göre, bayram kutlamaları için Çankırı'nın baştan başa bayraklarla donatılmasının yanı sıra belediye tarafından da zafer takları kurulmuştur. Bayram sabahı kadın erkek bütün Çankırı halkı hükümet binası önünde toplanmıştır. Valilikte yapılan resmi tebrik töreninin ardından hükümet meydanındaki tören 10 pare top atışının ardından başlamıştır. Törende Çankırı Valisi tarafından Cumhuriyet'in önemini anlatan bir konuşma yapılmış ve konuşmanın sonunda Gazi Mustafa Kemal'in Çankırı'ya da bir heykelinin yapılacağı müjdesi verilmiştir. Tören, mektep talebeleri ve askerlerin gerçekleştirdiği resmi geçit töreniyle son bulmuştur. 29 Ekim gününün akşamında ise halk ve mektep talebelerinin katılımı ile fener alayı düzenlenmiştir.³³⁶

Çankırı gazetesinde Cumhuriyet Bayramı'na dair çıkan haberlerden, Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan Cumhuriyet Bayramı törenlerinin sade bir şekilde kutlanıldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanında halkın her kesiminden insanlar bayram törenlerine katılmış ve törenlerde yapılan konuşmalarda genel olarak eski rejimin olumsuzluklarından bahsedilmiştir. Parçalanmış ve yok olma tehlikesi ile karşı karşıya

³³⁵ "29 Teşrin-i Evvel", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 163, (27 Teşrin-i Evvel 1925), s. 1.

³³⁶ "Cumhuriyet Bayramı Emsalsiz Tezahüratla Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 215, (2 Teşrin-i Sani 1926), s. 1.

kalan bir devletin enkazlarından Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu belirtilen bu konuşmalarla yeni rejim halka tanıtılarak yeni rejimin halk tarafından benimsenmesi sağlanmaya çalışılmıştır.

Çankırı gazetesinin 547. sayısından 596. sayısına kadar olan sayılarının nerede olduğu tespit edilememiştir. Cumhuriyet'in ilanının 10. yılı kutlamaları gazetenin tespit edilemeyen sayılarının yayınlandığı tarihlere denk gelmesi nedeniyle 10. yıl kutlamalarının Çankırı'da nasıl geçtiğine dair bilgilere ulaşılamamıştır.

Gazetenin, Cumhuriyet'in ilanının 12. senesine denk gelen 29 Birinci Teşrin 1935 tarihli 664 sayılı nüshası bugüne özel sekiz sayfa olarak yayınlanmıştır. Bu sayının ilk sayfasında Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk, Başbakan İsmet İnönü, TBMM Başkanı Abdulhalik Renda, Çankırı mebusları Rıfat Ünür ve Ziya Esen ile Çankırlı Giresun mebusu Ahmet Talat Onay'ın portre fotoğraflarına yer verilmiştir. Aynı zamanda bu sayfada "Cumhuriyet'in İlanının 12. Yıl Dönümü" başlığı altında şu ifadeler yer verilmiştir:

"Bugün Türk Ulusu'nun sosyal bayramlarının en büyük bayramıdır. On iki yıl önce saray denilen bir heyulayı ve onun hükümetini, Babalisini, devlet teşkilatını tarihe gömerek yepyeni bir şekli idare kurduk. O saltanat devirlerinin kuş yuvası olan sarayların zulmü istibdadına tahammül kalmadı. Altı yüz yıl tahtlarında oturarak keyifleri, zevkleri için yapılan israfların sonucu olarak yolsuz bir ülke, kırık yıkık şehirler, örene köyler, çöl bir arazi bırakarak kaçıp giderken bir kez olsun arkalarına bakarak perişan bir halde bıraktıkları yanık yurdun kara dumanlarını görüp de yüzleri kızarmadı. Yaktık yakıldık, yıktık yıkıldık. Lakin dimdik durduk. Ulusal bir yurt kurduk. Harabeleri bayındırladık. Bugün şehirlerimizde tüten dumanlar yangın dumanı değil, şimendifer fabrikalar dumanıdır. Havalarımızda kara bulutlar yerine çelik kollu uçaklar geziyor. Denizlerimizde saltanat kayıkları değil, yurt koruma vapurları dolaşüyor... Gözümüzün önünde şimendiferimizi kendi mühendislerimiz, konaklarımızı kendi mimarlarımız velhasıl en küçük işten en büyüğüne kadar her yapılan iş Türk kafası, Türk bileği olmuştur. Bize böyle büyük bayramları candan kutlatan Atatürk'ün ve onun hükümeti olan İsmet İnönü hükümetine sonsuz saygılarımızı sunarken sayın yurttaşlarımıza saygılar dileriz."³³⁷

³³⁷ "Cumhuriyet'in 12. Yıldönümü", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 664, (29 Birinci Teşrin 1935), s. 1, 3.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında gazetede yer alan Cumhuriyet Bayramı'na dair yazılarda olduğu gibi Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında da eski rejimi yeren yeni rejimi öven yazıların devam ettiği görülmektedir. Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında yeni rejimin ortaya koymuş olduğu hizmetler hakkında bilgilere de ayrıntılı yer verilmiştir.

664 sayılı nüshasının ikinci sayfasında H. Atilla adındaki yazara ait "Kutlu ve Mutlu Günler" adlı tüm sayfayı kaplayan bir şiire yer verilmiştir. Bu şiirin ilk dördlüğü şu şekildedir:

"Bugün 29 Birinci Teşrin,

Birinci Teşrinin yirmi dokuzuncu günüdür.

Öz Türk olanların

Mutlu ve kutlu bir düğünüdür."³³⁸

Gazetenin 664. sayısının 3 ve 4. sayfalarında "Cumhuriyet'in Yادığı Olan Ulusal ve Bayındırlık Belgeleri" başlığı altında; Atatürk Anıtı ve Ankara Halkevine, Atatürk'ün köylü kadınlar arasında, İsmet İnönü'nün köylüler arasında, Çankırı'da Cumhuriyet döneminde yapılan üç sınıflı bir köy mektebine, Cumhuriyet döneminde inşa edilen un fabrikasına ait fotoğraflara yer verilmiştir.³³⁹ Bu fotoğraflar Cumhuriyet'in ilanının 12. yılında ülkenin gelişmişlik seviyesini gözler önüne sermektedir. Aynı zamanda Çankırı dahilinde yapılan bayındırlık hizmetleri konusunda bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır.

Cumhuriyet'in ilanının 12. senesinde Çankırı'da Cumhuriyet Bayramı'nın kutlamalarına ait bilgiler Çankırı gazetesinde yer almamıştır. Gazetede bayrama ilişkin sadece kutlama yazılarına yer verilmiştir. Bunlardan Çankırı halkı adına Mustafa Kemal Atatürk'e gönderilen kutlama yazısı şu şekildedir: "Cumhuriyet'in on ikinci yıl dönümü

³³⁸ H. Atilla, "Mutlu ve Kutlu Günler", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 664, (29 Birinci Teşrin 1935), s. 2.

³³⁹ "Cumhuriyet'in Yادığı Olan Ulusal ve Bayındırlık Belgeleri", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 664, (29 Birinci Teşrin 1935), s. 1, 3.

bayramını coşkun gösterişle kutlayan Çankırı halkını sonsuz saygılar ile sarsılmaz bağlılıklarını ve uzun yaşamanız dileklerini yüce katınıza ulaştırırım."³⁴⁰

1939 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamaları Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünün ardından kutlanan ilk bayram olması açısından önemlidir. Aynı zamanda Tek Partili döneminde ilk Cumhuriyet Bayramı olan 1939 yılı kutlamalarına Çankırı gazetesi geniş yer vermiştir. Çankırı gazetesinin 871. sayılı nüshasında Cumhuriyet'in ilanının 16. yılı dolayısıyla Başbakan İsmet İnönü'nün radyolardan Türk Milleti'ne söylediği hitabenin suretine yer verilmiştir:

"Büyük Türk Milleti'ne! Bu sene milli bayramı dünyanın fevkalade hadiseler içinde bulunduğu bir zamanda idrak ediyoruz. Bütün milletlerin varlık kaygısı içinde yaşadıkları bu seneyi milletimiz kendine güveni, millet hayatında nifaksız beraberliği ve vatan müdafaası için kimsede şüphe bırakmayan çetinliği ve hazırlığı ile, muvaffakiyetli bir imtihan suretinde geçirdi. Aziz Milletim! Gelecek sene senin bu sarsılmaz vasıflarına, insaniyet aleminin daha ziyade dikkat edeceğine emin ol. Türk Milleti'ni onun kahraman ve şanlı ordusunu, vatan istikbalinin kıymetli genç evlatlarımızı muhabbetle selamlarım."³⁴¹

Gazetede Çankırı'da 1939 yılı kutlamalarına dair yer alan habere göre şehir bayram kutlamaları için uzun süren bir hazırlık yapmıştır. Hazırlıklar neticesinde şehrin muhtelif yerlerine taklar yapılmış, taklara günün önemini belirten vecizeler konularak bayraklar asılmıştır. Şehrin belirlenen noktalarına hoparlörler konularak bayramda verilecek konferansların, nutukların ve okunacak şiirlerin halk tarafından şehrin her yerinden dinlenebilmesi sağlanmıştır. Bayram sabahı saat 09:00 itibarıyla Çankırı Valisi Refik Noyan makamında vilayet erkanı, memurlar, çeşitli milli müesseseler ile halkın tebriklerini kabul etmiştir. Daha sonra Çankırı Valisi Refik Noyan yanında bulunan Vilayet Komutanı ve Belediye Reisi ile birlikte kutlamaların yapılacağı spor alanına geçmiştir. Spor alanındaki tribünleri jandarma ve polis personelleri, memurlar, mektep talebeleri ile köylü ve şehirli halk doldurmuştur. Buradaki tören İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlamış ve akabinde Vali Refik Noyan tarafından günün anlam ve önemini belirten bir konuşma yapılmıştır. Kutlamalar mektep talebeleri ile

³⁴⁰ "Cumhuriyet Bayramı Dolayısıyla Şehrimizden Yazılan Kutlama Tel Yazıları ve Alınan Cevaplar", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 665, (5 İkinci Teşrin 1935), s. 2.

³⁴¹ "Büyük Türk Milleti! Cumhuriyet'in 16. Yıl Dönümü Kutlu Olsun", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 871, (31 Birinci Teşrin 1939), s. 1.

öğretmenlerin okumuş oldukları şiirler ve yaptıkları konuşmalar ile devam etmiştir. Buradaki tören bütün mektepler ve bandonun katılımıyla Onuncu Yıl Marşı'nın okunması ve resmi geçit töreninin yapılması ile son bulmuştur. 29 Ekim gününün akşamında ise hükümet salonunda bir balo düzenlenmiştir. Haberde 16. Cumhuriyet Bayramı'nın diğer senelere nispeten daha canlı ve renkli geçtiği ve civar köylerden çok sayıda vatandaşın kutlamalara katıldığı belirtilmiştir.³⁴²

29 Ekim 1950 tarihinde kutlanan Cumhuriyet Bayramı, uzun süren CHP iktidarı sonrasında seçimleri kazanarak iktidara gelen Demokrat Parti yönetiminde kutlanan ilk bayram olması açısından önemlidir. Çankırı gazetesinde yer alan bilgilerden, Cumhuriyet'in ilanının 27. yıl dönümü dolayısıyla Çankırı'da yapılan bayram hazırlıklarında şehirdeki resmi daireler, evler ve dükkanların bayraklarla donatıldığı belirtilmiştir. 29 Ekim günü Atatürk'ün heykeli önünde başta Çankırı Valisi Kemal Niş olmak üzere vilayet erkani halk ve toplanarak Atatürk'ün heykeline çelenk bırakmıştır. Çelenk koyma töreninin ardından Anıt Meydanı'nda bayram kutlamaları gerçekleşmiştir. Burada yapılan kutlamalar resmi geçit töreninin ardından okunan şiir ve nutuklardan sonra son bulmuştur.³⁴³ Ülkede iktidar değişikliğinin yaşandığı bir dönemde kutlanan 1950 yılı Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının önceki yıllarda düzenlenen kutlama törenlerinden farklı olmadığını görülmektedir.

Çankırı gazetesi Cumhuriyet'in ilanının 27. yılında Kore'de bulunan birliğimizin Cumhuriyet Bayramı'nı anavatandan çok uzakta Kore'de kutladığına dair bilgileri içeren United Press kaynaklı habere 1488 sayılı nüshasının ilk sayfasından yer vermiştir. Haber şu şekildedir:

"Bir zamanlar Japonların talimgah olarak kullandıkları bir sahada Türk Kuvvetleri bugün milli bayramları olan Cumhuriyet'in kuruluş yıldönümünü, bayraklarını resmen Kore topraklarında dalgalandırmak suretiyle kutlamışlardır. Türk Cumhuriyeti'nin 27. kuruluş yıldönümüne rastlayan bu pazar günü, Denizaşırı Türk Savaş Birliği Komutanı Tahsin Yazıcı kutlama merasiminin yapılmasını askerlerine bildirmiş ve Türk askerleri binlerce

³⁴² "Şehrimizde Bayram Emsalsiz Tezahüratla Geçti", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 871, (31 Birinci Teşrin 1939), s. 6.

³⁴³ "Cumhuriyet Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1488, s. 1.

kilometre uzakta bulunan anavatanlarında olduğu gibi Türk Cumhuriyeti'nin 27. kuruluş yıldönümünü tesit etmişlerdir."³⁴⁴

Çankırı gazetesine yansıyan milli bayramlara ilişkin haberler incelendiğinde Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının diğer milli bayramlara nispetle çok daha planlı ve programlı bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Ayrıca, Cumhuriyet Bayramı kutlamalarına Çankırı halkının yoğun ilgi gösterdiği gazetede çıkan haberlerden anlaşılmaktadır.

3.8.3 30 Ağustos Zafer Bayramı

Kurtuluş Savaşı'nın dönüm noktası olan Büyük Taarruz ve Başkumandanlık Meydan Savaşı, 26 Ağustos 1922'de başlamış 30 Ağustos 1922'de Türk Ordusu'nun zaferi ile sonuçlanmıştır. Türk Ordusu kazanmış olduğu bu büyük zaferle işgalcilere kesin darbeyi vurarak Anadolu topraklarını düşman işgalinden kurtarmıştır.³⁴⁵ Zafer haberi halk arasında büyük bir sevinç yaratmıştır. Bu büyük zafer ilk olarak 1924 yılında Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın da katıldığı bir programla kutlanmıştır. 1924 yılında gerçekleşen bu ilk kutlamanın ardından 1926 yılında TBMM'de çıkarılan 795 sayılı kanun ile 30 Ağustos günü resmi bayram olarak kabul edilmiştir.³⁴⁶

Tezimizin konusu olan Çankırı gazetesi 1926 yılında çıkarılan bu kanunun suretine 191 sayılı nüshasında yer vermiştir. Kanunun sureti şu şekildedir:

"Madde 1: İstiklal Muharebesinde zafer-i kati'yi temin eden 30 Ağustos Başkumandan Muharebesi Cumhuriyet ordu ve donanmasının Zafer Bayramı'dır.

Madde 2: Her yıl dönümünde bu bayram günü kuva-i beriye, bahriye ve havaiye tarafından tesid olunur ve Müdafaa-i Milliye Vekaleti'nin tanzim edeceği programa göre Dumlupınar'da ayrıca merasim-i askeriye icra edilir. Bugünde bilumum devair ile mektepler tatil olunur.

Madde 3: Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

³⁴⁴ "Kore'deki Birliğimiz Cumhuriyet Bayramı'nı Kutladılar", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1488, s. 1.

³⁴⁵ Burhan Sayılır, "30 Ağustos Zafer Bayramı Kanunu, İlk Zafer Kutlaması ve Büyük Taarruzla İlgili Bazı Bilgiler", **Çankırı Araştırmaları Türk Yılığ**, Cilt: 12, Sayı: 16, 2014, s. 91.

³⁴⁶ "a.g.m.", s. 100.

Madde 4: Bu kanunun ahkâmını icraya icra vekilleri heyeti memurdur."³⁴⁷

30 Ağustos Zafer Bayramı Kanununun ilanı ile beraber Çankırı'da 1926 yılında ilk kez Zafer Bayramı kutlaması yapıldığını gazetede çıkan haberden anlıyoruz. Bu haberde öncelikle 30 Ağustos gününün önemi belirtilmiş ve sonrasında bayram kutlamalarının Çankırı'da ne suretle gerçekleştiğine dair bilgilere yer verilmiştir. Haberin bayram kutlamalarına ilişkin bilgiler içeren bölümü şu şekildedir: "Zafer Bayramı münasebetiyle dün şehrimizdeki Topçu Alayı Kumandanı, memurin ve halk tarafından ordu namına tebrik edilmiştir. Kışla önündeki askerler tarafından eğlenceler tertip ve icra olunmuştur. Devair-i resmiye bayraklarla tezyin edilmiş ve gece fener alayı yapılmıştır."³⁴⁸ Haberden anlaşılacağı üzere Çankırı'da düzenlenen ilk Zafer Bayramı'na halkın katılımı olmamıştır. Bayram kutlaması vilayette bulunan kışlada askerler arasında gerçekleştirilmiştir.

Çankırı'da 1926 yılındaki sade Zafer Bayramı kutlamaları 1927 yılına gelindiğinde şekil değiştirerek çok daha görkemli kutlanmaya başlanmıştır. Zafer Bayramı'nın çok daha görkemli kutlanmaya başlanmasında 1925 yılında kurulan Türk Tayyare Cemiyeti'nin³⁴⁹ etkisi büyüktür. Tayyare Cemiyeti, kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek ve hedeflerine ulaşabilmek için tanıtıma büyük önem vermiştir. Cemiyet kendisini tanıtmak ve halkı bilinçlendirmek adına büyük organizasyonlar düzenleme kararı almış ve bu doğrultuda Başkomutanlık Meydan Muharebesi'nin kazanıldığı günü "Tayyare Bayramı" olarak ilan etmiştir.³⁵⁰ İcra Vekilleri Heyeti'nin 25 Ağustos 1926 tarihli Zafer Bayramı'nda düzenlenecek tören ve etkinlikler hakkındaki kararname ile 30 Ağustos'un Tayyare Cemiyeti'nin de özel günü olduğu kabul edilmiştir. Bundan sonra yapılacak Zafer Bayramı kutlamalarında Tayyare Cemiyeti ile birlikte hareket edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu durum 27 Mayıs 1935

³⁴⁷ "Zafer Bayramı Kanunu", *Çankırı*, Yıl: 4, Sayı: 191, (11 Mayıs 1926), s. 2.

³⁴⁸ "Zafer Bayramı", *Çankırı*, Yıl: 5, Sayı: 206, (31 Ağustos 1926), s. 1.

³⁴⁹ Türk Tayyare Cemiyeti, Mustafa Kemal Atatürk'ün himayesinde İsmet İnönü'nün önderliğinde 16 Şubat 1925 tarihinde Ankara'da kurulmuştur. Cemiyet, sivil ve endüstriyel havacılığın oluşturulabilmesi, ülkenin kendi uçaklarını imal edecek düzeye getirilebilmesi amacıyla kurulmuştur. Bolu Mebusu Cevat Abbas Gürer'in başkanlığında faaliyet gösteren cemiyet gelirlerini, halkın bağışları, tayyare piyangoları, tayyare pulları ile 30 Ağustos Zafer ve Tayyare Bayramı'nda toplanan etkinliklerden elde etmiştir. 1935 tarihinde cemiyetin adı Türk Hava Kurumu olarak değiştirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Yücel Öztürk, "*Tayyare Cemiyeti'nin Havacılığı Geliştirme Faaliyetleri: Tayyarelere İsim Verme Törenleri*", *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 61, 2018, s. 114.

³⁵⁰ Yücel Öztürk, "*30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlamaları: Amaç Süreç ve Kazanımlar*", *History Studies*, Cilt: 10, Sayı: 9, 2018, s. 232.

tarihinde çıkarılan Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun'un kabul edilmesine kadar devam etmiş, bu kanunda Tayyare Bayramı ifadesine yer verilmemesiyle beraber 30 Ağustos günü sadece Zafer Bayramı olarak adlandırılmıştır.³⁵¹

1927 yılında kutlanacak Zafer Bayramı öncesi ve sonrasında Çankırı gazetesinde bugünün anlam ve önemini anlatan üç sayılık bir yazı dizisi yayınlanmıştır. Muharrem Zeki tarafından kaleme alınan bu yazıların başlıkları, "Bir Hafta Sonra En Hayati Bir Günümüzü, Tayyare Bayramımızı İdrak Edeceğiz",³⁵² "30 Ağustos Dumlupınar Muzafferiyeti ve Tayyare Bayramı",³⁵³ "Zafer ve Tayyare Bayramı'nın Tesidi Münasebetiyle"³⁵⁴ şeklindedir. Bu yazılarda ülkenin vermiş olduğu istiklal mücadelesi ve zafere giden yol anlatılırken, tayyareciliğin önemi vurgulanarak her vatandaşın Tayyare Cemiyeti'ne yardımda bulunması gerektiği belirtilmiştir.

Gazetede 30 Ağustos Zafer Bayramı'na dair çıkan haberlerden 1928 yılına gelindiğinde bayramın daha planlı ve programlı bir şekilde kutlanmaya başlandığı anlaşılmaktadır. 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nda olduğu gibi bayram öncesinde Çankırı gazetesinde Zafer Bayramı kutlama programına yer verilmiştir. Bunun dışında bayram kutlamalarının yapılacağı alanda uyulması gereken protokol kurallarını gösterir kroki de gazetede yer almıştır.³⁵⁵ 1928 yılı Zafer Bayramı'nın Çankırı'da nasıl geçtiğini anlatan haber şu şekildedir:

"30 Ağustos Zafer Bayramı geçen haftaki sayımızla bildirdiğimiz şekilde şehrimizdeki bilumum devair-i müessesat ve çarşı ve pazarlar bayraklarla donatılmış olduğu halde saat onda tayyare binası önünde merasime başlanmıştır. Merasime vali-i vilayet ve bütün rüsa-i memurin-i mülkiye ve askeriye ve jandarma ve mektepliler ve cemiyetler ve bütün halkın iştirakiyle azmi bereketle teşkil etmiş ve ilk defa kürsü hitabete alay yüzbaşlarından Rıza Bey çıkmış ve onu takiben Alay Kumandanı Şerafettin selaten Tayyare Cemiyeti namına da Seyfettin Beyler söz almışlar. İki saat süren bu merasimden sonra Tayyare Cemiyeti'ne tebrikat yapılmıştır. Gecesinde Tayyare Cemiyeti önünde ince

³⁵¹ Öztürk, *a.g.m.*, s. 233.

³⁵² "Bir Hafta Sonra En Hayati Bir Günümüzü, Tayyare Bayramımızı İdrak Edeceğiz", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 255, (23 Ağustos 1927), s. 1.

³⁵³ "30 Ağustos Dumlupınar Muzafferiyeti ve Tayyare Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 256, (30 Ağustos 1927), s. 1.

³⁵⁴ "Zafer ve Tayyare Bayramı'nın Tesidi Münasebetiyle", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 257, (6 Eylül 1927), s. 1.

³⁵⁵ "30 Ağustos Zafer-i Milli ve Tayyare Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 309, (28 Ağustos 1928), s. 1.

saz takımlarla davul ve zurnalar çalınarak havai fişekler atılmış alay efradı tarafından fener alayı tertip edilmiştir."³⁵⁶

Haberden anlaşılacağı üzere kutlamalarda Tayyare Cemiyeti ve askeriye ön plana çıkmıştır. Zafer Bayramı kutlamalarına halkın katılımının da olduğu belirtilse de bu katılımın 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'na olan katılımdan çok daha az olduğu anlaşılmaktadır.

Çankırı'da, Zafer Bayramı kutlamalarına gösterilen özenin ve katılımın ilerleyen senelere artarak devam ettiği Çankırı gazetesinin ilerleyen sayılarında çıkan haberlerden anlaşılmaktadır. 1940 yılında düzenlenen 30 Ağustos Zafer Bayramı'na Çankırı, önceki senelerde olduğundan daha fazla hazırlık yapmıştır. Bayram kutlamaları öncesinde şehir baştan başa bayraklarla donatılmış ve bayram günü kutlamaların yapılacağı şehir stadyumuna halk akın etmiştir. Şeref tribününe Çankırı Valisi Refik Noyan, Çankırı mebusları Doktor Akif Arkan, Ziya İsfandiyaroğlu, Şube Reisi Yarbay İzzet Yavuz Kızıltan yer almıştır. Kutlamalar 9:30 'da Halkevi bandosunun çaldığı İstiklal Marşı ile başlamıştır. Akabinde günün anlam ve önemini anlatan konuşmalar yapılmış, şiirler okunmuştur. Jandarma, polis ve gençlik kulübü gençleri tarafından düzenlenen resmi geçit töreniyle kutlamalar son bulmuştur.³⁵⁷

30 Ağustos Zafer Bayramı'na ilişkin Çankırı gazetesinde yer alan haberlerde genel olarak zafere giden yolda yaşanan gelişmeler hakkında okuyucular aydınlatılmaya çalışılmıştır. 1935 yılına kadarki kutlamalarda daha çok Tayyare Cemiyeti ön plana çıkmış ve tayyareciliğin önemi vurgulanarak Tayyare Cemiyeti'ne yardım kampanyaları düzenlenmiştir. Tek Partili dönemde ise diğer milli bayram kutlamalarında olduğu gibi Zafer Bayramı kutlamalarında da Çankırı'da daha coşkun kutlanıldığı görülmektedir.

3.8.4 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı

Mustafa Kemal'in Millî Mücadele'yi başlatmak için Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs günü millî bir bayram olarak ulusal düzeyde kutlanmaya başlanmadan, uzun bir süre

³⁵⁶ "30 Ağustos Zafer Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 310, (4 Eylül 1928), s. 1.

³⁵⁷ "Zafer Bayramı'nı Heyecanla Kutladık", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 913, (3 Eylül 1940), s. 1.

yerel düzeyde kutlanmıştır.³⁵⁸ 1938 yılına gelindiğinde çıkarılan "Ulusal Bayramlar ve Genel Tatiller Hakkındaki 2739 Sayılı Ek Kanun" ile birlikte 19 Mayıs "Gençlik ve Spor Bayramı" olarak kabul edilmiştir. Gençlik ve Spor Bayramı'nın adı 1981 yılında çıkarılan "2429 Sayılı Kanun" ile "19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı" olarak değiştirilmiştir.³⁵⁹

Çankırı gazetesinde 1937 yılına kadar 19 Mayıs kutlamalarına dair herhangi bir habere rastlanılamamıştır. 19 Mayıs ile ilgili gazetede yer alan ilk haber, 11 Mayıs 1937 tarihli 742. sayısında bulunmaktadır. "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramına Ait Programdır" başlığı ile verilen haberde Çankırı vilayet merkezinde düzenlenecek bayram programının ayrıntılarına yer verilmiştir. Bayram programı gündüz ve gece olmak üzere iki bölüm halinde düzenlenmiştir. Aynı zamanda bayram programının düzenleneceği spor alanındaki tertibatın nasıl olacağını gösterir krokiye de gazetede yer verilmiştir.³⁶⁰ Ancak gazete, 1937 yılı 19 Mayıs kutlamalarının Çankırı'da nasıl geçtiğine dair herhangi bir bilgiye yer vermemiş bunun yerine 19 Mayıs gününün anlam ve önemini anlatan bir yazı ilk sayfadan okurlara aktarılmıştır. "19 Mayıs" başlığı ile kaleme alınan yazının yazarına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Yazıda; Birinci Dünya Savaşı'nın bitiminin ardından 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı ve bu tarihin hemen ertesi gününden itibaren anayurdun düşman orduları tarafından işgal edilmeye başlanarak, Türk Milleti'nin bir daha ayağa kalkamayacak hale getirilmek istendiği belirtilmiştir. Düşman işgaline karşı yüzünü Anadolu'ya çevirerek işgalcilere karşı dimdik ayakta duran tek adamın Atatürk olduğu ve 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a ayak bastığı vurgulanarak 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'nın önemine dikkat çekilmiştir.³⁶¹

1940 yılı 19 Mayıs kutlamaları Çankırı gazetesinde geniş yer bulmuştur. Çankırı'da düzenlenen 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'na ait kutlamalarda Çankırı Ortaokul kız ve erkek talebeleri tarafından yapılan jimnastik hareketlerine ait fotoğraflara gazete

³⁵⁸ Hakan Uzun, "Milletin İradesiyle Oluşan Bir Bayram: Atatürk'ü Anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk Döneminde Kutlanması", **Karadeniz Araştırmaları**, Cilt: 6, Sayı: 24, 2010, s. 109.

³⁵⁹ Uzun, *a.g.m.*, s. 110.

³⁶⁰ "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramına Ait Programdır", **Çankırı**, Yıl: 14, Sayı: 742, (11 Mayıs 1937), s.4.

³⁶¹ "19 Mayıs", **Çankırı**, Yıl: 14, Sayı: 743, (18 Mayıs 1937), s. 1.

birinci sayfasından yer vermiştir. Fotoğrafların altında Çankırı'da düzenlenen bayram kutlamalarının ayrıntılarına yer verilmiş ve şu ifadeler ile okuyuculara aktarılmıştır:

"Ebedi Şefimiz Atatürk'ün 21 yıl evvel vatani kurtarmak için Samsun'a ayak bastığı 19 Mayıs günü, milli bir gün Gençlik ve Spor Bayramı olarak bütün yurttaki gibi şehrimizde de çok canlı ve coşkun tezahürat ve gösteriler arasında kutlandı. Şehir baştan başa bayraklarla, vecizelerle donanmış ve bu tarihi günü kutlamaya hazırlanmış bulunuyordu. Hazırlanan programa göre bayram bölge stadında yapıldı. Saat 9'da okullar bahçesinde toplanan ilk ve ortaokul ve sporcular önlerinde Halkevi bandosu olduğu halde sinema caddesinden şehri dolaşarak alkışlar arasında stada gelerek sahanın etrafında dizi teşkil ettiler. Tribün ve sahanın etrafı insan kalabalığı ile dolmuştu. Saat 15'de stada gelen valimiz Refik Noyan ve mahalli mevki kumandanı İzzet Yavuz Kızıltan, Parti ve Belediye Reisi Rıfat Dolunay talebenin önlerinden geçerek gençliği selamladılar ve bayramlarını kutladılar. Bundan sonra gençlerin söylediği İstiklal Marşı ayakta hürmetle dinlendi."³⁶²

Halkın yoğun ilgi gösterdiği anlaşılan bayram kutlamalarında yapılan konuşmalar sonrası mektep talebeleri ile sporcular tarafından resmi geçit töreni düzenlenmiştir. Resmi Geçit töreninin ardından önce kız sonra da erkek talebelerin sahaya inerek başarılı bir jimnastik gösterisi sundukları aktarılmıştır.

Çankırı gazetesi 1942 yılı 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'na dair bilgilere sayfalarında yer verirken çok sayıda fotoğraf kullanarak bayram kutlamalarında yaşananları görsel olarak da okuyucularına aktarmıştır. Gazetenin 1002 sayılı nüshasının sağ köşesinde sırasıyla; Çankırı İnkılap Anıtına çelenk konulması, Gençlerin İstiklal Marşı'nı bir ağızdan okuması, beden terbiyesi mükelleflerinin bayrak altında duruşu, Maarif müdürü ile talebelerin şiir ve nutuk okumaları, resmi geçit töreni, ortaokul kız ve erkek talebelerinin jimnastik hareketlerini gösteren fotoğraflara yer verilmiştir. Çankırı'da düzenlenen bayram kutlamalarına dair bilgilerin yer verildiği haberden 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı kutlama programının önceki senelerdeki kutlamalarla hemen hemen aynı olduğu anlaşılmaktadır.³⁶³

³⁶² "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 898, (21 Mayıs 1940), s. 1.

³⁶³ "Gençlik ve Spor Bayramı Şehrimizde Nasıl Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 1002, (26 Mayıs 1942), s. 1.

Tek Partili Dönemde 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı'na geniş yer veren gazete, çok partili döneme geçilmesiyle beraber bu bayrama daha az yer vermeye başlamıştır. 1950 yılı Gençlik ve Spor Bayramı'nın Çankırı'da ne şekilde kutlanıldığına dair gazetede hiçbir bilgiye yer verilmemiştir. Gazete sadece "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Cuma Günü Bütün Yurtta Kutlanacak" başlığı altında şu kısa yazıya yer vermiştir:

"Türk'ün kurtuluş tarihinin başlangıç günü 19 Mayıs 1919'dur. O gün onun kurtarıcısı Atatürk, Samsun'da Anadolu topraklarına ayak basmıştır. Bu büyük ve mutlu tarihi günü Atatürk Cumhuriyeti kendisine emanet ettiği Türk gençliği için yapmıştır. Tarih boyunca şerefle kutlayacağımız bu bayram her yıl d bütün Türk ulusunun ve gençliğinin yürekten kopan coşkun heyecanlarıyla önümüzdeki cuma günü kutlanacaktır."³⁶⁴

Gazetenin 1464. sayılı nüshası incelendiğinde dönemde ülkede milletvekili seçimlerinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Ülkedeki siyasi gelişmelerin gazetenin Gençlik ve Spor Bayramı'na dair gelişmelere daha az yer vermesine sebep olduğu anlaşılmaktadır.

Diğer millî bayramlarda olduğu gibi Gençlik ve Spor Bayramı kutlamalarında yapılan konuşmalarda ve gazetede bugünün önemine dair yayınlanan yazılarda Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden yolda yaşanan gelişmeler aktarılarak yeni rejim sayesinde yaşanan ilerleme ve gelişmeler konusunda halk bilgilendirilmiştir. Diğer milli bayramlardan farklı olarak spor bayramı olması münasebetiyle sporun önemi ve insan sağlığı açısından faydalarına dair bilgilere de yer verildiği görülmektedir.

3.8.5 Dinî Bayramlar

Çankırı gazetesi sayfalarında sadece milli bayramlara değil dini bayramlara da yer vermiştir. Bu bayramlarla ilgili haberler incelendiğinde bayramlarda yaşanan gelişmelere dair bilgilere çok az yer verildiği, daha çok bayramların hangi günlere denk geldiğine dair halkın bilgilendirildiği görülmektedir. Ayrıca devlet büyükleri tarafından bayramlar dolayısıyla çekilen tebrik telgrafları da gazetede yer almıştır.

³⁶⁴ "19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı Cuma Günü Bütün Yurtta Kutlanacak", **Çankırı**, Yıl: Sayı: 1464, (16 Mayıs 1950), s. 1.

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayıları incelendiğinde dini bayramlara ait ilk habere gazetenin 139. sayısında rastlamaktayız. "Havadis-i Vilayet" başlığı altında verilen haber şu şekildedir:

"Şimdiye kadar ekseri bayramlarda pek çok elim vakıaların şahidi olduğumuz halde elhamdülillah bu sene o kadar sakin geçmiştir ki görenlerin hayretlerini müvecceb olmaktan hali kalmamıştır. Değil bir kimsenin burnu kanamak hati bir sarhoş narası bile işitilmemiştir. Merkez kasabada bayram hayatı böyle sükûn ve neşeli vaziyette merur ettiği gibi mülhakat vilayette aynı hal ile geçtiği memnuniyetle haber alınmıştır."³⁶⁵

Uzun süren savaş yılları sonrasında Ramazan Bayramı'nın Çankırı'da huzur içinde kutlandığı belirtilerek bu durumdan duyulan memnuniyet dile getirilmiştir.

Gazetenin aynı sayısında Gazi Mustafa Kemal Paşa tarafından bayram dolayısıyla Çankırı Belediye Başkanlığı ve Halk Fırkası'na çekilen tebrik telgrafının suretine de yer verilmiştir.

"Ramazan Bayramı'nı aziz vatandaşlarıma hararet ve muhabbetle tebrik ederim. Bugünlerde Cumhuriyet şanlı ordusunun kahramanlığı bütün evladı vatanın muaveneti ile büyük bir irtica tehlikesini bastırmış ve isyan reisleri Cumhuriyet mahkemelerinin pençe-i adaletine teslim etmiş olmakla bir defa daha parlak bir muzafferiyet ihraz etmiştir. Aziz vatandaşlarımı bu anda Cumhuriyeti silah elinde düşman karşısında müdafaa eden evlatlarımı tekrar tebrik ve cümlenize muvaffakiyet ve saadet temenni ederim."³⁶⁶

Haberin yayınlandığı tarih göz önünde bulundurulduğunda Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın bayram dolayısıyla göndermiş olduğu telgrafta bahsedilen irtica hareketinin Şeyh Sait İsyanı olması muhtemeldir.

Çankırı gazetesi dini bayramlarla ilgili haberleri verirken daha çok bayramların hangi güne denk geldiği hakkında okuyucularına bilgilendirmiştir. Bu haberler genel olarak ilan şeklinde yayınlanmıştır: "1 Temmuz çarşambanın arife günü, 2 Temmuz Perşembe gününün Kurban Bayramı olduğu ilan olunur."³⁶⁷

³⁶⁵ "Havadis-i Vilayet", Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 139, (28 Nisan 1924), s. 1.

³⁶⁶ "Reis-i Cumhur Gazi Paşa Hazretlerinin Şehrimiz Belediye Riyasetine ve Halk Fırkası'na Keşide Buyurdukları Bayram Tebrikini Mutazammın Telgrafname Suretidir", Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 139, (28 Nisan 1924), s. 1.

³⁶⁷ "Kurban Bayramı", Çankırı, Yıl: 3, Sayı: 148, (30 Haziran 1924), s. 1.

Gazetenin elimizde bulunan sayıları incelendiğinde sadece 287 sayılı nüshasında dini bayramlardan olan Ramazan Bayramı'nın Çankırı'da nasıl geçtiğine dair bilgilere rastlanılmaktadır. "Şehrimizde Şeker Bayramı İntibası" başlığı ile verilen haberde Ramazan Bayramı'nın Şeker Bayramı olarak nitelendirildiği görülmektedir. Haberde Şeker Bayramı'nın güneşli bir güne denk gelmesi sebebiyle kadın ve erkeklerin şose boyunda güzel vakit geçirdiği ve sinema binasında filmler izlenerek bayramın neşe içinde kutlandığı hakkında bilgiler verilmiştir.³⁶⁸

Çankırı gazetesinin dini bayramlara ilişkin gelişmelere ve bilgilere sayfalarında çok fazla yer vermediği görülmektedir. Gazetede mevcut dini bayram içerikli haberlerden halkın yıllarca süren savaşlar sonrasında dini bayramlarını huzur içinde kutlamanın vermiş olduğu sevinci yaşadığı anlaşılmaktadır.

3.8.6 Özel Günlere Ait Kutlamalar

Millî bayramlar ve dini bayramlar dışında Çankırı halkı, Millî Mücadele ve sonrasında meydana gelen önemli günleri de kutlamıştır. Bu kutlamalara ait haberler Çankırı gazetesinde kendine yer bulmuştur.

Mustafa Kemal Atatürk'ün Şapka İnkılabını gerçekleştirmek için Kastamonu vilayetinin İnebolu kazasını teşrifleri esnasında Çankırı'ya geldikleri tarih olan 23 Ağustos 1925 günü Çankırı'da "Gazi Günü" olarak kutlanmıştır. Kutlamalar, Çankırı Alay İdman Yurdu'nda yapılmıştır. Kutlamalara Çankırı mebusları Talat, Ziya ve Cemal Beylerle Çankırı Valisi Nuri Bey, Belediye Reisi Sait ve hükümet erkanından birçok şahıs katılmıştır. Kutlamada yapılan konuşmaların ardından her sene "Gazi Günü" kutlamalarının yapılmasına karar verilmiştir.³⁶⁹ Gazetenin sayıları incelendiğinde alınan kararın ilerleyen yıllarda uygulanarak Çankırı'da değişik adlarla bugünün kutlanmaya devam edildiği görülmektedir. 1941 yılında "Atatürk Günü" adıyla kutlanan bugünde yaşananlar gazetenin sayfasına şu şekilde yansımıştır:

"23 Ağustos 1925'de şehrimize ilk olarak ayağını basmış ve Şapka İnkılabına bugünde başlamış olan Ebedi Şef Atatürk'ün gelişlerinin 16. yıl dönümü cumartesi günü saat 10'da

³⁶⁸"Şehrimizde Şeker Bayramı İntibası", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 287, (3 Nisan 1928), s. 1.

³⁶⁹"Şehrimizde Gazi Günü", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 310, (4 Eylül 1928), s. 2.

vali, komutan, memur, halk ve yüzlerce gençlik kitlesinin inkılap anıtı önünde toplanmasıyla heyecanlı ve tezahürat içinde kutlandı. Bandonun çaldığı İstiklal Marşı'nı müteakip Öğretmen Saim Kültürel anıt meydanlığına çıkarak bu şerefli günü heyecanlı teberrüz ettirdi. Bu nutuktan sonra merasime nihayet verildi. Gece şehir tenvir edilmiş belediye meydanında ve Halkevinde eğlenceler milli havalar çalınmış oyunlar oynanmıştır"³⁷⁰

Çankırı'da kutlanan Atatürk Günü resmi bayram havasında geçmiş ve halk kutlamalara yoğun şekilde ilgi göstermiştir. Yapılan konuşmalar da Atatürk'e duyulan özlem ve minnet dile getirilirken, yapmış olduğu inkılapların önemi vurgulanmıştır.

Tek Partili hayatın yaşandığı 1940'lı yıllarla beraber Çankırı'da, İsmet İnönü'nün komutanlığında kazanılmış olan İkinci İnönü zaferinin yıl dönümü bayram havası şeklinde kutlanmaya başlanmıştır. "İnönü Zaferi'nin 19. Yıl Dönümü" başlığı ile okuyuculara aktarılan haberde, İsmet İnönü'nün fotoğrafına yer verilmiş ve fotoğrafın altına "İnönü'nün muzaffer kumandanı ve Cumhuriyet reisimiz İsmet İnönü" açıklaması yazılmıştır. Bugüne ait kutlamaların Halkevi binasında yapıldığı ve kutlamalara vilayet erkanının yanında memurların ve halkın da katıldığı belirtilmiştir.³⁷¹ Gazetenin sayfaları incelendiğinde Çankırı'da, İnönü Zaferi'nin yıl dönümü kutlamalarının çok partili hayata geçilmesinin ardından yapılmadığı anlaşılmaktadır.

1940 yıllarda kutlanmaya başlanan bir diğer gün ise Lozan Anlaşması'nın imzalandığı gündür. "Lozan Günü" adı altında Çankırı'da yapılan kutlamaların merkezi Halkevi binası olmuştur. Diğer törenlerde olduğu gibi İstiklal Marşı ile başlayan kutlamalar okunan şiirler ve yapılan konuşmalar ile devam etmiştir. Yapılan konuşmalarda ülkenin yoktan var edildiği belirtilerek kazanılan askeri zaferlerin siyasi zaferlerle pekiştirildiği vurgusu yapılmıştır.³⁷² 1944 yılında yapılan Lozan Günü kutlamalarında İsmet İnönü'nün Lozan Anlaşması'yla beraber bir o kadar önemli olan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin de mimarı olduğuna dikkat çekilmiştir.³⁷³

³⁷⁰ "Atatürk Günü", **Çankırı**, Yıl: 18, Sayı: 964, (26 Ağustos 1941), s. 2.

³⁷¹ "İnönü Zaferi'nin 19. Yıl Dönümü", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 891, (2 Nisan 1940), s. 1.

³⁷² "Şehrimizde Lozan Günü Parlak Tezahüratla Kutlandı", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 908, (30 Temmuz 1940), s. 1.

³⁷³ "Lozan Muahedesi", **Çankırı**, Yıl: 21, Sayı: 1113, (25 Temmuz 1944), s. 1.

Çankırı gazetesinde yer alan kutlama haberleri incelendiğinde genel olarak Kurtuluş Savaşı yıllarında alınan askeri ve siyasi zaferlerin Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında Çankırı vilayetinde milli bir bayram havası içinde kutlanmaya başladığı anlaşılmıştır. Bu kutlamalarda dönemin Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün ön plana çıkarılarak kazandığı siyasi ve askeri zaferlere haber metinlerinde yer verilmiştir. Ancak çok partili hayata geçilmesi ile beraber bu günler önemini kaybetmiş ve gazetenin sayfalarında bu tarz kutlama haberlerine yer verilmemiştir.

3.9 Türk İnkılabının Yansımaları

29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kurulması ile beraber Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde inkılap hareketleri başlamıştır. Bu inkılap hareketlerinin amacı; Türk toplumunun ekonomik, sosyal, askeri ve siyasi alanlar başta olmak üzere hemen her alanda çağdaşlaşmasını sağlamaktır. Çankırı gazetesi bu amaç doğrultusunda girişilen inkılap hareketlerine ait kanun metinlerinin suretlerine sayfalarında yer vermekle yetinmiştir. Gazete Mustafa Kemal Atatürk'ün şapka inkılabını gerçekleştirmek için Kastamonu gezisini düzenlemesinden ve bu gezi sırasında Çankırı'yı da ziyaret etmesinden dolayı Şapka İnkılabı'na önem vermiş ve konu hakkındaki gelişmelere sayfalarında yer vermiştir. Ayrıca dönemin diğer gazetelerinde olduğu gibi Harf İnkılabı konusunda meydana gelen gelişmeler de gazetede sıklıkla kendine yer bulmuştur.

3.9.1 Şapka İnkılabı

Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulduktan sonra Türk toplumunun çağdaşlaşması için Atatürk'ün liderliğinde ekonomik, siyasi, askeri ve sosyal alanlarda bir dizi inkılap hareketi gerçekleştirilmiştir. Bu inkılap hareketlerinden birisi olan Şapka İnkılabı ile Türk toplumuna modern bir görünüm kazandırılmak istenmiştir.³⁷⁴ Mustafa Kemal Atatürk, 23 Ağustos-31 Ağustos 1925 tarihleri arasında Kastamonu gezisi düzenlemiş ve burada halka şapkayı tanıtmıştır. Bu gezi esnasında Atatürk Çankırı'yı da ziyaret etmiştir.³⁷⁵ Ancak tezimizin konusu olan Çankırı gazetesinin bu tarihler arasında

³⁷⁴ Burcu Özcan, "*Basına Göre Şapka Kılık Kıyafet İnkılabı*", **Marmara Üniversitesi**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2008, s. 28.

³⁷⁵ Özcan, a.g.t, s. 28.

yayınlanan 155, 156 ve 157. sayıları tespit edilemediğinden bu konu hakkında gazetede herhangi bir haberin yer alıp almadığı tespit edilememiştir.

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayıları içerisinde Şapka İnkılabı ile ilgili ilk habere 22 Eylül 1925 tarihli 159. sayıda rastlamaktayız. Bu haberde şapka ile selam verirken nelere dikkat edilmesi gerektiğine dair ayrıntılı bilgiler verilmiştir. Haberin ilk paragrafı:

"Evvvela şapkayı labis adam, sokakta tesadüf ettiği zevatı aliyeye temenna edemez. Behemehal şapkasını çıkararak onunla selam verecektir. Şapka, sağ eliyle başından alınır ve mevkii ictimaiyesine göre az veya çok aşağı indirilir. Alelade selamlarda şapka baştan biraz kaldırmak hatta alını şapkanın kenarına dokundurmak kafidir. Fakat bu muamele teklifsiz ve pek samimi arkadaşlar arasında cereyan edebilir. Usulünde selam şapkanın baştan alınarak kol ve göğüs hizasına ve selamlanan zatın derecesine göre, vücudun nısfı ve diz hizasına kadar indirmekle ifa olunur. Bu resmi hürmet ve tazimdir. Baştan şapka çıkarılmak suretiyle resmi selam ifa olunurken başını eğmek, reverans yapmak lazımdır..."³⁷⁶

Çankırı gazetesinde yer alan bilgidен bu haberin Hakimiyet-i Milliye gazetesinden alındığı anlaşılmaktadır.

"Çankırı gazetesinde yer alan şapka ile ilgili bir diğer haber ise şu şekildedir: "Muhterem Reis-i Cumhurbaşumuz Gazi Paşa Hazretleri tarafından kabul buyurularak heyeti vekilenin kararnamesi ile teyit edilen medeni kisveden şapkanın memleketimizde nedretine karşı memurin ve halk tarafından hahişle kabul edilerek bilumum memurin ve meclis azaları vesaire şapka iksa etmekte hatta mektep talebeleri bile mısır yaprağından mamul kendi desti sa'yleri olarak yaptıkları şapkayı giymektedirler."³⁷⁷

Haberdен de anlaşılacağı üzere Şapka Kanunu henüz resmileşmeden Çankırı halkı şapkayı benimsemiş ve her kesimden insanlar kendisine şapka temin etmeye çalışmıştır.

³⁷⁶ "Şapka ile Selamda Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 159, (22 Eylül 1925), s. 1.

³⁷⁷ "Şapka Çok Taammüm Etti", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 4, Sayı: 161, (13 Teşrin-i Evvel 1925), s. 1.

Gazetede Şapka İnkılabı konusunda yer alan son haber ise "Şapka Giyilmesi Mecburiyeti Hakkındaki Kanun" başlıklı haberdir. Bu haberde meclisten geçen kanunun sureti verilmiştir. Gazetede yer alan kanunun maddeleri şu şekildedir:

"Birinci Madde: Türkiye Büyük Millet Meclisi azaları ile idare-i umumiye ve hususiye ve mahalliye ve bilumum müessesata mensup memurin ve müstahdemin Türk milletinin iktisa etmiş olduğu şapkayı giymek mecburiyetindedir. Türkiye halkının da umumi serpuşu şapka olup buna münafı bir itiyadın devamını hükümet men eder.

İkinci Madde: İş bu kanun tarihi neşrinden itibaren meri olacaktır.

Üçüncü Madde: İş bu kanun Büyük Millet Meclisi icra vekilleri heyeti tarafından icra olunur."³⁷⁸

3.9.2 Harf İnkılabı

Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra Arap harflerini kullanmaya başlamışlardır. Osmanlı Devleti döneminde de Arap harfleri kullanılmaya devam edilmiştir. Ancak 19. yy. ortalarından itibaren bu alfabenin ıslah edilmesi yönünde tartışmalar ortaya çıkmıştır.³⁷⁹ Alfabe konusundaki tartışmalar ilerleyen yıllarda da devam etmiş ve eğitim alanındaki başarısızlıkların sebebi olarak görülmüştür.³⁸⁰ Ancak bu tartışmalar sonuçsuz kalmış ve Arap harflerinin kullanılmasına devam edilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nı kaybetmesinin ardından işgaller başlamış ve bu işgallere karşı Mustafa Kemal önderliğinde kurtuluş mücadelesi başlatılmıştır. Bu mücadelenin zaferle sonuçlanmasının ardından Türkiye Cumhuriyeti Devleti kurulmuştur. Yeni kurulan devletin rejiminin sağlam temellere oturtulabilmesi için ekonomi, siyasi, sosyal, kültürel ve eğitim alanlarında inkılaplar yapılmaya başlanmıştır.³⁸¹ Bu inkılaplar arasında yer alan Harf İnkılabı konusunda Cumhuriyet döneminde tartışmalar yaşanmıştır. Bu konu ilk olarak 1924 yılında İzmir milletvekili Şükrü Saraçoğlu tarafından meclise taşınmış ve alfabe konusunda Arap harflerinin

³⁷⁸ "Şapka Giyilmesi Mecburiyeti Hakkındaki Kanun", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 167, (1 Kanun-ı Evvel 1925), s. 2.

³⁷⁹ Fevziye Abdullah Tansel, "*Arap Harflerinin Islahı ve Değiştirilmesi Hakkında İlk Teşebbüsler ve Neticeleri*", **Belleten**, 1953, Cilt: 17, Sayı: 66, s. 224.

³⁸⁰ Bernard Lewis, **Modern Türkiye'nin Doğuşu**, Ankara, 1993, (Çev. Mehmet Kıratlı), s. 422-423.

³⁸¹ Hanifi Kurt, "*Harf Değişikliği ve Basının Yeni Harflere Geçerken Takındığı Tutum*", **Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, Sayı: 19, 2013, s. 107.

yetersiz kaldığı belirtilmiştir.³⁸² Konu hakkındaki tartışmalar 1928 yılında Harf İnkılabının çıkarılması ile son bulmuştur.

Çankırı gazetesi dönemin diğer gazetelerinde olduğu gibi Harf İnkılabı yasalaşmadan önce yeni harflerin kamuoyuna tanıtılmasında ve öğretilmesinde rol oynamıştır. Konu hakkında gazetede yer alan ilk haberde Gazi Mustafa Kemal'in İstanbul Halk Fırkası tarafından düzenlenen bahçe eğlencesinde halk ile sohbet ettiği ve bu sohbette Latin harflerini Türkçeye uyarlayan komisyonun meydana getirdiği yeni Türk harflerini tanıttığı belirtilmiştir. Haberin devamında Gazi Mustafa Kemal'in yapmış olduğu konuşmanın suretine yer verilmiştir.³⁸³ Bu haberin yer aldığı sayfada "Yeni Elifbamız" başlığı altında yeni Türk harfleri tanıtılmıştır. Haber üç alt başlık altında toplanmış öncelikle kalın sesli harfler başlığı altında A, İ, O, U harfleri, ince sesli harfler başlığı altında E, İ, Ö, Ü harfleri ve sessiz harfler başlığı altında da B, C, Ç, D, F, G, H, J, K, L, M, N, P, R, S, Ş, T, V, Y, Z harfleri verilerek karşılıkları olan Arap harfleri verilmiştir.³⁸⁴ Gazetenin aynı sayısında yer alan ve yeni harflerin memurlara öğretilmesi için hazırlanan beş maddelik bir program hakkında bilgilerin verildiği haber şu şekildedir: "Vilayet yeni harfleri memurine öğretmek üzere beş maddelik bir program ihzar etmiştir. Sıhhiye müdürü Atıf, Tahrirat müdürü Osman, Doktor Kadri ve Ziraat müdürü Rıfkı beyleri memur tayin ve hükümet binasının üst kat salonunda saat on altıdan on yediye kadar tedrisat yaptırılması emrini vermiş ve aleti tedrisiye vesaire ihsar olunması dünden itibaren memurin tedrisatına başlanılmıştır..."³⁸⁵

Çankırı'da bulunan resmi dairelerde harf inkılabı kabul edilmeden önce yeni harflerle yazışmalara başlandığını belirten haberde Çankırı valisinin de dilekçe ve resmi daire evraklarını yeni harflerle iade etmeye başladığına değinilmiştir.³⁸⁶ Yeni harflerin biran önce halka öğretilmesi için Çankırı'da açılan dersaneler hakkında bilgi veren haber:

"Vilayetimiz halkının da biran evvel yeni harflerimizi öğrenebilmesi için bu hafta içerisinde Türk Ocağı'nda, belediyede iki dersane daha küşat edilmiş ve tedrisata

³⁸² Neriman Tongul, "*Türk Harf İnkılabı*", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 33, (2004), s. 114

³⁸³ "Yeni Harflerimiz ve Gazimiz", *Çankırı*, Yıl: 7, Sayı: 308, (21 Ağustos 1928), s. 1.

³⁸⁴ "Yeni Elifbamız", *Çankırı*, Yıl: 7, Sayı: 308, (21 Ağustos 1928), s. 1.

³⁸⁵ "Makam-ı Vilayeti Memurin ve Müstahdimin Şimdiden Yeni Harflerle İstisnas Hasıl Edebilmeleri İçin Beş Maddelik Program", *Çankırı*, Yıl: 7, Sayı: 308, (21 Ağustos 1928), s. 1.

³⁸⁶ "Vilayetimiz Devairinde de Yeni Harflerle Yazı Yazılmaya Başlanıldı", *Çankırı*, Yıl: 7, Sayı: 310, (4 Eylül 1928), s. 1.

başlanmıştır. Halkımız için bir de şimdiye kadar üç yüze müteceviz talebe kaydeden Merkez Numune Mektebi vardır ki bu mektep üç yüz kadar talebe istibab edecek kapasitededir. Yeni açılan dersanelerden Türk Ocağı'na müracaatla kendini kaydettiren talebe miktarı iki gün zarfında oldukça bir yekune baliğ olmakla beraber belediyeye de kayıt olmaktadır. Gerek dersane ve muallimler teşkilatının ve gerekse halkımızın bu husustaki büyük itina ve ciddi alakaları takdire şayandır."³⁸⁷

Gazetenin aynı sayılı nüshasında yer alan haberde kalın, ince sesli harfler ile sessiz harflerin hem Latin hem de Arap harfleri verilerek bunlarla ilgili kelime örnekleri sunulmuştur. Ayrıca bağlama işareti (-) , kesme işareti (') ve uzatma işareti (^) gibi noktalama işaretlerinin şekil ve açıklaması verilmiştir.³⁸⁸

Çankırı dahilinde yeni harflerin halka öğretilmesi konusunda yapılan çalışmalara ilişkin hemen her bilgi gazetede yer almıştır. Bu bağlamda Çankırı'nın merkez ilçesinde bulunan memurlara saat 8-9 arasında Orta Mektep binasında muallimler tarafından yeni harfler öğretildiği hakkında bilgi verilmiştir.³⁸⁹ Ayrıca yeni harflerin Çankırı dahilindeki memurlara öğretilmesi konusunda başlatılan çalışmalar dönemin Çankırı valisi Nuri Bey tarafından tetkik edilmiştir. Bu konu hakkında çıkan haber şöyledir: "Geçen hafta Şabanözü, Tokat, İnalluballu nahiyelerine azimetle teftişten sonra merkeze muvasalat buyuran Valimiz muhterem Nuri Beyefendi bir gece ikametden sonra tekrar Ilgaz ve Çerkeş kazalarıyla Mecidiye ve Ovacık nahiyelerine kadar teftişe çıkmıştır."³⁹⁰

Çankırı gazetesi 9 Teşrin-i Evvel 1928 tarihli 315. sayısından itibaren adının da yer aldığı başlık diyebileceğimiz bölümü Latin harfleri ile vermeye başlamıştır. Bu sayıda Latin harflerinin öğretilmesi konusunda yapılan çalışmalara ilişkin bilgiler verilmeye devam edilmiştir.

"Yeni harflerin tedrisatı dolayısıyla kursu devam etmekte olan vilayetimiz memurinden pek çoklarının geçen hafta zarfında imtihanları icra olunarak muvaffakiyetle vesikalarını

³⁸⁷ "Yeni Harflerimizi Halkımızın da Biran Evvel Öğrenmesi İçin Şehrimizde İki Halk Dershanesi Daha Küşat Edildi", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 311, (11 Eylül 1928), s. 1.

³⁸⁸ "Öğrenmemiz Lazım Gelen Yeni Harflerimiz", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 311, (11 Eylül 1928), s. 1.

³⁸⁹ "Memurin Yeni Harfler Tedrisatını Orta Mektebi Muallimleri Tarafından İcraya Başlatıldı", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 312, (18 Eylül 1928), s. 1.

³⁹⁰ "Velimiz Nuri ve Maarif Müdürü Mithat Beyler Yeni Harfler Münasebetiyle Mülakatta", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 312, (18 Eylül 1928), s. 1.

almışlar ve kısmı diğerinin de imtihanları teşrin-i evvelin on beşinde icra edilerek kezalik olurda vesika alarak memurin kursuna nihayet verilmiş olacaktır."³⁹¹

Yeni harflerin mecliste kabul edilmesinden sonra Çankırı gazetesi bütün sayfalarını Latin harfleriyle vermeye başlamıştır. Ancak gazetenin kanunun kabul edilmesinden sonra yayınlanan ilk sayısı tespit edilememiştir. Gazete yeni harflerin kabul edilmesi ile birlikte öğretici bir misyon benimsemiştir. Yeni harflerle oluşturulan kelimeler ve bazı eklerin kelimeye kattığı anlamlara ilişkin açıklayıcı örnekler sunulmuştur. "Müstakbel Türk Dili Yeni Türk Kamusunda Kelime ve Islahatlarımız Nasıl Yapılacağına Dair Lahikalar" başlıklı yazıda yer alan örneklerden bazıları şunlardır: "-ntı,-nti,-ntü yiyinti, içinti, üzüntü gibi, -maz,-mez ölmez, utanmaz gibi, -ıt, -it geçit, init gibi..." Bu örnekler gazetenin sonraki sayfalarından okuyuculara aktarılarak halkın yeni harfleri benimsemesi ve öğrenmesi sağlanmaya çalışılmıştır.³⁹²

Çankırı gazetesinde konu hakkında çıkan haberler incelendiğinde gazetenin sadece Latin harfleri ile yayınlanmakla yetinmediği aynı zamanda bu harflerin halk tarafından öğrenilmesi ve benimsenmesi için hareket ettiği görülmektedir.

3.10 Bayındırlık Haberleri

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğunda diğer alanlarda olduğu gibi bayındırlık alanında büyük eksiklikler bulunmaktaydı.³⁹³ Uzun süren savaş yıllarında yurdun dört bir yanındaki yollar ve köprüler harap olmuş, eğitim ve sağlık hizmetlerine yönelik ihtiyaç duyulan binalar yetersiz kalmıştır. Bu nedenle Cumhuriyet'in ilk yıllarında ekonomik eksikliklere rağmen bayındırlık hizmetlerine büyük önem verilmiştir. Bu konuda öncelikle büyük illerde başlayan kalkınma hareketleri daha sonraları yurdun dört bir köşesine yayılmıştır.³⁹⁴

³⁹¹ "Memurin Kursu", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 315, (9 Teşrin-i Evvel 1928), s. 1.

³⁹² "Müstakbel Türk Dili Yeni Türk Kamusunda Kelime ve Islahatlarımız Nasıl Yapılacağına Dair Lahikalar", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 326, s. 1, 2.

³⁹³ Mehmet Evsile, "Cumhuriyet Döneminde Bayındırlık Faaliyetleri (1923-1950)", **History Studies**, Cilt: 10, Sayı: 4, 2018, s. 81.

³⁹⁴ Zühal Boran, "Yerel Basın Çalışmalarına Bir Örnek: Yeni Yurt Van Gazetesi (1937-1948)", **Van Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2018, s. 113.

Çankırı, Millî Mücadele döneminde işgal görmeyen illerimiz arasındadır. Bu nedenle işgallere bağlı tahribata maruz kalmamıştır. Ancak bayındırlık hizmetleri konusunda yeterli ve gerekli yatırımların yapılamaması nedeniyle Cumhuriyet'in ilk yıllarında özellikle ulaşım, haberleşme, içme suyu şebekesi ve kamu hizmet binaları konularında ciddi eksiklikler mevcuttu. Bu eksikliklerin giderilmesi için vilayet dahilinde hızlı bir kalkınma hareketinin başlatıldığını Çankırı gazetesinin sayfalarına çıkan haberlerden anlıyoruz. Bu haberlerde yapılacak olan bayındırlık hizmetlerine dair ayrıntılı bilgilere yer verilerek bu hizmetlerin sağlayacağı yararlar üzerinde durulmuştur.

Gazeteye yansıyan bayındırlık faaliyetlerine ilişkin haberler incelendiğinde Çankırı ilinde öncelikli olarak yol yapımına önem verildiği görülmektedir. Ticari ve sosyal hayatın gelişmesinin temel taşı olan yolların bakım, onarım ve imalatına ağırlık verilerek hızlı bir kalkınma sürecine girilmiştir. Konum itibari ile Ankara ve Kastamonu illeri arasında bir bağlantı noktasında olan Çankırı'nın öncelikle bu iki ille bağlantısının sağlanması amaçlanarak bu güzergahtaki yol yapımlarına ağırlık verilmiştir. Gazetenin elimizde bulunan mevcut sayıları incelendiğinde Çankırı'da yol yapımı ilişkin ilk habere 4 Temmuz 1925 tarihli 152. sayısında rastlıyoruz. Bu haberde Çankırı ili dahilinde üç aylık bir süredir görev yapan Vilayet Başmühendisi Sait Bey ile yapılan röportajın suretine yer verilmiştir. Bu röportajda Sait Bey, il dahilinde bulunan devlet yolları ile özel yollara dair herhangi bir keşif name veya başka bir evraka rastlayamadığını üzüntüyle dile getirerek röportajın devamında şunları söylemiştir:

"...Memleketimize ayak basmama müteakip ehemmiyet-i mühime tercih etmek suretiyle bir program tanzim ettim. Devlet yollarını iki kısma ayırdım. Bir tanesi Çankırı-Kastamonu caddesi üzerindeki yolunun en fena mahallerini tamir etmektir. Bu yol esaslı bir şekilde tamir edilecektir. Üç yüz bin lira kadar bir masarıfa ihtiyaç vardır. Tabi bu kadar mühim bir meblağı sarf edemeyeceğiz. Bu hususla biz fena kısımları tamir etmek üzere yolları üç kısma ayırdık. Bu kısımlarda memuru feniyye bu sene tamiratla meşgul olacaktır. Diğer de Çankırı-Ankara devlet yolu inşaatıdır. Bu yolda elli kilometrelikdir. Bunu da beş kısma ayırdım. Birinci kısım Çankırı'dan üçüncü kilometreye kadar olan kısım ki bunun dörtte üçü hüsnü haldedir. Diğerini ise tamir etmekteyiz..."³⁹⁵

³⁹⁵ "Başmühendis Sait Bey ile Mülakat", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 152, (4 Temmuz 1925), s. 2, 3.

Yapılan röportajda hızlı şekilde yol yapım ve tamir işlerine girişildiği anlaşılmakla beraber yeterli kaynağın olmaması sebebiyle genel olarak yolların bölümlere ayrılarak tamir edilmeye çalışıldığı anlaşılmaktadır. Röportaj suretinin verildiği haberin devamında altı yüzyıldır yapılamayan yolların iki sene gibi kısa bir sürede yapılacağına dikkat çekilmektedir. Gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan ilanlardan Çankırı-Kastamonu ve Çankırı-Ankara yolunda yapılacak çalışmalara dair bilgiler edinmemiz mümkündür. Bu ilanlarda genel olarak yol güzergahları tarif edilerek tamir veya inşa işlerinin ihale usulü ile gerçekleştirileceği ve bu ihale bedelinin ne kadar olacağı hakkında bilgiler yer almaktadır. Bu ilan haberlerinden bir tanesi şu şekildedir:

"Çankırı-Ankara umumi yolunun 2. kısmının 39.785 lira bedel keşifli ikinci kısmı tevsiye-i terabiye ve şose ameliyatı münakasasına talip zuhur etmemiş ve müddeti münakasası olmuş bulunmasına mebni 19 Teşrin-i Evvel 341 tarihinden itibaren on gün müddetle münakasası temdid edilmiş olduğundan talip olanların bir müvecceb kanun teklifatı havi kapalı zarfla 29 Teşrin-i Evvel 341 tarihine müsadif perşembe günü badezzeval saat ikiye kadar nafia baş mühendisliğine müracaatları ilan olunur."³⁹⁶

Çankırı gazetesinin elimizde bulunan nüshalarından anlaşılıyor ki, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'nın diğer illerle bağlantısını sağlayan yollar kadar, Çankırı il merkezi ile ilçe ve nahiyeleri arasındaki bağlantıyı sağlayan yolların tamir ve yeniden inşa edilmesi konusundaki çalışmalara da önem verilmiştir. Bu konuda yapılan çalışmalardan biri de Çankırı-Şabanözü yol yapımı çalışmalarıdır. 1926 senesinin ilkbahar ve sonbahar mevsimlerinde yapılan çalışmalar neticesinde Çankırı-Şabanözü yolunun büyük bir kısmının yapım çalışması tamamlanarak yol kısmen kullanıma açılmıştır. Bu durum nahiyeye halkı tarafından büyük bir sevinç ile karşılanırken, Şabanözü Belediyesi Cumhuriyet Hükümeti'ne şükranlarını arz etmek için Çankırı mülkiye ve askeriye reislerini Şabanözü'ne davet etmiştir. Davet üzerine Çankırı'dan Şabanözü'ne giden heyette Çankırı Valisi Bekir Sami Bey, Alay Kumandanı Kaymakam Osman, Belediye ve Vilayet Halk Fırkası Reisi Cemal, Defterdar Tahir, Jandarma Kumandanı Binbaşı Mustafa Zülfü, Sıhhiye Müdürü Atıf, Hastane Sertabibi Operatör Mahir, Orta Mektep Müdürü Kemal Cenap, Encümen-i DaimiAzası İsmail ve Ethem, Necat gazetesi Baş Muharriri Tahsin Nahit Beyler bulunmaktaydı. Heyet, Şabanözü'nde halk tarafından büyük sevinçle karşılanmış ve

³⁹⁶ "Nafia Ser Mühendisliğinden", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 162, (20 Teşrin-i Evvel 1925), s. 2.

Çankırı-Şabanözü yolu törenle kullanıma açılmıştır. Açılış töreninde konuşmalar yapılmış ve Şabanözü gençleri tarafından milli oyunlardan oluşan gösteriler düzenlenmiştir.³⁹⁷

Cumhuriyet'in ilk yıllarında karayolu yapımı kadar şimendifer yapımı çalışmalarına da hız verilmiş ve bu durum gazetenin sayfalarına yansımıştır. "Çankırı ve Şimendifer" başlığı ile Çankırı gazetesinde yayınlanan haberde şimendiferin önemi şu şekilde ifade edilmiştir:

"Derler ki şimendifer medeniyet kanalıdır. Geçtiği yere zenginlik mamuriyet getirir. Ahalisi işsiz kalmaz. Çankırı'da herkesin büyük ve küçüğün derdi hep şimendiferin memleketlerinden geçmesidir. Şüphesiz ki sevgili Cumhuriyet Hükümetimiz halkının bu güzel arzusunu yerine getirmeye çalışacaktır. Ancak bu para ve tahsisat ile olur. Hükümet tütün inhisarı varidatı yani tütün, sigara satmasından gelecek parayı şimendiferlerin yapılmasına karşı koymuştur. Şimendiferlerin memleketlerinden geçmesini isteyen Çankırı ahalisine hükümete yardım için bir vazife var:

1. Tütün içenler kaçak tütün içmeyip hükümetin çıkardıkları tütün ve sigaralardan içmek hükümetin bu tütünleri besilidir. Halbuki kaçak tütünlerin zehri çoktur. Kaçak tütün içenler hem milletin parasını yemiş hem de kendilerini zehirlemiş olurlar.

2. Her yerde veya kimde kaçak tütün veya sigara kağıdı görülürse akabinde koruyucuya jandarmaya polise hükümete haber verilmeli, kaçakçıyı yakalatmalıdır..."³⁹⁸

Zenginlik kaynağı olarak görülen şimendifer yapımı konusunda halkın hükümete destek olması gerektiği belirtilen yazıda devletin şimendifer yapımı için sigara ve tütün ürünlerine vergi koyduğu belirtilmiştir. Bu ürünlerden alınan vergiler ile halkın yararına olan şimendiferler inşa edileceğinden kaçakçılığa karşı halka düşen görevler hakkına bilgi verilmiştir. Halkın üzerine düşen görevleri yerine getirdiği takdirde devletin memleketin her yerine şimendifer yapacağı ve bu sayede halkın zengin olacağı vurgusu yapılmıştır. Bu haberin bulunduğu sayıda Çankırı'da şimendifer yapımına ilişkin önemli bir gelişmeye yer verilmiştir. Buna göre, Ankara-Erikli arasında inşa edilecek olan şimendifer hattının Çankırı'nın Şabanözü ve Orta nahiyelerinden geçecek şekilde inşa edilmesine Heyet-i Vekile tarafından karar

³⁹⁷ "Çankırı Şabanözü Tarıkı", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 214, (26 Teşrin-i Evvel 1926), s. 1.

³⁹⁸ "Çankırı ve Şimendifer", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 306, (7 Ağustos 1928), s. 1.

verildiği belirtilerek bu haberin Çankırı halkı tarafından büyük sevinçle karşılandığı bilgisi verilmiştir.³⁹⁹

Çankırı'da şimendifer yapımına büyük önem verilmiş ve bu konuda yaşanan gelişmeler gazetenin ilerleyen sayılarında da kendine yer bulmuştur. Kızılırmak'tan başlayıp Çankırı'dan geçerek Zonguldak'ın Ereğli ilçesine doğru şimendifer yapılacak olması Çankırı halkında büyük sevinç yaratmıştır. Bu konudaki gelişmeler gazetenin sayfalarından okuyuculara aktarılmıştır. Buna göre, Kızılırmak'tan başlayarak Ereğli'ye kadar inşa edilecek olan şimendifer yapımı çalışmaları büyük bir hızla devam etmektedir. Çalışmaların bu hızda gitmesi halinde içinde bulunulan senenin ekim ayında şimendiferin Çankırı'ya ulaşmasının beklenildiği belirtilmiştir.⁴⁰⁰

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Çankırı'nın önemli sorunlardan biri de temiz su meselesidir. Çankırı halkının temiz içme suyuna kavuşturulması konusunda yapılan girişimler hakkındaki bilgileri gazetede yer alan haberlerden öğreniyoruz. Bu konuda Çankırı gazetesinin elimizde bulunan sayılarında karşılaştığımız ilk bilgiye göre, Çankırı'nın temiz su ile kavuşturulması ve suyun dağıtılması projesi hazırlanmış ve bu projenin hayata geçirilmesi için ihaleye çıkarılacağı belirtilerek proje için düzenlenecek ihale şartlarının neler olduğuna ilişkin gazetede ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.⁴⁰¹ Ancak gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan haber ve ilanlardan Çankırı'da temiz su meselesinin çözümünün bu proje ile halledilemediği anlaşılmaktadır. 23 Mart 1926 tarihli 184. sayısında yer alan "Su Yolu Projesi" başlıklı haberde Çankırı su yollarına ait işlerin Çankırı Özel İdaresi'ne devredildiği ve proje ile ilgili keşiflerin kısa sürede tamamlanarak projenin uygulanmasına başlanacağı bilgisine yer verilmiştir.⁴⁰²

Çankırı'da su yolu meselesinin sadece Cumhuriyet'in ilk yıllarında değil Cumhuriyet'in ilerleyen yıllarında da gündeme geldiği gazetede yer alan haberlerden anlaşılmaktadır. Gazetenin 16 ikinci Kanun 1940 tarihli 881 sayılı nüshasında Ulus gazetesinde yer alan bir bilgiye yer verilmiştir. Bu bilgiye göre, Nafia Vekaleti'nin hazırlamış olduğu

³⁹⁹ "Ankara-Erikli Şimendiferi Hattı Şehrimizden Gececek", **Çankırı**, Yıl: 7, Sayı: 306, (7 Ağustos 1928), s. 1.

⁴⁰⁰ "Şimendifer Teşrin-i Evvel Nihayetlerine Doğru Şehrimize Gelecektir", **Çankırı**, Yıl: 8, Sayı: 398, (22 Temmuz 1930), s. 2.

⁴⁰¹ "Çankırı Vilayetinden", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 167, (24 Teşrin-i Sani 1925), s. 2.

⁴⁰² "Su Yolu Projesi", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 184, (23 Mart 1926), s. 2.

inşa ve tesis programlarından en önemlisi su işleri meselesidir. Bahsedilen programın hayata geçirilmesi ile Orta Anadolu'nun kuraklıktan kurtulacağı belirtilen haberin devamı şu şekildedir:

"Yeni yıl su işlerimiz bakımından zengin ve dolgun bir iş programına malik bulunmaktadır. Yeni program, Büyük Millet Meclisi'nin tasvibinden geçtikten sonra derhal tatbikata başlanacaktır. Bu programın en önemli kısmı Orta Anadolu'ya aittir. Bu yılın programına dahil mevzular arasında, Çankırı'da Terme çayı ile Acısu vadilerindeki arazisinin bu iki çayın birleştiği noktadan itibaren Kızılırmak'a kadar olan geniş ve münbit sahanın sulanması ve Hamzalı mevkiinden Çorum hizasında bulunan Han mevkiine kadar Kızılırmak havzasıyla buna mensup Deliceırmak vadisinde, Devres çayının ve Kastamonu'nun da Gökırmak'ının Kızılırmak'la birleştiği noktalarda, takriben bir milyon dekar genişliğinde ovaların sulanması etüdüne başlanmıştır."⁴⁰³

Çankırı'da su sorununun 1950'lere gelindiğinde dahi tam anlamıyla çözüme kavuşturulamadığı ve bu sorunu çözüme kavuşturmak adına Çankırı Su Getirme Birliği'nin kurulduğunu gazetede çıkan haberlerden öğreniyoruz. Birlik Başkanı Çankırı Valisi Orhan Güvenç'in nezaretinde yapılan ilk toplantıda sene içerisinde su getirilecek birliğe dahil köyler tespit edilmiştir. Bu köyler ve bağlı oldukları nahiyeler şunlardır: Çerkeş kazasına bağlı Ahır, Pelitçik ve Yaylacılar köyleri; Ilgaz kazasına bağlı Musa, Saraycık, Çörekçiler, Kurnalar, Yuvademirciler köyleri; Şabanözü kazasına bağlı Meşeli ve Ereğez köyleri; Kurşunlu kazasına bağlı Bağra, Sarıkaya, Göllüce, Köpürlü, Mekiören köyleri; Merkez kazasına bağlı Alva, Akçavakıf, Yukarıyanlar, Topuz Saray, Ünür, Karatekin, Hasakçe, Balıbağı ve Çivi köyleridir. Haberde dört ay önce Çankırı Valisi Orhan Güvenç'in girişimleriyle kurulan birliğin kısa sürede 24 köyü suya kavuşturacağı belirtilerek çalışmaların bu hızla gitmesi durumunda iki yıl gibi bir süre içerisinde Çankırı'nın bütün köylerinde içme suyu meselesinin çözüme kavuşturulacağı vurgusu yapılmıştır.⁴⁰⁴

1940'lı yıllara gelindiğinde Çankırı'nın elektrik tesisatının yenilenmesi konusunda girişimlerde bulunulduğu Çankırı gazetesinde yayınlanan haberlerden anlaşılmaktadır. 5 Mart 1940 tarihli 887. sayısında yer alan "Yeni Elektriğin İkmaline Süratle Devam Olunuyor" başlığı ile yayınlanan haberde; elektrik fabrikasına yeni makinelerin

⁴⁰³ "Çankırı'da Sulamaya Kavuşacak", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 881, (16 İkinci Kanun 1940), s. 1.

⁴⁰⁴ "24 Köy Suyu Kavuşuyor", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1461, (25 Nisan 1950), s. 1.

montajlarının yapıldığı, lokomobilin yerine yerleştirildiği ve fabrikadan transformatör binasına kadar yeraltı kablosunun döşendiği bilgisi verilmiştir. Yapılan çalışmalar neticesinde Çankırı'nın yeni elektriğe kavuşacağı belirtilmiştir.⁴⁰⁵ Haberde söz edilen elektrik fabrikasının kurularak faaliyete başladığı ve bu sayede yıllardır arıza veren elektrik tesisatından kurtularak şehrin bol ışığa kavuştuğu gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan haberlerden anlaşılmaktadır. Bu konuda çıkan haberin içeriği şu şekildedir:

"Belediyemizin bir iki yıldan beri başlıca işini teşkil eden ve yeni elektrik fabrikası nihayet kurulmuş ve Nafia Vekaleti'nden gelen mühendislerin huzurunda makineler çalıştırılarak provaları yapılmış ve eski şehir şebeke hatları da tetkikten geçirildikten sonra muvakkaten bu eski hatlara cereyan bağlanmış, şehir hakiki bir elektrik ışığına kavuşmuştur."⁴⁰⁶

Elektrik tesisatının yenilendiği belirtilen haberin yer aldığı sayfada yeni elektrik tesisatı ile aydınlatılan Çankırı sokaklarının siyah beyaz fotoğrafı gazetenin ilk sayfasından okuyuculara aktarılmıştır.

Çankırı'nın elektrik ihtiyacını sağlayan fabrikada bulunan makineler zaman içerisinde şehrin elektrik ihtiyacını karşılayamaz hale gelmiştir. Bu nedenle belediye meclisince dizel makinesi alınmasına karar verilmiş ve bu doğrultuda Bayındırlık Bakanlığı'ndan bir elektrik uzmanının getirtirilerek şehrin elektrik ihtiyacını giderecek makinenin kaç beygirlik olduğunun tespit edilmesi konusunda çalışma yapılacağı ve çalışmalar neticesinde uzmanların tavsiyesinden sonra bir dizel makinesi alınacağı bilgisi gazetenin ilerleyen sayılarında yer almıştır. Bu çalışmalara biran önce başladığı halde şehrin ilkbahar mevsiminde elektrik sorunundan kurtulacağı belirtilmiştir.⁴⁰⁷ Ancak alınması gereken dizel makinesinin ilkbahar geldiğinde henüz temin edilmediği ve bu makinenin alınması için ihale başlatıldığı bilgisini gazetenin ilerleyen sayılarında çıkan haberlerden öğreniyoruz.⁴⁰⁸ Dizel makinelerinin alınması için ihale başlatılmasını takip eden altı ay içerisinde söz konusu makineler alınarak elektrik

⁴⁰⁶ "Şehrin Elektrik İşleri Bitti", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 901, (11 Haziran 1940), s. 1.

⁴⁰⁷ "Şehir Elektrikliğinin Islahı Bakımından Bir Dizel Makinesi Alınmasını Zaruri Görmüş ve Buna Karar Vermişdir", **Çankırı**, Yıl: 26, Sayı: 1379, (16 Kasım 1948), s. 1.

⁴⁰⁸ "Şehrimiz Elektrikliğinin Islahı İçin", **Çankırı**, Yıl: 26, Sayı: 1410, (3 Mayıs 1949), s. 1.

fabrikasına yerleştirilmiş ve düzenlenen törenle bu makinelerin açılışı yapılmıştır. Makinelerin açılışına dair bilgilerin verildiği haber:

"...Çalıştırma kolunu uğurlu elleriyle valimiz tuttuktan sonra makine harekete geçmiş ve yine valimiz uğurlu elleriyle düğmeye basarak şehre cereyanı vermiştir. Her iki makine çalışırken şehir pırıl pırıl elektrik ışığına gark olmuş ve bütün şehir halkı sevinç içinde kalmıştır. Bu mesut açılış töreni böylece sona erdikten sonra şehrimiz dün gece adeta yeni bir hayata kavuşmuştur. Yıllardan beri şehrimiz elektriğinin yeni makinelerle teçhizini yürekten dilenmiş ve bir dava olarak ele almış olan gazetemizin bu mesut günü görmesi ve davanın tahakkuk etmesi bizi ayrıca sevindirmiştir..."⁴⁰⁹

Çankırı'da Cumhuriyet'in ilk yıllarından başlanarak kamu hizmetlerinin karşılanması konusunda eksik kalan binaların yapımı çalışmalarına başlanmıştır. Çankırı gazetesi genellikle bu binaların hizmete açılışlarına dair haberlere sayfalarında yer vermiştir. 14 Nisan 1924 tarihli 137. sayısında Çankırı-Ankara, Çankırı-İstanbul yolu üzerinde yolcu ve yük taşımak üzere Halit ve Saim Efendiler idaresinde birisi lüks diğeri kamyonet olmak üzere iki otomobilin hizmet verdiği bir istasyon açıldığı haberine yer verilmiştir.⁴¹⁰ Çankırı'da yapılan imar faaliyetlerine ilişkin haberler genel olarak tek bölüm başlığı altında verilmiştir. Bu başlıklar altında Çankırı'da yapımına yeni başlanmış ya da yapımı biterek hizmete açılmış binalar hakkında bilgi verildiği görülmektedir. "Memleketteki İnşaat-ı Cedide" başlığı altında Çankırı'da matbaa binası inşaatının bittiği ve tiyatro binası inşaatının ise bitmek üzere olduğu bilgilerinin yanı sıra Acısu köprüsü inşaatına da başlanılacağı yönündeki bilgilere yer verildiği görülmektedir.⁴¹¹

Çankırı gazetesi 1939 yılına kadar imarla ilgili haberleri kısa haberler şeklinde vermiştir. 1939 senesinden itibaren ise Çankırı'da bir yıl içerisinde yapılan imar ve bayındırlık haberlerini toplu halde, genellikle 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'ndan sonra yayınlanan sayısında, okuyucularına aktarmıştır. 31 Birinci Teşrin 1939 tarihli 871. sayısında yer alan "Çankırı Vilayeti Bir Yıl İçinde Neler Yaptı?" başlıklı haber şu şekilde başlamaktadır:

⁴⁰⁹ "Şehrimiz Yeni Elektriğe Kavuştu", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1437, (8 Kasım 1949), s. 1, 4.

⁴¹⁰ "Kengiri'de Otomobil İstasyonu Teşkil Edilmiştir", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1924), s. 2.

⁴¹¹ "Memleketteki İnşaat-ı Cedide", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 152, (4 Temmuz 1925), s. 1.

"Şurası muhakkaktır ki, Çankırı'da göze çarpan ne kadar yenilik varsa hepsi Cumhuriyet devrinin nimetleri ve eserleri olarak kabul etmek lazımdır. Çankırı'nın bugün kavuştuğu ve yarın kavuşacağı bütün feyizli eserleri tamamen Cumhuriyet'in malıdır. İmparatorlukta Çankırı yalnız harita üzerinde görülürdü. Bir tetkik mevzu bile değildi. Cumhuriyet hükümetinde Çankırı mühim bir mevzu ihraz etmiş demir, kömür havzasının geçidi, merkez hükümetin hinterlandı olmuştur. Vilayetimiz Cumhuriyet'in on beşinci yılına kadar aldığı feyizlerle başardığı işleri bir broşür halinde derç etmek suretiyle büyüklerine şükranını ve ulusa minnetlerini sunmuştur..."

Haberin devamında sağlık, kültür, nafia ve ziraat alanlarında bir yıl içerisinde yapılan çalışmalar hakkında istatistiki verilere yer verilmiştir. Nafia başlığı altında Çankırı'nın çevre iller ve ilçeleri ile bağlantısını sağlayan yol çalışmalarında kaç kilometrelik yol inşaatı yapıldığı, kaç köprünün tamir edildiği gibi istatistiki bilgilere yer almıştır. Ayrıca eğitim ve sağlık alt başlıkları altında inşa edilen okulların kaç derslikten oluştuğu, yeni yapılan hastanelerin hasta kapasitesinin ne kadar olduğu gibi bilgiler de haberde yer almıştır.⁴¹²

1949 yılına gelindiğinde de gazetenin yine 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı kutlamalarının yapıldığı haftayı takip eden ilk sayısında Çankırı'da bir yılda yapılan çalışmalara ait ayrı bir bölüm oluşturulduğu görülmektedir. Bu bölümün başında öncelikle Cumhuriyet idaresinin Çankırı'ya kazandırdıklarından bahsedilmiştir.

"...Cumhuriyet'in doğuşu ile vilayet olan Çankırı, Cumhuriyet'in büyük ışığı altında parladı. Bakımsız harabeye benzeyen şehir, 17 yıllık Cumhuriyet devrinde göz kamaştıran bir bayındırlığa kavuştu. 17 yılda 17 misli güzelleşti. Ölçüsüz ihtiyaçları, Cumhuriyet'in verdiği huzur içinde birer birer tamamlandı ve tamamlanmaktadır. Cumhuriyet 17 yılda yolsuz, köprüsüz Çankırı'ya yol yaptı, köprü kurdu. Komşu vilayetleri güzel şoselerle şehrimize bağladı. Kazalarımızın, nahiyelerimizin, köylerimizin patikaları yollara çevrildi..."

Cumhuriyet idaresinin Çankırı'ya kazandırdıklarına dair bilgiler verilen yazının bulunduğu sayfada Çankırı'da yapılmış yol, köprü, okul ve hastane gibi hizmetleri

⁴¹² "Çankırı Vilayeti Bir Yıl İçinde Neler Yaptı?", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 871, (31 Birinci Teşrin 1939), s. 3, 4.

gösterir fotoğraflara yer verilmiştir. Haberin devamında Çankırı'da yapılan imar ve bayındırlık faaliyetlerine ilişkin istatistiki veriler yer almıştır.⁴¹³

Yayınlandığı süre içerisinde Çankırı'da ve ülkede meydana gelen hemen her haberi sayfalarından okuyucuya aktarmaya çalışan Çankırı gazetesi bayındırlık konusunda yaşanan gelişmelere de sayfalarında sıklıkla yer vermiştir. Hemen her konuda olduğu gibi bayındırlık konusunda da devletin ve Çankırı ilinin Cumhuriyet öncesindeki durumu hakkında bilgiler verilerek Cumhuriyet ile birlikte yaşanan kalkınma hareketinin kazandırdıkları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Ayrıca bayındırlık konusunda çıkan haberlerde verilen fotoğraflar sayesinde Çankırı'nın yıllar içerisindeki gelişimini takip etmek mümkün olmuştur.

3.11 İl Genel Meclisi Tutanakları

Çankırı gazetesi yayın hayatına başladığı tarihten yayın hayatının son bulduğu tarihe kadar Çankırı İl Genel Meclis tutanaklarını sayfalarında yayınlamıştır. Bu tutanaklar Çankırı Vilayetinin gazetesinin yayınlandığı dönemlerdeki durumunu ortaya koyması açısından önemlidir. Tutanaklar incelendiğinde Çankırı İl Genel Meclisi'nin vilayet dahilinde karar alma ve aldığı kararları uygulama yetkisi olduğu görülmektedir. Bu meclis toplantılara başlarken üyelerin çoğunluğunun toplantılara katılmasına özen göstermiş ve bu toplantılarda alınan kararlar oy çokluğu ile kabul edilmiştir. Meclisi oluşturan üyeler Çankırı'nın kazalarından seçilmiştir ve azaların sayısının belirlenmesinde kazaların nüfusu belirleyici olmuştur. Ayrıca mecliste görüşülen konular ile ilgili gerekli kurum ve kuruluşlardan yetkili kişilerin toplantılara katılımı sağlanarak fikirleri alınmıştır.⁴¹⁴ Çankırı İl Genel Meclisi toplantılarında gerekli çoğunluğun sağlanmasının ardından meclise gelen dilekçe ve telgraflar okunarak tartışmaya açılmıştır. Bu telgraf ve dilekçelerde talep edilen hizmetlerin karşılanması hususunda gerekli işlemlerin yapıldığı görülmektedir. Bunun dışında meclis hemen her konuda vilayetin ihtiyaç duyduğu hizmetleri yerine getirmeye çalışmıştır. Bu hizmet alanların başında bayındırlık, eğitim, ekonomi, tarım ve sağlık konuları gelmektedir.

⁴¹³ "Bir Yılda Vilayette Yapılan İşler", **Çankırı**, Yıl: 18, Sayı: 921, (5 Kasım 1940), s. 4.

⁴¹⁴ Küllüoğlu, a.g.t, s. 73.

"Çankırı Vilayet-i Meclis-i Umumisi" başlığı ile Çankırı gazetesinin 30 Mart 1926 tarihli 185. sayısında yer alan toplantı tutanağında öncelikle heyetin kimlerden oluştuğu bilgilerine yer verilmiştir. Buna göre heyetin reisi Çankırı Valisi Bekir Sami Bey, katip Vehbi Efendi, Çankırı azaları Hamdi, Cemal, Ethem Beyler, Çerkeş kazası azaları Vehbi ve Hacı Ahmet Beyler, Ilgaz kazası azası ise Hacı Osman Efendi'dir. Toplantı yeter sayısının sağlandığının tespiti sonrasında Reis Bekir Sami Bey'in konuşmasıyla toplantıya başlanılmıştır. Bekir Sami Bey Çankırı dahilinde bulunduğu incelemelerde halkın yol ve temiz su meseleleri hakkında yoğun talepleri olduğunun tespit edildiğini belirtmiştir. Çankırı'nın bir diğer önemli sorununun da bataklıklar olduğu ve bunların halkın sağlığını tehdit ettiği, bu sebepten köylerde sıtma hastalığında artış olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir.⁴¹⁵

1928 yılı Çankırı Vilayeti Meclis-i Umumisi görüşmelerine ilişkin tutanağın yayımlandığı haberde öncelikle heyet üyelerinin kimlerden oluştuğu bilgilerine yer verilmiştir. Buna göre heyet başkanı Çankırı Valisi Nuri Beyefendi, katipler Ethem ve Mustafa Tayyar Beyler, Çankırı azaları İsmail Hakkı, Halim, İsmail Necati ve Hacı Osman Beyler, Çerkeş kazaları azaları Hacı Abdullah, Celalettin, Ahmet Hamdi ve Mehmet Sadık Beyler, Ilgaz kazasının azaları Mehmet Ali, Haşim ve Mustafa Beylerdir. Heyette yer alan aza sayılarında 1926 yılına bir artış olduğu görülmektedir. Meclis Vali Nuri Beyefendi'nin konuşması ile açılmıştır. Bütçe görüşmelerinin yapıldığı toplantı tutanağının bir bölümü şu şekildedir:

"...Encümen-i Vilayetçe bütçeye mevzu numune çiftliğinin tesisi ve ziraatin tekamülü ve kazalara ziraat memuru tayini ve Avrupa'ya talebe azamı ve pulluk mübayası ve aş ameliyesi ve imraz-ı nebatiye ve hayvanat itlafı mücadelesi tahsisatının aynen kabulü hakkındaki müzakeresi ziraat ve müvazene-i maliye encümenlerine ve yollar hakkında nafia encümeni tarafından tanzim kılınan beş senelik mesai programı encümen-i müzakerece gösterilen tadilat dairesinde kabul edilerek azadan Mehmet Ali Bey'in Orta nahiyesinden bazı karyelerin Karacaviran'a nakli hakkındaki takriri dahiliye encümenine tevdi ve mumaileyh Mehmet Ali Bey'in on gün mezuniyet itası hakkındaki takriri adi bütçenin ikinci umur-ı nafiaya ait aksamı hakkında muvazene-i maliye encümenine havale edilmiştir..."⁴¹⁶

⁴¹⁵ "Çankırı Vilayeti Meclis-i Umumisi", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 185, (30 Mart 1926), s. 1.

⁴¹⁶ "Çankırı Vilayeti Meclis-i Umumisi", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 290, (17 Nisan 1928), s. 1, 2.

Toplantıda Çankırı vilayetini ilgilendiren idari ve zirai konular ele alınmıştır. Tutanak sureti incelendiğinde meclis içerisinde değişik konularda encümenlerin olduğu ve mecliste tartışılan konuların gerekli encümenlere havale edildiği görülmektedir.

17 Şubat 1938 Perşembe günü toplanan ve 1938 yılı bütçe görüşmelerinin yapıldığı Vilayet Umumi Meclisi'ne ait tutanak sureti:

"17 Şubat 1938 Perşembe günü saat 14:00'da birinci Reis Vali Hüsnü Uzgören'in başkanlığında azadan Hasan Fehmi Dağlar izinli ve Mustafa Akman bulunmadığı ve diğer azaların kaffesi mevcut oldukları halde celse açılmış ve Reis Ilgaz azasından Sabri Özer'in ölümü dolayısıyla meclisi taziye eylemiş ve zaptı sabık hülasası okunarak aynen ve ittifakla kabul olunmuştur. Ölen Sabri Özer'den açılan katiplik için gizli rey ile intihap yapılarak tasnif ara neticesinde 11 rey ile ve mevcudun ittifakı ile Hasan Öğüt ikinci katipliğe seçilmiştir. Eski vali beyin akarat içerisinde kalan 349 lira 50 kuruş borcunun affi hakkındaki istidası ve hususi muhasebe müdürlüğünün yüksek vilayet makamından muhavvel yazısı okunmuş reis keyfiyeti izah ederek istida ve evrakında yazılı olduğu üzere Bay Adil'in Çankırı valiliğinde bulunduğu zaman vali konağı icarına olan 349 lira 50 kuruş borcu 934 senesinde içtima eden umumi mecliste azaların verdiği bir takrir üzerine affedilmiş bilahare Dahiliye Vekaleti af kararının muhasebe-i hususiye talimatnamesinin madde-i mahsusası mucibince makamı vilayetin teklifi ile umumi meclise ittihaz olunması kararlaştırılmıştır..."⁴¹⁷

İl Genel Meclis tutanakları ilerleyen yıllarda gazetede "Tutanak Özeti" başlığı altında verilmiştir. Haberlerde isim değişikliği olsa da içerik yönünden bir değişiklik olmamış ve meclis toplantılarında yapılan bütçe görüşmelerine ilişkin tutanakların suretlerine yer verilmiştir. Ancak bu tutanakların içerikleri incelendiğinde zaman içerisinde vilayetin ihtiyaçlarında değişiklikler meydana geldiği görülmektedir. Cumhuriyet'in ilk yıllarda daha çok yol, temiz su ihtiyacı varken daha sonraki yıllarda bütçe görüşmelerinde daha çok halktan alınan vergiler gündeme gelmiştir. Bu haberlerden özellikle II. Dünya Savaşı ve sonrasında yaşanan ekonomik sıkıntılar nedeniyle halktan alınan vergilerde artış olduğu anlaşılmaktadır. 1947 yılı meclis tutanak suretinin bir bölümü şu şekildedir:

⁴¹⁷ "Çankırı Umumi Meclisi'nin 4. Devre-i İçtimaiesinin 4. Toplantısına Ait Zabıt Hülasaları", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 789, (5 Nisan 1938), s. 1.

"...Bundan sonra irade-i umumiye-i vilayet kanununun 80. maddesinin 11. fıkrasına tevfikân her türlü kamyon, kamyonet, otomobil sahiplerinden maktûan alınmakta olan yirmişer lira ücretin bugünkü hayat şartları altında rayicin tahavvülü hesabıyla diğer illerde olduğu gibi bu miktarın 100 ila 150 liraya çıkarılmasına ve ocak işletmek için ruhsat veya ilmühaber istihsal edenlerden alınacak nisbi rûsum hakkında genel mecliste 943 yılında tespit olunan miktar bugünkü şartlar altında rayicin tahavvülü hesabıyla bundan sonra da bu mevattan alınacak nisbi rûsumun tayin edilmesine dair Özel İdare Saymanlık Müdürlüğünün yazıları ile Çocuk Esirgeme Kurumu için 948 yılı bütçesine miktarı kafi ödenek konulması hakkında Çankırı Çocuk Esirgeme Kurumu Başkanlığının yazısı birer birer okunarak ilgisi dolayısıyla bütçe komisyonuna verilmesi oy birliği ile kabul edilmiştir..."⁴¹⁸

Çankırı gazetesinde yer alan İl Genel Meclisi tutanakları Çankırı vilayetinin Cumhuriyet'in ilk yıllarından Demokrat Parti'nin iktidarda olduğu ilk yıllara kadarki süreç içerisinde değişimini gözler önüne sermektedir. Gazete kuruluşundan yayın hayatına son verdiği tarihe kadar her yıl düzenli olarak meclis tutanaklarına yer verilmiştir. Bu tutanaklarda genel olarak Çankırı vilayetine ait bütçe görüşmeleri yapılırken idari ve sosyal hayatı etkileyen birçok konunun görüşülüp karara bağlandığı anlaşılmaktadır.

⁴¹⁸ "Tutanak Özeti", **Çankırı**, Yıl: 25, Sayı: 1279, (14 Ekim 1947), s. 3.

4. ÇANKIRI GAZETESİNDE HARİCİ HABERLER

Tezimizin konusu olan ve 1921-1952 yılları arasında yayınlanmış bulunan Çankırı gazetesinin elimizde mevcut 1383 sayısı incelendiğinde gazetenin ulusal ve yerel haberlerin yanı sıra harici haberlere de sayfalarında sıklıkla yer verdiği görülmektedir. Çankırı gazetesinde yer alan harici haberlerin kaynağının dönemin ulusal düzeyde yayın yapan basın organları ve Anadolu Ajansı olduğu haberlerin sonunda verilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Gazetede yer alan harici haberler incelendiğinde genel olarak ülkelerde yaşanan siyasi ve askeri gelişmelere yer verildiği görülmektedir. Bu bölümde Suriye, Almanya, Fransa, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve İtalya devletleri hakkında yer alan haberlere yer verilmiştir. Ayrıca gazetenin yayımlandığı süreçte dünyada meydana gelen en önemli gelişmelerden olan II. Dünya Savaşı ile Kore Savaşı hakkındaki bilgilere de bu bölümde yer verilmiştir.

Çankırı gazetesinde bu bölümde yer verdiğimiz ülkeler dışında Fas, Filistin, Yunanistan ve Irak gibi ülkelere dair haberlere de yer verilmiştir. Ancak bu haberlerin sayısı oldukça azdır. Örneğin, gazetenin elimizdeki mevcut sayıları incelendiğinde Filistin hakkında verilen haber sayısının bir tane olduğu görülmektedir. Bu sebeplerden bahsi geçen ülkelere ait ayrı bir bölüm başlığı açılmamıştır.

4.1 II. Dünya Savaşı ve Kore Savaşı Konulu Haberler

4.1.1 II. Dünya Savaşı'na Dair Gazetede Yer Alan Haberler

Çankırı gazetesi bütün dünyayı etkileyen II. Dünya Savaşı'na ilişkin haberleri savaşın başlangıcından savaşın sonuna kadar düzenli olarak vermiştir. Bu haberlerin başında bulunan "a.a." kısaltmasından gazetede II. Dünya Savaşı'na dair yer alan haberlerin Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu haberlerin bir başka kaynağının da radyo yayınları olduğu haber içerikli incelendiğinde görülmektedir.

1 Eylül 1939 tarihinde başlayıp Çankırı gazetesi II. Dünya Savaşı'nın başladığını "Aylardan Beri Bir Türlü İnanılmayan Harp Nihayet Patladı" başlıklı yazı ile okuyucularına duyurmuştur. Bu yazı şu ifadelerle başlamaktadır: "Harbin aman

bilmezliği karşısında kendimize düşen vazifeyi hakkıyla yapmak için kudret ve metanetimizi bir balyoz haline getirdik. Bu balyozu da gelecek felaketin tepesine inmesi için dünyanın en yaman adamı, Atatürk'ün Türk milletine en kıymetli hediyesi İnönü'ye vermiş bulunuyoruz."⁴¹⁹ Savaş karşısında İnönü'ye duyulan güveni gözler önüne seren yazının devamında aylardan beri yeni bir dünya savaşının çıkacağı yönündeki söylentilerin doğru çıktığı ve Avrupa'da savaşın resmen başladığı bilgisi verilmiştir. Savaşın başladığı bilgisinin verildiği gazetenin aynı sayılı nüshasında Avrupa cephelerinde yaşanan gelişmelere dair bilgilerde verilmiştir. Bu habere göre; 1 Eylül 1939 tarihinde başlayan Almanya-Polonya savaşı 4 Eylül'den itibaren Fransa ve İngiltere'de katılmış ve böylece savaş tüm Avrupa'yı etkisi altına almıştır. Almanların saldırıları karşısında Polonya sınırlarında yüzlerce insan ölmüş, köy ve şehirler ağır hasar görmüştür. İngiliz tayyareleri ise Almanya üzerinde yaptığı uçuşlarda Alman halkını barışa davet etmiş ve yeni kurulacak bir hükümetle barış anlaşması yapılabileceğini belirtmişlerdir. Fransa orduları ise karadan, havadan ve sudan saldırılarını sürdürmüş olup Japonya, Rusya ve Baltık ülkeleri tarafsızlığını ilan etmiştir.⁴²⁰

II. Dünya Savaşı devam ettiği sırada Rusya ile Finlandiya arasında son bulan savaşa ait bilgilerin yer aldığı haberde Sovyetler Birliği ile Finlandiya arasındaki savaşın yapılan anlaşma ile son bulduğuna değinilmiştir. Haberde anlaşmanın içeriğine de yer verilmiştir.⁴²¹ Savaşın Fransa cephesindeki gelişmeleri hakkında bilgi veren ve "Paris Düştü" başlığı ile verilen haberde Paris'in düşman tarafından abluka altına alındığı ve kumandaların Paris'in tahrip edilmesini önlemek için sulh teklifinde bulunduğu belirtilmiştir. Haberin devamında Fransız kabinesinin uzun süren toplantı sonrasında barış kararı aldığı ve Alman tekliflerini beklediği belirtilirken Hitler'in barış şartlarını görüşmek için Mussolini ile görüşeceği bilgisine yer verilmiştir. İngiltere'nin ise savaşa devam edeceğini duyurduğu hakkında bilgi verilmiştir.⁴²² Gazete Fransa ile Almanya arasında barış anlaşması yapılacağı bilgisini verdiği sayısından bir hafta sonra çıkan sayısında anlaşmanın detaylarını vermiştir. Habere göre anlaşmanın üç önemli noktası bulunmaktadır. Birincisi Fransa artık yeniden harbe başlanılmayacak

⁴¹⁹ "Aylardan Beri Bir Türlü İnanılmayan Harp Nihayet Patladı", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 863, (5 Eylül 1939), s. 1.

⁴²⁰ "Avrupa'da Harp Bütün Şiddetiyle Devam Ediyor", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 863, (5 Eylül 1939), s. 1.

⁴²¹ "Sovyet-FİN Harbi Bitti", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 889, (18 Mart 1940), s. 2.

⁴²² "Paris Düştü", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 902, (18 Haziran 1940), s. 1.

bir hale getirilecek, ikincisi İngiltere ile yapacağı savaş için Almanya Fransa'ya teminat verecek ve üçüncüsü de Almanya'nın uğradığı haksızlığı tamir eden bir barış sağlanacaktır.⁴²³ Anlaşma ile ilgili ayrıntıların verilmesinin ardından anlaşmaya giden süreçte yaşananlar hakkında bilgi verilen haberin sonunda şu ifadelere yer verilmiştir: "...Haftanın harp vaziyetini böylece hülasa ederken yarını kestirmek mümkün müdür? Ateşkes emri verildi fakat Batı'da harp bitti mi? Hayır!"⁴²⁴

II. Dünya Savaşı'nın şiddetli şekilde devam ettiği süreçte Türkiye'nin tutumuna ilişkin bilgileri veren haberlerde gazetede yer almıştır. Dönemin Müstakil Grup Reis vekili Ali Rana Tarhan'ın son siyasi olaylar üzerine hükümetin dış siyaseti hakkında TBMM'yi aydınlatmalarını talep etmesi üzerine dönemin Başvekili Refik Saydam şu açıklamalarda bulunmuştur:

"...İtalya'nın harbe girmesi üzerine hadis olan vaziyeti Cumhuriyet Hükümeti etrafıyla tetkik etmiş ve üçlü muahedenin cüzi mütemmimi olan 2 numaralı protokol hükmünü tatbika karar verecek icap edecek tatbikatı yapmıştır. Buna nazaran Türkiye halihazırdaki gayri muhariplik vaziyetini muhafaza etmektedir. Memleketimizin emniyeti ve müdafaası için bir taraftan askeri hazırlıklarımıza devam etmekle beraber diğer taraftan her zamankinden fazla uyanık durmak mecburiyetindeyiz. Her türlü tahrikten içtinap eden bu dikkatli vaziyetimizin memleketimiz için olduğu kadar etrafımız için de sulhun muhafazasına hadim olacağını ümit etmekteyiz."⁴²⁵

Gazete II. Dünya Savaşı'nda yaşanan tüm gelişmelere sayfalarında yer vermeye özen göstermiştir. Savaşın Pasifik'e sıçraması ve Amerika ile Japonya arasında başlayan savaşa dair gelişmeler "Amerika Japonya Harbi Pasifik'te Başladı" başlığı altında verilmiştir. Bu haberin başında yer alan "a.a" kısaltmasından haberin Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Amerika Başkanı Ruzvelt'in özel kalemi Early tarafından gazetecilere okunan kısa tebliğde Japonların Hawaii şehrine ve bu adalardan en büyüğü olan Pearl Harbour şehrine saldırı düzenledikleri bildirilmiştir. Aynı zamanda Japon kuvvetleri Filipin adalarının merkezi olan Manila şehrinde bulunan kara ve deniz üstlerine de saldırı düzenlemiştir. Japonlar bu saldırıları 150 tayyare ile gerçekleştirmiştir. Saldırlara Japon harp gemileri Hawaii açıklarından destek

⁴²³ "Nasıl Bir Mütareke İmzalandı", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 903, (25 Haziran 1940), s. 1.

⁴²⁴ "Ateşkes Kesildi. Fakat Batıda Harp Bitti mi?", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı:903, (25 Haziran 1940), s. 1.

⁴²⁵ "Başvekilimiz Dış Siyasetimizi İzah Ettiler", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 904, (2 Temmuz 1940), s. 1.

olmuştur. Bu saldırılar sonucunda Pearl Harbour'da bulunan deniz üssü ile petrol depoları ciddi hasar görürken beş kişi ölmüş birçok kişi de yaralanmıştır.⁴²⁶

II. Dünya Savaşı savaşa fiili olarak dahil olmamasına rağmen başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeyi olumsuz etkilemiş, fiyatların aşırı yükseldiği bu ülkelerde gıda kıtlığı yaşanmıştır. Türkiye'de dönemin hükümeti savaş yıllarının getirmiş olduğu olumsuzlukları önlemek adına ekonomide ciddi tedbirler almak zorunda kalmış ve bu doğrultuda Milli Koruma Kanunu çıkarılarak ticari ürünlerde yaşanan fahiş fiyat artışlarının önüne geçmeye çalışmıştır.⁴²⁷ 1942 yılının ocak ayına gelindiğinde hükümet Milli Koruma Kanunu gereğince gerekli yerlerde kuş yemi ve kuru bakla alıp toplanmasına dair karar almıştır. bu karara göre Çanakkale'nin Gelibolu ve Lapseki kazaları, Kütahya'nın Gediz kazası, Balıkesir'in Manyas ve Bandırma kazaları başta olmak üzere ellerinde kuş yemi ve kuru bakla bulunduranların kararın mahallerinde ilan edilmesinden itibaren şehir ve kasabalarda 3 gün, köylerde 7 gün zarfında ellerinde buldukları söz konusu ürünlerin miktarını bildirmek zorundadırlar.⁴²⁸ Ülkede yaşanan gıda enflasyonu ve temel gıda maddelerinin satışına ilişkin alınan tedbirler de gazetede çıkan haberlere yansımıştır. Anadolu Ajansı kaynaklı olan "Şekere Zam" başlıklı haber şu şekildedir:

"Başvekaletten tebliğ edilmiştir. 23.01.1942 Cuma sabahından itibaren küp şeker fiyatına kiloda 62 ve kristal şeker fiyatına da kiloda 45 kuruş zam edilmiş ve şeker satışına müsaade olunmuştur. Perakende satışlarda azami satış miktarı bir kilodur. Toptancılar satışlarını ancak şeker ticaretiyle meşgul olanlarla şeker imalatında iptidai madde olan hakiki hükmi şahıslara ve devlet daire ve müesseselerine, mektep hastane gibi umûmî veya menafi umûmîyeye hadim müesseselere yapabilirler..."⁴²⁹

II. Dünya Savaşı'nın yaratmış olduğu gıda kıtlığından etkilenen bir diğer ülke ise sınır komşumuz Yunanistan olmuştur. Çankırı gazetesi Yunanistan'da yaşanan gıda kıtlığını sayfalarına taşımıştır. Gıda kıtlığı nedeniyle başkent Atina'da sokaklarda açlıktan bayılan ve ölen insanların olduğu belirtilirken ölen insanların fazlalığı nedeniyle tabut tahtasının kalmadığı, ölümlerin geceleri şehrin dışında gömüldüğü hakkında bilgilere

⁴²⁶ "Amerika Japonya Harbi Pasifik'te Başladı", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 979, (9 İlk Kanun 1941), s. 1.

⁴²⁷ İbrahim Mert Öztürk, "İkinci Dünya Savaşı Türkiyesi'nde Olağanüstü Ekonomik Kararlar: Milli Koruma Kanunu ve Varlık Vergisi", **Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Cilt: 32, Sayı: 54, 2013, s. 137.

⁴²⁸ "Kuru Baklaya ve Kuş Yemine Devlet El Koyacak", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı:985, (27 Son Kanun 1942), s. 1.

⁴²⁹ "Şekere Zam", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 985, (27 Son Kanun 1942), s. 1.

yer verilmiştir.⁴³⁰ Konu hakkında gazetede yer alan bir başka haberde ise, Yunan hükümetinin Atina'da günde 500'e yakın kişinin açlıktan öldüğü yönünde açıklamada bulunduğu değinilmiştir.⁴³¹

Çankırı gazetesinin savaşın aşamaları hakkındaki bilgileri okuyucularına aktardığı haberlerde savaşta yaşanan çatışmaları gözler önüne seren fotoğraflara da yer vermiştir. Gazetenin 29 Mart 1944 tarihli 1096.sayısında "İtalya dağlarından vadideki Alman bloklarının bombalanışı" notuyla yeni bombalanmış Alman evlerinin fotoğraflarına yer verilmiştir.⁴³² 4 Nisan 1944 tarihli 1907. sayısında ise "Harp ve Resimler" başlığı altında İtalya'da Amerikan kuvvetleri tarafından esir edilen Alman askerleri ile savaşta öldürülen askerlerin mezarlarına ilişkin fotoğraflar bulunmaktadır.⁴³³ Fotoğrafların üst kısmında ise radyo yayınında Sovyet Rusya Hariciye Komiseri Molotofun yerli ve yabancı basına verdiği demeçte Kızılordu'nun Romanya'ya girdiğini ve Romanya'daki mevcut rejimin değiştirilmeyeceğini duyurduğuna ilişkin bilgiler aktarılmıştır.⁴³⁴

Amerika tarafından Japonya'ya atılan atom bombası II. Dünya Savaşı'nın sonunu getirmiş ve bu konu hakkında yaşanan gelişmeler gazetede yer almıştır. Japonya'nın Hiroşima şehrine atılan atom bombası sonrası Amerika Başkanı Truman tarafından verilen demeçte Japonların teslim olmazlarsa dünyada hiç görülmemiş şekilde Japonya'yı tahrip edebilecekleri tehdidinde bulunmuştur.⁴³⁵ Japonya'ya atılan atom bombalarından kısa bir süre sonra II. Dünya Savaşı son bulmuş ve bu haber "Bütün Dünya Üzerinde Silah Sesleri Sustu, Harp Bitti!" başlığı ile duyurulmuştur. Haberde, 1 Eylül 1939 tarihinde Alman saldırıları ile başlayıp bütün dünyayı etkisi altına alan ve milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet veren 5 yıl 11 ay gibi uzun bir süre devam eden savaş Almanya'nın son müttefiki Japonya'nın teslim olmasıyla son bulduğuna değinilmiştir. Batıda ve doğuda emperyalist hayallerle dünyayı kana bulayan milletler nihayet cezalarını çektiği ve artık dünyanın yeni bir sükuna, insanlığı korkusuz bir

⁴³⁰ "Atina'da Açlık", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 985, (27 Son Kanun 1942), s. 1.

⁴³¹ "Atina'da Günde 500 Kişi Ölüyor", **Çankırı**, Yıl: 19, Sayı: 985, (27 Son Kanun 1942), s. 1.

⁴³² "Hava Akınları", **Çankırı**, Yıl: 21, Sayı: 1096, (29 Mart 1944), s. 1.

⁴³³ "Harp ve Resimler", **Çankırı**, Yıl: 21, Sayı: 1097, (4 Nisan 1944), s. 1.

⁴³⁴ "Kızılordu Romanya'ya Girdi", **Çankırı**, Yıl: 21, Sayı: 1097, (4 Nisan 1944), s. 1.

⁴³⁵ "Japonlar Teslim Olmazlarsa", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1166, (14 Ağustos 1945), s. 3.

hürriyete ve yaşayışa kavuşacağı belirtilen haber "bütün dünyaya geçmiş olsun!" ifadesiyle son bulmuştur.⁴³⁶

Beş yılı aşkın bir süre devam eden II. Dünya Savaşı'na ilişkin gerek ülkedeki ve gerekse dünyada yaşanan gelişmeleri sayfalarından okuyucularına aktaran Çankırı gazetesi savaş sonrası oluşturulmaya çalışan yeni dünya düzenine ilişkin haberlere de sonraki süreçte yer vermiştir. Bu yönüyle gazete Çankırı halkını dünyadaki gelişmelerden de haberdar etmiştir.

4.1.2 Kore Savaşı'na Dair Gazetede Yer Alan Haberler

Çankırı gazetesi Kore Savaşı'nı "Kore'de Harp Başladı" başlığı ile okuyucularına duyurmuştur. Ajanslardan gelen bilgilere yer verilen haberde savaş hakkındaki genel kanaatin dünya barışını bozacağı ve III. Dünya Savaşı'na sebep olacağı şeklindedir. Haberin devamında Güney Kore Dışişleri Bakanı'nın demecine yer verilmiş ve demeçte Kuzey Kore komünist kuvvetlerinin haksız taarruzlarına Güney Kore tarafından cevap verildiği belirtilirken can kayıpları ve tahribat ne kadar büyük olursa olsun milletlerini komünist çizmeleri altında ezdirmemek için direnecekleri vurgusu yapılmıştır.⁴³⁷ Kore Savaşı'nda yaşanan gelişmelere dair bilgiler her hafta düzenli olarak gazetede yer almıştır. Bu haberlerde savaşa dair fotoğraflara da sıklıkla yer verilmiştir. "Kore Savaşı" başlıklı 11 Temmuz 1950 tarihli haberde tanklar üzerinde bulunan Koreli askerlerin fotoğrafları dikkat çekmektedir. Savaşla ilgili son bilgilerin verildiği haber şu şekildedir:

"Verilen haberlere göre Kore Savaşı devam etmektedir. Komünistler ilerlemeler göstermiştir. Amerikan yardım kuvvetleri bazı cephelere varmış bulunmaktadır. Amerikan uçakları bombardımanlarını yer yer yapmaktadır. Amerikalılar Kore'ye daha fazla yardım göndermeye başlamışlardır. Komünist kuvvetleri cenup Kore topraklarında bir hayli ilerlemiş olmaları kaydedilmesine rağmen netice üzerinde henüz bir tesir yapmayacakları belirtilmektedir. Savaş hareketinin önümüzdeki haftalar içerisindeki inkişafı neticeyi gösterecektir."⁴³⁸

⁴³⁶ "Bütün Dünya Üzerinde Silah Sesleri Sustu, Harp Bitti!", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1167, (21 Ağustos 1945), s. 1.

⁴³⁷ "Kore'de Harp Başladı", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1470, (27 Haziran 1950), s. 1, 4.

⁴³⁸ "Kore Savaşı", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 27, Sayı: 1472, (11 Temmuz 1950), s. 1.

Kore Savaşı başladıktan kısa bir süre sonra Türkiye Kore'ye asker gönderme kararı almış ve bu karara ilişkin gelişmeler gazetede yer almıştır. Bakanlar Kurulu'nun ani olarak Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın başkanlığında toplandığı ve toplantıda TBMM Başkanı Refik Koraltan ve Genel Kurmay Başkanı Nuri Yamut'un hazır bulunduğu belirtilmiştir. İki saat süren toplantı sonucunda hükümet Güney Kore'ye yapılan komünist taarruzuna karşı koymaya çalışan Birleşmiş Milletlere fiilen yardıma ve 4500 kişilik silahlı bir savaş birliği göndermeye karar vermiştir. Bu karar derhal Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine telgraf ile bildirilmiştir. Haberde Türkiye Hükümeti tarafından Birleşmiş Milletlere, Birleşmiş Milletler'den de Türk Hükümetine gönderilen telgrafların suretine yer verilmiştir.⁴³⁹

Türkiye'nin Kore'ye asker göndereceğini bildirmesi üzerine Washington Post gazetesinde bir makale yayınlanmıştır. Bu makalede Kore'ye kara kuvveti göndereceğini duyuran Türkiye'nin beş senedir durmadan devam eden II. Dünya Savaşı'na karşı müthiş bir psikolojik savaş verdiğiğine değinilmiştir. Haberde makalenin bir bölümünde geçen ifadeler aynen yer verilmiştir.

"Bu hareket korkusuzluğun bir tezahürüdür. Şu Türklere bakınız ki silahlı Kazakların yaşadığı memleketle kapı komşusu oldukları halde Kore harp meydanlarında karşı karşıya gelmeyi memnuniyetle karşılıyorlar. Muhakkak ki bir alay ya da bundan daha fazla tutan Türk kuvvetleri, tecavüze karşı muazzam bir silah teşkil etmektedir."⁴⁴⁰

Kore Savaşı'na asker gönderilme kararı alındıktan sonra Türk ordusunun askeri tatbikatlara hız verdiği görülmektedir. Tatbikat haberlerinde askerlerimize ait fotoğraflara yer verilmiştir. Birinci Ordu tarafından deniz ve hava kuvvetlerinin katılımıyla Kocaeli ve Marmara bölgesinde yapmış olduğu tatbikat beş gün sürmüştür. Başarı ile sonuçlandırılan tatbikat sonrasında Korgeneral Şükrü Kanatlı gazetecilere verdiği demeçte tatbikattan duyduğu memnuniyeti dile getirmiştir.⁴⁴¹

Kore'ye gönderilen Türk kuvvetlerinin 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı kutlamaları ile ilgili bilgiler veren United Press gazetesi muhabiri William Burson tarafından

⁴³⁹ "Hükümetimiz Kore'ye Savaş Birliği Göndermeğe Karar Verdi", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1475, (1 Ağustos 1950), s. 1.

⁴⁴⁰ "Korkusuz Türkiye", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1477, (15 Ağustos 1950), s. 1.

⁴⁴¹ "Ordumuzun Askeri Tatbikatı", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1482, (19 Eylül 1950), s. 1.

kaleme alınan yazı gazetede aynen yer almıştır. Japonların talimgah olarak kullandıkları bir sahada Türk Kuvvetlerinin Milli Bayramları olan Cumhuriyet'in kuruluş yıldönümünü bayraklarını Kore topraklarında dalgalanarak kutladıkları belirtilen haberde Türk Savaş Birliği Komutanı Tahsin Yazıcı'nın Türk askerlerine Türk Cumhuriyeti'nin 27. yıl dönümü münasebetiyle kutlama merasimi yapmalarını emrettiği bilgilerine yer verilmiştir. Kore'de yapılan kutlama merasimine Amerika, İngiltere, Avustralya, Siam ve Güney Kore askerleri de katılmıştır. Merasim suretiyle Türk askerleri Kore'de ilk defa alay sancaklarını dalgalandırmışlardır.⁴⁴² Cumhuriyet Bayramı dolayısıyla askerlerimizin Kore'de düzenlediği merasim haberinden sonra birliklerimizin sıcak savaşa girdiğine dair bilgiler vermeye başlanmıştır. Verilen bilgilere göre Tahsin Yazıcı komutasındaki birliklerimiz Mançurya hududu ile Kuzey Kore başkentine doğru ilerlemektedir.⁴⁴³

Gazetenin 5 Aralık 1950 tarihli 1493.sayısının ilk sayfası Kore'de savaşan askeri birliğimizin başarılarına ayrılmıştır. Amerika'nın Sesi adlı radyo programında Türlerin destan olacak kahramanlıklarına yer verildiği belirtilen haberde Tockhon ile Kunuri arasındaki stratejik yolu tutan 5000 mevcutlu Türk tugayı mevzisini koruyarak sızmaların önüne geçmiştir. Türk kuvvetleri ilk kayıplarını Kunuri'nin doğusunda meydana gelen çatışmalar sırasında vermişlerdir Toplamda 8 Türk askerinin vefatıyla sonuçlanan çatışmalarda Türkler süngü takarak karşı taarruza geçmiş ve düşman kuvvetine 200 kadar kayıp verdirtmiştir. Kore Savaşı sırasında pusuya düşen Amerikan albayı ise Türklerden oluşan küçük bir muhafız birliği tarafından kurtarılmıştır. Amerikan radyolarından Kore Savaşı'nda Türk askerlerinin sergilemiş olduğu kahramanlıklar dünya kamuoyuna duyurulmuş ve radyolarda yer alan bilgileri gazete aynen sayfalarına taşımıştır.⁴⁴⁴

Çankırı gazetesinde Kore Savaşı ile ilgili yer alan son haber "Kore'de Türk" başlığı ile verilmiştir. Kore Savaşı'nda yapılan bir süngü muharebesinde düşmanı mevziden atan

⁴⁴² "Kore'deki Birliğimiz Cumhuriyet Bayramı'nı Kutladılar", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1488, (31 Ekim 1950), s. 1.

⁴⁴³ "Kore Savaşı", **Çankırı**, Yıl: 27, Sayı: 1490, (14 Kasım 1950), s. 1.

⁴⁴⁴ "Kore'de Türk Süngüsü", **Çankırı**, Yıl: 28, Sayı: 1493, (5 Aralık 1950), s. 1, 2.

Başçavuş Tevfik Akkartal, Çavuş Ali ve Er İsmail Kılıç Türk'ün ezeli kudret ve kabiliyetini göstermiştir.⁴⁴⁵

Çankırı gazetesi Kore Savaşı bitmeden önce yayınlanan 26 Şubat 1952 tarihli 1556. sayısıyla yayın hayatına son vermiştir. Gazete yayın hayatına son verdiği tarihe kadar Kore Savaşı öncesinde ve savaş dahilinde yaşanan bütün gelişmelere yer vermiştir.

4.2 Suriye Konulu Haberler

Suriye ile ilgili Çankırı gazetesinde yer alan ve "Şam'da Bir Hadise" başlığı ile verilen haberin başında kaynağın Londra olduğu belirtilmiştir. Habere göre, İngiliz siyasetçi Lord Balfour'un Şam'ı ziyareti sırasında isyan hareketi başlamıştır. Balfour, ikamet edeceği otele ulaşmasının ardından Şam'da bulunan Araplar otelin etrafını sarmıştır. Durumu fark eden otel müdürü panjurları kapatmış, lambaları söndürmüştü ve durumu Lord Balfour'a bildirmiştir. Kargaşa anında otelin balkonlarına birkaç taş isabet etmiş ve bu esnada balkonda bulunan Lord'un tercümanı yaralanmıştır. Bu durum karşısında Balfour'un "Eğer Şamlıların hissiyatına evvelce vakıf olsaydım buraya gelmezdim!" dediği belirtilmiştir.⁴⁴⁶

Çekoslovakya hükümeti tarafından arkeolojik kazılar yapmak üzere Suriye'ye gönderilen Uzman Mösyö Nusri büyük bir köy ve bir istasyondan ibaret olan Tel Rıfat'ta erkek, kadın, büyük ve küçük yerli halktan toplam 250 kişilik bir ekiple kazı çalışması yapmıştır. Kazı çalışmasında çalışan amelelere yüksek miktarda ücret ödenmektedir. Bu kazı çalışması sırasında Mısır piramitlerine benzer ve tuğladan inşa edilmiş büyük bir höyük keşfedilmiştir. Mösyö Nusri bu höyüğü üç yerinden ve takriben 6 metre derinliğinde kazdırmasına rağmen binanın merkezine ulaşamamıştır. Kazı çalışması sırasında Roma ve Yunan dönemlerine ait heykeller, altın takılar bulunmuştur. Haberin sonunda Ankara Anlaşması öncesi Kilis sınırları içerisinde bulunan Tel Rıfat'ın çok önemli bir yerleşim yeri olduğuna dair bilgiler verilmiştir.⁴⁴⁷

⁴⁴⁵ "Kore'de Türk", **Çankırı**, Yıl: 29, Sayı: 1555, (19 Şubat 1952), s. 1, 2.

⁴⁴⁶ "Şam'da Bir Hadise", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1924), s. 2.

⁴⁴⁷ "Tel Rıfat'ta Ehram", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 148, (30 Haziran 1924), s. 1.

Suriye'de 1925 yılında başlayan ve uzun süre devam eden Dürzi ayaklanmasına ilişkin bilgiler gazetede düzenli olarak verilmiştir. Bu haberlerden ilki "Şam Kapılarında" başlığı ile verilmiştir. Haber şu şekildedir:

"Şam şehrinin cenup varoşlarına kadar sokulmaya muvaffak olan ahali ile Dürzi çeteleri Müslüman mahallelerinde barikatlar tesis etmiştir. Erbab-ı kıyam birkaç mağaza ile evi yakmış ve umumi binalarla askerler üzerine silah atmışlardır. Mamafih kıtaat-ı askeriye vaziyete hakim kılınmış ve topçu kuvveti ilan-ı isyan eden mahali mukabele-i bi'l-misil olarak bombardıman etmiştir. Bu mahallelerde mukim başlıca eşraf mutavaatta bulunmuşlardır. Fransızların zaiyatı cüzidir."⁴⁴⁸

Dönemde henüz Fransa'nın mandası altında bulunan Suriye'deki isyana Fransız askerlerinin de müdahale ettiği anlaşılmaktadır.

Dürzi ayaklanması ile ilgili bilgileri içeren haberlerin başında bulunan kısaltmalardan Anadolu Ajansı kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu Ajansı ise bu haberleri başka ülkelere ait ajanslardan almıştır. Newyork'dan Reuter Ajansı'ndan alınan bilgilere göre Şam'ın güney cephesindeki Amerika misyonerlerine ait okul ve kiliseler isyan eden Araplar tarafından yakılmıştır. Burada bulunan Ermeniler ile Hıristiyan Suriyeliler, Dürzi kabileler tarafından ihraç edilmiştir. Dürzilerin isyan hareketinin Şam'ın birçok noktasında devam ettiği belirtilen haberde asilerin Şam General Sarayı'na saldırmaya kalkıştıkları esnada Şam'da isyana katılan iki mahalleye karşı Fransızların yoğun ateş açtığı belirtilmiştir.⁴⁴⁹

Çankırı gazetesi Suriye'de yaşanan Dürzi ayaklanması ile ilgili meydana gelen gelişmeleri her yönüyle aktarmaya çalışmıştır. Şam merkezli başlayan isyan hareketini başlatan 6 Dürzi reisinin isimleri Nesib el-Bekri Fevzi, Sultan el Atraş, Abdurrahman, Şahbandar Ayyaş, İbrahim Hananu ve el-Kavukçu'dur. Bu asiler altı noktadan Şam'a saldırmış ve kısa sürede halktan bazı kişilerin de bu asilere katılması üzerine isyan genişlemiştir.⁴⁵⁰ Fransızlara karşı başlatılan bu isyan hareketi giderek büyümüş, asiler Şam ve Beyrut arasındaki demiryolunu kontrolleri altına almışlardır. İsyana karşı

⁴⁴⁸ "Şam Kapılarında", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 163, (27 Teşrin-i Evvel 1925), s. 1.

⁴⁴⁹ "Suriye Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 166, (17 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

⁴⁵⁰ "Şam Faciası Nasıl Yaşandı", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 166, (17 Teşrin-i Sani 1925), s. 1

Fransa sürekli olarak bölgeye asker sevk etmiştir. Beyrut'un asilerin eline geçmesi halinde Şam'ın Fransa'nın kontrolünden çıkabileceği belirtilmiştir.⁴⁵¹

Uzun bir zaman Çankırı gazetesinin sayfalarını meşgul eden Dürzi isyanına dair Cumhuriyet gazetesinde yer alan bir habere yer verilmiştir. Bu habere göre özellikle İngiltere, Fransa ve Türk basınında Suriye'deki gelişmelere fazlaca yer verildiğine dikkat çekilmiştir. Bu ülkelerin basınında olayın geniş yer bulmasının sebepleri hakkında bilgi verilmiştir. İngilizler menfaatleri olduğu bütün işlerde bütün propaganda araçlarını kullanırlar. Suriye'de de menfaatleri bulunan İngilizler bölgedeki isyana dair gazetelerinde ayrıntılı yer vermiştir ve bunu kendi menfaati doğrultusunda kullanmaktadır. Hatta Fransız gazeteleri dahi bölgedeki olaylara dair İngiliz menfaatlerine hizmet eder derecede yer vermektedir. Yazıda, Suriye olayına kuzeyden bir bakış atılacağına değinilerek bölgedeki olaylar değerlendirilmiştir. Cebel Dürzilerin eline geçmiştir. Son zamanlarda Lübnan'da da Dürziler etkili olmaya başlamıştır. Bu ihtilalin rengi de hemen hemen bizim İstiklal Mücadelemizin rengine benziyor. Yalnız bu mücahitlerin başa çıkarabilecekleri bir Mustafa Kemal yok. Dürzilerin şuanda Halep'e ulaşma ihtimali görünmemektedir. Eğer kuzey bölgesini ele geçirirler ise doğu bölgelerini kolaylıkla ele geçirirler. Bedeviler bir defa ihtilalcilerin başarılı olduğunu görürse şuanda Fransa yanında bulunanlar dahi ihtilalcilerin yanına geçer. Bazı gazeteciler ihtilalcilerin istiklal yolunda meşru kıyımlarını vahşice adlandırıyor. Bu durum tıpkı Vahdettin zamanında bir kısım İstanbul gazetelerinin MilliMücadele yanlılarını eşkıya gibi göstermesine benzemektedir. Suriye'de meydana gelen Dürzi ayaklanması hakkında dış basında yer alan haberler ve olayın gerçek yüzüne dair bilgi verilmektedir.⁴⁵²

4.3 Almanya Konulu Haberler

Çankırı gazetesinde Almanya'ya dair yayınlanan haberlerde genel olarak, I. Dünya Savaşı sonunda ve II. Dünya Savaşı yılları ile savaşın sonunda Almanya'nın durumu hakkında bilgiler verilmiştir.

⁴⁵¹"Suriye Havadisi", Çankırı, 167, (24 Teşrin-i Sani 1925), s. 1.

⁴⁵²"Suriye'de Çetin Muharebeler Devam Ediyor", Çankırı, Yıl: 4, Sayı: 169, (8 Kanun-ı sani 1925), s. 2.

Almanya'ya dair gazetenin elimizde mevcut sayılarında yer alan ilk haber "Hamburg'da Büyük Yangın" başlığı ile verilmiştir. Haberde, Hamburg sahilinden denize indirilmek üzere bulunan 20 tonluk motor gemisinin etrafında yakılan kerestelerin ateş alması sonucu tersanede büyük yangın çıktığı hakkında bilgilere yer verilmiştir.⁴⁵³ Gazetenin 5 Mayıs 1924 tarihli 140. sayısında "Almanya'da" başlığı altında Almanya'da geçen olaylar alt başlıklar halinde verilmiştir. İlk olarak eski cumhurbaşkanı adaylarından Demokrat Partili Doktor Halpah'ın Güney Almanya ticaret ve sanayi dünyasından üç yüz kadar zatın karşısında Cumhurbaşkanı seçilen Mareşal Hindenburg'u selamladığı ve yeni Cumhurbaşkanı'na destek olunacağını belirttiği hakkında bilgi verilmiştir. Bu haberin arkasından Almanya Cumhurbaşkanı seçilen Hinderburg'un Başvekil ile ilk mülakatını gerçekleştirdiği ve Almanya'da siyasi karışıklıkların son bulduğuna değinilmiştir. Almanya hakkında verilen haberlere bakıldığında Almanya'da yapılan Cumhurbaşkanlığı sonrasında yaşanan gelişmelerin aktarıldığı görülmektedir.⁴⁵⁴

Almanya'da Hindenburg'un Cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine gazete verilen haberler ilerleyen sayılarda da devam etmiştir. Mareşal Hinderburg'un görevine başlaması dolayısıyla düzenlenecek törene dair bilgilerin verildiği haber şu şekildedir:

"...Mareşal mayısın on ikinci günü sabahı Berlin'e gelecek ve başvekalet dairesine nazil olacaktır. Hindenburg mayısın on üçünde tahlifi icra edildikten sonra merasim ile Riyaset-i Cumhur dairesine isal olacaktır. Burada kendisine umur-ı devlet resmen tevdi edilecektir. Yeni Reiscumhur ertesi gün sefera heyetini kabul edecektir."⁴⁵⁵

Gazete sadece Almanya'nın siyasi hayatına dair gelişmeleri haber yapmamıştır. 1924 yılında Almanya'da yaşanan ve hayatı olumsuz etkileyen sıcak havalara dair gazetede yer alan haberde şu ifadeler geçmektedir: "Berlin'de ve Almanya'nın aksamı sairesinde müthiş sıcaklar hükmü fermanıdır. Sıcakların şiddetinden Almanya'nın aksam-ı muhtelifesinde büyük orman yangınları zuhur etmiştir..."⁴⁵⁶

⁴⁵³ "Hamburg'da Büyük Yangın", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 137, (14 Nisan 1924), s. 2.

⁴⁵⁴ "Almanya'da", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1924), s. 1.

⁴⁵⁵ "Mareşal Hinderburg", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 141, (12 Mayıs 1924), s. 2.

⁴⁵⁶ "Almanya'da Müthiş Sıcaklar", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 2.

Çankırı gazetesinin özellikle yayın hayatına başladığı ilk yıllarda hemen her sayısında "Ajans Haberleri" başlığına rastlanılmaktadır. Bu başlık altında yurdun değişik noktalarında yaşanan gelişmelere dair bilgilerin yanı sıra harici haberlere de yer verilmiştir. Gazetenin 18 Mayıs 1926 tarihli 192. sayısında verilen Ajans Haberleri başlığı altında Almanya, Yugoslavya ve Belçika'da yaşanan kabine krizine değinilmiştir.⁴⁵⁷ Ajanslardan alınan bilgilerin aktarıldığı bir başka haber de ise Alman Hariciye Nazırının yapmış olduğu bir açıklama verilmiştir. Buna göre Almanya Hariciye Nazırı Fransa ile Almanya arasında itilafın sağlamadığı sürece barışın kabul edilmeyeceği duyurulmuştur.⁴⁵⁸

Gazetede Almanya'ya dair yer alan haberlerin II. Dünya Savaşı'nın hemen öncesinde ve savaş yıllarında arttığı gözlemlenmektedir. Almanya'nın savaş öncesi tutumu, savaş esnasındaki saldırıları ve savaş sonrasında yaşanan siyasi sorunlara dair bilgiler gazete tarafından halka aktarılmıştır.

II. Dünya Savaşı yıllarında Almanya'nın cephelerde yapmış olduğu askeri hazırlıklara dair bilgilerin verildiği haber Anadolu Ajansı tarafından Reuters Haber Ajansı'ndan alınmıştır. Haberde Alman generallerin müttefiklerin savunma hatlarının karşısında muazzam kuvvetler yığdıkları ve yakında harekat ve manevralar harbine dönüşebileceği bildirilmektedir. Bunların yanında Almanlar motorlu taşıtlarla da hatlarını güçlendirdiklerine değinilmiştir. Yağmur ve sisin hakim olduğu bölgede Almanlar İngilizlerin planını ve bölgedeki askeri kuvvetinin durumunu öğrenmek için keşif kolları gönderse de bu konuda başarılı olunamamıştır.⁴⁵⁹ Almanya'nın Belçika ve Hollanda'ya saldırma haberi gazetede büyük yer bulmuştur. Durumun özetinin verildiği haber şu şekildedir:

"Alman ordusu Cuma günü sabahı şafakla beraber Belçika ve Hollanda üzerine tecavüz etmiştir. Birçok noktalarda hududu geçen mütecavizler Lüksemburg'u tamamen işgal etmişlerdir. Alman tayyareleri Belçika ve Hollanda'nın bazı yerlerini bombardıman etmiş ve paraşütle asker indirmiştir. Müdafaaya geçen Belçika ve Hollanda müttefiklere müracaat ederek yardım istemişlerdir. Müttefik askerleri derhal hareket ederek Belçika hududunu geçmiştir. İki memleket şiddetli müdafaaya geçmiştir. Müttefikler ordusu

⁴⁵⁷ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 192, (18 Mayıs 1926), s. 2.

⁴⁵⁸ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 211, (5 Teşrin-i evvel 1926), s. 1.

⁴⁵⁹ "Garp Cephesinde Büyük Alman Tahşidatı", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 869, (17 Birinci Teşrin 1939), s. 1.

Alman ordusuyla karşı karşıya gelmiştir. Büyük hareket başlamıştır. Taarruz Belçika hududunda durdurulmuştur. Hollanda büyük kuvvet ve cesaretle mukavemet etmektedir."⁴⁶⁰

Savaş alanının batı cephesinde devam eden yoğun Alman saldırıları hakkında bilgiler verilen haberin hemen alt tarafında yer alan küçük alt başlıklarda Garp Cephesi'ndeki savaşları Hitler'in bizzat yönettiği⁴⁶¹ve Alman tayyarelerinin Fransız açık şehirlerini bombardımana tuttuğu hakkında bilgiler verilmiştir.⁴⁶²

Almanya'nın saldırıları başlayan II. Dünya Savaşı yıllarında cephede Alman taarruzları hız kesmeden devam ederken Almanya şehirlerinde gıda krizi yaşanmakta olup ülkedeki açlık hızla artmıştır. bu konu hakkında bilgilerin verildiği haber:

"Alman şehirlerinde açlık gün geçtikçe tehdit edici bir şekil almaktadır. Ahali geçen umumi harbin son senelerinde olduğu gibi köylerden gıdalarını temin etmeye çalışmaktadır. Bohemya'daki Grestejok şehrinin jandarması trenlerde ve otobüslerde taharriyat yapmış ve beraberinde yiyecek götürmeleri şiddetli nakdî cezalara çarptırmıştır."⁴⁶³

Almanya'da yaşanan şiddetli gıda krizi devam ederken Alman ordularının cephede aralıksız taarruz hareketına devam ettiği gazetenin aynı sayısında çıkan bir başka haberden anlaşılmaktadır. Bu haberde Almanların Fransa'ya düzenledikleri saldırıların ayrıntılarına yer verilmiştir. Almanlar, Fransa üzerine düzenledikleri ikinci taarruz hareketını yüze yakın fırkaları ve sayısı binleri aşan zırhlı tankları ile gerçekleştirmiştir. Fransa ise bu saldırıyı büyük bir mukavemetle karşılayıp Almanlara ait 800 tankı imha etmiş ve Alman ordusuna askerce de büyük kayıp verdirtmiştir.⁴⁶⁴

Hitler'in önderliğinde II. Dünya Savaşı'nı başlatan Almanya hezimete uğramış ve Almanya'nın yenilgisine dair gelişmeler gazetenin ilk sayfasından okuyuculara aktarılmıştır. Haberin başında yer alan ifadeden B.B.C. kaynaklı olduğu anlaşılan haberde İtalya ve Batı Avusturya'da Alman generali Wittenhouf komutasındaki

⁴⁶⁰ "Almanya, Belçika ve Hollanda'ya Tecavüz Etti", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 897, (14 Mayıs 1940), s. 1.

⁴⁶¹ "Hitler Harekatı İdare Ediyor", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 897, (14 Mayıs 1940), s. 1.

⁴⁶² "Alman Tayyareleri Fransız Açık Şehirlerini Bombardıman Etiler", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 897, (14 Mayıs 1940), s. 1.

⁴⁶³ "Almanya'da Açlık Artıyor", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 901, (11 Haziran 1940), s. 3.

⁴⁶⁴ "Alman Taarruzu", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 901, (11 Haziran 1940), s. 1.

düşman kara, deniz ve hava kuvvetlerinin Feldmareşal Alexander'a kayıtsız şartsız teslim olduğu hakkında bilgi verilmiştir.⁴⁶⁵ Bu haberin hemen sağ tarafında ise Alman lider Hitler'in ölüm haberi verilmiştir. "Hitler Öldü" başlığı ile verilen haberde Alman radyosunun şu tebliğine yer verilmiştir: "Führerimiz Adolf Hitler, bugün öğleden sonra başbakanlık binasında komuta vazifesi başında son nefesine kadar Bolşevizm'e karşı ve Almanya için savaşarak öldü."⁴⁶⁶

Çankırı gazetesinin Almanya hakkında vermiş olduğu haberlerin II. Dünya Savaşı yıllarında yoğunluk kazandığı görülmekle beraber savaş sonrasında Almanya'ya dair haberlerin sayısında belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Gazetede Alman sosyal hayatı hakkında bilgiler içeren haberlere yer verilmezken haberlerin daha çok siyasi ve askeri olduğu görülmektedir.

4.4 Fransa Konulu Haberler

Çankırı gazetesinde Fransa hakkında yayınlanan haberler sadece Fransa'nın dahil olduğu savaşlarla sınırlı değildir. Fransa'nın sosyal hayatı, yaşanan iklim olayları ve asayiş olaylarına dair haberlere de yer verildiği görülmektedir.

Fransa'nın başkenti Paris'te inşaatına başlanmış olan caminin yaz mevsiminde resmi açılışının yapılması beklenmektedir. Cami, Paris'in en mutena mevkilerinden olan nebatat bahçesinin karşısına inşa edilmektedir. Caminin inşa edildiği bölgede Arap nüfusu diğer bölgelere göre daha fazladır. Bu nedendir ki cami Arap ve berberi mimari tarzına uygun şekilde yapılmıştır. Caminin etrafında ve tavanında kullanılan malzeme ise ahşaptır. İki katlı ve bir bahçeden müşteki olan caminin bahçesinde berberi tarzda kahvehane, lokanta, dispanser ve müftüye ait olmak üzere bir de misafirhane bulunmaktadır. Cami, Fransa tarafından verilen 8500 metre uzunluğunda arazi üzerine yapılmaktadır. Yine Fransa tarafından cami inşaatı başlamadan verilmiş olan tahsisat yetmemiş ve Fransa meclisinde verilen karar üzerine bu tahsisatta artış

⁴⁶⁵ "Alman Ordusu Teslim Oluyor", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1152, (8 Mayıs 1945), s. 1.

⁴⁶⁶ "Hitler Öldü", **Çankırı**, Yıl: 22, Sayı: 1152, (8 Mayıs 1945), s. 1.

yapılmıştır. Haberde Paris'te yapılmakta olan cami inşaatına dair ayrıntılara yer verildiği görülmektedir.⁴⁶⁷

Fransa'nın Nansi şehrinde yaşanan bir asayiş olayı ile ilgili verilen bilgide 12 yaşında olan bir Fransız çocuğun arkadaşını öldürdüğü belirtilerek olayın nasıl gerçekleştirildiğine dair bilgiler verilmiştir. Katil zanlısının kendi ağzıyla olay şu şekilde gerçekleşmiştir: "... Rone ile hırsız oyunu oynuyorduk. Ben hırsız olmuştum, Rone polis görevi yapıyordu. Bir aralık beni tutmak istedi ben de bıçağı çıkarıp iki kere sapladım." Olayı nasıl gerçekleştirdiğini anlatan küçük katil zanlısının küçük yaşında babası ölmüştür. Annesi de bir hırsızla bir arada yaşamaya başlamıştır. Katil zanlısı çocuğun yakında mahkemesinin başlayacağı bilgisi verilerek çocuğun yaşadığı ortamdan dolayı katil olduğu vurgusu yapılmıştır.⁴⁶⁸

"Paris'te Müthiş Bir Bora" başlığı altında verilen ve Fransa'nın başkenti Paris'te yaşanan bora hakkına verilen haber şu şekildedir:

"Dün Paris'in şarkında dehşetli bir bora hükümferma olarak Paris ile varoşları arasındaki tramvay ve demiryolu iki saat kadar tevakkuf etmiştir. Kırk sekiz saatten beri bora hükümferma olup pek çok dolu yağmıştır. Mahsulat hasaratıazimiye ulaşmıştır. Şerova, Şalon,Sormarek, Pontaryasu ve Şarol havalisinde mevaşi telef olmuştur."⁴⁶⁹

Haberde, Paris'te yaşanan ve toplam iki gün süren hava olayının hem şehir hayatını olumsuz etkilediği hem de çiftçilerin mahsullerine ciddi zararlar verdiğine değinilmiştir.

Fransa'nın sağlık alanında yapmış olduğu atılımlar ve keşifler gazetenin sayfalarında yer almıştır. Bu sayede Çankırı halkı dünyada sağlık alanında yaşanan gelişmelerden haberdar edilmiştir. Verem aşısının uygulanması ve aşı hakkındaki merak edilenlere dair açıklayıcı bilgilerin verildiği haberde verem aşısının mucidi Doktor Calmette'nin verem aşısının uygulanmasından elde ettiği sonuç hakkında açıklamalarda bulunduğu değinilmiştir. Doktorun beyanına göre 1925 senesinin ilk altı ayı zarfında aşılanan emzikli çocukların hiçbirinin verem hastalığından vefat etmediği hakkında

⁴⁶⁷ "Paris Cami", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1924), s. 1.

⁴⁶⁸ "Küçük Cani", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1924), s. 1.

⁴⁶⁹ "Paris'te Müthiş Bir Bora", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 2.

bilgi verilmiştir. 1924 senesi temmuzunun birinden 1924 senesi haziranının birine kadar Fransa ve Belçika'da 2080 aşı uygulanmıştır. Verem hastalığının sirayet ettiği ailelerde aşılanan 137 çocuktan hiçbiri veremden ölmemiştir.⁴⁷⁰

Fransızların Fas'ta başlatmış olduğu harekate dair bilgiler içeren haberde Fransızların Rif bölgesinde durdurulduğu ve geri çekilmek zorunda kaldığı belirtilmiştir. Zor duruma düşen Fransızlar Rifliler ve liderleri Abdülkerim'e karşı İspanyollarla ortak hareketdüzenlemek zorunda kalmışlar ve bu hareketin hazırlık aşamasına geçmişlerdir. Fransızların Fas cephesinde yaşadığı sıkıntılı durumun en önemli göstergelerinden birisi, Fransız Başvekili ile Harbiye Nazırının uçak ile Fas'a gitmeleri ve İspanya diktatörünün de alelacele Fas'a hareket etmesidir. Fransa'nın Fas muharebelerindeki durumu ve İspanyollarla ortak hareket etmek zorunda kalmasına değinilmiştir.⁴⁷¹

Çankırı gazetesi Varlık gazetesinde yayınlanan ve Parisli bir modacının faaliyetlerine yer veren "Erkekler Kadın Gibi Giyinecek" başlıklı habere sayfalarında yer vermiştir. Haber şu şekildedir:

"Newyork gazetesinin neşrettiği bir habere göre, Amerika'da kain Hollywood şehrine yeni kostüm modelleri meydana getirmek üzere Paris'ten bir artist gitmiştir. Mezkur artistin yapacağı modeller Hollywood şehrindeki aktörler içindir. Bu münasebetle erkeklerin bir müddet sonra kadın elbiselerine müşabih bir surette telebbüs edeceklerini ve şimdiye kadar devam eden kıyafetlerini tebdil edecekleri söylenmektedir."⁴⁷²

"Ajans Haberleri" başlığı altında hem ülkedeki hem de harici haberlere yer veren gazete bu başlık altında birden fazla haberi alt alta vermektedir. Bu başlık altında verilen ve Fransa'da gerçekleşen 1927 yılı mebus seçimlerine ilişkin bilgilere yer veren haber:

"Fransa'da münhal 108 ayan azalığı için yapılan intihabatta sol cenah cumhuriyetperverleri kazanmıştır. Sabık Reisicumhur Milhan intihabatta mağlup olmuştur. Gazeteler bir yenilik olarak sosyalistlerin ayana girdiğini mamafih Puankara hükümetine taraftar olmadıklarını tebdile uğramadığını yazıyor. Almanya'da yeni

⁴⁷⁰ "Verem Aşısı Tatbikati ve İzahatı", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 147, (23 Haziran 1924), s. 1.

⁴⁷¹ "Fransızlarla İspanyollar", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 148, (23 Haziran 1924), s. 2.

⁴⁷² "Erkekler Kadın Gibi Giyinecek", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 162, (20 Teşrin-i evvel 1925), s. 2.

kabilenin teşkiline Kont ve Vestarip memur edilmiştir. General Bohres Almanya'nın şark istihkamları ve levazımı harbiye ihracı hakkında yeni tekliflerini hamilen Paris'e gelmişlerdir."⁴⁷³

Gazetenin ilerleyen sayılarında bu haber başlığı altında Fransa hakkında haberler verilmeye devam edilmiştir. Fransa Reisicumhuru Dömer yapılan suikast sonucu yaralanmış ve vefat etmiştir. Bu vefat haberi üzerine Fransız kabinesi toplanmış Dümer'e milli cenaze töreni yapılmasına ve yeni Reisicumhur seçimi için ayan ve mebusların mecliste toplanmasına karar vermiştir. Suikasti düzenleyen Gurgulof verdiği ifadesinde Dümer'i Fransa'nın Bolşeviklere yardım ettiğinden dolayı öldürdüğünü söylemiştir. Katilin üzerinde muhtıra defteri bulunmuş ve bu defterde yazılanlar cinayetin müdafaası şeklindedir. Bu muhtırada Fransa'nın Rusya'yı Sovyet boyunduruğundan kurtarmadığı ve bu nedenle Reisicumhuru öldürdüğü belirtilmektedir.⁴⁷⁴

Çankırı gazetesi ulusal gazetelerde yer alan haberlere sayfalarında sıklıkla yer vermiştir. Ulus gazetesinde yayınlanan ve Fransızlar ile Suriyeliler arasında çıkan çatışmalara dair bilgiler veren haber şu şekildedir: "Fransız ali komiseri Suriye hükümetine yaptığı bir tebliğde Fransız kıtaatına karşı müsellah mukavemette bulduklarından dolayı idama mahkum edilen 32 Suriyeli'nin Fransız Suriye muahedesinin akdi üzerine harbiye nezaretince affedildiğini bildirmiştir."⁴⁷⁵

Fransa hakkında gazetede yer alan haberler özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında yoğunlaşmıştır. Bu dönemde Fransız cephelerinde yaşanan gelişmelere dair haberler düzenli olarak gazetede yer alarak okuyucular savaşın gidişatı hakkında bilgilendirilmiştir. Gazetenin 3 Birinci Teşrin 1939 tarihli 867. sayısında yer alan haber bir hafta zarfında savaş hattında Fransız ordularının mücadelelerini aktarmıştır. Habere göre, Fransız orduları hareket girişimini muhafaza ederek ve ihtiyatlı hareket etme planına sadık kalarak Sigfrid mevzilerine karşı muhtelif noktalarından mahalli küçük taarruzlara devam etmektedir. Bu taarruzlar düşmanı daimî olarak sıkıntı içinde bırakmaktadır ve bütün hareket başarıyla sonuçlanmaktadır. Bu hareketin bu denli

⁴⁷³ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 225, (11 Kanun-ı sani 1927), s. 2.

⁴⁷⁴ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 9, Sayı: 489, (10 Mayıs 1932), s. 1.

⁴⁷⁵ "Fransız Kuvvetlerine Karşı Silahla Karşı Koyan Suriyeliler", **Çankırı**, Yıl: 15, Sayı: 800, (21 Haziran 1938), s. 1.

özenli hazırlanmasının sebebi en az zararlar en yüksek başarıyı sağlamak içindir. Ayrıca Alman topçu ateşinin bir haftalık süreçte en yoğun şekilde gerçekleşmesinin sebebinin Fransız taarruzları karşısındaki endişe olduğu tahmin edilmektedir.⁴⁷⁶ Savaşın sonuna doğru gidilen süreçte Fransız kabinesinin barış teklifi gazetede şu şekilde yer almıştır: "...Yeni Fransız kabinesi uzun bir zaman toplantı yaptıktan sonra sulha karar vermiştir. Bu kararı Başvekil Mareşal Petain radyo ile Fransız milletine ve dünyaya bildirmiştir."⁴⁷⁷

II. Dünya Savaşı'nın devam ettiği süreçte Türkiye limanlarına gelerek sığınan ve silahtan arındırılan Fransız gemileri ile ilgili haberde, Beyrut limanında bulunan Fransız harp gemilerinden 10 tanesinin İskenderun limanına gelmiştir. Bu gemilerin arkasından Beyrut'tan kaçarak İskenderun limanına bir tane daha Fransız harp gemisi gelmiş ve böylece limanımızdaki Fransız harp gemisi sayısı 11'e çıkmıştır. Bu gemilere uluslararası hukuk kaideleri gereğince işlem yapılmış ve gemiler silahtan arındırılmıştır.⁴⁷⁸

4.5 İngiltere Konulu Haberler

İngiltere'nin Türkiye büyükelçisi Sir Lindzey'in daha önceden belirlenmiş bir program çerçevesinde Konya, Kütahya, Eskişehir ve Ankara'yı ziyaret ettiği belirtilen haberde Ankara'yı ziyaretinin siyasi amaçlar doğrultusunda yapılarak yapılmadığının tartışma konusu olduğuna değinilerek Lindzey'in başkatibi ile yapılan röportaja yer verilmiştir. Bu röportajda Musul meselesi dahil elçinin yeni seyahat noktalarına kadar birçok konu hakkında değinilmiştir.⁴⁷⁹

İngiliz halı tüccarları arasında müzayedeye konulan bir Acem halısının 900 bin Türk lirasına sayıldığına dair haber şu şekildedir:

"Geçenlerde İngiliz halı tacirleri arasında müzayedeye konulan büyük kıtada bir acem halısı 100 bin İngiliz lirasına bizim para ile 900 bin kûsur liraya satılmıştır. Bu halı gayet ince yünden dokunmuştur. Zemini yakut rengindedir. Üzerine hayvan resimleri ve

⁴⁷⁶ "Sigfrid Hattında Fransız Taarruzu Devam Ediyor", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 867, (3 Birinci Teşrin 1939), s. 1.

⁴⁷⁷ "Nihayet Sulh", **Çankırı**, Yıl: 17, Sayı: 902, (18 Haziran 1940), s. 1.

⁴⁷⁸ "Fransız Gemileri İltica Ediyor", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 18, Sayı: 958, (15 Temmuz 1941), s. 1.

⁴⁷⁹ "Lindzey'in Seyahati", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 3, Sayı: 141, (12 Mayıs 1924), s. 1.

rengarenk çiçekler işlenmiştir. Kenarları zümrüt rengindedir. Bu halı adeta efsanevi bir şeydir. İmparatorun Halısı namıyla maruftur. Nibran şatosunun büyük merasim merdivenini tezyin etmekte idi. Miladın on altıncı asrında İran'da dokunmuştur. Bunu o zamanlarda Rusya Çarı Deli Petro bir İran şahından elde etmiş ve Avusturya İmparatoru Neopeld'e hediye olarak göndermiştir."⁴⁸⁰

Gazetenin 23 Haziran 1924 tarihli 147. nüshasında yer alan ve "İngiltere'de Endişe" başlığı ile yayınlanan haberin kaynağı İngiliz basınıdır. Habere göre, Çin'de yabancılar aleyhine meydana gelen olayların daha çok İngilizlere karşı olduğuna değinilmiştir. Ayrıca İngiltere'nin birkaç savaş gemisini Çin sularına göndereceği ve böylece Çin'de İngiliz savaş gemisi sayısının yirmi dörde ulaşacağına dair bilgiler verilmektedir.⁴⁸¹ Gazetenin aynı sayılı nüshasında yer alan ve "İngiltere'de" başlığı verilen haber şu şekildedir:

"İngiltere Kral ve Kraliçesi Londra'da su ihtiyacını birçok seneler için halledecek surette tesis olunan su hazinesinin resmi küşadını icra etmişlerdir. Muhiti 4 milden ibaret olan mezkur hazine yedi yüz elli milyon ton su istifine kadimdir. Havuz kemalen doldurulduğu zaman umumi İngiliz Harp Donanmasını istiaya kafi gelecektir. Havuz suları filtre edilmeksizin Times nehrinden tulumbalarla alınacak ve hazineye doldurulacaktır."⁴⁸²

Çankırı gazetesinin "Ajans Haberleri" başlığı altında verdiği haberler arasında İngiltere hakkında haberleri de görmek mümkündür. Bu haberlerden birinde İngiliz büyükelçisi Lindzey'in Tevfik Rüştü Beyle görüştüktan sonra İstanbul'a döndüğü bilgisine yer verilmiştir.⁴⁸³ Aynı başlık altında İngiltere hakkında verilen bir diğer bilgi ise İngiltere'de büyük bir grev başladığı belirtilmiştir. Grevde gönüllü amele kaydı aleyhine protesto yapan yirmi dört bin grevci üzerine polisin ateş açtığı ve çok sayıda ölü ile yaralılar olduğu hakkında bilgi verilmektedir.⁴⁸⁴

Çankırı gazetesi II. Dünya Savaşı'na katılan diğer ülkelerde olduğu gibi İngiltere hakkında çıkan haberler de yoğunlukla bu döneme aittir. Bu döneme ait haberlerde İngilizlerin cephelerdeki mücadelelerine dair haberlere ağırlıklı olarak yer verilmiştir. İngilizlerin Fransızların elinde bulunan Sayda'yı zapt ettiğine yönelik haberde,

⁴⁸⁰ "900.000 Liraya Bir Halı", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 3, Sayı: 141, (12 Mayıs 1924), s. 2.

⁴⁸¹ "İngiltere'de Endişe", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 3, Sayı: 147, (23 Haziran 1924), s. 1.

⁴⁸² "İngiltere'de", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 3, Sayı: 147, (23 Haziran 1924), s. 1.

⁴⁸³ "Ajans Haberleri", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 4, Sayı: 191, (11 Mayıs 1926), s. 2.

⁴⁸⁴ "Ajans Haberleri", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 4, Sayı: 191, (11 Mayıs 1926), s. 2.

Fransızların elinde bulunan Sayda İngilizler tarafından şiddetli top atışına maruz kalmıştır. Dokuz İngiliz harp gemisi denizden Sayda gemisini bombalamaktadır. Bu saldırılar sonucu İngilizler Sayda'yı işgal etmişlerdir.⁴⁸⁵ Gazetenin bir sonraki sayısında İngilizlerin Sayda sonrası Şam'a girdikleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Londra kaynaklı olduğu belirtilen habere göre Şam İngilizlerin önderliğindeki müttefik ordular tarafından resmen işgal edilmiştir.⁴⁸⁶

4.6 Amerika Birleşik Devletleri Konulu Haberler

Gazete Amerika'da günlük yaşama dair haberlere ilk sayılarında yer verirken ilerleyen sayılarında II. Dünya Savaşı'nda yaşanan gelişmelere ve Türkiye ile olan ilişkilerine yönelik haberlere yer verdiği görülmektedir.

Amerika'nın Newyork şehrinde sosyal hayatta yaşanan bir olay şu şekilde aktarılmıştır: "Geçenlerde Newyork'dapolis tarafından sokaklarda küçük bir çocuk bulunmuş ve hükümete teslim edilmiştir. Çocuğun ailesi bulunmadığından milyonerlerden biri tarafından evlat-ı manevi olarak kabul edilmiştir. Birkaç ay sonra milyoner vefat etmiş ve servetinden beş milyon dolarını çocuğa vermiştir."⁴⁸⁷

Cumhuriyet gazetesinden alınarak yayınlanan ve "Amerika'da Bir Mücadele" başlığı altında verilen haberde Amerikan hükümetinin okyanus açıklarında ispirotolu meşrubat kaçakçılığı yapan gemilere karşı mücadeleye başladığı ve bu doğrultuda takip gemilerini kaçakçıların olduğu bölgeye sevk ederek onları sahil ile olan irtibatını kestiğine değinilmiştir. Bu gemilere karşı mücadele yürüten kaptanlara mukavemet gösteren kaçakçı gemilerinin derhal batırılması yönünde emir verilmiştir. Haberin devamında bu mücadelenin haziran ayına kadar sonuca ulaştırılmasının planlandığına değinilmiştir.⁴⁸⁸

⁴⁸⁵ "İngilizler Sayda'yı Zapt Etiler", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 18, Sayı: 954, (17 Haziran 1941), s. 1.

⁴⁸⁶ "İngilizler Şam'a Girdi", **Çankırı Gazetesi**, Yıl: 18, Sayı: 955, (24 Haziran 1941), s. 2.

⁴⁸⁷ "Milyoner Olan Metruk Çocuk", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 140, (5 Mayıs 1924), s. 1.

⁴⁸⁸ "Amerika'da Bir Mücadele", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 141, (12 Mayıs 1924), s. 1.

Çankırı gazetesi Amerika'da meydana gelen asayiş olaylarına ait haberlere de yer vermiştir. Amerika'da yaşanan ve günlük hayatı olumsuz etkileyen bir olay şu şekildedir:

"Newyork'da tahtelarz yolunda yolcu ile dolu bir tende yangın başlangıcı görüldüğünden yolcular arasında müthiş bir panik zuhur ederek yetmiş beş kişi ağır surette yaralanmıştır."⁴⁸⁹ Amerika'da meydana gelen bir başka yangın olayı da şu şekilde aktarılmıştır: "Amerika'da kain Şampigo şehrinden işar edildiğine nazaran iki yüz beş bin nüfuslu bir şehir müthiş bir hariki hâlden kemalen harap olmuştur."⁴⁹⁰

1924 yılının yaz aylarında Amerika'da yaşanan aşırı sıcaklar nedeniyle sosyal hayat olumsuz etkilenmiştir. Sıcaklıkların 80 ve hatta 90 fahrenheit derecesine yükselmesinden dolayı bir kişinin vefat ettiğine değinilen haberde aşırı sıcaklar nedeniyle memurlara izin verildiği belirtilmiştir. Sıcaklıkların bu şekilde gitmesi ve yakın zamanda yağmur yağmaması halinde tarım ürünlerinin ciddi hasar alacağı belirtilirken ülkenin batı eyaletlerinde ise yıldırım düşmesi sonucu yirmi dört kişinin vefat ettiği hakkında bilgi verilmiştir.⁴⁹¹

I. Dünya Savaşı Avrupa siyasetinden çekilen Amerika'nın tekrardan Avrupa siyasetine dönmesi için davet edildiği belirtilmiştir. Haberde Şikago Tribün gazetesinin Londra'dan aldığı telgrafi sayfalarında yayınladığı belirtilerek aynı telgrafın suretine Çankırı gazetesi de yer vermiştir. Amerika'nın Avrupa siyasetine geri dönmesi yönündeki fikir almanlar tarafından ortaya atılmış, Fransızlar tarafından da desteklenmiştir. Bu hususta İngiltere'nin herhangi bir beyanda bulunmadığı belirtilen haberde Avrupa siyasetinde yaşanan gelişmeler ve Amerika'nın bu siyasete katılmasının hangi devletlerin yararına olduğuna dair bilgilere yer verilmiştir.⁴⁹²

Çankırı gazetesinin sayıları incelendiğinde özellikle II. Dünya Savaşı yılları ile sonraki süreçte Amerika hakkındaki haberlerin sayısında ciddi bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Japonya'nın PearlHarbour şehrine düzenlediği baskın üzerine Japonya ile Amerika arasında savaş başlamıştır. Bu savaşa ilişkin gazetede yer alan

⁴⁸⁹ "Yer Altında Yangın", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 1.

⁴⁹⁰ "205 Bin Nüfuslu Bir Şehir Kemalen Yandı", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 2.

⁴⁹¹ "Amerika'da Sıcaklar", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 145, (9 Haziran 1924), s. 2.

⁴⁹² "Davet Olunuyor", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 149, (7 Temmuz 1924), s. 2.

haber şu şekildedir: "Devlet Reisi Mister Ruzvelt'in hususi kâtibi Early tarafından gazetecilere okunan kısa bir tebliğde Japonların havadan Havai adalarının merkezi olan Pearl Harbour şehrine ve bu adalardan en büyüğü olan Dahu'daki askeri ve bahri bütün tesislere taarruz ettikleri bildirilmektedir..."

Savaş ve siyasi gelişmeler dışında Amerika'da meydana gelen sağlık alanındaki gelişmelerin de gazetede yer aldığı görülmektedir. Amerika'da tüberküloz hastalığına karşı yürütülen mücadele hakkında ayrıntılara yer verilen haberde bu hastalığın özellikle 15 ve 35 yaşlarındaki kişileri tehdit ettiği belirtilmiştir. Birleşik Amerika'da bu hastalığın başlangıç evresinde tespit edilmesini sağlamaya yönelik bir çokalet icat edilmiştir. Tüberküloz hastalığının keşfini sağlayarak bu hastalığın başkalarına bulaşmasını engellemeye yönelik en önemli aletlerden biri foto-flucgraphy'dir. Bu alet ile günde 500-800 arasında kişinin göğüs radyografisi çekilebilmektedir. Sonbeş yılda Amerika'da bu metoda başvuruyla 18 milyon kişi muayene edilmiştir. Bunun dışında yeni kullanılmaya başlanan ilaçlar da hastalığın kısa sürede tedavi edilmesini sağlamaktadır. Amerikalı Profesör Wakeman yapmış olduğu bir konuşmasında tüberküloz hastalığının yakında kontrol altına alınabileceğini belirtmiştir. Haberde Amerika'da tüberküloz hastalığı konusunda yaşanan gelişmelere dair ayrıntılara yer verilmiştir.⁴⁹³

4.7 Rusya Konulu Haberler

Çankırı gazetesinin elimizde mevcut sayıları incelendiğinde gazetede Rusya ile ilgili ilk haber 26 Mayıs 1924 tarihli 143. sayılı nüshada yer almıştır. Rusya ile müttefikler arasında diplomasinin başlayıp başlamayacağı yönünde İngiltere'nin bir tasavvuru olmadığı yönündeki haber şu şekildedir: "Rusya ile diplomasi müzakeratın umum müttefikin hükümetleri tarafından müştereken kati için İngiltere hükümetinin bir tasavvurda bulunup bulunmadığına dair Avam Kamarası'nda irad olunan bir suale hariciye müsteşarı Maktel hayır cevabını vermiştir."⁴⁹⁴

Türkiye'de yer alan limanları ziyaret ettikten sonra İtalya'ya giden iki Rus torpidosuna ziyareti iade etmek için Hamidiye kruvazörünün Odesa'ya gideceği belirtilmiştir. Bu

⁴⁹³ "Birleşik Amerika Tüberküloza Karşı Başarıyla Savaşıyor", **Çankırı**, Yıl: 24, Sayı: 1241, (21 ocak 1947), s. 3.

⁴⁹⁴ "Rusya İle Müttefikler", **Çankırı**, Yıl: 3, Sayı: 143, (26 Mayıs 1924), s. 2.

konuda gerekli hazırlıklar yapılmış olmasına rağmen ziyaretin yapılacağı tarih belirsizdir. Bu ziyarete bahriye okulu öğrencileri de katılacak ve bu sefer esnasında uzun seferlere yönelik eğitimler yapılacaktır.⁴⁹⁵

Çankırı gazetesi harici haberlere genel olarak "Ajans Haberleri" başlığı altında yer vermiştir. Bu başlık altında Rusya ile ilgili yer alan haberlerden biri şu şekildedir: "Rusya ile Almanya arasında Rapollo muahedesinin samimiyeti olmak üzere yeni bir muahede akdi maksadıyla müzakerat cereyan eylemektedir. Almanya bu müzakeratın Locarno itilafına mugayir olmadığı hakkında İngiltere'ye teminat vermişse de Locarno'ya alakadar milletlerin siyasi mahafil ve matbuatı bu müzekkerattan hayli kuşkulmaktadır."⁴⁹⁶ Çankırı gazetesinde yer alan bir başka "Ajans Haberleri" başlığı altında Rusya ile ilgi verilen haberde 1 Mayıs dolayısıyla Rusya'da düzenlenen törenler hakkında bilgi verilmiştir. Buna göre düzenlenen resmi geçit töreninde yoğun tezahüratlar yaşanmış ve Rus donanması da bu dönemde hazır bulunmuştur.⁴⁹⁷

Rusya ile ilgili haberlerin gazetede yoğunlaştığı dönem diğer harici haberlerde olduğu gibi II. Dünya Savaşı yıllarıdır. Savaş yıllarında Rus cephelerinde yaşanan gelişmeler gazetede sıklıkla yer almıştır. Bu haberlerden biri Rus ordusunun Polonya hareketinayöneliktir. Haberde Rusya'nın Polonya hareketi öncesinde yaşanan gelişmeler kronolojik sırayla verilmiştir. "D.N.B. Ajansı bildiriyor..." ifadesiyle başlayan haberin devamında Sovyet Rusya'nın Polonya Büyükelçisine gönderdiği notanın içeriğine yer verilmiştir. Buna göre; Sovyet Rusya Polonya'nın doğusunda bulunan Ukraynalı ekalliyetleri muhafaza etmek için Kızılordu'ya Polonya Rusya hududunu tecavüz etmek emrini verdiğini bildirmiştir. Rus ordusunun ileri hareketi kuzeyde Polozk ile güneyde KamenezPolodeg arasındaki bütün hudut boyunca aynı zamanda gerçekleştirilecektir. Sovyet Rusya'nın bu hareketi ile birlikte artık tarafsız kalamayacağı ve resmen II. Dünya Savaşı'na dahil olmuş olacağına vurgu yapılmıştır.

498

⁴⁹⁵ "Rus Donanmasına İade-i Ziyaret", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 168, (1 Kanun-ı Evvel 1925), s. 2.

⁴⁹⁶ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 188, (20 Nisan 1926), s. 2.

⁴⁹⁷ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 240, (3 Mayıs 1927), s. 4.

⁴⁹⁸ "Kızılordu Polonya Sınırını Geçti", **Çankırı**, Yıl: 16, Sayı: 865, (19 Eylül 1939), s. 1.

Çankırı gazetesi II. Dünya Savaşı'nın ilerleyen zamanlarında Rusya'nın savaştaki durumuna dair bilgilere yer vermeye devam etmiştir. "Alman Rus Savaşı'nın 3. Perdesi Açıldı" başlığı ile verilen haberin sol alt tarafında Alman lider Hitler'in sağ alt tarafında ise Rus lider Stalin'in fotoğraflarına yer verilmiştir. Haberinin içeriğinde Almanya ve Rusya arasındaki çatışmalara dair ayrıntılara yer verildiği görülmektedir. Orel, Kursk, Bielgorod taraflarından Almanların tekrar taarruza geçtiği ancak Rus mukavemeti ile karşılaştıkları ve gerçekleşen çatışmalarda her iki tarafında ciddi kayıplar verdiği belirtilmiştir.

4.8 İtalya Konulu Haberler

İtalya'da Mussolini'ye düzenlenen suikast sonrası yaşanan gelişmeleri Çankırı gazetesi "Ajans Haberleri" başlığı altında vermiş olduğu haberde okuyucularına aktarmıştır. Haber şu şekildedir: "Roma'da Mussolini'yesuikasde müteakip Rus sefaretî önünde bir nümayiş olmuştur. Nümayişçiler sefarethaneyi basmışlar ve camları taşıyarak hasar yapmışlardır. Zabita müdahale etmiştir."⁴⁹⁹ İtalyan lider Mussolini'ye düzenlenen ikinci bir suikast girişimine ilişkin haberlere gazetenin ilerleyen sayılarında yine "Ajans Haberleri" başlığı altında rastlamaktayız. Gazetenin 14 Eylül 1926 tarihli 208. sayısında yer alan haberde Mussolini'nin saraya gitmekte olduğu bir esnada Civaniti adında bir şahıs tarafından bomba atıldığı, bombanın arabanın camına çarptıktan sonra yere düşerek patladığı belirtilmiştir. Olay sırasında 8 kişinin yaralandığı ve Mussolini'nin kurtulduğu belirtilirken olay sonrası saray balkonuna çıkarak İtalyan liderin halka bir konuşma yaptığına değinilmiştir.⁵⁰⁰

Çankırı gazetesi genel olarak harici haberlerin "Ajans Haberleri" başlığı altında verildiğini daha önce belirtmiştik. Bu başlık altında İtalya ile ilgili verilen bir başka haber ise başkent Roma'da yaşanan bir patlamaya dairdir. İtalya'nın başkenti Roma'da bir panayırın resmî açılışı esnasında bir bombanın patlaması sonucu on dört kişi ölümlük kırk kişinin yaralanmıştır. İtalya kralının bu olaya rağmen törene devam ettiği, olayın faillerinin ise aranmakta olduğu bilgilere yer verilmiştir.⁵⁰¹

⁴⁹⁹ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 4, Sayı: 186, (13 Nisan 1926), s. 2.

⁵⁰⁰ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 5, Sayı: 208, (14 Eylül 1926), s. 2.

⁵⁰¹ "Ajans Haberleri", **Çankırı**, Yıl: 6, Sayı: 290, (17 Nisan 1928), s. 1.

İtalya ile Habeşistan arasında yaşanan savaşa dair kaleme alınan ve Ulus gazetesinde yayınlanmış olan habere Çankırı gazetesi yer vermiştir. Bu haberde, İtalyanların Doğu Afrika'da Habeşistan'a karşı açmış oldukları savaşın altı aydır devam ettiğine değinilmiştir. Savaşın başlangıcından itibaren İtalyanların bölgeye sevk ettikleri asker sayısının Afrika'da savaş öncesi bulunan kuvvetleriyle beraber toplam 300 bin olduğu belirtilmiştir. Buna rağmen İtalyanlar bölgede bir türlü zafere ulaşamamıştır. Bu durum Habeşistan kuvvetlerinin de en az İtalyan kuvvetleri kadar olduğunun göstergesidir. Silah ve cephane yönünden iki taraf kuvvetlerinin karşılaştırılması yapıldığında ise İtalyanların ciddi bir üstünlüğü olduğu görülmektedir. Ancak Habeşistan'ın arazi yapısı nedeniyle İtalyanlar silahlarını istedikleri ölçüde kullanamamıştır. Haberde, İtalya ve Habeşistan arasında devam etmekte olan savaş iki taraf kuvvetlerinin karşılaştırılması bakımından incelenmiştir.⁵⁰²

Çankırı gazetesinde verilen harici haberler incelendiğinde genel olarak ülkelerde yaşanan siyasi ve askeri olaylara değinildiği görülmektedir. Ülkelerin sosyal ve kültürel hayatlarına yönelik haber sayısı oldukça azdır. Çankırı gazetesi Suriye, Fransa, Almanya, İngiltere, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya ve İtalya dışındaki ülkeler hakkında da bilgilere yer vermiştir. Ancak bu ülkeler hakkında verilen haberlerin sayısının oldukça az olmasından dolayı bu ülkelere ait haberlere değinilmemiştir. II. Dünya Savaşı ve Kore Savaşı'na dair haberlere ise gazetenin geniş yer verdiği görülmektedir. Her iki savaşta yaşanan gelişmeler düzenli olarak gazetede yer alırken bu haberlerde savaş meydanlarından gelen fotoğraflara sıklıkla yer verilmiştir.

⁵⁰² "Habeş-İtalyan Harbi", **Çankırı**, Yıl: 13, Sayı: 676, (21 İkinci Kanun 1936), s. 1, 2.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Osmanlı Devleti mahallî idare alanında köklü değişiklikler getiren 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile vilayet, liva, kaza ve karye olmak üzere idari birimlere ayrılmıştır. Nizamname doğrultusunda oluşturulan her vilayetin merkezine bir matbaa kurulması kararı alınmış ve kurulan matbaalarda yayınlanmaya başlanan gazeteler Türk yerel basın faaliyetlerinin temelini oluşturmuştur.

1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi hükümlerince Kastamonu vilayetine bağlı mutasarrıf liva haline getirilen Çankırı, Vilayetler İdaresi Kanunu ile birlikte livaların vilayetlere dönüştürülmesi ile vilayet konumuna kavuşmuştur. Müstakil bir vilayet olana kadar Çankırı halkı ülke gündemi ve yerel haberleri Kastamonu basınından takip etmiştir. 1921 yılının Eylül ayında Çankırı'da matbaanın kurulmasıyla beraber bu durum son bulmuş ve Çankırı'nın ilk gazetesi olma özelliğine sahip Çankırı (Kengiri) gazetesi yayınlanmaya başlanmıştır.

Çalışmamızın esasını 1921 yılı Eylül ayından 26 Şubat 1952 yılına kadar aralıksız olarak yayın hayatına devam eden Çankırı gazetesi oluşturmaktadır. Çankırı gazetesinin 1921 ve 1952 yılları arasında yayınlanan 1556 sayısından elimizde mevcut olan 1363 sayısı incelenmiştir. İncelenen bu sayılardan elde edilen veriler ışığında Çankırı'nın sosyal, kültürel, siyasî ve iktisadî alanlar başta olmak üzere birçok alanda gelişimi ortaya konulmuştur. Bu bilgiler Çankırı kent tarihi ile günümüz tarih çalışmaları açısından yerel basın ve Çankırı basın tarihi açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Ayrıca gazetede yer alan ulusal ve harici haberler gazetenin yayımlandığı dönemin çok yönlü olarak ele alınmasını sağlamıştır. Çankırı gazetesinde yer alan haberler; harici haberler ile yerel ve ulusal haberler temel başlıkları altında incelenmiş ve Cumhuriyet'in ilanından Demokrat Parti iktidarının ilk yıllarına kadar Çankırı'nın sosyal, kültürel, siyasî ve iktisadî alanlardaki gelişim sürecine ilişkin veriler ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çankırı gazetesi yerel haberlerin yanı sıra ülke gündemini meşgul eden haberler ile harici haberlere de sayfalarında sıklıkla yer vermiş olduğundan yayımlandığı dönemdeki gelişmeleri çok yönlü değerlendirme fırsatı sunmaktadır.

Çankırı gazetesinin 26 Kanun-ı Sani 1925 tarihli 124. sayısından önceki sayılarına ulaşamadığından Cumhuriyet'in ilanının gazetede yansımaları ve dolayısıyla Cumhuriyet'in ilanının Çankırı halkı tarafından nasıl karşılandığı tespit edilememiştir. Gazetenin mevcut sayıları incelendiğinde Cumhuriyet rejimi değerlerine sıkı sıkıya bağlı olduğu ve rejim karşıtı olay ve gelişmelere karşı sert bir tutum sergilendiği görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanını takip eden süreçte rejim karşıtı Şeyh Sait İsyanı gazetedeki geniş yer bulmuş ve isyana dair gelişmeler her hafta düzenli olarak gazetede yer almıştır. Cumhuriyet'in ilanı sonrasında girişilen inkılap hareketleri doğrultusunda çıkarılan kanunlar gazetede yayınlanmış ve inkılaplar hakkında Çankırı halkı bilinçlendirilmeye çalışılmıştır. Özellikle Şapka Kanunu ile Harf İnkılabına gazetenin ayrıca önem verdiği görülmektedir. Şapka Kanunu konusundaki bu hassasiyet şüphesiz ki Mustafa Kemal Atatürk'ün şapkayı tanıtmak için Kastamonu'yu ziyareti sırasında Çankırı'yı da ziyaret etmesinden ileri gelmektedir. Mustafa Kemal Atatürk'ün Çankırı'yı ziyaret ettiği tarihte yayınlanan Çankırı gazetesinin nüshaları bulunamamakla beraber ileriki yıllarda bu özel günün Çankırı'da kutlandığını gazetede yer alan haberlerden anlıyoruz. Harf İnkılabı konusunda da gazetenin halka yeni harfleri öğretme konusunda kendine bir misyon edindiğini söylemek mümkündür. Gazete sayfalarında eski harfler ve karşılığı olan yeni harfler verilerek okuma yazma seferberliği başlatılmıştır. Gazete yeni harflerin öğretilmesi konusunda Çankırı'da açılan kurslar ve konu hakkındaki gelişmelere de geniş yer vermiştir. Bu yönüyle gazetenin yayın politikası olarak Cumhuriyet rejiminin hedeflediği modern, bilgili, çalışkan ve üretken bir neslin oluşması konusunda hizmet verdiği ve inkılapların halk tarafından anlaşılabilir ve benimsenmesi konusunda yayınlar yaptığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet'in ilanı, çok partili hayata geçiş denemeleri, Tek Partili hayat süreci ve Demokrat Parti iktidarı süreçleri boyunca yayın hayatına devam etmiş olan gazete gerek yerel ve gerekse de ulusal siyasi haberlere geniş yer vermiştir. Çok partili hayata geçiş denemeleri sürecinde Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'na dair haberlere gazetede rastlanılamamıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulması ve girmiş olduğu belediye seçimleri ise gazetede yer almıştır. Ayrıca Cumhuriyet Halk Partisi'nin Çankırı'da düzenlenen il kongreleri, muhtarlık seçimleri, belediye seçimleri ve genel seçimlere dair haberler ve yazılar gazetede geniş yer bulmuştur. Vilayetin resmi bir yayın organı konumunda olan Çankırı gazetesinin Demokrat Parti'ye dair

haberlere daha kısa ve daha az yer verirken bazen açıktan bazen ise örtülü olarak Cumhuriyet Halk Partisi'ni desteklediği anlaşılmaktadır. Bu desteğin çok partili siyasi hayata geçilmesi ve 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle gazete aleyhine bir netice doğurduğu söylenebilir. Nitekim Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden yaklaşık bir sene sonra gazete yayın hayatını sonlandırmak zorunda kalmıştır.

Yerel bir gazete olmasına ve dönemdeki iletişim araçlarının eksikliğine rağmen Çankırı gazetesi sadece Çankırı değil ulusal ve harici haberlere sıklıkla yer vermiştir. Bu haberlerin kaynakları genel olarak Anadolu Ajansı'dır. Ayrıca dönemde yayın yapan ulusal nitelikli gazetelerde yer alan haberler de gazetede bir ya da iki hafta arayla yayınlanmıştır. Gazetenin yayınlandığı süre içerisinde dünyadaki en önemli gelişme kuşkusuz II. Dünya Savaşı'dır. Gazete savaş öncesi ve savaş sonrası Türkiye'nin ve dünyanın genel durumunu yayınladığı haberler ile ortaya koymuştur. II. Dünya Savaşı'nda yaşanan gelişmeler ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin diplomatik girişimleri düzenli olarak gazetede aktarılmıştır.

Gazete, Çankırı'da faaliyet gösteren Türk Ocağı, Türk Tayyare Cemiyeti ve Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin faaliyetlerine ve cemiyetler tarafından düzenlenen yardım kampanyalarına yer vermeye özen göstermiştir. Cemiyetlerin Çankırı'da yapmış olduğu konser, çay partileri, sinema günleri ve tiyatro gösterileri gibi faaliyetler Çankırı halkının sosyalleştiği alanları oluşturmuştur. Düzenlenen yardım kampanyalarına katılımın sağlanması için gazetede yazılar yayınlanmış ve her şeyin devletten beklenilmemesi belirtilerek halkın yardım kampanyalarına katılımı artırılmıştır.

Gazetede yer alan haberler incelendiğinde Çankırı halkının sosyalleştiği ve millî duyguların canlandırılarak yeni rejimin daha sağlam temellere oturtulmaya çalışıldığı bir başka etkinliğin de millî bayramlar olduğu görülmektedir. Bu millî bayramlar içerisinde özellikle Cumhuriyet Bayramı'nın büyük coşkuyla kutlandığı görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanı ile beraber Cumhuriyet Bayramı'nın düzenli olarak kutlanmış ve bu bayrama Çankırı halkı köylü şehirli kadınlı erkekli hep beraber katılmıştır.

Çankırı gazetesi Çankırı'nın eğitim, bayındırlık, sağlık, tarım ve hayvancılık başta olmak üzere birçok alandaki sorunlarına ve bu alanlarda yaşanan gelişmelere yer vermiştir. Eğitim alanında yaşanan okul ve öğretmen açığı, bayındırlık alanında temiz su problemi, yolların bakımsız ve eski oluşu, sağlık alanında yaşanan salgın hastalıklar ve tarım ve hayvancılık konusunda modernleşme çabalarını gazetede yer alan haberlerden takip etmek mümkündür.

Çankırı gazetesinin 1921 ve 1952 yılları arasında yayınlanan 1556 sayısından elimizde mevcut olan 1363 sayısı incelenmiştir. İncelenen bu sayılardan elde edilen veriler ışığında Çankırı'nın sosyal, kültürel, siyasî ve iktisadî alanlar başta olmak üzere birçok alanda gelişimi ortaya konulmuştur. Bu bilgiler Çankırı kent tarihi ile günümüz tarih çalışmaları açısından yerel basın ve Çankırı basın tarihi açısından önemli bir kaynak niteliği taşımaktadır. Ayrıca gazetede yer alan ulusal ve harici haberler gazetenin yayımlandığı dönemin çok yönlü olarak ele alınmasını sağlamıştır.

KAYNAKLAR

Arşiv Belgeleri

Cumhuriyet Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

BCA, 490.1.0.0/1318.374.4

BCA, 490.1.0.0/1281.258.2

Sürelî Yayınlar

Çankırı

Necat

İnce Geliş

Halk Yolu

TBMM Zabıt Ceridesi

TBMM Zabıt Ceridesi, Dönem: 1, Cilt: 17, Birleşim: 9, 11 Nisan 1341, s. 217.

Araştırma ve İnceleme Eserler

Acar, H. (2019). Türk siyasal hayatında Şeyh Sait isyanı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 2934-2952.

Akkaya, N. (2008). *Taşrada bir değişim örneği: Cumhuriyetin ilk yıllarında Çankırı (1923-1939)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Kırıkkale Üniversitesi.

Akın, M. H. (2012). Laiklik Sözleşmesi temelinde güdümlü muhalefet: Serbest Cumhuriyet Fırkası. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 7(2), 49-62.

Arslan, A. (2021). 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarının Tan ve Ulus gazetelerine yansımaları (1935-1937). *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 165-172.

Ay, İ. C. (2021). Marshall yardımları: Türkiye'nin dışa bağımlılık sürecine etkileri. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 53-64.

- Aydeniz, H. (2007). Tarihsel ve literateler açıdan yerel gazetecilik. *Türkiye'de Yerel Basın*. Gezgin, S. (Edt.). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Baltaoğlu, A. G. (1994). Atatürk'ün seçkin bir idarecisi: Ali Cemal Bardakçı. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 267-282.
- Başkaya, M. ve Yılmaz, M. (2018). Cumhuriyet'in ilk yıllarında Trabzon'da millî bayram kutlamaları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 5(27), 3201-3215.
- Bazna, A. Y. (2021). *Osmanlı taşra idaresi: Kastamonu örneği (1839-1876)*. [Doktora Tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi.
- Benek, K. (2016). Osmanlı'da basının doğuşu ve II. Meşrutiyete kadar ki gelişimi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(6-7), 27-39.
- Boran, T. (2015). Erken Cumhuriyet Dönemi'nde taşrada sinema seyri: Çankırı örneği. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 41, 257-276.
- Boran, Z. (2018). *Yerel basın çalışmalarına bir örnek: Yeni Yurd Van Gazetesi (1937-1948)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Çakır, H. ve Yavalar, D. E. (2017). Demokrat Parti iktidarı ve basın. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 257-270.
- Cansız, D. (2011). *Halk Yolu Mecmuası (1923-1927)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Çelebi, N. ve Kazancı, E. (2021). Cumhuriyet Dönemi eğitim politikaları ve yabancı eğitim uzmanlarının eğitimdeki etkileri (1923-1960). *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(4), 198-218.
- Cengiz, U. (2019). *Çankırı'da Duygu gazetesine göre (1930-1938) Çankırı'da siyasal yaşam*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Demircioğlu, A. (1973). *100 yıllık Kastamonu basını 1872-1972*. Doğrusöz Matbaası.
- Demiröz, A. (2019). *Çankırı basın tarihi*. Çankırı Vakfı Kültür Yayınları.
- Dereli, A. ve B. Taşdemir, E. (2017). Kengiri'den günümüze Çankırı basını. *İletişim ve Kuram Araştırmaları Dergisi*, 44, 160-172.

- Doğan, M. (2011). Türkiye'de uygulanan nüfus politikalarına genel bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 23, 293-307.
- Dört Yol, F. (2023). 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nın tarihçesi: Himaye-i Etfal Cemiyeti'nin katkıları. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(1), 145-158.
- Duman, H. (2000). *Osmanlı Türk Süreli Yayınları ve Gazeteleri (1828-1928)*. Enformasyon ve Dokümantasyon Hizmetleri Vakfı.
- Eraslan, Z. (2016, Ekim 19-21). *Tarihçi ve basın*. Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu, Elazığ, Türkiye.
- Erk, N. (1963). Tarihte önemli sığır vebası salgınları ve 1920'ye kadar memleketimizdeki durumu. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 10(3-4), 221-234.
- Eroğlu, H. (1989). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilanı. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 19(56), 435-456.
- Evsile, M. (2018). Cumhuriyet Döneminde ziraat ve hayvancılık alanında meydana gelen gelişmeler 1923-1950. *Kesit Akademi Dergisi*, 4(14), 1-30.
- Evsile, M. (2018). Cumhuriyet Döneminde bayındırlık faaliyetleri (1923-1950). *History Studies*, 10(4), 81-102.
- Gayrancıoğlu, S. (2011). *Demokrat Parti iktidarı ve Vatan cephesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi.
- Girgin, A. (1997). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'deki yerel basının gelişmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- İdem, T. (2021). Erzurum'da Cumhuriyet Bayramı kutlamaları (1938-1944). *International Journal of Economics, Politics, Humanities & Social Sciences*, 4(4), 194-206.
- İlyas, A. (2018). Yerel basına göre 1935-1950 yılları arasında Urfa'da mahalli ve milli bayram kutlamaları. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 202-217.
- Keser, F. (2008). *Konya Vilayet Gazetesine göre II. Meşrutiyet başlarında Konya Sancağı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kurt, H. (2013). Harf değişikliği ve basının yeni harflere geçerken takındığı tutum. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 19, 106-126.

- Kurt, Y. (2007). *Osmanlıca dersleri 2*. Akdağ Yayınları.
- Küllüoğlu, M. (2019). "*İl Genel Meclis tutanaklarına göre Çankırı (1924-1933)*. [Yüksek Lisans Tezi]. Kastamonu Üniversitesi.
- Kütükoğlu, M. (2018). *Osmanlı belgelerinin dili*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Kodal, T. (2014). Mustafa Kemal Atatürk ve Türk Ocakları. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 52, 295-314.
- Koloğlu, O. (1992). *Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de basın*. İletişim Yayınları.
- Lewis, B. (1993). *Modern Türkiye'nin doğuşu*. (Çev. Mehmet Kıratlı). Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Okumuş, Z. (2017). *Türk Tayyare Cemiyeti*. [Yüksek Lisans Tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Özcan, B. (2008). *Basına göre şapka kılık kıyafet inkılabı*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Özcan, M. Ş. (2023). *Çankırı'da siyasal hayat (1946-1950)*. Pradigma Akademi Yayınları.
- Özçelik, M. (2011). 23 Nisan Çocuk Bayramı'nın ortaya çıkışı ve 1922-1929 yılları arasında 23 Nisan kutlamaları. *Gazi Akademik Bakış*, 5(9), 265-284.
- Özçelik, Ö. ve Tuncer, G. (2007). Atatürk dönemi ekonomi politikaları. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 253-266.
- Özdemir, Y. ve Aktaş, E. (2011). Halkevleri (1932'den 1951'e). *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 45, 235-262.
- Özkaya, H. (2016). Cumhuriyet Döneminde bulaşıcı hastalıklarla mücadele. *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, 2(20), 77-84.
- Özsoy, S. (2017). Türk basınında 1948 Londra Olimpiyatları. *Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 78-100.
- Öztürk, İ. Ö. (2013). İkinci Dünya Savaşı Türkiye'sinde olağanüstü ekonomik kararlar: Milli Koruma Kanunu ve Varlık Vergisi. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 32(54), 136-166.

- Öztürk, Y. (2018). Tayyare Cemiyeti'nin havacılığı geliştirme faaliyetleri: tayyarelere isim verme törenleri. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 61, 113- 132.
- Öztürk, Y. (2018). 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları: amaç süreç ve kazanımlar. *History Studies*, 10(9), 231-244.
- Sarikaya, M. (2007). Cumhuriyet'in ilk yıllarında bir sosyal hizmet kurumu: Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, 321-338.
- Sayılır, B. (2014). 30 Ağustos Zafer Bayramı Kanunu, ilk zafer kutlaması ve Büyük Taarruzla ilgili bazı bilgiler. *Çankırı Araştırmaları Türk Yıllığı*, 12(16), 89-114.
- Şapolyo, E. B. (1971). *Türk gazetecilik tarihi ve her yönüyle basın*. Güven Matbaası.
- Şendeniz, Ö. (2014). Erken Cumhuriyet dönemi dil politikaları: Güneş Türk Dil Teorisi'nin Türk basınında yansımaları. *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 10(20), 307-326
- Tansel, F. A. (1953). Arap harflerinin ıslahı ve değiştirilmesi hakkında ilk teşebbüsler ve neticeleri. *Belleten*, 17(66), 224-250.
- Tongul, N. (2004). Türk harf inkılâbı. *Atatürk Yolu Dergisi*, 9(33-34), 103-130.
- Türkoğlu, Ö. (2007). Çankırı basın tarihine dair kısa notlar ve İnce Geliş gazetesi. *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 79-91.
- Uçak, O. ve Erkal, A. (2019). Osmanlı'dan günümüze Türkiye'de yerel basının gelişim süreci. *Selçuk İletişim*, 1(12), 92-122.
- Uluslan, Ş. (2021). İstikbal göklerde: Türk Tayyare Cemiyeti (1925-1938) (Türk Tayyare Cemiyeti'nden Türk Hava Kurumu'na). *Uluslararası Atatürk Kongresi*, 1(8), 2330-2370.
- Uzun, H. (2010). Millet iradesiyle oluşan bir bayram: Atatürk'ü anma 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı ve Atatürk döneminde kutlanması. *Karadeniz Araştırmaları*, 6(24), 109-125.
- Yalçın, O. (2012). Kuruluşundan günümüze Türk Hava Kurumu. *Gazi Akademik Bakış*, 6(11), 267- 292.

Yıldız, O. Yıldız, T. (2016). Türkiye Cumhuriyeti eğitim politikaları. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 24-41.

Yılmaz, M. S. (2008), *II. Meşrutiyet devri Kastamonu basın tarihi (1908-1918)*, Berikan Yayınevi.

Yılmaz, M. S. (2009). *Harf İnkılabı ve Millet Mektepleri 1928-1935 (Kastamonu örneği)*. Berikan Yayınevi.

Yılmaz, M. S. (2023). *Çankırı Türk Ocağı (1924-1931)*. Türk Yurdu Yayınları.

Yüzdemir, A. (2008). Çankırı yerel basını, Çankırı ve Necat örnekleri. *Çankırı Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 161-179.

Web Sayfası

Milli Kütüphane, Milli Kütüphane, <http://mkutup.gov.tr>, Erişim Tarihi: 4 Mart 2023

<https://www.tbmm.gov.tr/TUTANAK/TBMM/d02/c017/b099/tbmm020170990215.pdf>, Erişim Tarihi:10.04.2023

<http://osmanlicagazeteler.org>, Erişim Tarihi: 01.09.2023

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/ahmet-talat-onay-1885-1956/>, Erişim Tarihi: 24.12.2023

EKLER

عزیز توکار : شرف واستقلالیزك بماقلمسى يالكنز طياره له قابل اولاجقدر . نا، عليه طياره جمعيتنه ياردعم ايددلم .

۲۱۴ صافی

درج اولتبان بئزير اعاده ايدلمز
رسمی اعلانلك بئر سابلرئز، خصوصی اعلانلار اوزر
غرض آلدور . تكثيری ازلارله ايلدر
تبریز شرفللی
- ۲۰۰ غروشدر
- ۱۰۰۰ ايلان
ارامه غلامسى : جابه قيری رويت مطبوسى
هفتهسى يکن نسخهل ۱۰ غروشدر

ياقوت

تاریخ تاسیسی : ۱۹۲۲
مطبعك منافعه مامم بائيرد مع المنبریة قیرول اولدر

— بشنجی سنه —

آونه بعلاری طوغریجه ، علمه مدبر ننه ارسال يالكنز
مناقلده ادارة غروصیه روزنه سه تلم ايلدير .

سال ۲۶ تشرین اول ۱۹۲۶

اعلانلارن سئولیت قیرول ايدلمز
بعلالار و اعلانلار بئزيرن مطبعه ادارمنا سراجا تو ايلدر

نشمهسى هر برده ۵ غروشدر

— صافی کونی نشر اولتور ولايتك رسمی غم غم سئيدر —

مجموعت

اون بش کون اول آقده عزميت ابدن
محترم مجموعت رفته بک افندي برقاچ کون اول
شهرتيزه عودت بوورمشلرد .

جان قيری - شهبان اوزی بولی

ايلك وصولكهار عمليرنك مثبت برتيجهسى
اولاراق جان قيری - شهبان اوزی بولنك
جان قيريدن شهبان اوزی مرکزيته قدر قسماً
نسويه تزييه و قسماً كجيد آماج عمليلری
ايجال ايديشدر . بوئدن چوق متحسس
اولان ناحيه خانی نامه شهبان اوزی بلديهسى
جمهوريت حكومت قارشى شكران و منت
حسسلرنى عرض ايتك ايچين ولات رؤسای
ملكيه و عسكركه سنى شهبان اوزينه دعوت
ايتشدى . ۲۴ تشرین اول جمه كونی ، والى
ولايت بكرسامى بک افندی اليه آلاي قوماندان
قائمقام عثمان ، بلديه رئيسى و ولايت خلق
فرقاسى مئتمدى جمال و دفتر اطهاره زانداره
قوماندانى بيكاشى مصطفی زاننى ، هممه مدبرى
ناطف ، خسته خانه سرطيمى اورپاوا ماهر ،
اورناما كئيب مدبرى كال جاب و انجمن دانشى
اعضاسى اسماعيل وادهم ، نجات غزنى سنى
محررى تحميد ايجيد ، ايلك تدريسات مئتمنى
سزى رى ، مهنا س لاييلاس ، بكار او تومويلرله
شهبان اوزينه كئيب شلرد .

هزمت ، شهبان اوزنده فوق الماده نظارانه
قارشيلانمشدر . قصبه مداخله كوزمل برطاق
بايلش ، مكتب طلبلى و ناحيه نك قادين ،
ارلك بيكلر جه خانى هئتى استقبال ايتشلرد .
هيتك مواصلتمده شهبان اوزى ايلك مكئيب
معلملرندن قاتنه خانم طرفندن عرض تشكر
و خوش آمدى موضوعه كوزمل بر نطق
سولمئش و والى ولايت محترم بكرسامى بک افندی
طرفندن مقابله اولونمشدر . بئمه قصبه
شوسيه ربط ايتك ايچين بايدريلان قالديرنك
رسم كسادى والى بک افندی طرفندن اجرا
ايايتشدر . هيتك شهبان اوزنده فوق الماده
اعزاز و اكرام ايديشى وهيتك او كچه قى
شهبان اوزى كئيبلى طرفندن ترتيب ايديلان
ملى او بونلر ايتك ايتش و خالق نصف الليه قاندار
اظهار شادمانى ايتشدر .
هيتك ، چه ايتش كونی على الصبح شهرتيزه
عودت ايتشدر .

ياحق قلمى تدبير آدى . بول وشومندوفر
افشا آنگال كرمينه باشلادى . برز شسكر ،
ايلك ، منسوجات ، طياره فابريكلى اچدى .
تورك ازردوسنى ائك متكامل ، ائك قدرتلى بر
وارليقه يوكلندى . خلاصه ، علمه ، قه
استقرار ايدمزهك مملكتمزده علمك . فلك
و منطقه ، مدنيتك امر ايتديكى بوتون ايشلرى
بايتايه باشلادى . اينى يوقاريدما شارت ايتديكىز
ترقيات ماده و انكشافات منويه و روحيه سنى
تأمين ايتك ايچين بوتون جه لردن حرکت
ايدى بوگون مقلره حيرت ويردن . معلم
ايشلرى ميدنه كئيدى .

ايشته ، تورولو بوكله ، جمهوريت اداره
بوقادار قىضلى و يئنى ؟ بوقادار يوكله كوشمولى
براداردر . يو كيديشله تورك مانى بک ايديش
دونياده معلم ملتز ميانه ازقا ايدم چكدر .
بو ايتبارلره ركه ، ۲۹ تشرین اول بئكى و مدنى
توروك اعتلا و انكشاف طئه ايلك دؤغدى
كؤندر . ۲۹ تشرین اول تورك ملتك مدنيت
بوللرندمدا حرکتدر . بوحر كئتك مئناسنده
حقيقى سمدت و حقيقى قورنولوش ادراك
ايدم چكدر . ۲۹ تشرین اولنى قدس تسميدو تجليل
ايدمام و بئى بوگونلره قوشدوران سؤيگى
اغز بئزله فداكار ارقاداشلرته منتل سولمام .
چاقيرى ، بو مسعود كونی عزيز قالدلرجه
تيريك ايدم و تورك وطن و مانى ايچين آدى
سمدان ديلر .

اولمه تلميا تلمه

كجهر اولكمز :
ماده ۹ — اعلان ايتاشنده اولى اولانلر ؟
اولوم ويا بوشانما كى سببلرله بكار قالدلرجه
اولمئزلر .

آ — ده بئر ويا خود اولديكى آكلايا بئجق
درجهده علق نقصان اولانلر ؟ آنا و بائارى
ويا و صيارى دانش اولسه دخی اولمئس .

ماده ۱۰ — آناغيدى خصم اولمئسده
اولنك غنوعدر .

آ — اصول و فروع
ب — قرداشلر .

ج — بركيمه اليه خاله و تيزه دنى و عوجوه
آرئسده .

د — قارى اليه قوجاك اصول و فروعى
و قوجه اليه قارينك اصول و فروعى آرئسده .

ه — اولاداق اليه اولاد ايچين و بوئوردن
بريه ديكرنك قوجه ويا قارىسى آرئسده .

اولمه سوره بايرمئس :
ماده ۱۱ — اولمه بلديه دارمئسده ويا

۲۹ تشرین اول

ايكى كون سوكره ايمز ۲۹ تشرین اولم بوكله
جمهوريت پارلمانك دردمجى ياشى تسميدو تجليل
ايدم چكدر . فى الحقيقه ، اوج سنه اول ۲۹
تشرین اولم ، بويوك ملت مجامى جمهوريت
دارنى قبول و اعلان ايتشدى . اوگون تورك
ملى كوكادارمك قىضلى بولنى اجيش و حاكيت
ملى و بوسونلره ، علمى ماهيتنه تئكل
تسميدو تسميدى . ترقيات ماده و انكشافات منويه
روحيه درين راشتياق باي سئين تورك مانى ،
قلاياك بوشكى تجليل انتظار ايدمئس ، حياث
و مدنيت بوللرندم ديو آد بئله يورومك ،
بايرلهمك و يوكله ملت ايتشه بووردى . زبى
سلطنت قرده ششكلنده نئجى ايدم مطلق
و مشروطيت اداره طرزلى ملته تولوم و ملكته
خرپيدن باشقه برشى يورمه شلردى . مادى
جايده كؤندن كونه جو اولان ملت ، منوى
جايدهده زهيرى اعتقاد و تقبلر آتنده سؤيور
و چوكو بووردى . ايش باشته ملكئتى سهون ،
مانى غميه ن بر اداره جى كلمه شدى . زمام
اداره فؤرلك قازانمئس ايدى . باشدم بايشاهلر
و خانبه نلر اولدغى حالده بوتون نظار و كبرا
يالكنز كئيدى نفس نفيس هابونلرى ايچين ،
يالكنز كئيدى كئف و شوقايتلرى ايچين چالشيورلر .
اقراس و ائمه بحال اوچوروملرته بو اولانان
مانى ذره قاندار دوشوشورلردى . جمهوريت
ادارمك اعلان اولدغى كؤندن اعتبار ائتمك
خير و منصفته اولاراق نظار و نئجى ايدم
ايشلرى و نئجى لى شوبه بر دوشوشونجك
اولورساق ، مطلقيت و مشروطيت اداره طرزلى نئك
باشزه نقادار بوكله تئكلكى بر بلا اولد قارى
دها قولاى آكلايا بئرز . نوبت ، اوج
سنه دئيرى ، باشقا ملتلك بوزلرجه سئير ايجنده
باياماد قلى چوق مهم ايشلر بايلىدى . ملت
اداره واردنه حاكم اردلى . پادشاه ، خليفه
نامى طاشيبان سر كرده ملك ظل و قهرئدن قور .
تولدى . جمهوريت اداره ظلملرى ، اداره سز
لكلرى ، و بولسزلىلرى ، ارتشقا و ارتكابلرى
قالبردى . ملكئتمزده نام بر ايتش و انضباطى
قوردى . شقيقلى ، خير سزلى ، هيچ بر ملته
نصيب اولملمان بر شمول و قدرته اولدئان
قالبردى . جان ، مال ، عرض ، ناموس ،
شرف و حياث مضموملرني ، نام مناسيله
نعت ائمت و محافظه بيه آدى . قانون جزا
قانون مدنى كئيب ، ملكئتمزده بوكله كومكامل
بر حياث توجايلاق قانونلرى قبول و تطبيق
ايدى . اعشار باي سنى قالدردى . مسافر
قانونلرله ملتلى سرعته هرفان و عفر صاحجى

بو يوك طياره پياقوشونك يديجى
كشيدمئسده

ولايجزه اصابت ايدن اكر ايلر	نومرو	ليبرا
نومرو	۱۰۰۷	۷۰
۳۰	۶۵۲۹	۷۰
۳۰	۶۵۵۳	۳۰۰
۳۰	۶۵۶۴	۷۰
۱۲۰	۶۷۳۰	۷۰
۷۰	۶۷۵۵	۷۰
۱۰۰	۶۷۵۷	۲۰۰۰
۱۲۰	۸۰۵۹	۳۰۰
۱۰۰	۸۰۶۰	۳۰۰
۳۰	۸۰۵۵	۷۰
۳۰	۲۰۳۷۰	۷۰
۷۰	۴۵۰۳۹	

19 İkinci teşrin 1929

« Salı »

Yıl (8)

Dere Olunmayan
yazılar iade edilmezİdare hanesi : Çankırı
vilâyet MatbaasıResmî İlanatın Beher Satı-
rından (7) Hususî İlanatın
(10) Kuruş Alınır .
Tekerrürü Pazarlığa
Tabidir

ÇANKIRI

Tarihi Te'sisi : 1922

Halkın Menafine Hâdim Yazılar
Meal memnuniye kabul olunur

İlanattan Mesuliyet Kabul Edilmez

Abuna bedelleri Toğruca
Matba Müdüriyetine irsal
Yalnız Mülhakkatta İdarei
hususîye Veznesine
Teslim edilir
Matbaa İşleri ve İlanat İçin
Matbaa Müdürlüğüne Mü-
racaat Edilmelidir .Abuna Seraiti
Seneligi (250) , Altı Aylığı
(150) kuruştur .
Haftası geçen Nushalar
(10) kuruştur .

NUSHASI (5) kuruştur (Salı günü neşr olunur Vilâyetin resmî gazetesidir) SAY (364)

Anem için FANTAZİ:

Şimdi herkes , şim-
di her şey , bütün ta-
biat derin bir uyku-
da ... Bu akşam ge-
cenin ıssız karanlığ-
ında yalnız ben varım
yalnız ben düşünüy-
orum , yalnız ben his-
sediyorum ... Fikri-
me cevap veren yok ,
hissime hitap eden
yok , sesime ses veren
yok . . . Tabiat bile bu
anda o kadar camit ,
o kadar ruhsuz , o ka-
dar hareketsizki ...
Yalnızlık içinde bun-
alan dimağım yorul-
uyor , eziliyor , ben-
liğinden ayrılmak ist-
eyor ... Sessizlik iç-
inde kapanan hisle-
rim firar edecek bir
menfez arıyor ... Na-
zarlarımın önüne ka-
ranlık bir perde çe-
ken ruhümü müthiş
bir çenber içinde sı-
kan bu manzarayı
görmek için göz-
lerimi kapıyordum ...
Bir mezar sükutu.

nu veren derin sessiz-
liği dinlemek için
kulaklarımı tıkıyo-
rum yine muvaffak
olmuyorum ... Burn-
umu dolduran , nefes-
imi tıkıyan acı ve
hazin bir gurbet ha-
vası esiyor ... Bu-
nın üstünde bir hasret
havası doluyor ...

Yad ellerden , gurbet
diyarlarından gelen
bu hava ciğerle-
rimi şişirmiyor ; ru-
huma hareket verm-
iyor , gözlerim gayri
ihtiyari dalyor . Me-
chul diyarları aşiyor ;
şirin ümidin , hülya-
nın dalgalandığı kı-
zıl ve pembe şafak-
lara uzanıyor . O ala-
rda o esrarengiz şafa-
klarda güneşin sihi-
rli talûunu seyr edi-
yorum , güneşin sev-
dalı gurubunu tema-
şa ediyorum ...

Reşit oğlu
Alişan

Okuma aşkı

Evvelki gün gayet
temiz giyinmiş yürü-
yüşlerin e bir intizam
görünüşü . Büyük bir
kalebelik yolumuza
çıkı , istikbalde muk-
adlerat , memleketle
alâkadar olaca k

bulunan bu genç züm-
re Orta Mektep tale-
besi imiş Necip Tü-
rkün ahfadı olan bu zü-
mreyi görenlerin yüre-
kleri iftiharle dolaca-
ğı şüpheşizdir .

Bir geçit resminia -
nırdır , yürüyüşlerinin
sonuna kadar baktım .
Bu yürüyüş hür ya-
samaya aht eden bü-

yük mîlle imin bu se-
vimli gençlerinin ta-
lim ve terbiyesini der-
ühde eden heyeti ta-
limiyesinin gösterdi-

Çankırı Orta Mektebi

kleri intizamı bariz
bir şahididir . gördü-
ğüm talebelerin me-
vcudu iki yüz yirmiye
mütecavuz imiş bunun
kırk kadarını hanım-
lar yetmiş beş kada-
rını köylü ve kazala-
rdan gelenler müte-
bakışında Çankırı ka-
şabası çocukları te-
şkil ediyor ilim Kışlası-
nın mümtaz efradını
gelecekte memleket
için ne kadar nafi bir
üsur olarak yetiş-
eceğini görenlerin şim-
diden vatan için çok nik-
b'in olmaları lâzımdır

Resmini koyduğum-
uz bu ilim kışlasının
temeli bundan kırk
iki sene evvel atılmış
ve bu muazzam bina-
nın inşaatı tam on beş
senede ikmal edilmiş
dir . Mülkiye idaresi ,
Lise , orta mektep gi-
bi muhtelif zemanla-

arda mütenevvi isim-
lerle yat olunan bu
binada okuyan talebe-
leri meyanında bizde
buluyoruz . Bu gün
Memleketimin mühim
mevkilerini işgal eden
zevatin kısmı küllisi
bu mektepten aldıkları
feyizle iftihar ederler
bu günkü vaziyetine
göre dört beş Sene
sonra Vilâyetimiz
Orta mektep tahsilini
bitirmiş yüzlerce
gence malik olacaktır .

Halbuki otuz seneyi
mütecavuz bir haya-
ta malik olan çankırı
Orta mektebi bu se-
neye kadar böyle çok
talebe görmemiştir .

Otuz seneyi müteca-
vuz talebe yetiştiren
bu mektebin şimdiye
kadar çıkarttığı ta-
lebenin miktarı ? zan-
ederimki bu günkü

EK C: Çankırı Gazetesi, 8 Haziran 1930, Sayı: 391, s. 1.

Büyük millet meclisi kütüphanesine.

3 Haziran 1930

(Salı)

(8) Yıl

Derç Olunmayan yazılar iade edilmez

İdare hanesi : Çankırı Vilâyet Matbaası

Resmî İlanatın Beher Satırından (7) Hususî İlanattan (10) kurus alınır Tekerrürü Pazarlığa Tabidir

Tarihi Te'sisi : 1922

Halkın Menafine uykun Yazılar Maal memnuniye kabul olunur

İlanattan MeSuliyet Kabul Edilmez

Abuna bedelleri Doğruca Matbaa Müdüriyetine irsâl olunur. Mülhakatta İdareci hususiyet Veznesine Teslim edilir. Yazı ve Matbaa İşleri ve İlanat İçin Matbaa müdürlüğüne Muracaat Edilmelidir.

Abuna Şeraiti Seneligi (250) Altı aylığı (150) kurustur Haftası geçen Nushalar (10) kurustur.

Nushası (5) Kurustur (Salı günü neşr olunur Vilâyetin Resmî gazetesidir) Sayı (391)

Vilâyet Haberleri

hareketi arz

Dün gece saat on biri yirmi geçe şarktan garbe doğru üç dört saniye kadar devam etmek üzere şiddetli bir hareketi arz olmuş isde hasarat yoktur.

Evlenme

Şehit yüzbaşı Sadullah B. kerimesi Nuriye hanımla Orta mektep muallimlerinden ve gazetemiz baş yazıcılarından Alişan beyin evlenme merasimi dünki gün Nuriye hanımın hanesinde icra kılınmıştır. Merasimde Belediye reisi Sait eşraftan Hacı Kâmil, orta mektep Müdürü Kemal Cenap ve orta mektep muallimi beyler bulunmuş şahitliklerini de Matbaa Müdürü Hasan, Orta mektep müdür muavini Salim beyler ifa etmişlerdir. Bu iki gence uzun müddet afiyetle mes'ut ve bahtiyar yaşamalarını dileriz.

Hususî Bütçe tastik olundu

Vilâyetin senei halie Hususî Bütçesi tastiki Aliye İktiran ederek iade kılınmıştır Bütçe üzerinde pek cüz'i bir tadilat yapılmıştır.

Orta mektep sergisi

Kıymetli ve eski bir tariha malik olan orta mektebimizin bu sene mezuniyet imtihanları 1 haziranda başlamıştır. Bu münasebetle mektepte bir nakış ve resim sergisi açılmıştır. Sergiyi ziyaret eden hususî Muhabirimiz çok müstesna intibalarla ayrılmıştır.

Sergi zengin ve emsâline faik bir itibar ve rağbet kazanmıştır.

Sergide teşhir edilen eşya beruderi, pentur, rop yastık ve masa işlemelerile resim me'teallik olmak üzere peyzaj, portre dapre natür, kara kalın sulu ve yağlı boya levhalardan ibarettir yirmi beş hanımın iştirakile meydana gelen sergide ikinci sınıftan Nuriye hanımla üçüncü sınıftan Afife, Lutfiye hanımlar birinci sınıftan Seniha, Hayriye Feriha hanımların ellerinden çıkan eserler yüksek bir takdire mazhar olmuştur. Sergide teşhir edilen eşyadan 90 parçası resme, 85 parçası nakşe mütealliktir.

Bu sergiyi vücude getirden ve talebesine sanatın ülvi ilhamını aşıl原因 kıymetli resim muallimi Rabia el işi muallimi Zahide hanımların muvaffakiyetlerinden dolayı teprik eyeriz. Muallime hanımlardan Rabia hanımın resmini yokarıya koyuyo ruz Zahide hanımın resmini ma'atte'essüf elde edemedik.

Ajans haberleri

İstanbul 28 (A.A.) polis dördüncü şube müdürü turing kulüp murahhaslarını karışlamak üzere dün Kostenceye gitmiştir.

Londura 28 (A.A.) dün Deniz amelesile yerliler arasında tekrar musademeler olmuş 10 yerli ölmüştür.

Londura 28 (A.A.) Tayyareci kız amj Johnson Langranşa vâsil olmuştur.

Türk-Alman ticaret ve seyri sefain muahedesile Türk Bulgar ticaret muahedesi bugün imza edilmiştir.

Barsejon 28 (A.A.) İspanya, Katalonya bayrağının kullanılmasına müsaade etmiştir.

Bombay 28 (A.A.) dünden beri bombayın muhtelif mahallerind karışıklıklar olmaktadır 4 ölü 53 yaralı vardır 4 bin müslümanla zabıta arasında musademe olmuşur.

Ankara 29 (A.A.) Millet meclisinde cumhuriyet merkez bankası teşkilatı hakkındaki kanun layihası iktisada maliye ve bütçe encümenlerine tevdi ve ehemmiyetine binaen bu encümenlerce müştereken tetkiki kabul olunmuştur.

Müteakiben Evkaf umum müdürlüğü İstanbul'a dair 930

EK D: Çankırı Gazetesi, 26 Şubat 1952, Sayı: 1556, s. 1.

İdare Yeri : Çankırı İl Basımında Kastamonu Caddesi No : 12 Telefon : 51 Sayısı (5) Kuruş	ÇANKIRI	Kuruluşu : 1922 - Yıl : 29 Abone Ücreti Yıllığı (250) günü geçen sayısı (25) kuruştur İlan Ücreti İlanın dizilişi puntova göre tarifince alınır
Şubat 1952	* HAFTALIK İL GAZETESİ *	Devlet Nüshası Sayı : 1556

<h2 style="text-align: center;">Yeni Valimiz</h2> <h3 style="text-align: center;">Hamza Kışoğlu</h3> <h4 style="text-align: center;">geldiler ve görevlerine başladılar</h4> <p>Valiliğimize tayin olunan Hamza Kışoğlu cumartesi günü saat 17 de mobilite şehrimize tesfir olmuşlardır.</p> <p>Valimiz, şehir medhalin-askeri ve mülki erkânından karşılanmışlardır. Valimiz pazartesi günü kamplarında vazifelerine başlamışlar ve daireler mü-lerin ziyaretlerini ka-etmişlerdir.</p> <p>Sayın Valimizi ziyareti-miz sırasında kendilerine Çankırı hakkında itibala-rını sorduk.</p> <p>Sayın Valimiz memleke-timizi çok güzel ve cana yakın bulduklarını, ilk fır-satta Kazaları gezcekleri-ni ve ilk Valiliğinin Çankırı olduğundan çalışmalarında ayrıca zevk duyacaklarını beyan buyurdular.</p>	<h2 style="text-align: center;">BÜYÜK MİLLET MECLİSİ</h2> <h3 style="text-align: center;">Bütçe müzakerelerine başladı</h3> <p>Büyük Millet Meclisi 1952 yılı Devlet bütçesini görüş-meğe başlamış bulunmaktadır.</p> <p>Bütçe üzerinde Maliye Ba-kanı Hasan Polatkan geniş izahatta bulunduğundan sonra Parti sözcüleri Partilerinin gö-rüşlerini belirtmişlerdir.</p> <p>Büyük Millet Meclisi her gün üç oturum yapmakta ve bütçenin müzakeresine hara-retle devam etmektedir.</p> <p>1952 yılı Devlet bütçesi Meclise söylene sunulmuştur.</p> <p>Bütçe komisyonunca 1952 yı-lı gider bütçesi 1.742.341.053 lira olarak tesbit edilmiştir.</p> <p>1952 yılı gelir kısmı ise ko-misyonca 1.551.455.000 lira olarak kabul olunmuştur. Bu-na nazaran bütçe açığı 190.886.053 liradan ibarettir.</p> <p>Bilindiği gibi geçen yılın büt-çe açığı bu yıl bütçesine na-zaran 43.884.449 lira fazla idi.</p> <p>190.996.053 lira olarak</p>	<h2 style="text-align: center;">(ÇANKIRI)</h2> <h3 style="text-align: center;">Bu hafta neşriyatına son veriyor</h3> <p>(Çankırı), İl Genel Meclisinin verdiği karar gere-ğince, 28 senelik neşriyat hayatına bu sayısıyla son ver-mekte ve İl Matbaasıyla birlikte kapanmaktadır.</p> <p>Vilâyetin neşri efkârı olarak Millî mücadele yılları içinde teessüs etmiş olan Matbaa ve Gazete; çeyrek asrı geçen neşriyat hayatında bu memleketin sosyal ve kültürel sahasında büyük hizmetler ifa etmiş, Çankırı köylerine muntazaman her hafta ulaşan tek gazete olmuştur.</p> <p>(Çankırı) bu sayısıyla tarih yaprakları arasına gö-mülürken, âziz okurlarını ve muhterem Çankırı Vilâyeti halkını son defa olarak selâmlar. Ve Matbaanın, gazete-nin hizmetinde yirmi iki senedenberi göz nurlarını akıtan, vücucularını bu uğurda çürüten Mürettibi, Maki-nisti ve 11 senedir gazetenin neşriyatını idare eden Yazı İşleri Müdürü, âziz okurlarına vedâlarını son va-zifelerinden sayarlar.</p>
---	--	--